BIBLIOTHECA
TEVBNERIANA

HORATIVS
OPERA

EDIDIT
F. KLINGNER

BEROLINI ET NOVI EBORACI
WALTER DE GRUYTER

B I B L I O T H E C A

SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

T E V B N E R I A N A

1225

Q. HORATIVS FLACCVS
OPERA

EDIDIT

FRIEDRICH KLINGNER

EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS TERTIAE (MCMLIX)

BEROLINI ET NOVI EBORACI
WALTER DE GRUYTER MMVIII

♾ Gedruckt auf säurefreiem Papier,
das die US-ANSI-Norm über Haltbarkeit erfüllt.

ISBN 978-3-11-020293-9

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in
der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten
sind im Internet über http://dnb.d-nb.de abrufbar.

© Copyright 2008 by Walter de Gruyter GmbH & Co. KG, D-10785 Berlin
Dieses Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt insbesondere für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

Printed in Germany
Druck und Bindung: AZ Druck und Datentechnik GmbH, Kempten

PRAEFATIO

In Horatiana memoria recensenda non id mihi sumpsi, ut aut ignotis exemplaribus conquirendis aut notis ab integro excutiendis retractarem opus laboriosum Ottonis Keller et Alfredi Holder, qui primi vasta mole congesta effecerunt, ut iudicari posset, quid esset antiquitus traditum. erunt fortasse – nam unius hominis vita atque industria vix sufficiant – qui infinitum illum laborem aliquando suscipiant: mihi satis erit, si hominum in comparandis subsidiis diligentissimorum[1]) copia fretus, adsumptis praeter K, quem Vollmer adhibuit, tantummodo partibus Vaticani R adhuc neglectis et Ottoboniano[2]), id aliqua ex parte explevisse videbor, quod illi inchoatum reliquerunt. qui medio saeculo proximo Ritschelii doctrina instructi id egerunt, ut singulorum fere generum ac velut familiarum capita ab antiquissimis temporibus repeterent, omnium autem unum archetypum saeculo vel primo exeunte vel postea scriptum sibi fingerent, tamquam nihil interesset in tradendis veteribus poetis inter usum antiquorum Romanorum et aevi Carolini studia aut inter septimum et nonum saeculum. archetypi vero lectiones quasi calculi ratione ita dinoscere conati sunt, ut e tribus in quas libros distribuerant classibus duarum fere consensum sequerentur. praeterea unam classem (aγDEM cum cognatis), quam ut reliquis praestantem primam esse voluerunt, in lyricis ad secundam (ABCK cum cognatis), in dactylicis ad tertiam (F$\lambda'\delta\pi$ cum cognatis) propius accedere recte intellexerunt, quibus id rationibus fieret, non demonstra-

1) eius rei experimentum feci in Vaticano R, cuius cum imagines contulissem, admodum pauci illorum errores ac plerique leves tollendi erant. sane difficile est manus librariorum dinoscere, ac ne nunc quidem res omnibus numeris absoluta est, praesertim cum ipsum codicem non examinaverim. sed satis esse confido demonstrare, quid primum in codice fuerit, quid postea correctum vel adiectum sit. nam quicumque in Vaticano R conficiendo occupati erant, e congestis generum Ψ et Q copiis sua sumpserunt, ut infra p. X explicabitur.

2) v. infra p. XIV imagines adhibui etiam Mellicensis M.

verunt. ita factum est, ut etiam quae recte invenerunt, erroribus scilicet obscurata, aliis atque diversis erroribus atque oblivione obtegerentur. exstitit Fridericus Vollmer, qui Friderici Leonis disciplina usus doctoris sui vel potius Udalrici de Wilamowitz reperta ad Horatianam memoriam explicandam adhibere cupiens intricatas illas rationes Kelleri ad miram simplicitatem revocavit. unius enim codicis antiqui eiusque variis lectionibus et commentariis Porphyrionis instructi, cum saeculo nono studia litterarum diu omissa per Galliam et Germaniam repeterentur, duo apographa facta esse contendit; unde memoriam Horatianam omnem duci nec tantum ipsa carmina, sed etiam commentarios veteres. atque ex altero illius archetypi apographo eos libros descendere quos Keller classibus primae et secundae attribuerat, cum illa expositione quae quasi Acronis vulgabatur, ex altero classem tertiam cum commento quod sub Porphyrionis nomine fertur. in antiquo autem illo exemplari cum vero Porphyrione multifariam interpolato Horatium, qualis a Valerio Probo editus erat, coniunctum fuisse, paucis erroribus hic illic adspersis. haec si vera essent, iam in re critica facienda singulis locis adnotandum erat, quid in utroque apographo fuisset: ea ratione archetypus ac fere editio Probi restitui videbatur. sed ut Probum omittam, qui quid in edendo Horatio effecerit prorsus ignoratur, in codicibus digerendis parum caute ille egit. velut Vaticanum R, librum cum primis cura grammaticorum dignum, quem partim ad primam, partim ad tertiam classem pertinere Keller et Holder docuerant, ratione non demonstrata suo arbitrio ad alterum apographon, quod hoc signo Ⓘ indicavit, totum rettulit. ita factum est, ut, quoniam permultis erroribus librorum cognatorum (*Φ*) R aut solus aut cum Parisino *π* abstinet, apographon Ⓘ alterius apographi, cuius hoc est signum Ⓘ, persimile esse videretur ideoque credi posset ex uno codice antiquo omnem memoriam Horatianam provenisse. ex his apparet, quam lubricam quaestionem Vollmer in dubio reliquerit. alia nec minus periculosa est de ea quam primam classem esse Keller voluerat. quam cum Vollmer in carminibus lyricis a secunda non seiunctam esse intelle-

xisset, etiam in dactylicis eiusdem generis esse iussit. atqui iam Keller I², LXXXII demonstraverat in sermonibus et epistulis primam classem tertiae similem esse. ac profecto in adnotationibus Vollmeri codices aDE saepissime quasi praevaricari videntur. atque contaminatos eos esse ipsum adgnovisse opinor. sed quid attinet generatim libros comprehendere, si maior pars generis prioris saepissime ratione non intellecta eximenda est? nonne apparet virum de Horatio bene meritum hic quoque contempta Kelleri et Holderi diligentia quaestionem sane perobscuram iniudicatam reliquisse? nam quae de interpretum commentariis protulit, ea haud scio an nemini probaverit.

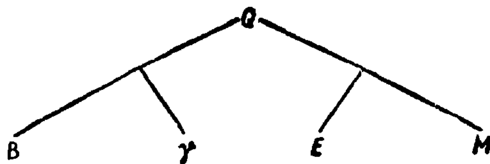
Post Vollmerum de memoria Horatiana sententiam tulerunt cum alii tum P. Lejay (Mélanges Chatelain, Parisiis 1910, 59; in editione Sermonum, Par. 1911 praef. CXII), F. Villeneuve (in edit. Horati, Par. 1927–34, vol. 1, LII), M. Lenchantin (Athenaeum 1937, 129). qui de duobus nostrorum codicum fontibus antiquis[1]) recte iudicaverunt atque adgnoverunt Vaticanum **R** textum e duobus generibus commixtum habere. neque vero res videtur satis firmis rationibus probata esse. praeterea Villeneuve et Lenchantin, ubi viderunt multos codices varie contaminatos esse, quaerere desierunt, quibus modis genera et familiae inter se cohaererent; Lenchantin ne referre quidem censuit. sed tamen interest, utrum prima quam Keller vocat classis aetatis Romanae sit an medii aevi. denique molesta est indigesta turba codicum modo huic, modo illi lectionum generi suffragantium atque in ipsa inconstantia quasdam rationes requirimus.

Erat igitur disceptandum, primum quaenam ratio inter classem primam Kelleri et reliquas duas intercederet, tum quo pertineret **R**, denique quot et qualia exemplaria antiqua nostris codicibus subesse viderentur, praeterea num Porphyrio et scholia a Kellero edita cum operum Horatia-

1) quod Lenchantin l. c. 166 adn. 1; 172 opinatur in Hermae vol. 70 (1935) 249 ss. 361 ss. Kelleri rationem triplicem me revocasse, vehementer errat. ego vero id ipsum per singula opera Horatiana demonstravi ‚classem primam‘ medio aevo e duabus recensionibus antiquis mixtam et compositam esse.

norum memoria cohaererent. atque apparuit duos quasi rivulos memoriae Horatianae ex antiquis saeculis ad aevi Carolini studia renovata deductos esse per codices duos. uterque codex non solum sua menda scripturae, verum quandam recensionem praebuit, i. e. verba locis dubiis e varietate lectionum qualis aetate Romana legentibus praesto erat, cum iudicio electa, suam denique titulorum formam atque suum librorum ordinem. vitia illa communia, quorum numerus non ita magnus est, etsi certissimis rationibus ad unam editionem referri non possunt, quoniam antiquis temporibus proprietates editionum collatis exemplaribus inter se permutari et variis modis commisceri poterant, tamen veri simillimum est ex uno fonte fluxisse. genera *Ξ* et *Ψ* – sic enim ea signanda esse censeo, ne numeris Kelleri et Vollmeri perturberis – iam aetate Porphyrionis inter se discreta fuisse existimandum est. *Ψ* certe, quod tertium esse Keller volebat, Vollmer (II), eius qua Porphyrio usus est memoriae Horatianao admodum similis est; *Ξ*, quod secundo loco Keller habuit, cum expositione vetere quam Keller edidit (σχA) saepius consentit. cui autem generi Keller et Holder principem locum attribuerunt – nos id littera Q significamus – id non eodem modo atque *Ξ* et *Ψ* antiquitus traditum est, sed e recensionibus *Ξ* et *Ψ* commixtum atque varie temperatum. nam cum genera *Ξ* et *Ψ* constanter inter se opponantur et utrumque satis magna copia propriarum lectionum aut bonarum aut memorabilium insigne sit, Q incertum modo *Ξ* modo *Ψ* sequitur neque quicquam habet quod non aut in *Ξ* aut in *Ψ* sit, exceptis levissimis erroribus et paucis locis, ubi Q solum ex integrioribus libris generis *Ξ* vel *Ψ* verum conservasse verisimile est. praeterea – id quod in tanta corruptelarum penuria ad inveniendam veram rationem gravissimum erat – epodorum titulos generis *Ψ* manifestum est in eo exemplari unde genus Q originem ducit, cum titulis *Ξ* plerumque coniunctos fuisse. examinatis igitur et ipsis verbis carminum et titulis apparet quomodo Q confectum sit. praesto erant liber generis *Ξ* libris ABC adsimilis atque hic illic paulo melior et item liber generis *Ψ* admodum bonus. in ordinandis

operibus Horatianis is qui Q composuit Ψ quasi ducem secutus est, ut hic sit ordo: carmina, ars poetica, epodi, carmen saeculare, epistulae, sermones. in carminibus scribendis exemplar generis Ξ praetulit, ut tamen paucis locis, ubi Ξ corruptum erat, Ψ contulisse videatur. tum in arte poetica, epodis, (carmine saeculari,) epistulis – hoc enim ordine sequuntur – utrumque genus diligenter adhibuit, ita tamen, ut corruptelas quidem plures generis Ψ admitteret. quod factum esse existimaverim ita, ut, quoad fieri posset, ad Ψ sese adplicaret. hanc sententiam in epistulis et in arte poetica ipsa adnotandi ratione significavi. quodsi quis contra disputaverit in Q lectionum generis Ξ, si verarum quoque rationem habeamus, etiam maiorem inveniri numerum, equidem non nimis acriter repugnabo. poteram sane in illis libris ita adnotare, ut Q partim ad Ξ, partim ad Ψ pertinere videatur. sed hoc tamen respondebo in investigandis codicum cognationibus potiorem esse rationem corruptelarum. in fine operum, i. e. in sermonibus, neutri generi addictus utriusque lectiones prudenter expendit saepissimeque verum recepit; ubi dubitabat, utramque lectionem legentibus examinandam proposuit. ita factum est, ut interdum pars librorum generis Q cum Ξ consentiat, pars cum Ψ. id ubi et quibus temporibus factum sit difficile est dictu. saeculo certe nono exeunte vel decimo ineunte, qua aetate Ambrosianus a scriptus esse videtur, genus Q iam in duas species diductum erat:

praeterea saeculo nono medio aut paulo ante, cum R scribebatur, Q iam exstabat (v.p. VIII). antiquis autem Romanorum temporibus recensionem Q confectam esse propterea negaverim, quod nihil fere proprium praebet et in ipsis titulis plerumque formam casu mancam corruptamque generum Ξ et Ψ reddit, qualis in libris manu-

scriptis eorum generum exstat. quod factum esse consentaneum est ita, ut non aliqua exemplaria antiqua generum Ξ et Ψ, sed ipsa archetypa unde nostri libri generum Ξ et Ψ deducti sunt aut eorum apographa adhiberentur. id vero Romanorum aetate, cum magna copia librorum exstaret, accidisse quis credat? relinquitur saeculi noni pars prior. nam anteriora duo talium studiorum paene expertia fuerunt. quamquam ne his quidem omnino defuisse videntur qui Horatium enarrarent; nam scholiorum recensionem Γ post Isidorum constat ex illo commentario qui exstat in AVνc et ex Porphyrione aliisque molibus congestam esse (Keller, Pseudacronis scholia, vol. 2 praef. VI). quodsi quis exsistat qui in scholiis Horatianis operam collocet qualem Hyginus Funaioli in Vergilianis, fieri potest, ut de memoria Horatiana etiam per illa saecula propagata aliquid cognoscatur.

Blandinius ille vetustissimus, quocumque modo eius copia lectionis congesta est, aliqua certe exhibuit quae neque in Ξ neque in Ψ servata a tertio fonte antiquo repetenda sint.

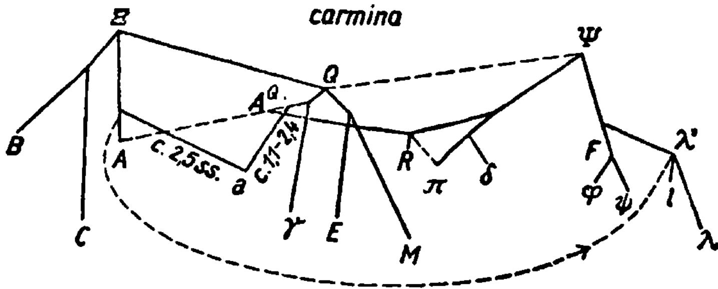
Vaticanus **R**, qui in monasterio Wisenburgensi isdem fere temporibus quibus Otfridi carmen videtur scriptus esse, simili quodam modo e Ψ et Q confectus est atque Q e Ψ et Ξ. atque iam in eo exemplari unde **R** descriptus est, alterius generis lectionibus fere alteras in margine additas fuisse veri simile est. unde is qui **R** scripsit, suo iudicio usus eam semper quae placebat elegit; corrector vero $\mathbf{R}^2$ saepenumero, ubi ille Ψ secutus erat, Q praetulit, rursus ubi ille Q secutus erat, Ψ amplexus est. id ita factum esse sic demonstratur. quae inter Ψ et Q intercedunt rationes, per singulos libros fere sibi constant. **R** vero, cuius libri scriptura praeter id quod aut Ψ aut Q praebet nihil fere nisi orthographica quae vocant continet, modo ad Q modo ad Ψ magis se adplicat, velut in libro primo carminum et secundo generis Q similior est, in tertio generis Ψ, in epistulis libri prioris 15–18 ad Q proxime accedit, in alterius libri epistula altera a Ψ omnino non recedit. his igitur duabus rebus, ut e tribus generibus vel codicibus unus codex nihil nisi quod reliqua duo genera contineat atque praeterea vagus

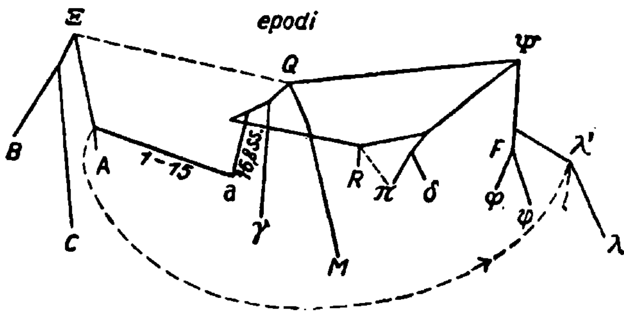
modo huc, modo illuc se convertat, codicis mixti origo demonstratur. praeterea eae quas commemoravi vicissitudines scribarum **R^1** et **R^2** explicari non possunt, nisi ambobus utriusque generis – Ψ et Q dico – copia fuit. postremo in quibusdam partibus – c. 1, 21–35, epi. 1 – apparet Vaticanum **R** non tam generis Q in universum quam stirpis Gallicanae, i. e. codicum **Aa** et praecipue **A**, scilicet ubi is Q reddit, persimilem esse. quo fit, ut **R** ex eo exemplari, unde liber **A** derivatus est, originem ducere putandum sit.

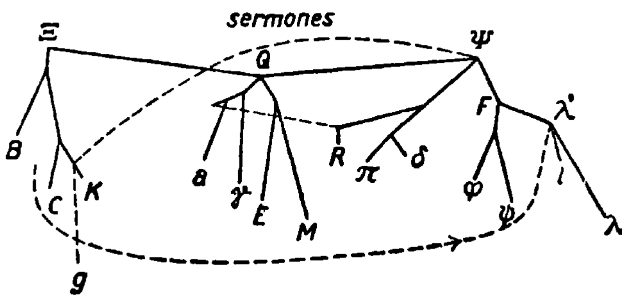
Similis est ratio Parisini π, quem qui scripsit, praeter exemplar generis Ψ mixtum illud exemplar, unde **R** descriptus est, adhibuit, sed raro in lyricis, saepius in epistulis, numquam in sermonibus.

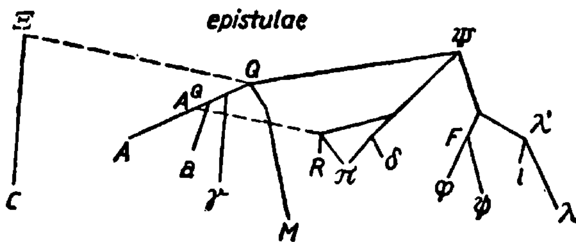
In antiquo scribendi usu conservando Vaticanus **R** (**R^1**, non R^2!) tantum ceteris praestat, ut possit quaeri, num inusitata illa et antiqua exempla orthographiae antiquae quae solus exhibet e peculiari quodam fonte antiquo manaverint. quod factum esse propterea nego, primum quia numero, non genere vestigiorum vetustatis a reliquis differt, e quibus ei praesertim qui sunt generis Ψ admodum multa ac speciosa praebent; tum quia **R** artiore cognationis vinculo cum π, deinde cum δ coniunctus est quam cum **F**λ'. quod nisi forte stirpes **R**π, **R**πδ, **F**λ' singulas ab antiquis Romanorum temporibus repetere volumus, ne **R** quidem ad peculiare quoddam generis Ψ exemplar antiquum referri potest. quod vero in reliquis eiusdem generis libris rarius illa servata sunt, id inde explicatur, quod librarii saeculi noni et decimi suum ipsorum plerumque usum secuti sunt. postremo exceptis rebus orthographicis **R** totus ad Ψ et Q refertur nec est, cur tertius fons quaeratur.

Rem summam adumbratam habes: copiam exemplorum et argumentorum resque minutas in Hermae volumine 70 anno 1935 edito invenies (p. 249 ss., 361 ss.). quo vero facilius rationes intricatae mente comprehenderentur, imagines subieci. in universum moneo a siglis Kelleri et Holderi me, quoad fieri potuit, non recessisse exceptis quibusdam partibus Monacensis lat. 14685, de quo conferas quaeso conspectum siglorum, et Blandinio vetustissimo Cruquii, quem signo 𝔅l indicavi.

carmina
Ξ
Q
Ψ
A^Q
B
A
c. 2,5 ss.
a
c. 1,1–2,4
R
π
δ
F
λ'
φ
ψ
l
λ
C
γ
E
M

epodi
Ξ
Q
Ψ
B
A
1–15
a
16,8 ss.
R
π
δ
F
λ'
φ
ψ
l
λ
C
γ
M

sermones
Ξ
Q
Ψ
F
λ'
B
C
K
a
γ
E
M
R
π
δ
φ
ψ
l
λ
g

epistulae
Ξ
Q
Ψ
A^Q
λ'
A
a
γ
R
π
δ
F
φ
ψ
l
λ
C
M

Ex his quae exposui sequitur officium recensendi inoe' versari, ut cognoscatur, quid fuerit in *Ξ* et *Ψ*, praeter ae quoad fieri potest, in 𝔅𝔩 *Pph.* σχAΓVνc. quid verum sit, nec numero neque auctoritate testium diiudicari potest: expendendae sunt lectiones singulae.

Haec cum scripta essent, beneficio virorum quos infra laudabo comperi eam partem Vaticani **R** quam Keller et deinceps omnes spreverant (f. 125^{v} lin. 7b – f. 143; s. 2, 1, 16 *poteras* – s. 2, 8, 95) – quam ego partem littera 𝔑 significabo – eodem saeculo ex eodem atque reliquas exemplari deductam videri; praeterea Ottoboniani 1660 unum quaternionem, quo continentur s. 2, 5, 30–s. 2, 8, 95, ipsum quoque saeculo nono confectum dignum esse, qui diligenter examinetur. contuli imagines lucis ope confectas atque haec fere inveni.

Vaticanum **R** qui scripsit, is librum extremum, sermonum dico secundum, versibus confectis quindecim et parte insequentis *(attamen et iustum)* inchoatum reliquit. continuaverunt opus spatio temporis non interiecto et ad finem perduxerunt alii per vices librarii, ita tamen, ut unus saepius ceteris succederet et sub finem solus relinqueretur, pulchritudine et quadam facilitate litterarum insignis. idem foliis 110 et 112 laceris (s. 1, 1, 114–2, 48. 1, 3, 28–83), quae quidem nunc exstant alienis locis codici inserta[1]), nova substituit[2]). in eo negotio videtur veteribus illis foliis

1) Keller et deinceps ceteri unum tantum ex his duobus foliis veteribus (110) noverant, alterum (112) deesse opinati sunt.

2) idem iam inde a fol. 60^{v} nonnumquam pauca verba, quae spatiis vacuis relictis omissa erant, supplevit:

a. p. 50	fol. 60^{v}	Cethegis
a. p. 94	fol. 61^{r}	delitigat ore
a. p. 311	fol. 65^{r}	(pro)visam
epo. 16, 40	fol. 77^{v}	praeter et volate litora
epi. 1, 6, 65	fol. 86^{v}	si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
epi. 1, 7, 5–6	fol. 87^{r}	dum ficus prima colorque | designatorem decorat lictoribus atris
epi. 1. 14, 39	fol. 92^{r}	glebas
epi. 1, 14, 40	fol. 92^{r}	diaria

v. quae sequ. l. p. XIV.

usus esse aut exemplari, unde illa descripta sunt (1, 1, 137 quis evixisse, 1, 2, 1 colegia, 3 tegilli, 30 fonice, 35 permollere, 47 omnis etc.), sed tamen habuisse, unde **R** corrigeret (1, 2, 10 haberi 𝔑: habe **R**); correctori vero manifestum est praeter **R** alia subsidia fuisse (1, 2, 34 iuves: iuvenes; 1, 2, 35 permollere: permolere *p. corr.*). in conficiendis ergo supplementis aliud exemplar adhiberi poterat. quodsi inde a s. 2, 1, 16 vetustior illa scriptura **R** numquam exstitit – in media enim pagina atque in medio versu nova veteri succedit – apparet hanc partem 𝔑 ex alio libro derivatam esse. is liber eius persimilis fuit, unde **R** deductus erat, ac nescio an ipsum exemplar codicis **R** fuerit. nam eodem modo atque **R** inter Ψ et Q fluctuat, praeterea eadem ratione quam in **R** invenimus, verba prius scripta modo ad Q, modo ad Ψ correcta sunt; unde cognoscitur in conficiendo et **R** et 𝔑 eandem materiam e generibus Ψ et Q congestam adhibitam esse. huc accedit, quod, etsi rarius fit, 𝔑 quoque interdum veterem scribendi morem praebet (2, 3, 265. 2, 7, 1 servos, 2, 6, 116 cavos, 2, 7, 44 voltu, 2, 3, 205 haerentīs, 2, 3, 247 murīs, 2, 6, 77 anilīs, 2, 3, 243 Quincti etc.). quibus rebus demonstratur 𝔑 ex eodem fonte vel ex eisdem fontibus derivatum aeque adhibendum esse atque **R**.

Ottobonianum generis Ψ ac familiae Fλ' esse corruptelarum communione facile cognoscitur, neque esset, cur eius ratio haberetur, nisi multis locis essent, quae a Ψ differant. eaedem corruptelae a Ψ alienae in g λ l z[1]) Q, praeterea in quibusdam codicibus reperiri solent, qui in reliquis Horati operibus merito contemnuntur, hic vero in tanta memoriae inopia, ubi praesertim generis Ξ testes satis firmi deficiant, digni sunt qui observentur: mσxv.

continuatur adn. p. XIII.

epi. 1, 16, 9	fol. 93r	et pruna
epi. 1, 16, 59	fol. 94r	(clare) clare cum dixit Apollo
s. 1, 6, 27	fol. 119r	(im)pedit crus

his locis prior ille librarius in verbis minus usitatis aut in obscura exemplaris scriptura haesisse atque doctiorem exspectavisse videtur, qui omissa expleret.

1) in sermonibus ne z quidem a genere Ξ omnino alienum esse nonnullis exemplis (velut 1, 5, 100) demonstratur.

* s. 2, 5, 61 ede] edam *Ott.* v (ede *Ott. superscr.*)
* 75 cave te] caveas *Ott.*[2] v
* 2, 6 *tit.* egloga sexta *Ott.* v
24 urge] urges *Ott.* φ[2] v[2]
29 quid tibi vis] quid vis *Ott.* λ*p.ras.* vς
32 mentiar] mentior *Ott.* m σ
50 compita] competa *Ott.* g v *a.corr.*
108 verniliter] vernaliter *Ott.* φ*p.ras.* ψ*var.*λ′ m x v
* 2, 7 *tit.* egloga septima *Ott.*
* 14 Vertumnis *cett.*] Vortunnis *Ott.* v, *sim.* h q
17 phimum] pirgum *aut sim. Ott.* z *var.* g m σ *var.* x v
18 isdem] idem *Ott.* γ E ξ F*p.ras.* λ l *corr.* σ v
62 ambo] ambos *Ott.* λ′ 𝔑 m σ x v
77 privat] privet *aut sim. Ott.* F *var.* l *var.* 𝔑 z v
* 96 peccas] pecces *Ott.* v *var.*
* 110 furtiva . . . strigili] furtivam . . . strigilem *Ott.* v
* 2, 8 *tit.* egloga octava *Ott.* v
22 quos] quas *Ott.* g z m σ v
24 semel] simul *Ott.* ψ*var.*λ′ Q m σ v
30 porrexerit] porrexerat *Ott.* z m σ x v
52 inlutos] inlotos φ*var.* v illotos *Ott.*
53 remittat] remittit *Ott.* E *corr.* g m σ x 𝔅l

praeterea s. 2, 7, 19 verum vocabulum *ille* solis codd. *Ott.* φ[2]*var.* x σ*var.* v conservatum est, 2, 5, 78 *nequiere* in *Ott.* M σ v.

Ex his exemplis cognoscitur Ottoboniano et ceteris quos supra enumeravi, quandam lectionum copiam inaequabili modo immixtam esse, Ottobonianum vero cum v ita coniunctum esse, ut raro segregetur, interdum cum eo solo errores praebeat; quos locos asterisco * significavi.

Eius memoriae, cuius vestigia in *Ott.* v et reliquis codd. modo enumeratis passim occurrunt, naturam et originem indagare difficile est. verisimile tamen non est eam a Q repetendam esse. neque enim omnino hi codices *Ott.* v g m σ x saepenumero cum Q errant nec fere in falsis cum Q consentiunt, quin aut λ 𝔅l aut ψφ accedat, quibus demonstratur eas lectiones non in Q ortas esse, sed iam in Ξ aut in Ψ fuisse. praeterea est, ubi *Ott.* v g m σ x aut pars eorum apertissime et a Ψ et a Q differant. quo in numero sunt fere illa exempla quae supra enumeravimus. quod nisi praeter Ξ Ψ Q quartum aliquod genus confingere volumus, relinquitur ut illa memoria e genere Ξ ducta sit. denique constat in aliis partibus operum v et cognatum eius u, qui est

multo nobilior, adspersis lectionibus generis Ξ insignes esse (K.-H. I², LXXVI; Hermes 70, 1935, 395s.) atque in **gmσxλ'** multa vestigia eius generis inesse. ita fit ut Ottobonianus cum **v** et ceteris interdum utilis sit ad genus Ξ restituendum. verum ne nimis exultes, in s. 2, 8, ubi **C** exstat, Ottobonianus cum aliis a **CΨ**, qui verum praebent, ter aberrat:

s. 2, 8, 10 ut **CΨ** *Prisc.* ubi *φ²var.ψ²*1Q *Ott.*
24 semel **CΨ** simul Q𝔅l(*?*) *ψvar.λ*l² *Oxon. Ott.*
30 porrexerit **CΨ** porrexerat **zmσxv** *Ott.*

his locis sine dubio verba Ottoboniani ad Ξ referremus, nisi impediremur testimonio **C**, quo altera pars adiuvatur. res perdifficilis est diiudicatu, praesertim cum observatio intra paucos versus versetur. non absurdum est suspicari **C** his locis ad **Ψ** correctum esse. quam rationem magis probo s. 2, 8, 10. 24, ubi consensu *λ*lQ𝔅l lectio a **C** diversa generi Ξ atque aevo admodum vetusto vindicatur. ac profecto sunt exempla, quibus probetur **C** non tam sincerum in memoria Ξ propaganda, sed tamquam leviter adspersum esse lectionibus sive Q sive **Ψ** (Q: s. 1, 5, 67. 78; **Ψ**: a. p. 330. 345. 358. 371. 393 s. 2, 8, 40; **Ψ**Q: s. 1, 5, 47. 51). nec vero omnino negari potest uno aut altero loco, ubi Ottobonianus cum sociis a **CΨ** aberrat, **C** verum generis Ξ testimonium praebere posse, Ottobonianum eiusque cognatos, etsi eiusdem originis sunt, degenerare potuisse. qua de ratione cogitari potest, ubi *Ott.* **zmσxv** testimonio Q aut *λ*l non adiuvantur (s. 2, 8, 30). utique in lubrico versabitur recensio in sermonum libro altero, nisi quando generis Ξ novi codices detegentur. interim noli in ea re certissimas ubique rationes requirere.

Ottobonianus praeter illa quae supra commemoravi bis solus valde speciosa exhibet: s. 2, 7, 105 tu qui impunitior: qui tu impunitior *cett.*; 2, 8, 1 Nasidieni qui: ut Nasidieni *cett.* ac ne forte ea credas vera esse, altero loco Persius 5, 130 testis est aetate Neroniana *qui tu impunitior* lectum esse, altero *ut Nasidieni iuvit te cena beati* Horatium scripsisse eo probatur, quod verba Fundani *sic, ut mihi numquam in vita fuerit melius* (v. 3) nullo modo his respondere possunt: *qui iuvit?* etenim *ut* interrogans idem fere est ac *quam*

valde (cf. *ut valet? ut meminit nostri?* epi. 1, 3, 12), *qui* idem ac *qua ratione* (cf. *qui fit, Maecenas* s. 1, 1, 1). equidem insignem dignitatem Ottoboniano propter illa propria attribuere nolim.

Praeterea Vaticani lat. 3866 saec. 11 imagines examinavi concedente liberaliter M. Friedman docta virgine, quam de eo codice uberius disserturam esse compereram. cognovi eum genus Q bene reddere atque in saturis aγ integritate atque iudicio saepe superare. quare nisi apparatus criticus iam typis mandatus fuisset, in altero saltem sermonum libro illum ad Q restituendum adhibuissem. sed verebar plus iusto commutare; nec necessarium esse videbatur. nam fructus in Q restituendo ut uno alterove loco gratus, ita in universum est exiguus, in Ξ vero cognoscendo quasi nullus; qua quidem in re omnis quaestio versatur. atque quaecumque lectiones generi Ξ in sermonibus vel certis rationibus vel probabiliter vindicantur non adiuvante Q (cf. Hermes 70, 1935, 392. 395 s.; praeterea s. 2, 3, 211), ex eis paucissimae in Vaticano 3866 reperiuntur (1, 9, 50 mi *om.*; 2, 3, 283 quiddam; 2, 7, 48 incendit; 2, 7, 80 quid; 2, 8, 22 quas; 2, 8, 30 porrexerat); his addere licet 2, 3, 69 *nerio* prius scriptum; 2, 7, 17 *l pirgum* supra adpictum. has lectiones in Q olim fuisse arbitror, ubi ex generibus Ξ et Ψ magnam copiam congestam esse constat. ac ne 2, 3, 303 quidem, ubi *manibus cum portat* non solum in gmσ^2 *var.* (*manibus portavit* 𝔅𝔩), sed etiam in Vat. 3866 legitur, ea verba a Q semper aliena fuisse existimo, praesertim cum in ℜ *s. manibus* superscriptum sit. praeterea haec notabilia videntur: s. 2, 6, 108 vernaliter (cum λ' *Ott.*); 7, 5 furis (cum g *var.* 𝔅𝔩).

In varia lectione subscribenda neque illa ratio quam olim Keller, nuper Villeneuve adhibuit, ut codices singulos secundum ordinem litterarum enumerarem, neque rursus ea placuit, ut tantummodo genera Ξ et Ψ aut cum his Q significarem. neque enim lector editoris opere onerandus neque ei iudicandi facultas adimenda est. mediam quandam viam Vollmer demonstravit, qui, quoad fieri potuit, genera singulis siglis comprehendit, ut tamen, quibus locis aliqui

codices a suis generibus discrepant, alteri eos generi plerumque adscriberet. qua in re ratio saepe desideratur. nam quia, ubicumque genera inter se permixta sunt, Vollmer aut erravit aut quaerere desiit, saepissime casu vel congregati vel dissociati esse codices videntur. ego in singulis paginis, ubi codices adhibendi enumerantur – sunt autem plures necessarii quam Vollmer voluit –, id curavi, ut etiam eorum librorum, in quibus textus mixtus est, ratio semper constaret. variarum lectionum testes ita attuli, ut semper et generum ratio intellegatur et singulorum librorum suffragia dinoscantur, omissis levioribus mendis, quibus generis color non obscuretur. in eo negotio, qui codices sunt testes quasi ordinarii suorum generum, eos siglis Ξ vel Ψ comprehendere satis fuit, illos vero, qui quasi desultores hic illic ad hos ordinarios accedunt, insuper commemorare debui. velut siglo $\Xi^{(acc.\,Q\,R)}$ comprehenduntur codices A B C, qui sunt testes ordinarii recensionis Ξ, praeterea genus Q, quod hic contra morem ad Ξ accedit, et R, qui codex relicto suo genere Ψ ad Q sese adplicat. quodsi quis simplicitati parum consultum esse censeat, ipsam rem consideret, cui si vim facere vereberis, aut omnino omittenda est haec ratio generatim adnotandi aut in re nova inusitatum aliquid audendum. ne sic quidem errorem omnino exclusum esse fateor. nam si verae lectioni $\Xi^{(acc.\,Q)}$ vel $\Psi^{(acc.\,Q)}$ vel simile aliquid adpictum est, etsi probabile est eum qui Q confecit verum ex eo genere hausisse ubi adhuc exstat, tamen fieri potest, ut incorruptam lectionem in codice deperdito alterius generis meliore etiamtum invenerit. quod si accidit, raro certe factum esse existimes, si universam rationem codicum et generum consideres. simili modo interdum dubitari potest, utrum incorrupta verba Vaticani R vel etiam Parisini π exemplari generis Q debeantur an integriori codici generis Ψ.

Testimonia veterum scriptorum augere non studui. Porphyrionis commentum *(Pph.)* et scholia a Kellero edita (σχ AV, σχΓV etc.) studiose perquisivi et ubicumque intellegitur quid lectum sit ab eis qui Horatium enarraverunt, testimonium attuli; qua in re a prioribus non satis factum esse videbatur.

In orthographia non id secutus sum, ut scripturam libris traditam ex lapidum titulis aevi Horatiani corrigerem. res est parum explorata, quam ut veterum qui Horatium ediderunt grammaticorum auctoritatem spernas. qui quid novaverint aut rursus nimio vetustatis studio abrepti mutaverint sane ignoratur. verum quoniam e codicibus cognoscitur saeculo nono rem in eo fuisse, ut antiqua quaedam scribendi consuetudo paulatim evanesceret, si quid minus volgare contra usum librariorum servatum est, dignum est quod caute examinetur et, dum modo probabile sit, retineatur. id dum sequor, ne inaequalitatem quidem veritus sum interdum admittere. velut *-vom* scribendum curavi, ubi vestigia eius scripturae in libris exstant: ubi desunt, *-vum* non mutavi. eadem de causa modo *pulcher*, modo *pulcer* invenies, eademque ratio late patet. sunt tamen verba in quibus satis multis exemplis demonstretur quam formam Horatius aut certe ei qui eum ediderunt usurpaverint, ut *volgus, volt, voltus.* in his non dubitavi discrepantia ad normam corrigere. formas non assimilatas (*inprobus, adsignare* etc.) praetuli, contra librorum auctoritatem non restitui.

Res orthographicas animo perpendi, in apparatu critico congerendo plerumque praetermisi. quas qui examinare voluerit, in editione maiore Kelleri et Holderi et in ea inveniet quam nuper Villeneuve confecit.

In carminibus ubi dubium erat, volueritne Horatius strophas quaternorum versuum componere necne, eam fere rationem secutus sum quam Carolus Buechner nuper exposuit (Zur Form und Entwicklung der horazischen Ode und zur Lex Meinekiana: SB. Leipzig, 91. Bd. 1939, 2. Heft).[1])

Indices quos Vollmer confecerat rerum metricarum prosodiacarum grammaticarum et nominum, ne labor magnus atque utilis periret, leviter emendatos huic quoque editioni addidi.

In extremo opere permultum me aliorum benevolentiae auxilioque debere profiteor. quos omnes grata memoria

1) [Cf. nunc G. Daniels, Die Strophengruppen in den Horazoden, Diss. Königsberg 1940]

recolo, paucos hic laudabo. discipuli mei et discipulae, bonae spei adulescentes, consociata opera curaverunt, ne quid erroris in afferendis veterum testimoniis relinqueretur. Carolus Pivec collega, quibus temporibus codices scripti essent, benigne ac liberaliter me docuit. in ea re etiam P. Anselmus Manser O. S. B. et Paulus Lehmann consilia mihi olim humanissime impertiverunt. Wolfgangus Schadewaldt collega optimus in difficultatibus saepe consilia salubria suppeditavit. multo autem plurimum Carolo Buechner debeo, qui cum indicem nominum emendavit operamque in testimoniis veterum examinandis strenuam praestitit tum singulos fere locos difficiliores mecum pertractavit, iudicium peracre auresque Horati consuetudine tritas adhibuit, laborem denique infinitum communione studi Horatianae humanitatis sublevavit. bibliopola honestissimus opus typorum formulis inusitatis difficile ac mea valetudine dilatum insigni commoditate ad finem perduxit. bibliothecae Vaticanae praefecti Anselmi M. Albareda beneficio, auctoritate eminentissimi cardinalis Mercati interposita, praeterea permissu Stephani Weinstock viri docti, qui nuperrime partem codicis Vaticani (𝔑) et Ottobonianum ab oblivione vindicavit, factum est, ut horum codicum imaginibus iam nunc uterer. in eo negotio Ioannes Stroux et Ioannes Lietzmann consilio mihi atque auctoritate adfuerunt.

Dabam Lipsiae a. d. MCMXXXIX.

PRAEFATIO
ALTERIVS EDITIONIS

Cum bibliopola honestissimus laudabili bonarum artium studio ductus quam primum fieri posset nova Horati exemplaria excudere vellet, occasione arrepta cursim, ut potui, menda erroresque sustuli. qua in re usui fuerunt consilia virorum doctorum qui editionis prioris censuram egerunt,

L. Castiglioni (Athenaeum 1940, 215), G. Funaioli (Atene e Roma 1940, 137), R. Helm (Philol. Wochenschrift 1940. 487), M. Lenchantin de Gubernatis (Rivista di filologia e d'istruzione classica 1940, 34).

Plura ne efficerem, temporum iniquitate factum est. nam nec Laurentianis codicibus, in quibus quam utilia sint vere anni MCMXL ipse cognoveram, nec Vaticano uti potui, quem a M. Friedman repertum in praefatione prioris editionis p. XIX olim commemoraveram. in utraque re Maximus Lenchantin de Gubernatis aliquantum profecit, qui in edendis carminibus epodisque[1]) adnotavit, quid in Laurentiano 34, 1 s. X/XI, quem littera L signavit, et in Vaticano 3866 s. XI (U) legatur. quod vero summo opere exoptandum erat, ut illius memoriae quae notatur littera Ξ praecipue in saturis novi atque integri testes reperirentur, id ne nunc quidem videtur contigisse. nam perlustrata varietate lectionis apparet et Laurentianum L et Vaticanum U generis esse illius mixti quod ex duobus generibus antiquis Ξ et Ψ confectum littera Q signavi; quod quidem sine illis satis erat notum. potest tamen fieri, ut Laurentianus L peculiari quodam vinculo cognationis cum Ξ coniunctus ad inveniendas adgnoscendasque lectiones eius generis quibusdam saturarum locis non inutilis esse videatur. eam quaestionem iniudicatam relinquo.

Horatium a Maximo Lenchantin editum nuper confecta iam paene hac altera editione contigit ut viderem. eius ratio haberi non potuit nisi in vitae Suetonianae adnotatione critica.

In tollendis typothetarum mendis egregie me adiuvit Carolus Becker discipulus atque amicus.

Dabam Monachii XI Kal. April. a. MCML.

1) in Corpore scriptorum Latinorum Paraviano [anno 1945].

PRAEFATIO EDITIONIS TERTIAE

In editione tertia praeparanda fundamenta movere nec potui nec volui, studium adhibui ad examinandos locos dubios. in ea re si quid profeci, viris doctis debetur qui me admonuerunt, eis praecipue qui scriptis de Horatio editis olim posita retractare coegerunt. ex his honoris causa nomino Guntherum Jachmann (Zur Frage der Verswiederholung in der augusteischen Dichtung [Studi in onore di U.E. Paoli, Firenze 1955, 393ss.]), Paulum Maas (Korruptelen in Horazens Oden [Studi Italiani di filologia classica, nuova serie, vol. XXVII–XXVIII dedicato alla memoria di Giorgio Pasquali, 1956, 227s.]), Eduardum Fraenkel, e cuius libro (Horace, Oxford 1957) rerum copia et doctrina praeclaro fructum maximum cepi. residebant tamen residentque scrupuli. in his curis, dum in utramque partem disputando verum elicere conamur, egregie me adiuvit Carolus Becker amicus. qui etiam in mendis typothetarum tollendis operam navavit.

Dabam Monachii pridie Kal. Nov. a. MCMLVII.

FRIDERICVS KLINGNER

SIGLA

Ξ = rivulus memoriae Horatianae, qui a recensione antiqua atque exemplari antiquo deperdito ductus in hos codd. derivatur:

A = Parisinus 7900 cum parte Hamburgensi saec. 9/10. epistulae (lib. 1) alia manu descriptae sunt e libro generis Q.

B = Bernensis 363 saec. 9 ex.

C = Monacensis lat. 14685 saec. 11 atque eae partes eius quae cum AB cognatae sunt; cf. Hermes 70, 1935, 380: in epist. C est is quem Keller et Holder aliique editores littera E significant.

K = codex S. Eugendi, nunc St. Claude n. 2 saec. 11

Ψ = rivulus memoriae Horatianae alter, qui a recensione antiqua atque exemplari antiquo deperdito ductus in hos codd. derivatur:

F = φψ

φ = Parisinus 7974 saec. 9 ex.

ψ = Parisinus 7971 saec. 10

λ' = λl

λ = Parisinus 7972 saec. 9

l = Leidensis lat. 28 saec. 9

δ = Harleianus 2725 saec. 9

d = Harleianus 2688 saec. 9/10

z = Vossianus 21 saec. 12

d et z cum δ artissima cognatione coniuncti tantummodo ibi adhibentur ubi δ deest.

π = Parisinus 10310 saec. 9

R = Vaticanus Reginae 1703 saec. 9 med.

ℜ = Vaticani 1703 pars extrema (s. 2, 1, 16 poteras — 2, 8, 95) a Kellero neglecta, saec. 9 med.

praeterea hi qui raro adhibentur:

Ott. = Vaticanus Ottobonianus lat. 1660 saec. 9 ex.

u = Parisinus 7973 saec. 9/10

v = Parisinus 8213 saec. 12 ex.

Ott. uv inter se cognati lectionibus generis Ξ permixti sunt.

SIGLA

Q = recensio mixta medio aevo ante saec. 9 med. e generibus Ξ et Ψ confecta, cuius testes sunt hi:

a = Ambrosianus O 136 sup. saec. 9/10
γ = Parisinus 7975 saec. 11
E = Monacensis 14685 saec. 11 atque eae partes eius quae cum aγM cognatae sunt; cf. Hermes 70. 1935, 380 et supra de C.
M = Mellicensis 177 saec. 11

praeterea hi qui raro adhibentur:

D = Argentoratensis C VII 7 saec. 10, combustus a. 1870
ξ = fragmenta Scheftlarnensia saec. 10

codices contaminati qui raro adhibentur:

σ = Sangallensis oppidanus 312 saec. 10
x = Oxoniensis Bodleianus olim Dorvillianus saec. 11
m = Monacensis lat. 375 saec. 11/12
g = Gothanus duc. B 61 saec. 15
Oxon. = Oxoniensis collegii Reginensis P² saec. 11
σxmg (*Oxon.*) propterea utiles sunt, quia vestigia memoriae Ξ, in g etiam memoriae Bl insunt.

Bl = Blandinianus vetustissimus Cruquii
ς = codices non nominatim allati ac fere recentiores
Pph. = Porphyrio
σχAΓVνc = scholia a Kellero edita, quae sub Acronis nomine vulgo olim ferebantur (Pseudacro)
σχA = scholia codicis A
σχΓ = scholia codicum γ et cognatorum; cf. Pseudacronis scholia ed. Keller vol. 1 p. XI
σχV = scholia codicis Vaticani lat. 3257
σχν = scholia codicis Dessauiensis (Nienburgensis) A
σχc = scholia codicis Guelferbytani Lat. Aug. 81. 31
de scholiorum rationibus cf. Pseudacronis scholia ed. Keller praef. vol. 1 et 2
Comm. Cruq. = commentator Cruquianus
ex. Vat. = 'exempla diversorum auctorum' ed. H. Keil progr. Halis Sax. 1872
Micon = Miconis opus alphabeticum ed. Traube PMA. 3, p. 280—294

grammaticos attuli secundum paginas Keili, etiam Priscianum; metricos (Gramm. VI) siglo *metr.* comprehendere satis habui.
in Patrologiae Latinae quam curavit Migne volumine 23 afferendo paginas exemplarium anno 1883 (non 1845) editorum indicavi.

recensio Q in carminibus fere tota generi Ξ adnumerari potest, in arte poetica, epodis, carmine saeculari, epistulis — hoc enim ordine libri Horatiani in Q collocati sunt — fit generis Ψ, ita tamen, ut permulta e Ξ adsumpta sint; in sermonibus denique neutri generi addicta ex utroque commixta est. consensu ΞΨ etiam Q continetur, nisi quid secus adnotatum est.

R lectiones generis Q admixtas habet et saepe ad eius generis testes se adplicat.

λ' in carminibus, epodis, sermonibus, epistulis lectiones generis Ξ admixtas habet et saepe cum eius generis testibus se consociat.

ubicumque unus ex his testibus QRλ' vel alii libri, quorum textus est mixtus, a suo genere ad alienum se transtulerunt, sic adnotatum est: (*acc.* Q), (*acc.* R), (*acc.* λ'), (*acc.* QRλ') vel similiter, id est: accedit (vel: accedente) Q R etc., accedunt (vel: accedentibus) RQλ' etc., itemque ubi alii testes desultorii ordinariis suffragantur.

siglis ΞΨQ semper comprehenduntur omnes libri qui ad ea genera pertinent, nisi quid secus adnotatum est; priva tantum menda quae vim testimonii non debilitant silentio praetermissa sunt, sive in uno sive in duobus sive etiam in tribus libris artissime inter se cognatis inveniuntur.

tituli, subscriptiones et similia generatim restituuntur neglectis mendis et variis lectionibus. in titulis lyricorum Q seorsum laudatur.

Btl. = Bentley.
K.-H. = Keller et Holder.
n. l. = non liquet.

E SVETONI VITA HORATI

Q. Horatius Flaccus Venusinus, patre, ut ipse tradit, libertino et exactionum coactore, ut vero creditum est, salsamentario, cum illi quidam in altercatione exprobrasset 'quotiens ego vidi patrem tuum bracchio se emungentem',

bello Philippensi excitus a M. Bruto imperatore tribunus militum meruit; victisque partibus venia inpetrata scriptum quaestorium conparavit.

ac primo Maecenati, mox Augusto insinuatus non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit.

Maecenas quantopere eum dilexerit satis testatur illo epigrammate:

ni te visceribus meis, Horati,
plus iam diligo, tu tuum sodalem
† nimio videas strigosiorem,

Hanc vitam a Suetonio scriptam (cf. Pph. ad epi. 2, 1 praef.) sed mancam (cf. Rostagni, Atti Torino 1934, 2, 14) habent Fλp (*= Paris. 8214 s. XII confectus e generibus* Q *et* Ψ), *habuerunt sive Blandiniani codd. sive Blandinianus ille vetustissimus, unde eam ediderunt Nannius, Muretus, Cruquius. partes ex hac vita excerptas* (Q. Horatius ... esto memor. habitu corporis ... Tiburtini. natus est ... C. Asinio Gallo. humatus ... tumulum) *habent* ς(= M, m, *Paris. 7977, Heinianus*). *eadem vita usus est Sicco Polenton in Scriptorum illustrium latinae linguae libris XVIII. de rebus minutis cf. Reifferscheidt, Suet. rell. p. 44. 388 Mathias, quaest. Blandin., diss. Hal. 1882, 2 s. Lenchantin de Gubernatis, edit. Horati p. XXXIII s. et p. 1 s.; de Siccone Polent. p. XL s.* || 2 auctionum *Fea ex Vat. Reg. 1701* exauctionum *Baxter, del. dubit. E. Fraenkel* | vero *Mur. Cruq.* vere *codd., Nannius* fere *Casaub.* || 3 exprobasest Fλ || 4 bracchio *codd., Mur. Cruq.* cubito *Nannius cf. Diog. L. 4, 7, 46 Ad Herenn. 4, 54, 67 Lenchantin, edit. Hor. p. XXXIX Roth, edit. Suet. p. LXXXIV* || 11 dilexerit ς *Mur. Cruq.* dilexit *cett.* | testatur Fλp monstratur *Nannius Mur.* demonstratur *Cruq.* || 14 tu tuum *Mur. Cruq.* tutum Fλp || 15 nimio (ninio φ) *codd., Mur.* minio *Nannius* Ninnio *P. Pithoeus* ninnio *Kappelmacher* hinnulo *Oudend.* hinnu me *Lamb.* simio *Sudh.* Tithono *Nötzel*

sed multo magis extremis iudiciis tali ad Augustum elogio: *Horati Flacci ut mei esto memor.*

Augustus epistularum quoque ei officium obtulit, ⟨ut⟩ hoc ad Maecenatem scripto significat: *ante ipse sufficiebam scribendis epistulis amicorum: nunc occupatissimus et infirmus Horatium nostrum a te cupio abducere. veniet ergo ab ista parasitica mensa ad hanc regiam et nos in epistulis scribendis adiuvabit.* ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam aut amicitiam suam ingerere desiit. exstant epistulae, e quibus argumenti gratia pauca subieci: *sume tibi aliquid iuris apud me, tamquam si convictor mihi fueris; recte enim et non temere feceris, quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit.* et rursus: *tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire; nam incidit ut illo coram fieret a me tui mentio. neque enim si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque ἀνθυπερηφανοῦμεν.* praeterea saepe eum inter alios iocos 'purissimum pene⟨m⟩' et 'homuncionem lepidissimum' appellat unaque et altera liberalitate locupletavit. scripta quidem eius usque adeo probavit mansuraque perpetua opinatus est, ut non modo saeculare carmen conponendum iniunxerit, sed et Vindelicam victoriam Tiberii Drusique privignorum suorum, eumque coegerit propter hoc tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere, post sermones vero quosdam lectos nullam sui mentionem habitam ita sit questus: *irasci me tibi scito, quod non in plerisque eiusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. an vereris ne apud posteros*

1 iudiciis *om. Nannius Mur.*; extremis Esquiliis *Cruq.* || **3** Augustus epistularum — Caesar (*p. 3, 6*) *om.* ς | ut *add. Lamb.* || **5** rescribendis *O. Jahn* || **6** a *Nannius Sicco Polent. cf. Lenchantin p. XL, om. cett.* | adducere λ (*?*) p *Mur. Cruq.* || **8** iuvabit p *Nannius* || **14** *an* posset*?* || **17** *ἀνθυπερηφανοῦμεν Nannius Casaub.* *ανεπερεφανουμεν* Fλp *αντηρφανουμεν cod. Nannii* || **18** penem *Mur. Cruq.* pene *codd.* || **19** appellabat *malebat Vollm.* || **21** perpetuo *Nannius Mur. Cruq. del. E. Fraenkel* | opinatus est *om. cod. Nannii Cruquii Mureti* || **22** ⟨ei⟩ iniunx. *E. Fraenkel probabil.* || **23** suorum ⟨illustrandam⟩ *E. Fraenkel* || **25. 26** vero quosdam lectos Fλp quoque lectos *Nannius* vero lectos *Mur.* vero lectos quosdam *Cruq.* || **26** mentionem factam *Lamb.* rationem habitam *L. Müller*

infame tibi sit, quod videaris familiaris nobis esse? expressitque eclogam ad se, cuius initium est:

cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res Italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes, in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

habitu corporis fuit brevis atque obesus, qualis et a semet ipso in saturis describitur et ab Augusto hac epistula: *pertulit ad me Onysius libellum tuum, quem ego ut accusantem quantuluscumque est boni consulo. vereri autem mihi videris ne maiores libelli tui sint quam ipse es. sed tibi statura deest, corpusculum non deest. itaque licebit in sextariolo scribas, quo circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui.*

ad res venereas intemperantior traditur; nam specula to⟨to⟩ cubiculo [scorta] dicitur habuisse disposita, ut quocumque respexisset ⟨s⟩ibi [ei] imago coitus referretur. vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini aut Tiburtini domusque ostenditur circa Tiburni luculum.

. . . .

venerunt in manus meas et elegi sub titulo eius et epistula prosa oratione quasi commendantis se Maecenati, sed utraque falsa puto; nam elegi volgares, epistula etiam obscura, quo vitio minime tenebatur.

1 expresseritque *Lachm. Reifersch.* || **2** ad se *om. Nannius Mur. Cruq.* || **7** item Horatius habitu *Nannius* | brevis fuit *Nannius Mur. Cruq.* || **9** Oniscus *Reiffersch.* Dionysius *Nannius Mur. Cruq.* | ut excusantem *Reiffersch.* ne accusem te *Casaub.* ut accusem te *Sicco Polent. Btl.* || **11** sed si tibi *Nannius Mur. Cruq.* si tibi *Sicco Polent. cf. Lenchantin p. XL* || **13** quo *Salmasius* cum (quum) **Fλp** *Nannius Mur. Cruq.* ut ς | ογκωδηστατος *fere codd., em. Nannius,* -ερος *Leo probabil.* || **15** *s.* speculato *codd.* specula in *Oudend.* specula toto *Gläser* || **16** scorta *codd., expunxit Sudh., attamen cf. Vahlen Hermes 1891, 163 not.* scortans *Oudend.* | scortum d. h. dispositum u. q. r. i. e. i. coitus obviaret ς || **17** sibi *Oudend.* ibi ei *codd.* || **19** domusq. eius *Nannius Mur. Cruq.* | domusq.—tenebatur (*23*) *om.* ς || **20** *lac. statuit O. Jahn, des. nomina poematum genuinorum*

E SVETONI VITA HORATI

natus est VI idus decembris L. Cotta et L. Torquato consulibus (*8. dec. 65*), decessit V kal. decembris C. Mar⟨c⟩io Censorino et C. Asinio Gallo consulibus (*27. nov. 8*) post nonum et quinquagesimum ⟨diem quam Maecenas obierat aetatis agens septimum et quinquagesimum⟩ annum herede Augusto palam nuncupato, cum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. humatus et conditus est extremis Esquiliis iuxta Maecenatis tumulum.

2 *s.* Marcio *Bongars* Mario *codd. Nannius Mur. Cruq.* ‖ 4 post — tabulas (*7*) *om.* *ς* ‖ 5 *Hieronymus apud Suetonium veram annorum rationem invenisse videtur, cf. Reiffersch. p. 392. lacunam indic. O. Jahn, explevit ratione a Reiffersch. inventa Vahlen, Herm. 1898, 245*; *post* obierat *add.* Romae *Rostagni Atti Torino 1934, 2, 14 ss.* ‖ 8 humatus et *del. H. Stephanus Reiffersch.*

CARMINVM

LIBER PRIMVS

I

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum:
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat metaque fervidis
evitata rotis palmaque nobilis
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus;
illum, si proprio condidit horreo
quidquid de Libycis verritur areis.
gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus
numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare;
luctantem Icariis fluctibus Africum
mercator metuens otium et oppidi

1 2 *Serv. G. 2, 40* || **3—4** iuvat σχ *Stat. Th. 4, 262* || **4** meta— **5** rotis *Serv. A. 11, 195* || **13. 14** *Don. Ter. Ad. 230* || **14** σχ *Stat. Th. 6, 261*

Ξ: ABQ(=aEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

1 carminum l. I [C. Aemilium]. ad Maecenatem. ⟨de⟩ vario hominum scribit officio. pragmatice monocolos Ξ Q. Horati Flacci carminum lib. I incipit. ad Maecenatem Q Q. Horatii Flacci carminum liber primus incipit. hac ode Maecenatem alloquitur Ψ *de adnotandi genere in titulis adhibito v. consp. sigl.* || **7** mobilium ΞΨ *Pph.* σχA nobilium B*var.*πR*p. ras.*u || **13** demoveas BR dimoveas *cett.* 𝔅l *Don.* || **15** icariis Ξ(*acc.* R[2]) ikariis R[1](?) icareis (careis π) Ψ

laudat rura sui: mox reficit rates
quassas indocilis pauperiem pati.
est qui nec veteris pocula Massici
nec partem solido demere de die
spernit, nunc viridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae;
multos castra iuvant et lituo tubae
permixtus sonitus bellaque matribus
detestata; manet sub Iove frigido
venator tenerae coniugis inmemor,
seu visa est catulis cerva fidelibus,
seu rupit teretes Marsus aper plagas.
me doctarum hederae praemia frontium
dis miscent superis, me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
secernunt populo, si neque tibias
Euterpe cohibet nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
quodsi me lyricis vatibus inseres,
sublimi feriam sidera vertice.

II

Iam satis terris nivis atque dirae
grandinis misit pater et rubente
dextera sacras iaculatus arcis
  terruit urbem,

24 bell.—**25** det. *Prisc. 2, 385, 8* | bell.—detestanda σχ *Stat. Th. 3, 377* || **25** man.—**26** *Serv. A. 3, 116* | man.—**26** ven. *Serv. G. 1, 418. A. 6, 273. 9, 667* σχ *Stat. Th. 2, 404* | iacet sub—ven. σχ *Lucan. 8, 447* || **33** nec—**34** barb. *Charis. 1, 266, 3*
2 1—**2** Iam s. . . niv. . . mis. pat. *Eugraph. interp. Ter. Andr. 903*

Ξ: ABQ(=aEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
25 detestata] detestanda ς σχ *Stat.* | manet] iacet σχ *Luc.* || **28** teretes] teretis R^1 || **29** hederae] (a)ederae Rδ || **35** inseres Ξ(*acc.* R) inseris Ψ
2 *inc.* D | ad divum Augustum Ξ proseutice tetracolos. ad Augustum Ψ ad Augustum. proseutice tetracolos Q

terruit gentis, grave ne rediret
saeculum Pyrrhae nova monstra questae,
omne cum Proteus pecus egit altos
visere montis

piscium et summa genus haesit ulmo,
nota quae sedes fuerat columbis,
et superiecto pavidae natarunt
aequore dammae.

vidimus flavom Tiberim retortis
litore Etrusco violenter undis
ire deiectum monumenta regis
templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti
iactat ultorem, vagus et sinistra
labitur ripa Iove non probante u-
xorius amnis.

audiet civis acuisse ferrum,
quo graves Persae melius perirent,
audiet pugnas vitio parentum
rara iuventus.

quem vocet divum populus ruentis
imperi rebus? prece qua fatigent
virgines sanctae minus audientem
carmina Vestam?

7. 8 *Serv. A. 1, 435 Eutych. 5, 449, 12* || **10** *Victorin. 6, 157, 18* || **11. 12** *Serv. B. 8, 28 G. 3, 539 Prisc. 2, 144, 18* || **20** *Serv. A. 1, 273. 4, 266* || **26** prece — **28** *σχ Stat. Th. 2, 244. 4, 633. 9, 723*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | **Ψ**: Fλ'δπR

10 columbis *ΞΨ Vict.* palumbis *π corr. ς cf. Pph.* || **11** superiecto Ξ(*acc.* λ' R) superiacto Ψ *cf. Pph.*: id est: super terras iacto || **15** monumenta Ξ(*acc.* R[2]) monimenta Ψ || **18** ultorem Ξ(*acc.* Rπ[2]) uelorum Ψ (D *n. l.*) || **19 s.** probante : Vxorius *codd.* || **27** sacrae *πχ Stat. 4, 632*

cui dabit partis scelus expiandi
Iuppiter? tandem venias precamur
nube candentis umeros amictus
  augur Apollo;

sive tu mavis, Erycina ridens,
quam Iocus circum volat et Cupido;
sive neglectum genus et nepotes
  respicis auctor,

heu nimis longo satiate ludo,
quem iuvat clamor galeaeque leves
acer et Marsi peditis cruentum
  voltus in hostem;

sive mutata iuvenem figura
ales in terris imitaris almae
filius Maiae patiens vocari
  Caesaris ultor,

serus in caelum redeas diuque
laetus intersis populo Quirini,
neve te nostris vitiis iniquum
  ocior aura

tollat: hic magnos potius triumphos,
hic ames dici pater atque princeps,
neu sinas Medos equitare inultos
  te duce, Caesar.

III

Sic te diva potens Cypri,
  sic fratres Helenae, lucida sidera,
ventorumque regat pater
  obstrictis aliis praeter Iapyga,

3 1 *Don. Ter. Ad. 230* || 4 *Serv. A. 8, 710*

Ξ: ABQ(=aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
31 candentis] candenti νς *cf.* σχA || 39 Marsi *Faber* mauri ΞΨ
3 *carm. 3, 1–7, 32 def.* B | ad navem Ξ propentice dicolos Virgilio (-lii *codd.*). ad navem qua Virgilius Athenas navigavit.

navís, quae tibi creditum
  debes Vergilium: finibus Atticis
reddas incolumem precor
  et serves animae dimidium meae.

illi robur et aes triplex
  circa pectus erat, qui fragilem truci
conmisit pelago ratem
  primus, nec timuit praecipitem Africum

decertantem Aquilonibus
  nec tristis Hyadas nec rabiem Noti,
quo non arbiter Hadriae
  maior, tollere seu ponere volt freta.

quem mortis timuit gradum
  qui siccis oculis monstra natantia,
qui vidit mare turbidum et
  infamis scopulos Acroceraunia?

nequiquam deus abscidit
  prudens oceano dissociabili
terras, si tamen inpiae
  non tangenda rates transiliunt vada.

5—7 *Serv. A. 2, 260* || **5—6** Verg. *Pph. 1, 24, 11* || **6** fin.— **7** *Serv. A. 6, 18* || **8** σχΑΓ *c. 2, 17, 5* | dim. an. meae *Aug. conf. 4, 6 p. 62, 7 Skut.* | serv.—meae *Hier. Mich. 2, 7 Migne 25, 1219 C* || **20** σχ*Stat. Th. 1, 333. 3, 121. 6, 148 (155)* | Acro. *Serv. A. 3, 506* || **23** si— **24** *Serv. A. 1, 603*

Ξ: AQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

aliter: navem prosequitur qua Virgilius Athenas vehebatur Ψ ad navem qua *etc.* a navem prosequitur *etc.* MR ad navim in qua Virgilius Athenas petit σχA || **6** uergilium R²(?) *Pph. Serv.* uirgilium *cett.* || **18** turbidum Ξ(*acc.* λ' Rvar.) 𝔅l turgidum Ψ σχΑΓ *minus apte dicitur* monstra natantia ... mare turgidum et infamis scopulos || **20** acroceraunia Ξ(*acc.* R²) *Serv.* σχ*Stat. Th.* (*sed 3, 121* -ie *cod.* M) ceraunia *lemma Pph.* acrocerauniae Ψ

audax omnia perpeti
  gens humana ruit per vetitum nefas,
audax Iapeti genus
  ignem fraude mala gentibus intulit.

post ignem aetheria domo
  subductum macies et nova febrium
terris incubuit cohors
  semotique prius tarda necessitas

leti corripuit gradum.
  expertus vacuum Daedalus aera
pinnis non homini datis;
  perrupit Acheronta Herculeus labor.

nil mortalibus ardui est:
  caelum ipsum petimus stultitia neque
per nostrum patimur scelus
  iracunda Iovem ponere fulmina.

IV

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni
  trahuntque siccas machinae carinas,
ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni
  nec prata canis albicant pruinis.

iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna,
  iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
alterno terram quatiunt pede, dum gravis Cyclopum
  Volcanus ardens visit officinas.

29—31 *Serv. B. 6, 42* || **34. 35** *Serv. A. 6, 15*
4 **1** *Serv. G. 2, 330* | —hiems *Charis. 1, 82, 26 Prob. 4, 13, 8 Phoc. 5, 415, 25* || **4** *Prisc. 2, 397, 11 Eutych. 5, 468, 21* | prat. —pruin. σχ*Stat. Th. 1, 512* || **7. 8** *Sacerd. 6, 544, 26*

Ξ: AQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

35 pinnis A¹R¹ *lemma* σχAΓ pennis *cett.* || **37** ardui] arduum EMR¹ *lemma* σχAΓ

4 ad Sestium. de verno tempore ΞQσχA paranetice dicolos. ad Sestium Quirinum Ψ || **8** uisit Ξ(*acc.* λ' R¹) *Sacerd.* urit Ψ(u||r||itπ) | officinas] officinam *Sacerd.*

nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto
aut flore, terrae quem ferunt solutae.
nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
seu poscat agna sive malit haedo.

pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
regumque turris. o beate Sesti,
vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam;
iam te premet nox fabulaeque Manes

et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
nec regna vini sortiere talis
nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
nunc omnis et mox virgines tepebunt.

V

Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?
cui flavam religas comam

simplex munditiis? heu quotiens fidem
mutatosque deos flebit et aspera
nigris aequora ventis
emirabitur insolens,

qui nunc te fruitur credulus aurea,
qui semper vacuam, semper amabilem
sperat, nescius aurae
fallacis. miseri, quibus

12 *Serv. B. 3, 77* || 13 *Quint. inst. 8, 6, 27* | pall. mors *Serv. A. 2, 221. 374 Hier. in Os. praef. Migne 25, 861 A.* || 16 fabulas m. *carm. epigr. 1504, 10 B.*
5 5—9 *Don. Ter. Eun. 1038*

Ξ: AQ(=aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
16 Manes] et manes aDMR[1] || 19 Lycidan *vel sim.* aRD -am *cett.*
5 ad Pirram meretricem ΞσχA prosphonetice tetracolos. ad Pyrram Ψ alloquitur Pyrrham quae forma sua capere prius volebat Q || 8 et mirabitur R *a. ras.? Don.* || 11—13 *perperam distinxit* Ψ(Fδπ)

intemptata nites: me tabula sacer
votiva paries indicat uvida
suspendisse potenti
vestimenta maris deo.

VI

Scriberis Vario fortis et hostium
victor Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.

nos, Agrippa, neque haec dicere nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii
nec cursus duplicis per mare Ulixei
nec saevam Pelopis domum

conamur, tenues grandia, dum pudor
inbellisque lyrae Musa potens vetat
laudes egregii Caesaris et tuas
culpa deterere ingeni.

quis Martem tunica tectum adamantina
digne scripserit aut pulvere Troico
nigrum Merionen aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

13 me — **16** *Eutych. 5, 469, 10*
6 1 Scrib. Vario *Serv. A. 1, 440* | scrib.—fort. *Serv. G. 3, 6 Ps. Prob. 4, 243, 6* ‖ **1—2** victor *Serv. B. 9, 35* ‖ **6** *Charis. 1, 271, 20 Don. 4, 395, 17 Serv. A. 12, 527* | Pel. stom. *Diom. 1, 450, 29* ‖ **7** *Prisc. 2, 39, 16. 277, 8* σχcp *epo. 16, 60* ‖ **13—14** scrips. *Prisc. 3, 252, 1*

Ξ: AQ(=aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

13 *om.* λ'[1]u[1] ‖ **14** uvida] humida F ‖ **15. 16** *perperam distinxit* Ψ (Fδπ) ‖ **16** deo] deae *Zielinski*
6 ad Agrippam Ξ ad Marcum Agrippam σχA hypothetice tetracolos. ad Agrippam Ψ alloquitur Vipsanium Agrippam Q ‖ **3** quam ΞΨ *Pph.* σχΓν qua M *Muret. Btl.* ‖ **7** duplicis Ψ(*acc.* D) *Pph.* duplices Ξ *Prisc. bis* σχcp *epo. 16, 60* dupliceis *codd. Cruquii* ‖ **9** tenues] tenuis Fπ

nos convivia, nos proelia virginum
sectis in iuvenes unguibus acrium
cantamus vacui, sive quid urimur,
non praeter solitum leves.

VII

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen
aut Epheson bimarisve Corinthi
moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
insignis aut Thessala Tempe;

sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem
carmine perpetuo celebrare et
undique decerptam fronti praeponere olivam;
plurimus in Iunonis honorem

aptum dicet equis Argos ditisque Mycenas:
me nec tam patiens Lacedaemon
nec tam Larisae percussit campus opimae
quam domus Albuneae resonantis

et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
mobilibus pomaria rivis.
albus ut obscuro deterget nubila caelo
saepe Notus neque parturit imbris

17 nos proel. — **18** σχ *Iuv. 6, 366*
7 2 bimarisve — **3** moen. σχ *Stat. Th. 1, 335. 7, 420 Arator act. 2, 507 Migne 68, 203 A.* || **9** *Serv. A. 1, 24* | — Argos *Serv. A. 11, 246* | apt. equ. Arg. σχ *Stat. Th. 4, 672* || **10** nec me — Lac. σχ *Stat. Th. 8, 432* || **13** — luc. *Prisc. 2, 208, 9* || **15—17** perpet. *Serv. G. 1, 460*

Ξ: AQ(= a D E M *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: F λ' δ π R

7 Ad Munatium Plancum Ξ Q σχ A paranetice dicolos. ad Plancum (*vel* Planco) Ψ || **2** epheson F π^2 *metricorum pars* ephesum *cett., metricorum pars maior* | ve] que σχ *Stat. 1, 335* || **7** olivam Ξ(*acc.* λ' R) oleam Ψ(F δ π *corr.*) oletam λ *var.* || **9** dicet Ψ(φ λ' δ π R^2) D dicit Ξ(*acc.* R^1) ψ, *Serv. codd. variant* || **10** me nec] nec me σχ *Stat.* || **13** ac tiburni lucus et praeceps anio et uda Ψ(F δ π) || **15** *novum carmen* AΨ, *continuant* Q R^1 σχ A Γ *ad v. 1 metrici. Pph. vituperat errorem distinguendi. ortus est error ex inscriptione, quae ad partem carminis pertinebat. cf. K.-H. ad l.*

perpetuos, sic tu sapiens finire memento
tristitiam vitaeque labores
molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
castra tenent seu densa tenebit

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
cum fugeret, tamen uda Lyaeo
tempora populea fertur vinxisse corona
sic tristis adfatus amicos:

'quo nos cumque feret melior fortuna parente,
ibimus, o socii comitesque,
nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro.
certus enim promisit Apollo

ambiguam tellure nova Salamina futuram.
o fortes peioraque passi
mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
cras ingens iterabimus aequor.'

VIII

Lydia, dic, per omnis
te deos oro, Sybarin cur properes amando
perdere, cur apricum
oderit campum patiens pulveris atque solis,

21 Teuc. — **22** fug. *Serv. B. 1, 4* || **27** *Victorin. 6, 115, 6* || **29** *σχ Lucan. 3, 183* || **32** cr. ing. *Ps. Prob. 4, 246, 5*
8 **1—2** deos vere *Victorin. 6, 87, 14* || **1** — omnes *Prisc. 2, 287, 6* || **2** *Diom. 1, 520, 27. 508, 37 Fortunat. 6, 300, 27* | hoc — ve (*pro* vere) *Victorin. 6, 166, 1* | hoc — Syb. *Caes. Bass. 6, 270, 14* || **3** cur — **4** camp. *Prisc. 3, 137, 22 Serv. A. 2, 202* | cur — **4** *Prisc. 3, 249, 22*

Ξ: AQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

17 perpetuos Ξ(*acc.* R[1]) *Serv.* perpetuo Ψ || **23** populea] populna aD[1]R[1] || **27** Teucro duce] duce Teucro *Vict.* | Teucro *in fine vers.* Ψ(*acc.* D*pr.*) Teucri Ξ(*acc.* R) σχ AΓ *Victorin.* Teucro (*vel* -i) ... promisit *coniunxerunt quidam* || **31** curas] curam EMR
8 **1** *redit* B | ad Lidiam meretricem Ξ σχ A alloquitur Lyden meretricem Q erotice dicolos. ad Lydiam Ψ || **2** te deos oro Fλ'π[2] hoc deos vere Ξ(*acc.* R) σχ Γ cp *Caes. Bass. Victorin. Fortunat. Diom.* hoc deos oro δπ[1]R[2] *cf. Vahlen, Herm. 1910, 308 Pasquali, Storia della tradizione 380* | properes] properas π *et metricorum pars* | cur] quid

cur neque militaris
inter aequalis equitet, Gallica nec lupatis
temperet ora frenis?
cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum

sanguine viperino
cautius vitat neque iam livida gestat armis
bracchia, saepe disco,
saepe trans finem iaculo nobilis expedito?

quid latet, ut marinae
filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
funera, ne virilis
cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

IX

Vides ut alta stet nive candidum
Soracte nec iam sustineant onus
silvae laborantes geluque
flumina constiterint acuto.

dissolve frigus ligna super foco
large reponens atque benignius
deprome quadrimum Sabina,
o Thaliarche, merum diota.

9 1—2 Sor. *Serv. A. 7, 696 Consent. 5, 346, 12 Prisc. 2, 203, 9* || 3 *Prisc. 3, 460, 8* || 5 lig. — 6 repon. *Diom. 1, 411, 3 Pomp. 5, 275, 33* || 7 dep. ... quadr. *cf. Sacerd. 6, 541, 19*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR *Diom. 508, 37* || 6 equitet] equitat δπ || 8 tangere : Cur olivum EΨ(Fδπ)

9 1—24 *def.* B | ad Thaliarchum. de voluptatibus ΞσχA ad Thaliarchum libertum Q parenetice tetracolos. ad Thaliarchum puerum speciosum Ψ || 5 ligna] luna Fπ*var.* vina δ || 6 large reponens Ξ$^{(acc.\,\lambda'\,R^2\pi^2)}$ σχAΓ *Diom.* l. repones φ*var.* R^1 largiri potis Ψ large reponit *Pomp.* || 7 deprome Ξ$^{(acc.\,\lambda\,R)}$ σχΓνcp *Sacerd.* depone Ψ(F1δπ)

permitte divis cetera, qui simul
stravere ventos aequore fervido
deproeliantis, nec cupressi
nec veteres agitantur orni.

quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
quem Fors dierum cumque dabit, lucro
adpone, nec dulcis amores
sperne puer neque tu choreas,

donec virenti canities abest
morosa. nunc et campus et areae
lenesque sub noctem susurri
conposita repetantur hora,

nunc et latentis proditor intumo
gratus puellae risus ab angulo
pignusque dereptum lacertis
aut digito male pertinaci.

X

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
qui feros cultus hominum recentum
voce formasti catus et decorae
more palaestrae,

te canam, magni Iovis et deorum
nuntium curvaeque lyrae parentem,
callidum quidquid placuit iocoso
condere furto.

13 —quaer. σχ *Stat. Th. 3, 562* || **17—18** mor. *Don. Ter. Hec. 478* || **21. 22** *Serv. B. 3, 65*

10 **1** *Serv. A. 1, 520 Prisc. 2, 302, 9* | Merc. fac. *Serv. A. 4, 558* || **2** — hom. *Pph. s. 2, 2, 66* || **3** cat. — **4** pal. *Serv. A. 4, 559* | et — pal. σχ *Stat. Th. 6, 808 (833)* || **7. 8** *Pph. c. 1, 12, 11*

Ξ: A Q(= a D E M *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: F λ' δ π R

21 intumo Ψ(F λ' π *corr.* R[1]) intimo Ξ δ π *pr.* R[2](?) *Serv.* || **23** dereptum Ξ F R direptum λ' δ π

10 *redit* B | ad Mercurium Ξ Q σχ A hymnus Mercurio. tetracolos Ψ

te, boves olim nisi reddidisses
per dolum amotas, puerum minaci
voce dum terret, viduus pharetra
  risit Apollo.

quin et Atridas duce te superbos
Ilio dives Priamus relicto
Thessalosque ignis et iniqua Troiae
  castra fefellit.

tu pias laetis animas reponis
sedibus virgaque levem coerces
aurea turbam, superis deorum
  gratus et imis.

XI

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
temptaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati.
seu pluris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,
quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum: sapias, vina liques, et spatio brevi
spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
aetas: carpe diem quam minimum credula postero.

10 puer. — **12** *Prisc. 3, 222, 11* || **11** vid. — **12** *Serv. A. 8, 571* || **19** σχ *Lucan. 1, 662*
11 **6** sap. — liqu. *Prisc. 3, 247, 15*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

14 *om.* B || **17** laetis animas Ξ(*acc.* 1 Rπ[2]) animas laetis Ψ(Fλδπ[1]) || **18—20** Sedibus . . . . . . coerces aurea turbam ⁝ Superis deorum gratus et imis Fδ, *sed* δ *om.* aur. t.
11 **1—8** *def.* B | ad Leuconoen Ξ ad Leuconoen, suadens omittendam mathematicen Q pragmatice monocolos. ad Leuconoem genesim per mathematicam requirentem Ψ || **5** quae ΞΨ *Pph.* qui δ *πvar.* 𝔅𝔩

XII

Quem virum aut heroa lyra vel acri
tibia sumis celebrare, Clio?
quem deum? cuius recinet iocosa
nomen imago

aut in umbrosis Heliconis oris
aut super Pindo gelidove in Haemo?
unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,

arte materna rapidos morantem
fluminum lapsus celerisque ventos,
blandum et auritas fidibus canoris
ducere quercus.

quid prius dicam solitis parentis
laudibus, qui res hominum ac deorum,
qui mare ac terras variisque mundum
temperat horis?

unde nil maius generatur ipso
nec viget quidquam simile aut secundum.
proximos illi tamen occupavit
Pallas honores

proeliis audax. neque te silebo,
Liber et saevis inimica virgo
beluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

12 1. 2 ut .. dixit ... Horatius 'acrem tibiam' *Quint. inst. 8, 2, 9* || **11** doctum et — **12** *Serv. G. 1, 308* || **13** quid — **14** laud. σχ*Stat. Th. 1, 41*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

12 *redit* B | de laudibus deorum atque hominum ΞQσχA prosphonetice tetracolos hymnos Ψ || **2** sumis Ξ(*acc.* R)πσχΓν sumes Fλ'δ𝔅l^1 | clio Ξ(*acc.* lR(*corr.?*)) c(a)elo Ψ || **3** recinet Ξ(*acc.* λR^2) 𝔅l σχΓν retinet Qlπ^1 recinit *A var.* F$\delta\pi^2$ || **11** blandum ΞΨ *Pph.* σχAΓ doctum *Serv.* || **13** parentis Ξ(*acc.* λ'Q(aER^1)) 𝔅l *Pph.* σχ*Stat.* parentum Ψ(*acc.* Q(DM)) || **15** ac terras Ξ(*acc.* λ') et terras Q(*acc.* R) terras B*pr.* aut terram Fδπ qui terras *Oxon.* || **19** occupavit] occupabit *R. Stephanus*

dicam et Alciden puerosque Ledae,
hunc equis, illum superare pugnis
nobilem; quorum simul alba nautis
stella refulsit,

defluit saxis agitatus umor,
concidunt venti fugiuntque nubes
et minax, quod sic voluere, ponto
unda recumbit.

Romulum post hos prius an quietum
Pompili regnum memorem an superbos
Tarquini fasces dubito an Catonis
nobile letum.

Regulum et Scauros animaeque magnae
prodigum Paulum superante Poeno
gratus insigni referam camena
Fabriciumque.

hunc et incomptis Curium capillis
utilem bello tulit et Camillum
saeva paupertas et avitus apto
cum lare fundus.

crescit occulto velut arbor aevo
fama Marcelli: micat inter omnis
Iulium sidus velut inter ignis
luna minores.

25 puer. Ledae *Serv. A. 2, 598. 4, 94* || **33** Romulum — an *Auson. 198, 1* || **37—38** Paul. *Prisc. 3, 216, 20* | anim. prod. Paul. σχ *Stat. Th. 3, 603. 8, 406* || **40. 41** *Quint. inst. 9, 3, 18* || **41** *Charis. 1, 104, 24 Serv. A. 12, 100* | inc. . . cap. *cf. Mart. 1, 24, 1*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

29 defluit] defuit ABD*var.* || **31** quod $D^1 R^1$ (?) qui. B quia *cett.* 𝔅l *Pph.* ut *Vollmer* quom *Helm* || **36** letum $\Xi^{(acc.\ \lambda'\ R^2)}$ litum R^1 lectum Ψ || **41** incomptis ΞΨ *Serv. Charis.* intonsis *Quintil.* || **43** apto] arto *ed. Mediol. 1477* || **46** Marcelli ΞΨ σχ AΓ *Pph.* Marcellis *Peerlkamp*

gentis humanae pater atque custos,
orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
  Caesare regnes.

ille seu Parthos Latio imminentis
egerit iusto domitos triumpho
sive subiectos Orientis orae
  Seras et Indos,

te minor latum reget aequos orbem:
tu gravi curru quaties Olympum,
tu parum castis inimica mittes
  fulmina lucis.

XIII

Cum tu, Lydia, Telephi
  cervicem roseam, cerea Telephi
laudas bracchia, vae meum
  fervens difficili bile tumet iecur.

tum nec mens mihi nec color
  certa sede manet, umor et in genas
furtim labitur, arguens,
  quam lentis penitus macerer ignibus.

51 tu — **52** σχ *Stat. Th. 4, 840*
13 **2** cerv. — **3** bracch. *Serv. B. 2, 53* | lactea laud. br. *Caper 7, 98, 3*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | *Ψ*: Fλ'δπR
51 fatis *om.* Fδ*pr.* π*pr.* || **57** latum *Ψ* laetum *Ξ* σχ Γν | reget *Ξ*(*acc.* λ' R) regit *Ψ* || **60** lucis] tectis *Maas dubit.*
13 ad Lydiam *Ξ* ad Lydiam de Telepho Q erotice dicolos. alloquitur Lydiam meretricem aitque tormento esse cum ea Telephi formam laudet *Ψ* ad Lydiam meretricem σχA || **2** cerea *ΞΨ* σχAΓ *Serv.* lactea *Caper* || **5** tum *Ψ*(*acc.* D) tunc *Ξ*(*acc.* R) || **6** manet Bu manent *cett.*

uror, seu tibi candidos
turparunt umeros inmodicae mero
rixae, sive puer furens
inpressit memorem dente labris notam.

non, si me satis audias,
speres perpetuum dulcia barbare
laedentem oscula, quae Venus
quinta parte sui nectaris imbuit.

felices ter et amplius
quos inrupta tenet copula nec malis
divolsus querimoniis
suprema citius solvet amor die.

XIV

O navis, referent in mare te novi
fluctus. o quid agis? fortiter occupa
portum. nonne vides, ut
nudum remigio latus

et malus celeri saucius Africo
antemnaeque gemant ac sine funibus
vix durare carinae
possint imperiosius

14 1—2 fluct. $\sigma\chi$ *Stat. Th. 1, 193* || 1—3 port. *Quint. inst. 8, 6, 44* || 5 nec malus—Afr. *Serv. A. 5, 487* || 6 ac sine—9 imp. aeq. *Serv. A. 8, 577* || 7—9 aeq. *Serv. A. 1, 207*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: F$\lambda'\delta\pi$R

19 divolsus (divulsus)] divolsos *Muret.* | divolsus querimoniis] divolsusque prementibus $\delta\pi^1$ R^2*var.*

14 ad rem publicam. tetracolos Ξ in navim. de Bruto reparante bellum civile. ad rem publicam. tetracolos Q paranetice tetracolos. ad Brutum Fλ' paranetice tetracolos allegorice. Bruto vel ad r. p. $\delta\pi$ || 2 occupa $\Xi\Psi$ *Quint. cod.* A^2PV accipe *Quint. cod.* A^1GMV*var.* || 5 saucius $\Xi^{(acc. \lambda'(?) R)}$ actus $\Psi^{(acc. R^2 var.)}$ || 8 pos: sint] possunt E *Serv.* || 8. 9 ... imp. aequor ; Non tibi .. Ψ(F$\delta\pi$)

aequor? non tibi sunt integra lintea,
non di, quos iterum pressa voces malo.
quamvis Pontica pinus,
silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile:
nil pictis timidus navita puppibus
fidit. tu nisi ventis
debes ludibrium, cave.

nuper sollicitum quae mihi taedium,
nunc desiderium curaque non levis,
interfusa nitentis
vites aequora Cycladas.

XV

Pastor cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
ingrato celeris obruit otio
ventos ut caneret fera

Nereus fata. 'mala ducis avi domum
quam multo repetet Graecia milite
coniurata tuas rumpere nuptias
et regnum Priami vetus.

heu heu, quantus equis, quantus adest viris
sudor, quanta moves funera Dardanae
genti. iam galeam Pallas et aegida
currusque et rabiem parat.

17 *Ps. Prob. 4, 247, 1*
15 5. 6 *Prisc. 2, 344, 5* | Nereus *Victorin. 6, 145, 1* σχ *Stat. Th. 7, 330* (Proteus *pro* N.)

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
20 cycladas Ξ(*acc.* Rπ) cyclades Fλ'δ
15 ad Alexandrum Paridem Ξ σχA hypotetice tetracolos. ad Alexandrum Ψ sub persona Paridis exponit imminentia Ilio Q || 2 Helenen] helenam 𝔅l R²(?) u R¹ *n. l.* || 5 Nereus ΞΨ *Prisc. Victorin.* proteus *Pph.* σχ *Stct.* || 9 heuheu Ξ(*acc.* R) heheu π eheu Fλ'δ

nequiquam Veneris praesidio ferox
pectes caesariem grataque feminis
inbelli cithara carmina divides,
  nequiquam thalamo gravis

hastas et calami spicula Cnosii
vitabis strepitumque et celerem sequi
Aiacem: tamen heu serus adulteros
  crines pulvere collines.

non Laertiaden, exitium tuae
genti, non Pylium Nestora respicis?
urgent inpavidi te Salaminius
  Teucer, te Sthenelus sciens

pugnae, sive opus est imperitare equis,
non auriga piger. Merionen quoque
nosces. ecce furit te reperire atrox
  Tydides melior patre:

quem tu, cervus uti vallis in altera
visum parte lupum graminis inmemor,
sublimi fugies mollis anhelitu,
  non hoc pollicitus tuae.

iracunda diem proferet Ilio
matronisque Phrygum classis Achillei:
post certas hiemes uret Achaicus
  ignis Iliacas domos.'

18 et cel. — **19** Ai. *Prisc. 3, 227, 10* ‖ **22** Nest. pyl. σχ *Stat. Th. 7, 129* ‖ **24** Sthen. — **25** pugn. *Quint. inst. 9, 3, 10*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

17 cnosii R^1 gnosii *cett.* ‖ **20–32** *om.* B ‖ **20** crines Ξ(*acc.* λ' R^2) 𝔅l cultus Ψ | σχAΓ: hoc est: procuratam capillorum pulchritudinem pulvere inquinabis, ut (*Aen. 12, 99*): et foedare in pulvere crines. *cf. 4, 9, 12–15* ‖ **22** genti Ψ(FδuR[1]) gentis Ξ(*acc.* λ' R^2π) *de* a *non constat* ‖ **24** te ΞΨ et DEδ ‖ **36** ignis: *cf. Lachm. ap. Franke, fast. Horat. 238 = Kl. Schr. 79* | Pergameas *P. van Os* Dardanias *nescio quis*

XVI

O matre pulcra filia pulcrior,
quem criminosis cumque voles modum
pones iambis, sive flamma
sive mari libet Hadriano.

non Dindymene, non adytis quatit
mentem sacerdotum incola Pythius,
non Liber aeque, non acuta
sic geminant Corybantes aera,

tristes ut irae, quas neque Noricus
deterret ensis nec mare naufragum
nec saevos ignis nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.

fertur Prometheus addere principi
limo coactus particulam undique
desectam et insani leonis
vim stomacho adposuisse nostro.

irae Thyesten exitio gravi
stravere et altis urbibus ultimae
stetere causae, cur perirent
funditus inprimeretque muris

hostile aratrum exercitus insolens.
conpesce mentem: me quoque pectoris
temptavit in dulci iuventa
fervor et in celeres iambos

16 3 *Diom. 1, 510, 2 Victorin. 6, 179, 23* || **7** acuta sic — **8** σχΑΓ *c. 1, 34, 15* || **18** et alt. — **20** fund. *Prisc. 3, 137, 25* || **20** imprim⟨er⟩etque — **21** aratr. *Serv. A. 4, 212*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd. λ'* | *Ψ*: F*λ'δπ*R

16 ad Tyndaridem *Ξ* ad Tyndariden faciens iamborum potestatem Q Tindaridae satisfacit σχA palinodia Gratidiae vel Tyndaridi[s] *Ψ* || **3** pones *Ξ*(*acc. λ'* R²) *Diom. Victorin.* ponis *Ψ* | flamma] flammam F*λ'* || **8** sic *ΞΨ* σχΑΓ *1, 34, 15* si *π pr. Btl.* || **15—28** *om.* B

misit furentem: nunc ego mitibus
mutare quaero tristia, dum mihi
fias recantatis amica
opprobriis animumque reddas.

XVII

Velox amoenum saepe Lucretilem
mutat Lycaeo Faunus et igneam
defendit aestatem capellis
usque meis pluviosque ventos.

inpune tutum per nemus arbutos
quaerunt latentis et thyma deviae
olentis uxores mariti
nec viridis metuunt colubras

nec Martialis haediliae lupos,
utcumque dulci, Tyndari, fistula
valles et Usticae cubantis
levia personuere saxa.

di me tuentur, dis pietas mea
et musa cordi est. hic tibi copia
manabit ad plenum benigno
ruris honorum opulenta cornu.

hic in reducta valle caniculae
vitabis aestus et fide Teia
dices laborantis in uno
Penelopen vitreamque Circen.

17 1 sae. — 2 Lyc. *Prisc. 3, 296, 9* ‖ 2 et ign. — 4 meis *Serv. B. 7, 47* ‖ 7 *Serv. B. 7, 7* ‖ 8 σχ *Stat. Th. 5, 549* ‖ 9 haedil. *Gloss. 3, 432, 38* ‖ 13—14 [et musa] c. est *M. Aurel. in epist. apud Gallican. Avid. Cass. 11, 8* | c. e. σχ Γ c *s. 2, 6, 32* | musa nam cordi deis *carm. epigr. B. 227, 2 (a. 136)* ‖ 18 et fid. T. σχ Γ *epod. 14, 10* ‖ 18 et fid. T. — 19 σχ *Pers. 6, 4*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

17 ad eandem meretricem ΞQ paranetice. ad Tyndariden. agri Sabini laus et montis Lucretilis Ψ ad Tundaridem σχA ‖ 9 haediliae ΞΨ *Pph. Gloss.* (h)(a)edilia QAR[2] haediliȩ a septa hedorum σχ AΓ *cf. Herm. 1935, 363, 1. 367, 2* ‖ 14 hic Dπ *Turicens.* hinc *cett. Pph.* σχ AΓ ‖ 19 dices ΞΨ σχ AΓ disces B

hic innocentis pocula Lesbii
duces sub umbra, nec Semeleius
cum Marte confundet Thyoneus
proelia, nec metues protervum

suspecta Cyrum, ne male dispari
incontinentis iniciat manus
et scindat haerentem coronam
crinibus inmeritamque vestem.

XVIII

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
siccis omnia nam dura deus proposuit neque
mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
debellata, monet Sithoniis non levis Euhius,
cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
invitum quatiam nec variis obsita frondibus

22 nec — **24** proelia *Serv. G. 2, 455*
18 *Serv. A. 1, 738 Non. 255, 17* || **8** —rixa ϭϒ A Γ *c. 2, 12, 6* || **11** non — **12** quatiam *Serv. A. 4, 302*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

25 ne] nec BD*a.ras.* δ*a.ras.* π*a.ras.*
18 *de strophis non distinguendis cf. K. Büchner, SB. Leipzig 91 (1939) 45.* ad Varum Quintilium Ξ *sim.* ϭϒA alloquitur Varum Quintilium. de vitibus, summam dicens vini sed cum modo voluptatem Q paranetice monocolos ad Varum Ψ || **2** cathilli (*altera* l *del.*) λ *Sangall. 312* chatili *Paris. 8213* cathilli *vel sim. cett. Pph.* || **5** militiam] militiem R[1] mollitiem *codd. Non.* | crepat Ξ(*acc.* λ' R) 𝔅l ϭϒ A Γ *Non. Serv.* (*Serv.* crepet) increpat EFδ π*p.ras.*

sub divum rapiam. saeva tene cum Berecyntio
cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui
et tollens vacuum plus nimio gloria verticem
arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

XIX

Mater saeva Cupidinum
  Thebanaeque iubet me Semelae puer
et lasciva Licentia
  finitis animum reddere amoribus.

urit me Glycerae nitor
  splendentis Pario marmore purius,
urit grata protervitas
  et voltus nimium lubricus adspici.

in me tota ruens Venus
  Cyprum deseruit nec patitur Scythas
et versis animosum equis
  Parthum dicere nec quae nihil attinent.

hic vivum mihi caespitem, hic
  verbenas, pueri, ponite turaque
bimi cum patera meri:
  mactata veniet lenior hostia.

15 *Pomp. 5, 157, 1* | attollens—vert. *Serv. A. 9, 630*
19 **7** *Serv. B. 2, 14*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

15 et tollens Ξ$^{(acc. \lambda' R)}$ 𝔅𝔩 *Pomp.* attollens π^1 *Serv.* extollens Fλ'^{2}δ

19 ad puerum suum. de Glycera meretrice Ξ ad puerum suum. de Glycerae amore Q erotice dicolos. Glycerae. repetere se amorem consilio Veneris ac Liberi Ψ pueros adloquitur σχA || **2** iubet] iubent Bλ' || **11—13** *om.* B || **11** et versis DΨ *lemma* σχAΓ *ad v. 10* versis EM aversis Aa *cf. Hermes '35, 367, 2 lemma* σχV *et* σχAΓ *ad v. 11; sed* σχAΓ: aversis in fugam, *quibus explicari videtur* versis. aut versis *L. Müller* || **11. 12** ... part(h)um ⁝ Dicere Fδ || **12** attinent ΞΨ *Pph.* attinet FR^1 || **15** *om.* B

XX

Vile potabis modicis Sabinum
cantharis, Graeca quod ego ipse testa
conditum levi, datus in theatro
  cum tibi plausus,

clare Maecenas eques, ut paterni
fluminis ripae simul et iocosa
redderet laudes tibi Vaticani
  montis imago.

Caecubum et prelo domitam Caleno
tu bibes uvam: mea nec Falernae
temperant vites neque Formiani
  pocula colles.

XXI

Dianam tenerae dicite virgines,
intonsum pueri dicite Cynthium,
  Latonamque supremo
    dilectam penitus Iovi.

vos laetam fluviis et nemorum coma,
quaecumque aut gelido prominet Algido
  nigris aut Erymanthi
    silvis aut viridis Gragi,

20 9—11 vites *Pph. s. 2, 2, 48* || **9—10** uv. *Serv. G. 2, 60*
21 1 *Serv. B. 5, 2*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* *λ′* | *Ψ*: F*λ′δπ*R

20 Saphicum. ad Maecenatem *Ξ* prosphonetice. ad Maecenatem invitans eum ad vinum ab ipso diffusum *Ψ* Maecenatem ad cenam invitat Q || **3** levi *Ξ* σχΓ *Pph.* elevi *Ψ* (relevi *λ corr.* *π corr. ex Pph. vel* σ*γ*A *vel potius ex Terent. ibi allato.* //levi φ lδ) || **5** clare ς *Btl.* care *ΞΨ* *cf. Pasquali Or. lir. 327* || **10** tu *ΞΨ* *Serv.* tum *Pph. s. 2, 2, 48 (?)*

21 ad chorum virginum et puerorum *Ξ* σχA hymnos ad chorum in Dianam et Apollinem *Ψ* laudes in Apollinem et Dianam. ad chorum virginum et puerorum Q (*cf. K.-H.*) || **5** coma AD*p. ras.* M*λ′δπ*R comam BaEF𝔅lσχΓV || **8** Gragi] Cragi *edd.*

vos Tempe totidem tollite laudibus
natalemque, mares, Delon Apollinis
insignemque pharetra
fraternaque umerum lyra.

hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
pestemque a populo et principe Caesare in
Persas atque Britannos
vestra motus aget prece.

XXII

Integer vitae scelerisque purus
non eget Mauris iaculis neque arcu
nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra,

sive per Syrtis iter aestuosas
sive facturus per inhospitalem
Caucasum vel quae loca fabulosus
lambit Hydaspes.

namque me silva lupus in Sabina,
dum meam canto Lalagen et ultra
terminum curis vagor expeditis,
fugit inermem,

10 *Serv. A. 9, 641* || 12 *Serv. A. 4, 242*
22 1—8 *Lact. inst. 5, 17, 18*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

13 hic bellum Ξ (hinc B) Ψ σχ Γ haec b. *Duhamel cf. c. s. 61—68* || 13 miseram] miserabilem AR *cf. ad 1, 19, 11* || 14 in *om.* QAR^1 | ... caesare ⁝ In Ψ

22 ad Fuscum Ξ σχ A ad Fuscum. innocentiam cuique tutam esse exemplo indicat Q (*cf. K.-H.*) ad M. Aristium Fuscum. laus innocentiae Ψ || 2 Mauris Ξ Ψ 𝔅l σχ Γ *Lact.* mauri π *p. ras.* l *p. ras.* || 7 fabulosus Ξ Ψ *Pph.* σχ A Γ fabulosa *Lact.* || 11 expeditis Ξ Ψ 𝔅l *Pph.* expeditus $\pi^2 \varphi^2$ u

quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis
nec Iubae tellus generat, leonum
arida nutrix.

pone me pigris ubi nulla campis
arbor aestiva recreatur aura,
quod latus mundi nebulae malusque
Iuppiter urget,

pone sub curru nimium propinqui
solis, in terra domibus negata:
dulce ridentem Lalagen amabo,
dulce loquentem.

XXIII

Vitas inuleo me similis, Chloe,
quaerenti pavidam montibus aviis
matrem non sine vano
aurarum et siluae metu.

nam seu mobilibus veris inhorruit
adventus foliis seu virides rubum
dimovere lacertae,
et corde et genibus tremit.

18 —recreetur umbra *Victorin. 6, 157, 4*

Ξ: ABQ(= aDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | *Ψ*: F$\lambda'\delta\pi$R

14 Daunias] Daunia $\lambda\pi^1$ R^2 || 15 Iubae] iuba F$\lambda'\pi^1$R^1(*?*) | leonum] leonem D R^1 || 18 recreatur aura *ΞΨ Pph.* σχA recreetur umbra *Victorin.*

inuectio

23 ad Cloen *Ξ* σχA †lerke (*vel* lerche). ad Cloen meretricem fugientem se *Ψ* ad Chloen quam ad matrimonium hortatur Q || 1 vitas u^{1}n s v ϱ^2 *var.* (*cf. K.-H.*), *expositio metr. cod.* γ, *comment. Cruq.* vitat *codd. ceteri, metrici* || 5 veris *ΞΨ* 𝔅l *Pph.* vepris *Gogavius* || 6 *incipit* γ *genuinus, qui pertinet ad* Q | adventus *ΞΨ* 𝔅l *Pph.* ad ventum *Muret.*

atqui non ego te tigris ut aspera
Gaetulusve leo frangere persequor:
tandem desine matrem
tempestiva sequi viro.

XXIV

Quis desiderio sit pudor aut modus
tam cari capitis? praecipe lugubris
cantus, Melpomene, cui liquidam pater
vocem cum cithara dedit.

ergo Quintilium perpetuus sopor
urget; cui Pudor et Iustitiae soror
incorrupta Fides nudaque Veritas
quando ullum inveniet parem?

multis ille bonis flebilis occidit,
nulli flebilior quam tibi, Vergili.
tu frustra pius, heu, non ita creditum
poscis Quintilium deos.

quid? si Threicio blandius Orpheo
auditam moderere arboribus fidem,
num vanae redeat sanguis imagini,
quam virga semel horrida

non lenis precibus fata recludere
nigro conpulerit Mercurius gregi?
durum: sed levius fit patientia
quidquid corrigere est nefas.

23 **11** desine — **12** σχ *Stat. Th. 9, 825*
24 **5—6** urg. *Serv. B. 5, 20* || **9. 10** *Prisc. 2, 302, 11* || **19. 20** *Don. Ter. Hec. 603*

Ξ: ABQ(=aγDEM *acc. interd.* **R)** *acc. interd.* λ' | **Ψ: F**λ'δπ**R**

24 ad Virgilium Maronem Ξ σχ A alloquitur Vergilium Q threnus in Quintilium mortuum. ad Virgilium †amantem Ψ || **10** Vergili B *pr.* Fλ'π^1 R^1 *Prisciani unus codex* Virgili *cett.* || **13** quid si] quodsi ς || **19** levius] melius *Don.*

XXV

Parcius iunctas quatiunt fenestras
iactibus crebris iuvenes protervi
nec tibi somnos adimunt amatque
  ianua limen,

quae prius multum facilis movebat
cardines. audis minus et minus iam:
'me tuo longas pereunte noctes,
  Lydia, dormis?'

in vicem moechos anus arrogantis
flebis in solo levis angiportu
Thracio bacchante magis sub inter-
  lunia vento,

cum tibi flagrans amor et libido,
quae solet matres furiare equorum,
saeviet circa iecur ulcerosum,
  non sine questu,

laeta quod pubes hedera virenti
gaudeat pulla magis atque myrto,
aridas frondes hiemis sodali
  dedicet Euro.

XXVI

Musis amicus tristitiam et metus
tradam protervis in mare Creticum
portare ventis, quis sub Arcto
  rex gelidae metuatur orae,

25 14 fur. *Serv. A. 2, 407*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

25 ad Lidiam Ξ σχA ad Lidiam. de superbia ipsius Q exprobratio in meretricem Lydiam Ψ || 2 iactibus ΞΨ 𝔅l *Pph.* σχAΓ ictibus ς || 5 facilis Ξ(*acc.* λ' R) 𝔅l(?) σχΓ *accipit pro nominat.* faciles Ψ || 11 magis ΞΨ σχΓ vagans *Usener* || 13 libido] cupido *superscr.* ♃ libido B cupido u || 17 virenti Ξ(*acc.* λ' R) virente Fδπ || 20 Euro *ed. Ald. 1501* Hebro *codd., Pph.* σχΓ *cf. codd. Verg. Aen. 1, 317*

26 ad musas. de C. Aelio Lamia ΞQ ad musas. de Lamia Aelio Ψ

quid Tiridaten terreat, unice
securus. o quae fontibus integris
gaudes, apricos necte flores,
necte meo Lamiae coronam,

Piplei dulcis. nil sine te mei
prosunt honores: hunc fidibus novis,
hunc Lesbio sacrare plectro
teque tuasque decet sorores.

XXVII

Natis in usum laetitiae scyphis
pugnare Thracum est: tollite barbarum
morem verecundumque Bacchum
sanguineis prohibete rixis.

vino et lucernis Medus acinaces
immane quantum discrepat: inpium
lenite clamorem, sodales,
et cubito remanete presso.

voltis severi me quoque sumere
partem Falerni? dicat Opuntiae
frater Megyllae, quo beatus
volnere, qua pereat sagitta.

27 1 natis in usus—scyf. *Serv. GL. 4, 470, 19* || 1—2 Thrac. est σχ *Stat. Th. 2, 85* || 8 *Porph. s. 2, 4, 39*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

5 *s. om.* B || 9 Piplei *Pph.* Piplea ΞΨ σχAΓ || 10 prosunt ΞΨ possunt *lemma* σχA ς

27 ad sodales Ξ σχA ad convivas sodales suos de hilaritate Ψ ad sodales suos Q || 1 usum ΞΨ σ *Stat. metr.* usus *Serv.* || 5 acinaces Ψ (δπR[1]) acinacis Ξ(*acc.* λ' R[2](?)) *lemma* σχA σχAΓ || 6 discrepat] discrepet B

cessat voluntas? non alia bibam
mercede. quae te cumque domat Venus,
non erubescendis adurit
ignibus, ingenuoque semper

amore peccas. quidquid habes, age
depone tutis auribus. a miser,
quanta laborabas Charybdi,
digne puer meliore flamma.

quae saga, quis te solvere Thessalis
magus venenis, quis poterit deus?
vix inligatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

XXVIII

Te maris et terrae numeroque carentis harenae
mensorem cohibent, Archyta,
pulveris exigui prope litus parva Matinum
munera, nec quicquam tibi prodest
aerias temptasse domos animoque rotundum
percurrisse polum morituro.
occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras
et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
Tartara Panthoiden iterum Orco

Ξ: A B Q (= a γ D E M *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: F λ′ δ π R

13 voluntas Ξ(*acc.* R1) σχ A Γ voluptas B Ψ *Pph.* || 14 te] *om.* Ψ (F l δ π) || 16 ingenuoque Ξ(*acc.* λ R) ingenioque B δ *pr.* π genioque F genuoque l || 19 laborabas Ξ Ψ 𝔅l laboras E δ *codd. Pph.* laboras in ς *Ald.* laboras ab *Oudendorp*

28 ad Archytam Tarentinum Ξ ad Architen geometren de naufragio expulsum Ψ ad Archytan genere Tarentinum arte geometren Q philosophum alloquitur Architam σχ A || 3 litus Ψ(*acc.* R2) latum Ξ(*acc.* R1) latus E M

demissum, quamvis clipeo Troiana refixo
tempora testatus nihil ultra
nervos atque cutem morti concesserat atrae,
iudice te non sordidus auctor
naturae verique. sed omnis una manet nox
et calcanda semel via leti.
dant alios Furiae torvo spectacula Marti,
exitio est avidum mare nautis:
mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
saeva caput Proserpina fugit.
me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
at tu, nauta, vagae ne parce malignus harenae
ossibus et capiti inhumato
particulam dare: sic, quodcumque minabitur Eurus
fluctibus Hesperiis, Venusinae
plectantur silvae te sospite, multaque merces,
unde potest, tibi defluat aequo
ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.
neglegis inmeritis nocituram
postmodo te natis fraudem committere? fors et
debita iura vicesque superbae
te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
teque piacula nulla resolvent.
quamquam festinas, non est mora longa: licebit
iniecto ter pulvere curras.

28 26 Venus. — **27** silv. σχΓ *epi. 1, 2, 14* || **30—31** comm. *Serv. G. 1, 502* || **32** vicesque — **33** ips. *Serv. A. 2, 433* || **35** non — **36** *Serv. A. 6, 176* || **35** non—mor. *Carm. epigr. B. 513, 2*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | *Ψ*: Fλ'δπR

15 nox *Ξ*(BQ(γE))*Ψ* mors Q(aA(?)DE*var.* MR) *cf. ad 1, 19, 11* || **19** *om.* A[1], 19 *ante* 18 aA[2]R *cf. Herm. '35, 367, 2* | ac *Ξ*(*acc.* λ' R) et *Ψ* || **21** rapidus] rabidus ς || **24** inhumato] intumulato *Peerlkamp* huic inhumato *Sudhaus* || **31** fors et Q(γDEMR[2]; forsit aR[1]) *Ψ* 𝔅l forsan A[2]Bγ*var.* π*var.* A[1] *evanuit*: *cf.* Q *et ad v. 15*

XXIX

Icci, beatis nunc Arabum invides
gazis et acrem militiam paras
non ante devictis Sabaeae
regibus horribilique Medo

nectis catenas? quae tibi virginum
sponso necato barbara serviet,
puer quis ex aula capillis
ad cyathum statuetur unctis

doctus sagittas tendere Sericas
arcu paterno? quis neget arduis
pronos relabi posse rivos
montibus et Tiberim reverti,

cum tu coemptos undique nobilis
libros Panaeti Socraticam et domum
mutare loricis Hiberis,
pollicitus meliora, tendis?

XXX

O Venus regina Cnidi Paphique,
sperne dilectam Cypron et vocantis
ture te multo Glycerae decoram
transfer in aedem.

fervidus tecum puer et solutis
Gratiae zonis properentque Nymphae
et parum comis sine te Iuventas
Mercuriusque.

29 1—2 gazis σχΓ *epi. 1, 12, 1* || 7. 8 *Charis. 1, 104, 26*
30 2 — Cypr. *Ps.Prob. 4, 229, 15*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
29 ad Iccium ΞQσχA ad Iccium loquitur Ψ || 2—31, 15 *def.* D || 7—16 *om.* B || 13 nobilis Ξ nobiles Ψ
30 ad Venerem ΞQσχA eutice. ad Venerem pro Glycera Ψ || 7 — 33, 15 *def.* M

XXXI

Quid dedicatum poscit Apollinem
vates? quid orat de patera novum
fundens liquorem? non opimae
Sardiniae segetes feracis,

non aestuosae grata Calabriae
armenta, non aurum aut ebur Indicum,
non rura, quae Liris quieta
mordet aqua taciturnus amnis.

premant Calenam falce quibus dedit
fortuna vitem, dives ut aureis
mercator exsiccet culillis
vina Syra reparata merce,

dis carus ipsis, quippe ter et quater
anno revisens aequor Atlanticum
inpune. me pascunt olivae,
me cichorea levesque malvae.

frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones et precor integra
cum mente nec turpem senectam
degere nec cithara carentem.

31 10 div. — 12 exsiccet vina culullis σχΓ *a. p. 434*

Ξ: ABQ(= aγE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

31 ad Apollinem ΞQσχA eutice. ad Apollinem, ipsi sacrificans vitae praesentis statum Ψ ‖ **2** novum] noum a[1] A[1] R[1] *cf. ad 1, 28, 19* ‖ **9** Calenam *lemma Pph.* Calena *codd.* ‖ **10** ut Ξ (B *cf. K.-H.* I^3 *LXXXV*) Ψ(*acc. πvar.*) et QR^2A (*cf. ad 2*) π σχΓ ‖ **11** culi(l)lis Ξ(*acc.* R^1) *Pph.* σχAΓ culu(l)lis Ψ(*acc.* R^2) *cf. Radvann, Diss. Berol. 1924, p. 48* ‖ **16** *redit* D ‖ **18** et *Lambin.* at ΞΨ σχΓ ac ς

XXXII

Poscimus, si quid vacui sub umbra
lusimus tecum, quod et hunc in annum
vivat et pluris, age dic Latinum,
  barbite, carmen,

Lesbio primum modulate civi,
qui ferox bello tamen inter arma,
sive iactatam religarat udo
  litore navim,

Liberum et Musas Veneremque et illi
semper haerentem puerum canebat
et Lycum nigris oculis nigroque
  crine decorum.

o decus Phoebi et dapibus supremi
grata testudo Iovis, o laborum
dulce lenimen mihi cumque salve
  rite vocanti.

XXXIII

Albi, ne doleas plus nimio memor
inmitis Glycerae, neu miserabilis
decantes elegos, cur tibi iunior
  laesa praeniteat fide.

32 1 *Diom. 1, 523, 7 Serv. 4, 469, 1* || 1—2 tecum *Serv. B. 1, 10* || 14 labor. — 15 len. σχ *Stat. A. 185*

33 2 neu — 3 eleg. *Diom. 1, 485, 3* || 2 neu mis. — 4 *Prisc. 3, 138, 4* || 3 cur — 4 *Prisc. 3, 268, 23*

Ξ: ABQ(=aγDE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: ⊦λ'δπR

32 ad liram Ξ ad lyram. de carminibus suis Q prosphonetice. ad lyram Ψ ad testudinem σχA || 1 poscimus Ξ(*acc.* 1[1] R[2]) δ *superscr. Diom. Serv. 4, 469, 1* poscimur Ψ(*acc.* R[1]) *Pph.* σχAΓ *Serv. B. 1, 10 exposit. metr. cod.* γ || 15 mihi cumque ΞΨ *Pph.* σχAΓ *cf. J. B. Hofmann Syntax 486 Diels Lucr. 5, 312 Weyman Beitr. z. christl.-lat. Poesie 204* medicumque *Lachmann, alii aliter* mihi rite s. cumque v. *lemma Pph.*

33 1 — 34, 16 *def.* B | ad Tibullum Ξσχ A ad Albium Q paranetice tetracolos. ad Albium Tibullum. consolatur dolentem quod neglegatur a scorto Ψ

insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
declinat Pholoen; sed prius Apulis
iungentur capreae lupis,

quam turpi Pholoe peccet adultero.
sic visum Veneri, cui placet inparis
formas atque animos sub iuga aenea
saevo mittere cum ioco.

ipsum me melior cum peteret Venus,
grata detinuit compede Myrtale
libertina, fretis acrior Hadriae
curvantis Calabros sinus.

XXXIV

Parcus deorum cultor et infrequens,
insanientis dum sapientiae
consultus erro, nunc retrorsum
vela dare atque iterare cursus

cogor relictos. namque Diespiter
igni corusco nubila dividens
plerumque, per purum tonantis
egit equos volucremque currum,

quo bruta tellus et vaga flumina,
quo Styx et invisi horrida Taenari
sedes Atlanteusque finis
concutitur. valet ima summis

10 sic—Ven. *Serv. A. 3, 2* ‖ **14** gr. continuit compedem *Gloss. Plac. 5, 9, 18* | gr. continuit compede *Gloss. Plac. 5, 57, 1*
34 3 nunc—**5** relictos *Eutych. 5, 481, 12* ‖ **5. 7** namque Diesp. plerumque per purum *Serv. A. 9, 567* ‖ **9** et br. t. *Serv. A. 10, 102*

Ξ: AQ(=aγDE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
6 torret Ξ(*acc.* λ' R π^2) te torret Ψ(Fδπ^1) ‖ **14** detinuit] continuit *Plac.* ‖ **16** *redit* M
34 ad Fortunam et se ipsum Q (*cf. ad 1, 35 in.*) ad se philosophantem. deos intellegit praesenteq quos philosophando negavit Ψ ad se ipsum σχA; *cf. K.-H.* ‖ **5** relictos ΞΨ *Eutych.* relectos *Heinsius Btl.*

mutare et insignem attenuat deus
obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV

O diva, gratum quae regis Antium,
praesens vel imo tollere de gradu
mortale corpus vel superbos
vertere funeribus triumphos:

te pauper ambit sollicita prece
ruris colonus, te dominam aequoris
quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina;

te Dacus asper, te profugi Scythae
urbesque gentesque et Latium ferox
regumque matres barbarorum et
purpurei metuunt tyranni,

iniurioso ne pede proruas
stantem columnam neu populus frequens
ad arma, cessantis ad arma
concitet imperiumque frangat.

te semper anteit saeva Necessitas,
clavos trabalis et cuneos manu
gestans aena nec severus
uncus abest liquidumque plumbum;

35 12 purpureos tyrannos *Serv. GL. 4, 463, 7* || **13—14** column. *Don. Ter. Phorm. 287*

Ξ: AQ(=aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | *Ψ*: Fλ'δπR
13 insignem] insigne *Btl.*
35 *priori adiungunt metr., cf. ad 1, 34 in.* | *redit* B | ad Fortunam *Ξ* QσχA proseutice. ad Fortunam. Fortunam invocat quae colitur Antii *Ψ* || **17** saeva *Ψ* serva *Ξ*(*acc.* R) 𝔅l *Pph.* σχAΓ

te Spes et albo rara Fides colit
velata panno nec comitem abnegat,
utcumque mutata potentis
veste domos inimica linquis,

at volgus infidum et meretrix retro
periura cedit, diffugiunt cadis
cum faece siccatis amici
ferre iugum pariter dolosi:

serves iturum Caesarem in ultimos
orbis Britannos et iuvenum recens
examen Eois timendum
partibus Oceanoque rubro.

heu heu, cicatricum et sceleris pudet
fratrumque. quid nos dura refugimus
aetas? quid intactum nefasti
liquimus? unde manum iuventus

metu deorum continuit? quibus
pepercit aris? o utinam nova
incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

XXXVI

Et ture et fidibus iuvat
placare et vituli sanguine debito
custodes Numidae deos,
qui nunc Hesperia sospes ab ultima

21 et — 22 pan. *Serv. A. 1, 292*
36 4 *Serv. A. 1, 530*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
26 diffugiunt Ξ(acc. λ' R) fugiunt Ψ || 33 heu heu Bπ heheu λ'ψ eheu Dδφ heu Q(aAγEMR) 𝔅l || 36 liquimus] linquimus BaER^2|| 39 diffingas AQφδR de(f)fingas BMψλ' diffindas π

36 ad Numidam Ξ eucharistice. ad Numidam Plotium amicum Lamiae redeuntem ab Hispania quo missus fuerat ad bellandum Ψ ad Numidam Plotium σχA || 1. 2 ... placare : Et vituli Q(aADER), *cf. ad 1, 19, 11*

caris multa sodalibus,
nulli plura tamen dividet oscula
quam dulci Lamiae, memor
actae non alio rege puertiae

mutataeque simul togae.
Cressa ne careat pulcra dies nota,
neu promptae modus amphorae
neu morem in Salium sit requies pedum,

neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide;
neu desint epulis rosae
neu vivax apium neu breve lilium.

omnes in Damalin putris
deponent oculos, nec Damalis novo
divelletur adultero
lascivis hederis ambitiosior.

XXXVII

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus, nunc Saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapibus, sodales.

8 *Charis. 1, 266, 6* || 13 Dam. *Prob. 4, 23, 23* || 14 amystis *Sacerd. 6, 480, 16 Prob. 4, 29, 15*

Ξ: ABQ(= a γ D E M *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: F λ′ δ π R

8 puertiae Ξ Ψ *Pph. Char.* pueritiae E 𝔅 l || 11 neu Ξ(*acc.* λ′) nec Ψ || 12 neu B λ′ Q nec Ψ neč A || 13 neu A *corr.* B λ′ Q(*acc.* R) nec A *pr.* Ψ || 15 neu Ξ Ψ nec R neč A || 17 Damalin Ψ -im Ξ(*acc.* λ′) -i R *p. ras.* || 18 nec Ξ Ψ *Pph.* neu *lemma Pph.*

37 ad sodales Ξ prosphonetice. ad sodales. Augusti Caesaris victoriam Alexandrinam describit Ψ victoriam Augusti Q Cleopatram Alexandrinorum reginam hostem Augusti demonstrat σχA

antehac nefas depromere Caecubum
cellis avitis, dum Capitolio
regina dementis ruinas
funus et imperio parabat

contaminato cum grege turpium
morbo virorum, quidlibet inpotens
sperare fortunaque dulci
ebria. sed minuit furorem

vix una sospes navis ab ignibus
mentemque lymphatam Mareotico
redegit in veros timores
Caesar ab Italia volantem

remis adurgens, accipiter velut
mollis columbas aut leporem citus
venator in campis nivalis
Haemoniae, daret ut catenis

fatale monstrum: quae generosius
perire quaerens nec muliebriter
expavit ensem nec latentis
classe cita reparavit oras,

ausa et iacentem visere regiam
voltu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore conbiberet venenum,

deliberata morte ferocior:
saevis Liburnis scilicet invidens
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

37 22 nec — **23** enses *Prisc. 3, 268, 6*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
5 antehac Ξ(*acc.* R) antehanc Ψ ‖ **23** ensem] enses *Prisc.* ‖ **24** reparavit ΞΨ *Pph.* σχAΓ properavit *Guaccius* penetravit *Btl.*

XXXVIII

Persicos odi, puer, adparatus,
displicent nexae philyra coronae,
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

simplici myrto nihil adlabores
sedulus curo: neque te ministrum
dedecet myrtus neque me sub arta
vite bibentem.

CARMINVM

LIBER ALTER

I

Motum ex Metello consule civicum
bellique causas et vitia et modos
ludumque Fortunae gravisque
principum amicitias et arma

nondum expiatis uncta cruoribus,
periculosae plenum opus aleae,
tractas et incedis per ignis
suppositos cineri doloso.

38 1 Pers. o. σχ *Iuv. 3, 221*
1 1 *Serv. A. 6, 772* || 5 uncta *cf. Sil. 9, 13* || 6—10 theatris *Serv. B. 3, 84* || 7 incedis — 8 *Serv. A. 8, 409*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
38 ad puerum ministrum ΞQ prosphonetice. ad puerum pro simplici apparatu convivii Ψ puerum suum alloquitur σχA
Q. Horati Flacci carminum liber primus explicit. incipit liber secundus Q carminum *etc.* ΞΨ; *cf. K.-H.*
1 ad Asinium Pollionem. pragmatice tetracolos Ξ loquitur Asinio Pollioni viro consulari qui intermissis tragoediis belli civilis historiam describit Ψ ad Asinium Pollionem consularem virum. pragmatice tetracolos Q paranetice tetracolos σχA

paulum severae musa tragoediae
desit theatris: mox ubi publicas
res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes coturno,

insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Pollio, curiae,
cui laurus aeternos honores
Delmatico peperit triumpho.

iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis auris, iam litui strepunt,
iam fulgor armorum fugacis
terret equos equitumque voltus.

audire magnos iam videor duces
non indecoro pulvere sordidos
et cuncta terrarum subacta
praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat inpotens
tellure, victorum nepotes
rettulit inferias Iugurthae.

quis non Latino sanguine pinguior
campus sepulcris inpia proelia
testatur auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?

qui gurges aut quae flumina lugubris
ignara belli? quod mare Dauniae
non decoloravere caedes?
quae caret ora cruore nostro?

15. 16 *Serv. B. 3, 88*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | *Ψ*: Fλ′δπR
16 Delmatico *Ξ*(*acc.* R) Dalmatico *Ψ*D *Serv.*

sed ne relictis, Musa, procax iocis
Ceae retractes munera neniae;
mecum Dionaeo sub antro
quaere modos leviore plectro.

II

Nullus argento color est avaris
abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
splendeat usu.

vivet extento Proculeius aevo
notus in fratres animi paterni;
illum aget pinna metuente solvi
Fama superstes.

latius regnes avidum domando
spiritum quam si Libyam remotis
Gadibus iungas et uterque Poenus
serviat uni:

crescit indulgens sibi dirus hydrops
nec sitim pellit, nisi causa morbi
fugerit venis et aquosus albo
corpore languor.

2 5 Proc. *cf.* σχ *Iuv. 7, 94* || 9—12 *Aug. c. d. 5, 13* || 13 *Pph. ep. 2, 2, 146*

Ξ: ABQ(= aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

2 ad Sallustium Crispum. encomiastice tetracolos Ξ ad Crispum Sallustium. prosphonetice tetracolos Q †dicane ad Sallustium Crispum †quod ius liberalitatis extollit gratia (*leg.* quoius [*vel* qua eius] liberalitatem extollit; *cf. Herm. 1935, 266*) Ψ || 2 lamnae ΞΨ *Pph.* σχ AΓ lam(m)(a)e ADE || 5 vivet] vivit $φ^1$ l *p. ras.* π vivat A^2ς σχ *Iuv.* || 7 aget Ξ(*acc.* R) σχ AΓ agit Ψ *Pph.*?

redditum Cyri solio Prahaten
dissidens plebi numero beatorum
eximit Virtus populumque falsis
dedocet uti

vocibus, regnum et diadema tutum
deferens uni propriamque laurum,
quisquis ingentis oculo inretorto
spectat acervos.

III

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli,

seu maestus omni tempore vixeris,
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota Falerni.

quo pinus ingens albaque populus
umbram hospitalem consociare amant
ramis? quid obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo?

17—18 virtus *Prisc. 3, 268, 26 Pph. ep. 1, 12, 27* || **19—21** dedoc. uti fals. voc. *Prisc. (interpol.?) 3, 227, 25*
3 6. 7 *Gramm. 5, 572, 23*

Ξ: ABQ(=aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
17 prahaten BaDEMFlδπ prahatem λ phrahaten γ𝔅l phraaten AR[2] phraatem *Prisc.?* || **18** plebi ΞΨ *Pph.* σχAΓ *Prisc.* plebis Q (*sine* γ[1]) π σχΓ
3 ad Dellium ΞQ paranetice immo symboleutice. Dellio. Dellium alloquitur atque cohortatur eum ad aequitatem animi et voluptatem, quoniam mors sequutura obnubet omnes Ψ || **6** te *om. Gramm. 5, 572, 23* || **11** quid ΞΨ 𝔅l *cum litura* quo lQ[quod D](*acc.* R[2])

huc vina et unguenta et nimium brevis
flores amoenae ferre iube rosae,
dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

cedes coemptis saltibus et domo
villaque flavos quam Tiberis lavit,
cedes et exstructis in altum
divitiis potietur heres.

divesne prisco natus ab Inacho
nil interest an pauper et infima
de gente sub divo moreris,
victima nil miserantis Orci:

omnes eodem cogimur, omnium
versatur urna serius ocius
sors exitura et nos in aeternum
exilium inpositura cumbae.

IV

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius insolentem
serva Briseis niveo colore
movit Achillem,

15 *Auson. epist. 8, 44 P.* || 18 *Eutych. 5, 484, 27* || 23 sub —24 *Serv. A. 12, 139* || 24 σχ *Stat. Th. 8, 193*

Ξ: ABQ(=aγDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

18 lavit QΨ *Eutych.* lavat ABa *cf. ad 2, 5, 16* || 23 divo] dio ABλ¹a *pr.* σχA || 28 exilium Ξ(*acc.* R) exitium Ψ | cumbae ΞaΨ cymbae λ′Q[cimbae D](*acc.* R)
4—6, 6 *def.* M | ancillam amare crimen non esse Ξ ad Xanthiam ⟨ia⟩traliptam. ancillam *etc.* protreptice tetracolos Q protreptice tetracolos σχA prosphonetice. alloquitur Xanthiam sodalem suum genere Foceum monens ne deserat concubinam suam Phillidem appetens talem qualis fuit Xanthia Ψ *cf. K.-H.* || 3 briseis Ξ(*acc.* λ′ R) breseis Ψ

movit Aiacem Telamone natum
forma captivae dominum Tecmessae,
arsit Atrides medio in triumpho
virgine rapta,

barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo victore et ademptus Hector
tradidit fessis leviora tolli
Pergama Grais.

nescias an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes;
regium certe genus et penatis
maeret iniquos.

crede non illam tibi de scelesta
plebe dilectam neque sic fidelem,
sic lucro aversam potuisse nasci
matre pudenda.

bracchia et voltum teretesque suras
integer laudo — fuge suspicari —
cuius octavum trepidavit aetas
claudere lustrum.

V

Nondum subacta ferre iugum valet
cervice, nondum munia conparis
aequare nec tauri ruentis
in venerem tolerare pondus.

4 21—22 laud. *Serv. A. 6, 207*

Ξ: ABQ(=aγDE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

6 tecmessae Ξ(*acc.* Rπpr.) tegmessae Ψ || **18** dilectam ΞΨ𝔅l delectam Q(*acc.* R[1])

5 non esse properandum ad virginis osculum ΞQ ode tetracolos *add.* Q eutice. ad sodalem. per allegoriam vero dicit omnia. ad Lalagen virginem Ψ

circa virentis est animus tuae
campos iuvencae, nunc fluviis gravem
solantis aestum, nunc in udo
ludere cum vitulis salicto

praegestientis. tolle cupidinem
inmitis uvae: iam tibi lividos
distinguet autumnus racemos
purpureo varius colore.

iam te sequetur: currit enim ferox
aetas et illi quos tibi dempserit
adponet annos; iam proterva
fronte petet Lalage maritum,

dilecta, quantum non Pholoe fugax,
non Chloris albo sic umero nitens
ut pura nocturno renidet
luna mari Cnidiusve Gyges,

quem si puellarum insereres choro,
mire sagacis falleret hospites
discrimen obscurum solutis
crinibus ambiguoque voltu.

VI

Septimi, Gadis aditure mecum et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
barbaras Syrtis, ubi Maura semper
aestuat unda:

5 8—9 praeg. *Prisc. 3, 50, 13* || **14** et illi — **15** appon. σχ *Pers. 2, 1* || **22** sag. — **23** obsc. σχ *Iuv. 15, 137*
6 3 ubi — **4** *Serv. A. 5, 192*

Ξ: ABQ(= aγDE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

12 varius] varios *Manuel y Faria cf. Pph.* || **13** sequetur Ξ(*acc.* λ' R) sequitur QΨ | currit Ξ curret Ψ || **14. 15** quos—annos] quot—annos *vel* quod—annus *Btl.* || **16** *hinc codex* a *codicis* A *consimilis non iam ex* Q *deductus est* | petet] petit Q(*acc.* R) || **19** renidet] renitet A*corr.* B*var.* a^1λ'δπ^2R || **20** cnidiusue BδπR gnidiusue (-que λ) *cett.*
6 ad Septimium ΞQ prosphonetice tetracolos *add.* Q prosphonetice. Septimio Ψ || **1** et *om.* Fπ

Tibur Argeo positum colono
sit meae sedes utinam senectae,
sit modus lasso maris et viarum
  militiaeque.

unde si Parcae prohibent iniquae,
dulce pellitis ovibus Galaesi
flumen et regnata petam Laconi
  rura Phalantho.

ille terrarum mihi praeter omnis
angulus ridet, ubi non Hymetto
mella decedunt viridique certat
  baca Venafro,

ver ubi longum tepidasque praebet
Iuppiter brumas et amicus Aulon
fertili Baccho minimum Falernis
  invidet uvis.

ille te mecum locus et beatae
postulant arces: ibi tu calentem
debita sparges lacrima favillam
  vatis amici.

VII

O saepe mecum tempus in ultimum
deducte Bruto militiae duce,
  quis te redonavit Quiritem
    dis patriis Italoque caelo,

5 *Prisc. 2, 74, 6* || **13—14** rid. *Serv. B. 7, 55* || **17—18** Iup. umbras *Serv. auct. G. 2, 149* || **18** et — **19** fertilis B. *Serv. A. 3, 553*
7 **3** *Pompei. 5, 176, 33* | qu. t. Qu. *Serv. 4, 432, 24* | Quir. *Diom. 1, 327, 30?* | donav. Qu. *Cled. (interpol.?) 5, 42, 22*

Ξ: AaBQ(=γDE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | **Ψ**: Fλ′δπR
7 ***redit*** M | modus *ΞΨ Pph.* σχAΓ domus *Peerlk. cf. Philol. '35, 286, 13. 318* || **18** brumas] umbras ***codd.*** *Serv.* | amicus (*cf. Stat. silv. 2, 2, 4*)] amictus *Heinsius* || **19** fertili] fertilis Fλ′ *Serv.* | minimum *ΞΨ Pph.* σχAΓ nimium B*var.* Fδ*pr.* || **22** ibi] ubi Fδ || **24** legitur et 'vatis Horati' *Pph.*
7 ad Pompeium Varum Ξ ad Pompium Varum. prosphonetice tetracolos Q pragmatice. ad Horatium Pompilium commilitonem Brutianum, quem receptum in patriam invitat Ψ prosphonetice tetracolos σχA

Pompei, meorum prime sodalium,
cum quo morantem saepe diem mero
fregi coronatus nitentis
malobathro Syrio capillos?

tecum Philippos et celerem fugam
sensi relicta non bene parmula,
cum fracta virtus et minaces
turpe solum tetigere mento:

sed me per hostis Mercurius celer
denso paventem sustulit aere,
te rursus in bellum resorbens
unda fretis tulit aestuosis.

ergo obligatam redde Iovi dapem
longaque fessum militia latus
depone sub lauru mea nec
parce cadis tibi destinatis.

oblivioso levia Massico
ciboria exple, funde capacibus
unguenta de conchis. quis udo
deproperare apio coronas

curatve myrto? quem Venus arbitrum
dicet bibendi? non ego sanius
bacchabor Edonis: recepto
dulce mihi furere est amico.

11 *cf.* caesa virtus *Prud. perist. 1, 49* || **17** *Prisc. 2, 321, 11* || **19** — mea *Serv. B. 2, 54* || **23** quis — **25** myr. *Pph. c. 2, 11, 18* || **25** quem — **26** bib. *Serv. auct. G. 3, 125* || **26** non — **27** Ed. σχ *Lucan. 1, 675*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

5 Pompei R *cf. inscr.* B *Pph. ad v. 15* Pompi Ξ$^{(acc.\ \lambda)}$ σχΓ Pompili Ψ || **7** coronatus Ξ$^{(acc.\ \lambda' R)}$ comptus Ψ || **14** aere Ξ$^{(acc.\ \lambda' R\pi^2)}$ ab aere Fδπ^1 || **19—28** *om.* B || **19** lauru ΞΨ *Serv.* lauro ς || **27** Edonis $R^1\pi^1$ σχ *Luc.* edoniis *cett.*

VIII

Vlla si iuris tibi peierati
poena, Barine, nocuisset umquam,
dente si nigro fieres vel uno
  turpior ungui,

crederem: sed tu simul obligasti
perfidum votis caput, enitescis
pulchrior multo iuvenumque prodis
  publica cura.

expedit matris cineres opertos
fallere et toto taciturna noctis
signa cum caelo gelidaque divos
  morte carentis.

ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
simplices Nymphae ferus et Cupido
semper ardentis acuens sagittas
  cote cruenta.

adde quod pubes tibi crescit omnis,
servitus crescit nova nec priores
inpiae tectum dominae relinquunt
  saepe minati.

te suis matres metuunt iuvencis,
te senes parci miseraeque nuper
virgines nuptae, tua ne retardet
  aura maritos.

8 1 *Diom. 1, 524, 4* || 21 iuv. *frgm. Bob. 7, 544, 5* || 23 tua – 24 *Serv. A. 6, 204*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

8 ad Barinen (*vel* Varinen) ΞQ prosagoreutice. Iullae (*vel* Iuliae) Barinae. in meretricem rapacem ac periuram Ψ || 1 peierati] perierati BR *Diom. cod.* AM || 2 barin(a)e BDΨ σχA uarin(a)e AaB*var.*γEM (*i. e.* Ξ*var.* Q(*var.?*)) *Pph.* σχAσχΓ || 23. 24 retardet aura ΞΨ *Pph.* σχAΓ *Serv. cf. 1, 5, 11* retardent ora *Usener*

IX

Non semper imbres nubibus hispidos
manant in agros aut mare Caspium
vexant inaequales procellae
usque nec Armeniis in oris,

amice Valgi, stat glacies iners
mensis per omnis aut Aquilonibus
querqueta Gargani laborant
et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademptum nec tibi vespero
surgente decedunt amores
nec rapidum fugiente solem.

at non ter aevo functus amabilem
ploravit omnis Antilochum senex
annos nec inpubem parentes
Troilon aut Phrygiae sorores

flevere semper. desine mollium
tandem querellarum et potius nova
cantemus Augusti tropaea
Caesaris et rigidum Niphaten,

Medumque flumen gentibus additum
victis minores volvere vertices
intraque praescriptum Gelonos
exiguis equitare campis.

9 10 nec — 12 σχ *Stat. Th. 6, 239* || **21 — 22** tollere vertices σχ *Stat. Th. 11, 508* || **22** min.—vert. *Serv. A. 8, 726*

Ξ: AaBQ(= γ DEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

9 Valgium consularem amicum suum consolatur Ξ *sim.* Q, *sed add.* paranetice tetracolos; paranetice consolatio. ad Valgium Rufum ne diu doleat Ψ paramistice (*i. e.* paramythetice) tetracolos σχA || **7** querqueta Ξ(*acc.* $R^1\pi^1$) 𝔅l(?) σχA querceta ΨQ || **11** decedunt Ξ(*acc.* λ′R) σχ *Stat.* ////cedunt δ^1 recedunt δ*corr.* cedunt FπD || **22** tollere σχ *Stat.*

X

Rectius vives, Licini, neque altum
semper urgendo neque, dum procellas
cautus horrescis, nimium premendo
litus iniquum.

auream quisquis mediocritatem
diligit, tutus caret obsoleti
sordibus tecti, caret invidenda
sobrius aula.

saepius ventis agitatur ingens
pinus et celsae graviore casu
decidunt turres feriuntque summos
fulgura montis.

sperat infestis, metuit secundis
alteram sortem bene praeparatum
pectus: informis hiemes reducit
Iuppiter, idem

submovet; non, si male nunc, et olim
sic erit: quondam cithara tacentem
suscitat Musam neque semper arcum
tendit Apollo.

rebus angustis animosus atque
fortis adpare, sapienter idem
contrahes vento nimium secundo
turgida vela.

10 9—12 *enarr. Isid. syn. 2, 89 Mi. 83, 865* || **11 fer. —12** *Hier. ep. 60, 16 CSEL 55, 329, 5. ep. 108, 18 CSEL 54, 570, 1 quaest. hebr. in gen. p. 1, 19 Lagarde Isid. nat. 30, 5 Mi. 83, 1003*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* **R)** *acc. interd.* **λ′ | Ψ: Fλ′δπR**

10 Licinium alloquitur, ne semper magna temptet ΞQ ad Licinium Murenam. optimum esse medium vitae statum Ψ paranetice tetracolos σχA || 6 obsoleti (ops-Aaλ′ obps-B) Ξ(*acc.* λ′ R²) σχAΓ obsoletis Ψ || 9 saepius] saevius *Isid.?* **|| 12 cithara Ξ(*acc.* λ′ R) cithar(a)e Ψ**

XI

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet Hadria
divisus obiecto, remittas
quaerere nec trepides in usum

poscentis aevi pauca. fugit retro
levis iuventas et decor, arida
pellente lascivos amores
canitie facilemque somnum;

non semper idem floribus est honor
vernis neque uno luna rubens nitet
voltu: quid aeternis minorem
consiliis animum fatigas?

cur non sub alta vel platano vel hac
pinu iacentes sic temere et rosa
canos odorati capillos,
dum licet, Assyriaque nardo

potamus uncti? dissipat Euhius
curas edacis. quis puer ocius
restinguet ardentis Falerni
pocula praetereunte lympha?

quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna dic age cum lyra
maturet, in comptum Lacaenae
more comam religata nodum.

11 3 div. obiecta rem. *Victorin. 6, 180, 5*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

11 ad Quintium Hirpinum, monens unumquemque utilitati suae consulere ΞQ ad Quintium Hirpinum non esse cogitationes nostras in diversum mittendas Ψ paranetice tetracolos σχA || 1 et] aut *expos. metr. cod.* γ || 2 Quincti AR Quinctium R *in inscr.* Quinte B Quinti *cett. Pph.* σχΓ || 3 obiecto] obiecta *Victor.* || 16 Assyria ΞΨ *Pph.* Assyrio B || 24 comam Ψ comae Ξ$^{(acc.\,\lambda'^{1})}$ comas a(?) QRσχΓ

XII

Nolis longa ferae bella Numantiae
nec durum Hannibalem nec Siculum mare
Poeno purpureum sanguine mollibus
  aptari citharae modis

nec saevos Lapithas et nimium mero
Hylaeum domitosque Herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
  fulgens contremuit domus

Saturni veteris, tuque pedestribus
dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius ductaque per vias
  regum colla minacium.

me dulcis dominae Musa Licymniae
cantus, me voluit dicere lucidum
fulgentis oculos et bene mutuis
  fidum pectus amoribus;

quam nec ferre pedem dedecuit choris
nec certare ioco nec dare bracchia
ludentem nitidis virginibus sacro
  Dianae celebris die.

num tu quae tenuit dives Achaemenes
aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
permutare velis crine Licymniae
  plenas aut Arabum domos,

12 4 aptare cithara modos *Victorin. 6, 176, 29* || 9 tuque – 12 *Serv. G. 2, 41* || 22 *Serv. A. 2, 4* σχ*Stat. Th. 1, 161*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

12 ad Maecenatem ΞQ prosphonetice tetracolos *add.* Q ad Maecenatem. non esse levi carmine res magnas dicendas Ψ || 2 durum ΞΨ𝔅lσχAΓ dirum ς || 4 aptari ΨQ aptare AaBλ' *codd. Victor.* || 22 pinguis aΨQσχAΓ pingues AB *Serv.* σχ*Stat.*

cum flagrantia detorquet ad oscula
cervicem aut facili saevitia negat
quae poscente magis gaudeat eripi,
  interdum rapere occupet?

XIII

Ille et nefasto te posuit die,
quicumque primum, et sacrilega manu
  produxit, arbos, in nepotum
    perniciem opprobriumque pagi;

illum et parentis crediderim sui
fregisse cervicem et penetralia
  sparsisse nocturno cruore
    hospitis; ille venena Colcha

et quidquid usquam concipitur nefas
tractavit, agro qui statuit meo
  te, triste lignum, te caducum
    in domini caput inmerentis.

quid quisque vitet, numquam homini satis
cautum est in horas. navita Bosphorum
  Poenus perhorrescit neque ultra
    caeca timet aliunde fata,

13 1 *Victorin. 6, 179, 9 Diom. 1, 524, 16* | malo et — d. *Serv. 4, 470, 24* || **5** illum et patris — **6** cerv. *Prisc. 3, 256, 19*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
25 cum Ξ(*acc.* λ' R) dum Ψ || **28** occupet ΞΨ *Pph.* occupat δπ
13 ad arborem ΞQΨ cuius casu paene perierat *add.* Ψ
l. inuectiue
laerchetice *supra* arborem *scriptum* b (*cf. K.-H.*) apeutice tetracolos σχA || **1** ille ΞΨ *metr.* malo *Serv.* || **5** — 2, 16, 19 *def.* δ, *adhibebitur codex cognatus* z | parentis (-es B) ΞΨ patris *Prisc.* || **8** colcha Ξ(*acc.* λR[1]) colchica FlR[2] *cf. Pph.*, z[1] *n. l.*, *de* π *non constat* || **14** Bosphorum (Bosf-) *sic* ΞΨ *Pph.* σχAΓ || **15** Poenus] Thynus *Lachmann*; *cf. Pph.* σχAΓ *nauta Bithynus non idoneus, qui pro omnibus mercatoribus sit quasi exemplum*

miles sagittas et celerem fugam
Parthi, catenas Parthus et Italum
robur: sed inprovisa leti
vis rapuit rapietque gentis.

quam paene furvae regna Proserpinae
et iudicantem vidimus Aeacum
sedesque discretas piorum et
Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus,
et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
dura fugae mala, dura belli.

utrumque sacro digna silentio
mirantur umbrae dicere, sed magis
pugnas et exactos tyrannos
densum umeris bibit aure volgus.

quid mirum, ubi illis carminibus stupens
demittit atras belua centiceps
auris et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?

quin et Prometheus et Pelopis parens
dulci laborem decipitur sono
nec curat Orion leones
aut timidos agitare lyncas.

21 *Serv. G. 3, 407* | furv.—Pros. *Agroec. 7, 125, 10* || **26. 27** aur. plect. *Quint. inst. 10, 1, 63* || **34** bel. cent. *Sen. apoc. 13, 3* || **39. 40** *Prisc. 2, 218, 4*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′zπR

23 discretas (descr- R^2) Ψ discriptas Ξ descriptas Q(*acc.* $R^1\pi^1$) *codd. Pph.* ..separatos .. a ceteris locis .. *Pph. interpr.* || **38** laborem ΞΨ *Pph.* laborum Ξ *var.* (λ′Q (γEMR^2)) 𝔅l σχAΓ | sono] somno Fλ′z^1

XIV

Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni nec pietas moram
rugis et instanti senectae
adferet indomitaeque morti,

non si trecenis quotquot eunt dies,
amice, places inlacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

conpescit unda, scilicet omnibus,
quicumque terrae munere vescimur,
enaviganda, sive reges
sive inopes erimus coloni.

frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
frustra per autumnos nocentem
corporibus metuemus Austrum:

visendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danai genus
infame damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris,

14 1—2 anni *Diom. 1, 445, 27 Hier. in Amos 3, 6 Mi. 25, 1061* | heu heu—an. *Hier. in Ezech. 1, 1 Mi. 25, 24c* σχ*Pers. 2, 2 p. 28 Kurz* || 1 *Diom. 1, 524, 18 Serv. 4, 470, 25*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'zπR

14 ad Postumum. de celeritate vitae ΞQ prosphonetice tetracolos *add.* Q ode prosphonetice tetracolos σχA ad Postumum. de brevitate vitae Ψ || 1 Eheu ΞΨ *Diom. bis Serv. Hieron. in Amos* Heuheu *Hier. in Ezech.* σχ*Pers.* Heu *Diom. p. 445 codd.* BM || 5 trecenis λzπς tricenis ΞΨ𝔅𝔩 || 8 Geryonen] -em Aλ'γEψz || 14 rauci QΨσχAΓ raucis AaBπ*a. ras.*

linquenda tellus et domus et placens
uxor, neque harum quas colis arborum
te praeter invisas cupressos
ulla brevem dominum sequetur.

absumet heres Caecuba dignior
servata centum clavibus et mero
tinguet pavimentum superbo,
pontificum potiore cenis.

XV

Iam pauca aratro iugera regiae
moles relinquent, undique latius
extenta visentur Lucrino
stagna lacu platanusque caelebs

evincet ulmos. tum violaria et
myrtus et omnis copia narium
spargent olivetis odorem
fertilibus domino priori,

tum spissa ramis laurea fervidos
excludet ictus. non ita Romuli
praescriptum et intonsi Catonis
auspiciis veterumque norma:

privatus illis census erat brevis,
commune magnum; nulla decempedis
metata privatis opacam
porticus excipiebat arcton

23 nec te pr. — 24 *Serv. A. 3, 64*
15 14 nulla — 16 *Prisc. 2, 218, 10. 387, 8*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'zπR
23 invisas cupressos] -am -um *Serv.* || 27 superbo ΞΨ𝔅l *Pph.* superbus ς -um ς -is *Lynford*
15 *antecedenti continuatum in* ΞQ𝔅lσχA *et apud metricos* | haec de praesentis temporis (*vel* vitae) luxuria dicit Ψ *cf. Pph.* || 9—10 ictus *om.* B || 12—20 *om.* B

nec fortuitum spernere caespitem
leges sinebant, oppida publico
sumptu iubentes et deorum
templa novo decorare saxo.

XVI

Otium divos rogat in patenti
prensus Aegaeo, simul atra nubes
condidit lunam neque certa fulgent
sidera nautis,

otium bello furiosa Thrace,
otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura ve-
nale nec auro.

non enim gazae neque consularis
submovet lictor miseros tumultus
mentis et curas laqueata circum
tecta volantis.

vivitur parvo bene, cui paternum
splendet in mensa tenui salinum
nec levis somnos timor aut cupido
sordidus aufert.

quid brevi fortes iaculamur aevo
multa? quid terras alio calentis
sole mutamus? patriae quis exsul
se quoque fugit?

17—18 sin. *Serv. A. 6, 179*
16 15 nec cup. —**16** *Serv. A. 5, 122*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ | Ψ: FλzπR

16—2, 19, 4 *def.* 1 | ad Pompeium Grosphum Ξ ad Grosphum Pompeium Q hypotetice Grospho, ostendens quam iocundum sit otium Ψ || **7. 8** purpura : Venale Ψ(FzπR¹) E || **13** paternum Ξ(acc. λR) paterno Ψ || **15** aut] nec *Serv.* || **20** *redit* δ, z *neglegetur*

[scandit aeratas vitiosa navis
Cura nec turmas equitum relinquit,
ocior cervis et agente nimbos
  ocior Euro.]

laetus in praesens animus quod ultra est
oderit curare et amara lento
temperet risu: nihil est ab omni
  parte beatum.

abstulit clarum cita mors Achillem,
longa Tithonum minuit senectus:
et mihi forsan, tibi quod negarit,
  porriget hora.

te greges centum Siculaeque circum-
mugiunt vaccae, tibi tollit hinnitum
apta quadrigis equa, te bis Afro
  murice tinctae

vestiunt lanae: mihi parva rura et
spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
  spernere volgus.

XVII

Cur me querelis exanimas tuis?
nec dis amicum est nec mihi te prius
  obire, Maecenas, mearum
    grande decus columenque rerum.

27 nih. —**28** *Auson. 196, 52 p. 56 P.* || **30** *Serv. A. 4, 585*
17 **1** *Victorin. 6, 179, 10*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ | Ψ: FλδπR

21—24 *del. Prien, Lehrs; cf. Heinze ad l.; defend. E. Fraenkel SB. Heidelberg 1933, 5, 3; Latte Philol. 1935, 298, 6; Pöschl Hermes 1956, 87* || **31** forsan Ξ(*acc.* λR[2]) forset Ψ *cf. 1, 28, 31* || **34. 35** hinni- ⁝ Tum apta DER[1]

17 ad Maecenatem ΞQ paranetice tetracolos *add.* Q (*praepos.* M) paranetice tetracolos σ7A symboleutice. ad Mecenatem Ψ || **1** cur] quid *Victor.* | exanimas] exagitas *Victor.*

a, te meae si partem animae rapit
maturior vis, quid moror altera,
nec carus aeque nec superstes
integer? ille dies utramque

ducet ruinam. non ego perfidum
dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
utcumque praecedes, supremum
carpere iter comites parati.

me nec Chimaerae spiritus igneae
nec si resurgat centimanus Gyges
divellet umquam: sic potenti
Iustitiae placitumque Parcis.

seu Libra seu me Scorpios adspicit
formidolosus pars violentior
natalis horae seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae,

utrumque nostrum incredibili modo
consentit astrum: te Iovis inpio
tutela Saturno refulgens
eripuit volucrisque Fati

tardavit alas, cum populus frequens
laetum theatris ter crepuit sonum:
me truncus inlapsus cerebro
sustulerat, nisi Faunus ictum

14 cent. gig. *Prisc. 3, 182, 13* || **17—18** form. σχ *Pers. 5, 48* || **19** seu — **20** *Serv. G. 1, 336* || **22** te — **25** alas *Serv. A. 4, 610* || **27—29** lev. *Prisc. 3, 267, 2*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ | Ψ: FλδπR

7—9 *om.* B || **14** gigas ΞΨ 𝔅l σχAΓ *Prisc.; de Prisc. cf. etiam ad 3, 4, 69* Gyas *Lambin.* Gyges *Muret. probabiliter; idem valet in 3, 4, 69* || **17** scorpios BFR scorpius *cett.* σχ *Pers.* || **19** natalis Ξ$^{(acc. \lambda R)}$ *Pph.* σχAΓ loetalis Ψ || **25** alas Ξ$^{(acc. \lambda R\pi^2)}$ σχΓ *om.* Fδπ^1 | cum Ξ$^{(acc. \lambda R p. ras.)}$ *Pph.* σχΓ tum R^{1}π^2 *mg. lemma* σχAΓ te Fδπ^1 cui *Lachm.*

dextra levasset, Mercurialium
custos virorum. reddere victimas
aedemque votivam memento:
nos humilem feriemus agnam.

XVIII

Non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar,
non trabes Hymettiae
premunt columnas ultima recisas

Africa neque Attali
ignotus heres regiam occupavi
nec Laconicas mihi
trahunt honestae purpuras clientae.

at fides et ingeni
benigna vena est pauperemque dives
me petit: nihil supra
deos lacesso nec potentem amicum

largiora flagito,
satis beatus unicis Sabinis.
truditur dies die
novaeque pergunt interire lunae:

tu secanda marmora
locas sub ipsum funus et sepulcri
inmemor struis domos
marisque Bais obstrepentis urges

18 1 neque — 2 *Isid. orig. 15, 8, 6. 19, 12* || 2 *Prisc. 3, 460, 11* | nec mea — l. *Serv. A. 1, 726. 8, 25* || 7 *Charis. 1, 100, 18*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ | Ψ: FλδπR
31 — 19, 8 *def.* M
18 ad avarum ΞQ protreptice tetracolos *add.* σχA paranetice, alii hypotetice. de continentia qua paupertatem suam divitiis praefert Ψ || 2 renidet] renitet B^1R || 8 client(a)e AB$R^2\pi^2$ *mg. Charis.* clientiae aQR^1 clientes Ψ (*sed* s *in ras.* δ) D

submovere litora,
parum locuples continente ripa:
quid quod usque proximos
revellis agri terminos et ultra

limites clientium
salis avarus? pellitur paternos
in sinu ferens deos
et uxor et vir sordidosque natos.

nulla certior tamen
rapacis Orci fine destinata
aula divitem manet
erum. quid ultra tendis? aequa tellus

pauperi recluditur
regumque pueris, nec satelles Orci
callidum Promethea
revexit auro captus. hic superbum

Tantalum atque Tantali
genus coercet, hic levare functum
pauperem laboribus
vocatus atque non vocatus audit.

XIX

Bacchum in remotis carmina rupibus
vidi docentem, credite posteri,
Nymphasque discentis et auris
capripedum Satyrorum acutas.

26 pell. —27 *Serv. A. 6, 609* || 29—32 erum (*omisso* aula) *Serv. A. 6, 152*
19 1—2 doc. σχ *Iuv. 7, 58*

Ξ: AaBQ(= γDE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ | Ψ: FλδπR
22—29 *om.* B || 25 limites] limitem δπ || 30 fine ΞΨ σχΓ *Serv.?* sede ς *Serv. cod.* M σχ*Cruq. cf. adn. Cruq.* || 31 aula *om. Serv.* || 36 revexit Ξ(*acc.* λR[1]) revi(n)xit Ψ(*acc.* R[1]) γ
19 ad Liberum patrem ΞQ enthusia⟨s⟩tice. in Liberum patrem laudes Ψ dityrambice tetracolos σχA

euhoe, recenti mens trepidat metu
plenoque Bacchi pectore turbidum
laetatur, euhoe, parce Liber,
parce gravi metuende thyrso.

fas pervicacis est mihi Thyiadas
vinique fontem lactis et uberes
cantare rivos atque truncis
lapsa cavis iterare mella,

fas et beatae coniugis additum
stellis honorem tectaque Penthei
disiecta non leni ruina
Thracis et exitium Lycurgi.

tu flectis amnis, tu mare barbarum,
tu separatis uvidus in iugis
nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crinis.

tu, cum parentis regna per arduum
cohors gigantum scanderet inpia,
Rhoetum retorsisti leonis
unguibus horribilique mala;

quamquam choreis aptior et iocis
ludoque dictus non sat idoneus
pugnae ferebaris; sed idem
pacis eras mediusque belli.

te vidit insons Cerberus aureo
cornu decorum leniter atterens
caudam et recedentis trilingui
ore pedes tetigitque crura.

5 heu hoe—met. *Prisc. 3, 73, 18* || **7** heu hoe Bacche precor *Prisc. 3, 73, 16* || **29** — Cerb. *Serv. A. 3, 93*

Ξ: AaBQ(=γDE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | *Ψ*: Fλ′δπR

5 *redit* 1 || **9** *redit* M || **16** exitium] exitum AaBER¹ || **24** horribili *ΞΨ Pph.* horribilis *Bochart* horribilem *Trendelenburg*

XX

Non usitata nec tenui ferar
pinna biformis per liquidum aethera
vates neque in terris morabor
longius invidiaque maior

urbis relinquam. non ego, pauperum
sanguis parentum, non ego, quem vocas,
dilecte Maecenas, obibo
nec Stygia cohibebor unda.

iam iam residunt cruribus asperae
pelles et album mutor in alitem
superne nascunturque leves
per digitos umerosque plumae.

iam Daedaleo notior Icaro
visam gementis litora Bosphori
Syrtisque Gaetulas canorus
ales Hyperboreosque campos;

me Colchus et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus et ultimi
noscent Geloni, me peritus
discet Hiber Rhodanique potor.

absint inani funere neniae
luctusque turpes et querimoniae;
conpesce clamorem ac sepulcri
mitte supervacuos honores.

20 3 vat. nec—mor. *Victorin. 6, 180, 7* || 8 *cf.* cohibebor aquis *Carm. epigr. 1109, 24* || 20 *Serv. A. 7, 605*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

20 ad Maecenatem ΞQ allegorice tetracolos *add.* Q paranetice. sibi. inmortalem se futurum carminum beneficio et in cignum convertendum ait Ψ *(cf. K.-H.)* || 3 terris Ξ(*acc.* λ' R) terra Ψ || 6 vocas ΞΨ σχΓ vocant *Btl.* || 13 notior AaBγDRλ' ocior Ψ(*acc.* EM)

CARMINVM

LIBER TERTIVS

I

Odi profanum volgus et arceo.
favete linguis: carmina non prius
audita Musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.

regum timendorum in proprios greges,
reges in ipsos imperium est Iovis,
clari Giganteo triumpho,
cuncta supercilio moventis.

est ut viro vir latius ordinet
arbusta sulcis, hic generosior
descendat in campum petitor,
moribus hic meliorque fama

contendat, illi turba clientium
sit maior: aequa lege Necessitas
sortitur insignis et imos,
omne capax movet urna nomen.

destrictus ensis cui super inpia
cervice pendet, non Siculae dapes
dulcem elaborabunt saporem,
non avium citharaeque cantus

1 2 fav. l. *Serv. G. 4, 230* || 2. 3 *Serv. A. 5, 71* || 17—18 pen. *Charis. 1, 269, 15 Serv. 4, 419, 32 Pomp. 5, 275, 30 Pph. c. 1, 9, 5*

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

Quinti Horatii Flacci carminum liber II explicit. incipit liber III ΞQΨ *(cf. K.-H.)*

1 ad chorum virginum et puerorum Ξ ad choros virginum et puellarum Q pragmatice. ad indoctos Ψ || 17 destrictus Ξ(*acc.* R) δ *Charis. Serv. Pph. ad c. 1, 9, 5* districtus Fλ'π || 18 dependet *Char.*

somnum reducent: somnus agrestium
lenis virorum non humilis domos
fastidit umbrosamque ripam,
non Zephyris agitata tempe.

desiderantem quod satis est neque
tumultuosum sollicitat mare
nec saevus Arcturi cadentis
impetus aut orientis Haedi,

non verberatae grandine vineae
fundusque mendax, arbore nunc aquas
culpante, nunc torrentia agros
sidera, nunc hiemes iniquas.

contracta pisces aequora sentiunt
iactis in altum molibus: huc frequens
caementa demittit redemptor
cum famulis dominusque terrae

fastidiosus; sed Timor et Minae
scandunt eodem quo dominus, neque
decedit aerata triremi et
post equitem sedet atra Cura.

quodsi dolentem nec Phrygius lapis
nec purpurarum sidere clarior
delenit usus nec Falerna
vitis Achaemeniumque costum,

cur invidendis postibus et novo
sublime ritu moliar atrium?
cur valle permutem Sabina
divitias operosiores?

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ | Ψ: Fλ′δπR
35 demittit] dimittit DEMλ || 39 et δ^1? π^1ς *om. cett.* || 43 delenit Ξ(*acc.* $R^1\pi$ *pr.*) delinit ΨγD | falerna ΞΨ falern(a)e Q(*acc.* R) || 44 vitis Ψ vites Ξ(*acc.* R^2)

II

Angustam amice pauperiem pati
robustus acri militia puer
  condiscat et Parthos ferocis
    vexet eques metuendus hasta

vitamque sub divo et trepidis agat
in rebus. illum ex moenibus hosticis
  matrona bellantis tyranni
    prospiciens et adulta virgo

suspiret, eheu, ne rudis agminum
sponsus lacessat regius asperum
  tactu leonem, quem cruenta
    per medias rapit ira caedes.

dulce et decorum est pro patria mori:
mors et fugacem persequitur virum
  nec parcit inbellis iuventae
    poplitibus timidoque tergo.

virtus repulsae nescia sordidae
intaminatis fulget honoribus
  nec sumit aut ponit securis
    arbitrio popularis aurae:

virtus recludens inmeritis mori
caelum negata temptat iter via
  coetusque volgaris et udam
    spernit humum fugiente pinna.

Ξ: AaBQ(=γDEM *acc. interd.* **R)** *acc. interd.* **λ′ | Ψ: Fλ′δπR**

2 ad amicos Ξ Q de institutione ad amicos loquitur Ψ *apud Pph. c. 3, 1–6 unam oden faciunt* || **1** amice ΞΨ𝔅𝔩 *metrici* amici R²ς *Btl. cf.* σχAΓ *inscr.* ΞΨ: *qui inscriptiones composuerunt et* σγ, amice *pro vocativo habuerunt* || **5–12** *om.* B || **16** que Ψ E ve Ξ || **17–3, 72** *def.* B || **22** iter Ψ(*acc.γ*) ire Ξ(*acc.λ′*)

est et fideli tuta silentio
merces: vetabo, qui Cereris sacrum
volgarit arcanae, sub isdem
sit trabibus fragilemque mecum

solvat phaselon: saepe Diespiter
neglectus incesto addidit integrum;
raro antecedentem scelestum
deseruit pede Poena claudo.

III

Iustum et tenacem propositi virum
non civium ardor prava iubentium,
non voltus instantis tyranni
mente quatit solida neque Auster,

dux inquieti turbidus Hadriae,
nec fulminantis magna manus Iovis:
si fractus inlabatur orbis,
inpavidum ferient ruinae.

hac arte Pollux et vagus Hercules
enisus arcis attigit igneas,
quos inter Augustus recumbens
purpureo bibet ore nectar,

2 **31. 32** *Serv. A. 1, 543* σχ *Stat. Th. 5, 60*
3 **1** *Victorin. 6, 179, 13 Serv. 4, 470, 28* || **1—4** sol. *Lact. inst. 5, 13, 16* || **3** *Victorin. 6, 180, 9* || **4** *Victorin. 6, 180, 29* || **7. 8** *Hier. ep. 6, 2 CSEL 54, 25, 12 ep. 118, 2 CSEL 55, 436, 24 ep. 130, 7 CSEL 56, 183, 14 in Ephes. 3, 5, 20 Mi. 26, 563 B*

Ξ: AaQ(=γDEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
27 volgarit Ψ vulgavit Ξ σχΓ || **28** que] ve *Btl.* | *def.* D
3 *antecedenti continuant* AERϐl *Pph et nescio an olim* σχAΓ *titulo caruisse videtur* Q *separant metrici* ad musas de Augusto qui in proposito suo videtur perseverare Ψ || **4** solida ΞΨ *Pph.* solidum *Victor.* mentem . . solidam *Lact. codd.* BRS || **7** inlabatur (ill-) QΨ *Hieron. ter* inlabetur (ill-) Aaλ' || **10** enisus Ξ(*acc.* λ' R[1]?) ϐl *lemma* σχAΓ innisus Ψ *cf.* σχΓ || **12** bibet Ξ(*acc.* λ' R) bibit ΨE

hac te merentem, Bacche pater, tuae
vexere tigres indocili iugum
collo trahentes, hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,

gratum elocuta consiliantibus
Iunone divis: 'Ilion, Ilion
fatalis incestusque iudex
et mulier peregrina vertit

in pulverem, ex quo destituit deos
mercede pacta Laomedon, mihi
castaeque damnatum Minervae
cum populo et duce fraudulento.

iam nec Lacaenae splendet adulterae
famosus hospes nec Priami domus
periura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit,

nostrisque ductum seditionibus
bellum resedit: protinus et gravis
iras et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo. illum ego lucidas
inire sedes, discere nectaris
sucos et adscribi quietis
ordinibus patiar deorum.

dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
in parte regnanto beati;
dum Priami Paridisque busto

18 Ilion fat. —19 iud. *Pph. ep. 2, 1, 11*

Ξ: AaQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
17 *Pph. refutat errorem quorundam novum carmen distinguentium* || 34 discere ΨQ *Pph. lemma* σχAΓ ducere Aaλ'σχΓ

insultet armentum et catulos ferae
celent inultae, stet Capitolium
fulgens triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.

horrenda late nomen in ultimas
extendat oras, qua medius liquor
secernit Europen ab Afro,
qua tumidus rigat arva Nilus.

aurum inrepertum et sic melius situm,
cum terra celat, spernere fortior
quam cogere humanos in usus
omne sacrum rapiente dextra,

quicumque mundo terminus obstitit,
hunc tanget armis, visere gestiens,
qua parte debacchentur ignes,
qua nebulae pluviique rores.

sed bellicosis fata Quiritibus
hac lege dico, ne nimium pii
rebusque fidentes avitae
tecta velint reparare Troiae.

Troiae renascens alite lugubri
fortuna tristi clade iterabitur
ducente victrices catervas
coniuge me Iovis et sorore.

ter si resurgat murus aeneus
auctore Phoebo, ter pereat meis
excisus Argivis, ter uxor
capta virum pueros que ploret.'

Ξ: AaQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: F$\lambda'\delta\pi$R
54 tanget] tangat R^{2}ς

non hoc iocosae conveniet lyrae.
quo, Musa, tendis? desine pervicax
referre sermones deorum et
magna modis tenuare parvis.

IV

Descende caelo et dic age tibia
regina longum Calliope melos,
seu voce nunc mavis acuta,
seu fidibus citharave Phoebi.

auditis? an me ludit amabilis
insania? audire et videor pios
errare per lucos, amoenae
quos et aquae subeunt et aurae.

me fabulosae Volture in Apulo
nutricis extra limina Pulliae
ludo fatigatumque somno
fronde nova puerum palumbes

texere, mirum quod foret omnibus,
quicumque celsae nidum Aceruntiae
saltusque Bantinos et arvum
pingue tenent humilis Forenti,

4 3 *Victorin. 6, 180, 9* || **4** —cit. levi *Victorin. 6, 180, 30*

Ξ: AaQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
4 *antecedenti continuant Pph. et nescio an olim* σχAΓ | *redit* B | ad Calliopem musam ΞQΨ hymnus *add.* δπ || **3** mavis] canas *Victor.* || **4** ve ΞΨ *Victor.* que δ *pr.? Btl.* | Phoebi] levi *Victor.* || **10** nutricis ΞΨ *Pph.* σχAΓσχΓ altricis F*var.* δ | limina pulliae Ξ$^{(acc.\,R^1)}$ σχΓ *Pph.?* limen apulliae *Turicensis*, δ^2, *qui ambo ad* Q *pertinent* limen apuliae ΨγEM *Pph.?* provinciae nomen pro nutricis posuit σχAΓ; *cf.* σχAΓ *ad v. 18* l. Dauniae *Paldamus* || **14** Aceruntiae *inscr. regni Napol. 430* acheruntiae Ψ acheront(h)iae Ξ$^{(acc.\,\lambda')}$ || **16** forenti Ξ$^{(acc.\,R)}$ σχAΓ ferenti Ψ *Pph.* *cf. Pariente, Emerita 15, '47, 123*

ut tuto ab atris corpore viperis
dormirem et ursis, ut premerer sacra
lauroque conlataque myrto,
non sine dis animosus infans.

vester, Camenae, vester in arduos
tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste seu Tibur supinum
seu liquidae placuere Baiae.

vestris amicum fontibus et choris
non me Philippis versa acies retro,
devota non extinxit arbor
nec Sicula Palinurus unda.

utcumque mecum vos eritis, libens
insanientem navita Bosphorum
temptabo et urentis harenas
litoris Assyrii viator,

visam Britannos hospitibus feros
et laetum equino sanguine Concanum,
visam pharetratos Gelonos
et Scythicum inviolatus amnem.

vos Caesarem altum, militia simul
fessas cohortes abdidit oppidis,
finire quaerentem labores
Pierio recreatis antro;

vos lene consilium et datis et dato
gaudetis, almae. scimus, ut inpios
Titanas immanemque turbam
fulmine sustulerit caduco,

23 †clivumque sup ϭχ *Iuv. 3, 192*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

17—20 *om.* B || **30** Bosph. *codd.* || **31** urentis (-es) Ξ(*acc.* λ′R[1]) arentis (-es) Ψ || **38** abdidit (ad- BF) ΞΨ ϭχAΓ ϭχΓ redditis δπ || **39—52** *om.* B || **43** turbam Ξ(*acc.* l R) ϭχΓ turmam Ψ *cf. Gnomon '37, 41, 1* || **44** caduco ΞΨ ϭχA corusco *Btl.*

qui terram inertem, qui mare temperat
ventosum et urbis regnaque tristia,
divosque mortalisque turmas
imperio regit unus aequo.

magnum illa terrorem intulerat Iovi
fidens iuventus horrida bracchiis
fratresque tendentes opaco
Pelion inposuisse Olympo.

sed quid Typhoeus et validus Mimas
aut quid minaci Porphyrion statu,
quid Rhoetus evolsisque truncis
Enceladus iaculator audax

contra sonantem Palladis aegida
possent ruentes? hinc avidus stetit
Volcanus, hinc matrona Iuno et
numquam umeris positurus arcum,

qui rore puro Castaliae lavit
crinis solutos, qui Lyciae tenet
dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.

vis consili expers mole ruit sua,
vim temperatam di quoque provehunt
in maius, idem odere viris
omne nefas animo moventis.

testis mearum centimanus Gyges
sententiarum, notus et integrae
temptator Orion Dianae
virginea domitus sagitta.

64 Lycius et P.A. *σχStat. Th. 1, 696* || **69** cent. gig. *Prisc. 3, 182, 13* || **69—70** sent. *Prisc. 2, 268, 9* || **71. 72** *enarr. Serv. A. 1, 535* || **72** *σχStat. Th. 7, 256. 9, 844*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* **R)** *acc. interd.* **λ′** | **Ψ: Fλ′δπR**

47 turmas ΞΨ 𝔅𝔩(?) turbas Q(*acc.* R) σχΓ; *cf. ad 43* || **59. 60** Iuno : Et Ψ(Fδπ) || **64** Lycius et P. *σχStat.* || **66—68** *om.* B || **69** Gyges *Btl.* gigas ΞΨ *Prisc.* Gyas *Lamb.; cf. ad 2, 17, 14*

iniecta monstris Terra dolet suis
maeretque partus fulmine luridum
missos ad Orcum; nec peredit
inpositam celer ignis Aetnen

incontinentis nec Tityi iecur
reliquit ales, nequitiae additus
custos; amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae.

V

Caelo tonantem credidimus Iovem
regnare: praesens divus habebitur
Augustus adiectis Britannis
imperio gravibusque Persis.

milesne Crassi coniuge barbara
turpis maritus vixit et hostium
– pro curia inversique mores! –
consenuit socerorum in armis,

sub rege Medo Marsus et Apulus,
anciliorum et nominis et togae
oblitus aeternaeque Vestae,
incolumi Iove et urbe Roma?

77 *Serv. A. 6, 596*
5 1 *Serv. 4, 470, 29* || **10** *Charis. 1, 62, 18* || **10. 11** – obl. *Serv. A. 7, 188* | anc. oblitus n. et t. *Cled. 5, 43, 9* | anc. nom. et tog. obl. est *Ps. Cassiod. de orat. Mi. 70, 1233 B*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
74 partus] partos B partum δπ[1] || **76** (a)et(h)nen Ξ(*acc.* λR[1]) (a)et(h)nam Ψ (ethan ψ)E || **77** nec] aut *Serv.* || **80** Per- aδR
5 *antecedenti continuant Pph. et nescio an olim* σχAΓ | ad divum Augustum ΞΨ in honorem Augusti QσχA || **1** credidimus ΞΨ *Serv.* credimus δπ*pr., sim.* B || **8** armis] arvis *Faber* || **10** et nominis Ψ𝔅𝔩 *Charis. Serv. cod. Regin.* nominis Ξ(*acc.* λ') *Cled. Serv. cod. Flor. Ps.-Cassiod.*

hoc caverat mens provida Reguli
dissentientis condicionibus
foedis et exemplo trahenti
perniciem veniens in aevum,

si non periret inmiserabilis
captiva pubes: 'signa ego Punicis
adfixa delubris et arma
militibus sine caede' dixit

'derepta vidi, vidi ego civium
retorta tergo bracchia libero
portasque non clausas et arva
Marte coli populata nostro.

auro repensus scilicet acrior
miles redibit: flagitio additis
damnum. neque amissos colores
lana refert medicata fuco

nec vera virtus, cum semel excidit,
curat reponi deterioribus;
si pugnat extricata densis
cerva plagis, erit ille fortis,

qui perfidis se credidit hostibus,
et Marte Poenos proteret altero,
qui lora restrictis lacertis
sensit iners timuitque mortem.

29. 30 *Serv. A. 2, 367* || **31—32** plag. *Serv. A. 6, 27*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

15 trahenti σχ *Cruq. Canter* trahentis ΞΨ *Pph.* σχAΓ || **17** periret ΞΨσχΓ *cf. Pph.* σχAΓ perires *Lachm.* perirent *Glareanus* | inmiserabilis ΞΨ *Pph.* σχΓ iam miserabilis *Düntzer* non miserabilis *Weidner* || **21** derepta R direpta (-te E) *cett.* | *alterum* vidi *om.* δπ[1] || **31—34** *om.* B

hic unde vitam sumeret inscius,
pacem duello miscuit: o pudor!
o magna Carthago probrosis
altior Italiae ruinis!'

fertur pudicae coniugis osculum
parvosque natos ut capitis minor
ab se removisse et virilem
torvus humi posuisse voltum,

donec labantis consilio patres
firmaret auctor numquam alias dato
interque maerentis amicos
egregius properaret exul.

atqui sciebat, quae sibi barbarus
tortor pararet: non aliter tamen
dimovit obstantis propinquos
et populum reditus morantem,

quam si clientum longa negotia
diiudicata lite relinqueret
tendens Venafranos in agros
aut Lacedaemonium Tarentum.

VI

Delicta maiorum inmeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
aedisque labentis deorum et
foeda nigro simulacra fumo.

6 1 *σχ Bern. Verg. G. 1, 502 p. 884 Hagen*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

37 inscius ΞΨ *Pph.* σχAΓ aptius δ || 43 ab se ΞΨ a se Q(*acc.* R) || 51 propinquos Ξ(*acc.* λ' R) amicos Ψ || 53 clientum Ξ(*acc.* R) clientium Ψ

6 *antecedenti continuant Pph. et haud scio an olim* σχAΓ | ad populum Romanum ΞQΨ paranetice tetracolos σχA

dis te minorem quod geris, imperas.
hinc omne principium, huc refer exitum:
di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

iam bis Monaeses et Pacori manus
inauspicatos contudit impetus
nostros et adiecisse praedam
torquibus exiguis renidet;

paene occupatam seditionibus
delevit urbem Dacus et Aethiops,
hic classe formidatus, ille
missilibus melior sagittis.

fecunda culpae saecula nuptias
primum inquinavere et genus et domos:
hoc fonte derivata clades
in patriam populumque fluxit.

motus doceri gaudet Ionicos
matura virgo et fingitur artibus
iam nunc et incestos amores
de tenero meditatur ungui.

mox iuniores quaerit adulteros
inter mariti vina neque eligit
cui donet inpermissa raptim
gaudia luminibus remotis,

10 non ausp. — **11** nostris *Prisc. 2, 518, 6*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | *Ψ*: Fλ′δπR

9 mon(a)es(s)es (non-φ) F R[1]? *lemma Pph.* mon(a)es(s)is *cett.* || **10** inauspicatos *Ξ*(*acc.* λ′) non auspicatos *Ψ* Q *Prisc.* || **11—13** *om.* B || **11** nostros] nostris *Prisc. Btl.* || **12** renidet (-tet R[1]) *ΞΨ* renident *Pph. (pluralem non testatur)* || **15—48** *om.* B || **22** artibus *Ξ*(*acc.* λR) artubus *Ψ* γ *var.*; *Pph. utramque lectionem testatur*, artubus *praefert* || **27** inpermissa (-mp-) *Ψ* σχAΓ intermissa *Ξ Pph. interpol.*

sed iussa coram non sine conscio
surgit marito, seu vocat institor
seu navis Hispanae magister,
dedecorum pretiosus emptor.

non his iuventus orta parentibus
infecit aequor sanguine Punico
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Hannibalemque dirum,

sed rusticorum mascula militum
proles, Sabellis docta ligonibus
versare glaebas et severae
matris ad arbitrium recisos

portare fustis, sol ubi montium
mutaret umbras et iuga demeret
bubus fatigatis, amicum
tempus agens abeunte curru.

damnosa quid non inminuit dies?
aetas parentum peior avis tulit
nos nequiores, mox daturos
progeniem vitiosiorem.

VII

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
primo restituent vere Favonii
Thyna merce beatum,
constantis iuvenem fide

36 Han. dir. *Quint. inst. 8, 2, 9* || 41 sol — 44 abeunte nocte *Prisc. 2, 357, 17* || 47 mox — 48 vit. *Serv. G. 1, 24*
7 1 *Diom. 1, 525, 6 Victorin. 6, 174, 17* || 4 *Victorin. 6, 176, 30*

Ξ: AaQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
30 seu] cum δπ[1]R[1](?) || 31 Hispanae] hispaniae EF[1]R || 35 et Ξ(*acc.* λ' R) *om.* Ψ || 36 dirum ΞΨ *Quint.* durum F || 43 bubus Ξ(*acc.* Rπ) bobus EFλ'δ *Prisc.* || 44 curru] nocte *Prisc.* || 47 daturos] datura *Serv.*
7 *redit* B | ad Asterien ΞQ ad Asteriem. consolatur puellam de coniugis sui desiderio simulque monet, ne alterius specie aut blanditiis capiatur Ψ *cf. K.-H.* || 1 candidi ΞΨ σχA Γ σχ Γ *Vict.* candida *Diom.* || 4 fide π[1]?ς fidei *cett. Vict.*

Gygen? ille Notis actus ad Oricum
post insana Caprae sidera frigidas
noctis non sine multis
insomnis lacrimis agit.

atqui sollicitae nuntius hospitae,
suspirare Chloen et miseram tuis
dicens ignibus uri,
temptat mille vafer modis.

ut Proetum mulier perfida credulum
falsis inpulerit criminibus nimis
casto Bellerophontae
maturare necem refert,

narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens,
et peccare docentis
fallax historias movet,

frustra: nam scopulis surdior Icari
voces audit adhuc integer. at tibi
ne vicinus Enipeus
plus iusto placeat cave,

quamvis non alius flectere equum sciens
aeque conspicitur gramine Martio
nec quisquam citus aeque
Tusco denatat alveo.

prima nocte domum claude neque in vias
sub cantu querulae despice tibiae
et te saepe vocanti
duram difficilis mane.

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | **Ψ**: Fλ′δπR

15 Bellerophontae *vel sim.* Ξ(*acc.* λ′R) *ψπpr.* Bellerophonti *vel sim.* *q δπcorr.γ* || 18. 19 fugit ⁝ Abstinens Fδ || 20 movet Fl monet ΞλδπR || 22 audit (lu- A) Ξ(*acc.* λ′R) *om.* Ψ || 23 ne] nec aB *δa.ras.π*[1] || 26 aeque] neque AaB || 30 cantu] cantum *δπa.ras.*R

VIII

Martiis caelebs quid agam kalendis,
quid velint flores et acerra turis
plena miraris positusque carbo in
caespite vivo,

docte sermones utriusque linguae:
voveram dulcis epulas et album
Libero caprum prope funeratus
arboris ictu.

hic dies anno redeunte festus
corticem adstrictum pice dimovebit
amphorae fumum bibere institutae
consule Tullo.

sume, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum et vigiles lucernas
perfer in lucem: procul omnis esto
clamor et ira.

mitte civilis super urbe curas:
occidit Daci Cotisonis agmen,
Medus infestus sibi luctuosis
dissidet armis,

servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber sera domitus catena,
iam Scythae laxo meditantur arcu
cedere campis.

8 1 *Serv. A. 8, 638* || **4** *Victorin. 6, 176, 10* || **5** *Don. Ter. Eun. 478* || **9—11** amph. *Prisc. 3, 188, 20*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

8 ad Maecenatem ΞQΨ || **3. 4** carbo ⁝ In caespite uiuo ΨQ | in *om.* AaBλ'R[2] || **5** sermones R[1] *Donat.* sermonis *cett.* 𝔅l? || **10** dimovebit ΞΨ𝔅l *Pph., codd. plerique Prisc.* demovebit R *Prisc. codd. duo*

neglegens, ne qua populus laboret,
parce privatus nimium cavere et
dona praesentis cape laetus horae:
linque severa.

IX

Donec gratus eram tibi
nec quisquam potior bracchia candidae
cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.

'donec non alia magis
arsisti neque erat Lydia post Chloen,
multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.'

me nunc Thressa Chloe regit,
dulcis docta modos et citharae sciens,
pro qua non metuam mori,
si parcent animae fata superstiti.

'me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
pro quo bis patiar mori,
si parcent puero fata superstiti.'

quid si prisca redit Venus
diductosque iugo cogit aeneo,
si flava excutitur Chloe
reiectaeque patet ianua Lydiae?

9 9. 10 *Prisc. 3, 300, 16*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
26 et *del. Btl.* || **27** cape Ξ(*acc. λ'πp. corr.*) 𝔅𝔩 rape FδR² spe π *pr. lacuna* R¹? || **28** linque] ac linque Aa et ⁝ Linque ς
9 ad Lydiam meretricem ΞQ antapodotice Ψ ad Lydiam et Lydiae ad se *add.* δπ || **5** alia ΞΨ𝔅𝔩 aliam l || **8** ilia Ξ(*acc. λ'R*) illa πl *a. ras.* ulla Fδ || **9** regit Ξ(*acc.* R) *Prisc.* riget Ψ || **20** reiectaeque] reiectoque *Peerlk.*

'quamquam sidere pulcrior
ille est, tu levior cortice et inprobo
iracundior Hadria,
tecum vivere amem, tecum obeam lubens.'

X

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
saevo nupta viro, me tamen asperas
porrectum ante foris obicere incolis
plorares Aquilonibus.

audis, quo strepitu ianua, quo nemus
inter pulcra satum tecta remugiat
ventis et positas ut glaciet nives
puro numine Iuppiter?

ingratam Veneri pone superbiam,
ne currente retro funis eat rota:
non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

o quamvis neque te munera nec preces
nec tinctus viola pallor amantium
nec vir Pieria paelice saucius
curvat, supplicibus tuis

parcas, nec rigida mollior aesculo
nec Mauris animum mitior anguibus:
non hoc semper erit liminis aut aquae
caelestis patiens latus.

10 1 *Pph. c. 4, 13, 1 Victorin. 6, 174, 18 Serv. 4, 470, 1* || 14 *Serv. B. 2, 47*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
21 quamquam Ξ(*acc.* λ' R) quamvis Ψ | pulc(h)rior] clarior *lemma Pph. cf. 3, 1, 42*
10 ad Lycen ΞQσχA ad Licem superbam in amantes Ψ || 1 biberes ΨQ *Vict.* biberis Ξ1 *Serv. Pph. ad 4, 13, 1* || 6 satum Ξ(*acc.* λ') situm Fδπ^2 positum R^2; π^1 R^1 *n. l.* || 14 nec] et *Serv.* || 18 animum ΞΨ *Pph.* animo Qλ' σχAΓ

XI

Mercuri – nam te docilis magistro
movit Amphion lapides canendo –
tuque testudo resonare septem
  callida nervis,

nec loquax olim neque grata, nunc et
divitum mensis et amica templis:
dic modos, Lyde quibus obstinatas
  adplicet auris,

quae velut latis equa trima campis
ludit exsultim metuitque tangi
nuptiarum expers et adhuc protervo
  cruda marito.

tu potes tigris comitesque silvas
ducere et rivos celeres morari;
cessit immanis tibi blandienti
  ianitor aulae;

[Cerberus, quamvis furiale centum
muniant angues caput eius atque
spiritus taeter saniesque manet
  ore trilingui;]

quin et Ixion Tityosque voltu
risit invito; stetit urna paulum
sicca, dum grato Danai puellas
  carmine mulces.

Ξ: **AaBQ(=γEM** *acc. interd.* **R)** *acc. interd.* **λ'** | **Ψ**: **Fλ'δπR**

11 ad Mercurium **ΞQ** prosphonetice. Mercurio lyraeque **Ψ** || **17–20** *habent* **ΞΨ** *Pph.* **σχAΓ**, *damnaverunt post Buttmannum multi; cf. Naeke opusc. 1, 74 Heinze ad l.* || **18** eius atque] exeatque *Btl.*

audiat Lyde scelus atque notas
virginum poenas et inane lymphae
dolium fundo pereuntis imo
  seraque fata,

quae manent culpas etiam sub Orco:
inpiae — nam quid potuere maius? —,
inpiae sponsos potuere duro
  perdere ferro.

una de multis face nuptiali
digna periurum fuit in parentem
splendide mendax et in omne virgo
  nobilis aevom,

'surge' quae dixit iuveni marito,
'surge, ne longus tibi somnus unde
non times detur; socerum et scelestas
  falle sorores,

quae velut nactae vitulos leaenae
singulos eheu lacerant: ego illis
mollior nec te feriam neque intra
  claustra tenebo.

me pater saevis oneret catenis,
quod viro clemens misero peperci,
me vel extremos Numidarum in agros
  classe releget:

i pedes quo te rapiunt et aurae,
dum favet nox et Venus, i secundo
omine et nostri memorem sepulcro
  scalpe querelam.'

11 38—39 detur *Auson. 151, 18 p. 6 Peiper* || **47. 48** *Serv. A. 1, 39. 6, 1* || **51** mem.—**52** *frgm. Bob. 5, 555, 19 cf. carm. epigr. 270, 3*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

50 i *om.* δπ*pr.* || **52** scalpe ΞΨ𝔅l *frgm. Bob.* sculpe $R^2\pi^2$ *carm. epigr. 270, 3*

XII

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci mala vino lavere, aut exanimari metuentis patruae verbera linguae.

tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas operosaeque Minervae studium aufert, Neobule, Liparaei nitor Hebri,

simul unctos Tiberinis umeros lavit in undis, eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno neque segni pede victus,

catus idem per apertum fugientis agitato grege cervos iaculari et celer arto latitantem fruticeto excipere aprum.

XIII

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
dulci digne mero non sine floribus,
cras donaberis haedo,
cui frons turgida cornibus

primis et venerem et proelia destinat —
frustra, nam gelidos inficiet tibi
rubro sanguine rivos
lascivi suboles gregis.

12 1 neque dulci — 2 lav. *Serv. A. 10, 727*
13 1 *Diom. 1, 525, 20 Serv. 4, 469, 31 Victorin. 6, 174, 18*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

12 suavem vitam non esse sine iucunditate et amore ΞQ paranetice. ad Neobulen. suavem *etc.* Ψ ‖ 8 Bellerophonte] Bellerophonta *olim Vollmer cf. Heinze ad l., Wackernagel ALL 14, 5, Lindsay ibid. 15, 144* ‖ 11 et *om.* ABλ′δ | arto Ψ𝔅l alto Ξ; *'altus' aut sursum aut deorsum spectat*

13 ad fontem Bandusiae ΞQ ⟨pros⟩phonetice tetracolos σχA proseutice. in fontem Bandusinum, qui est in Sabinis Ψ ‖ 1 bandusiae ΞΨ𝔅l blandusiae aγR*a. ras.*l[1] *Diom.* blandusia et *codd. Serv.* | splendidior ΞΨ *Diom. Serv.* candidior *Victor.*

te flagrantis atrox hora Caniculae
nescit tangere, tu frigus amabile
fessis vomere tauris
praebes et pecori vago.

fies nobilium tu quoque fontium
me dicente cavis inpositam ilicem
saxis, unde loquaces
lymphae desiliunt tuae.

XIV

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
morte venalem petiisse laurum
Caesar Hispana repetit penatis
victor ab ora.

unico gaudens mulier marito
prodeat iustis operata sacris
et soror clari ducis et decorae
supplice vitta

virginum matres iuvenumque nuper
sospitum; vos, o pueri et puellae
iam virum expertae, male nominatis
parcite verbis.

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

11 vomere Ξ$^{(acc.\lambda' R)}$ sub vomere Ψ || **16** lymphae Ξ$^{(acc.\lambda' R)}$ *Pph.* σχAΓ nymphae *vel sim.* Ψ

14 ad populum Romanum ΞQ ode tetracolos σχA paranetice. civibus. in Augustum victorem ex Hispania redeuntem Ψ || **6** sacris Ξ$^{(acc.\lambda')}$ Ψ*var.*(φ*var.*π) divis Ψ(Fλ*var.* δπ*var.*R)Q *Pph.* σχAΓ || **7** clari Ξ$^{(acc.\lambda')}$ cari Ψ || **8** vitta Ξ$^{(acc.R^2)}$ σχAΓ vita λ′δ*var.* $\pi^2 R^1$ tuta F$\pi^1 R^2$*var.*; δ *n. l.* || **11** iam virum expertae ΞΨ σχAΓ non v. exp. *Btl.* iam virum expertes *Cuningham Kiessling* puellae ac : Iam virum expertae *Horkel* i. v. expertaeque *Bergk* iam virum spectate *Buecheler* i. v. exspectate *Gow* iam virum exspectant *Vollmer* | male nominatis ΞΨ *et nescio an Pph.* σχAΓ male ominatis Q𝔅l male inominatis *Btl.*

hic dies vere mihi festus atras
exiget curas: ego nec tumultum
nec mori per vim metuam tenente
  Caesare terras.

i pete unguentum, puer, et coronas
et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum siqua potuit vagantem
  fallere testa.

dic et argutae properet Neaerae
murreum nodo cohibere crinem:
si per invisum mora ianitorem
  fiet – abito.

lenit albescens animos capillus
litium et rixae cupidos protervae:
non ego hoc ferrem calidus iuventa
  consule Planco.

XV

Vxor pauperis Ibyci,
  tandem nequitiae fige modum tuae
famosisque laboribus;
  maturo propior desine funeri

inter ludere virgines
  et stellis nebulam spargere candidis.
non, siquid Pholoen satis,
  et te, Chlori, decet: filia rectius

14 **13—14** exigit cur. *Prisc. 3, 189, 14* || **19. 20** σχΓ V*ν* *s. 1, 4, 93* || **19. 20** *Charis. 1, 66, 2* || **27. 28** *Serv. A. 5, 172. 7, 435*
15 **2** *Victorin. 6, 175, 1*

Ξ: AaBQ(= *γ* EM *acc. interd.* R) *acc. interd.* *λ'* | *Ψ*: F*λ'δπ*R

14 exiget B exigit *π* *Prisc.* eximet AaQF*λ'δ*R$^{(2?)}$: *nescio an Ξ var. Ψ var.* || **19** vagantem *ΞΨ* σχAΓ σχΓ V*ν* *ad s. 1, 4, 93* vagacem *Char.*

15 ad Chloridem *Ξ*Q prosagoreutice dicolos σχA mentice. ad Chloridem *Ψ* || **2** fige *ΞΨ* 𝔅l? pone Q$^{(acc.\,R)}$ sine *Vict.* || **8** Chlori *vel sim.* *Ψ* Chlore (-rẹ *γ*) *Ξ*$^{(acc.\,R^{2})}$ σχΓ

expugnat iuvenum domos,
  pulso Thyias uti concita tympano.
illam cogit amor Nothi
  lascivae similem ludere capreae:

te lanae prope nobilem
  tonsae Luceriam, non citharae decent
nec flos purpureus rosae
  nec poti vetulam faece tenus cadi.

XVI

Inclusam Danaen turris aenea
robustaeque fores et vigilum canum
tristes excubiae munierant satis
  nocturnis ab adulteris,

si non Acrisium virginis abditae
custodem pavidum Iuppiter et Venus
risissent: fore enim tutum iter et patens
  converso in pretium deo.

aurum per medios ire satellites
et perrumpere amat saxa potentius
ictu fulmineo; concidit auguris
  Argivi domus ob lucrum

demersa exitio; diffidit urbium
portas vir Macedo et subruit aemulos
reges muneribus; munera navium
  saevos inlaqueant duces.

16 1 *Serv. G. 3, 173* || 5—7 ris. σχ*Stat. Th. 6, 265 (287)* || 13. 14 *Prisc. 2, 517, 18* | diff.—aem. *Prisc. 2, 221, 8*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

16. 15 *hoc ordine* aBλ || 16 vetulam Ruzς *Pph.* σχAΓ vetula *cett. Pph. interpol.* σχAΓ *interpol.*

16 ad C. Maecenatem ΞQ paranetice tetracolos σχA hypothetice. Mecenati Ψ || 4 ab adulteris] adulteriis F R*a. ras.* || 7—27 *om.* B | misisset σχ*Stat.* risisset *Btl.* || 13 demersa ΞΨ *Prisc.* dimersa Aδπ

crescentem sequitur cura pecuniam
maiorumque fames: iure perhorrui
late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

quanto quisque sibi plura negaverit,
ab dis plura feret: nil cupientium
nudus castra peto et transfuga divitum
partis linquere gestio,

contemptae dominus splendidior rei,
quam si quidquid arat inpiger Apulus
occultare meis dicerer horreis,
magnas inter opes inops.

purae rivos aquae silvaque iugerum
paucorum et segetis certa fides meae
fulgentem imperio fertilis Africae
fallit sorte beatior.

quamquam nec Calabrae mella ferunt apes
nec Laestrygonia Bacchus in amphora
languescit mihi nec pinguia Gallicis
crescunt vellera pascuis,

inportuna tamen pauperies abest
nec, si plura velim, tu dare deneges.
contracto melius parva cupidine
vectigalia porrigam,

quam si Mygdoniis regnum Alyattei
campis continuem. multa petentibus
desunt multa: bene est cui deus obtulit
parca quod satis est manu.

20 *Pph. s. 2, 3, 142* || **34—35** mihi *Pph. c. 3, 21, 8*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

22 ab ΞΨ a Q(*acc.* R) || **29—44** *om.* B || **41** Alyattei *Faber* Alyatti(i) *vel sim.* ΞΨ *Pph.* σχAΓ Alyattici *vel sim.* Q(*acc.* R²)

XVII

Aeli vetusto nobilis ab Lamo –
quando et priores hinc Lamias ferunt
denominatos et nepotum
per memores genus omne fastus

auctore ab illo ducit originem,
qui Formiarum moenia dicitur
princeps et innantem Maricae
litoribus tenuisse Lirim

late tyrannus –: cras foliis nemus
multis et alga litus inutili
demissa tempestas ab Euro
sternet, aquae nisi fallit augur

annosa cornix: dum potes, aridum
conpone lignum: cras genium mero
curabis et porco bimenstri
cum famulis operum solutis.

XVIII

Faune, Nympharum fugientum amator,
per meos finis et aprica rura
lenis incedas abeasque parvis
aequus alumnis,

17 3 et n. —4 *Serv. A. 12, 530* || 4 *Prisc. 2, 256, 19* || 7 et inn. — 8 *Serv. A. 7, 47* || 12 nisi — 13 cor. *Prisc. 2, 316, 1*
18 1—3 inced. *Isid. orig. 8, 11, 104* || 3. 4 *Serv. A. 7, 91*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | *Ψ*: Fλ'δπR
17 ad Aelium Lamiam ΞQ encomiastice tetracolos σχA parenetice. Aelio Lamiae *Ψ* || 4 fastus *Ψ* fastos Ξ(*acc.* λ') σχA Γ *Serv.*; *Prisc. utrumque testatur. cf. c. 4, 14, 4, Heinze ad l. et ep. 2, 1, 48* || 5 ducit *D. Heinsius Btl.* ducis ΞΨ || 13 potes ΞΨσχAΓ potis *φvar. ψvar.* lδπ² || 15 porco] porca *lemma Pph.*
18 ad Faunum deum ΞQ proseutice. in Faunum deum agrestem *Ψ* || 1 fugientum] fugientium aBEFlδπ, *codd. Pph. Isid. Victor. Serv.*

si tener pleno cadit haedus anno
larga nec desunt Veneris sodali
vina creterrae, vetus ara multo
fumat odore.

ludit herboso pecus omne campo,
cum tibi nonae redeunt Decembres;
festus in pratis vacat otioso
cum bove pagus;

inter audacis lupus errat agnos,
spargit agrestis tibi silva frondes,
gaudet invisam pepulisse fossor
ter pede terram.

XIX

Quantum distet ab Inacho
Codrus pro patria non timidus mori,
narras et genus Aeaci
et pugnata sacro bella sub Ilio:

quo Chium pretio cadum
mercemur, quis aquam temperet ignibus,
quo praebente domum et quota
Paelignis caream frigoribus, taces.

19 1 distat *Victorin. 6, 177, 2* || 2 *Victorin. 6, 175, 2*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

6 Veneris] Veneri AaB || 7 creterrae Ψ *Pph.* craterae Ξ(*acc.* R) σχAΓ *cf. s. 2, 4, 80* || 12 pagus ΞΨ σχAΓ pardus A*var.* F δ*var.* π R[1] (?) *cf. Es. 11, 6*

19 ad Telephum ΞQ ode dicolos σχA diastolice. ad Telephum, ⟨in⟩ Murenam augurio honoratum Ψ || 1 distet ΞΨ *metrici* distat Rδ *Vict.* || 2 pro patria non timidus mori Ξ(*acc.* λ' R) *Victor.* n. t. p. p. m. Ψ *cf. 3, 2, 13* || 4 sacro ΞΨ *Pph.* σχAΓ *cf. 3, 3, 23* sacra π[1] *Haupt*

da lunae propere novae,
  da noctis mediae, da, puer, auguris
Murenae: tribus aut novem
  miscentur cyathis pocula commodis.

qui Musas amat imparis,
  ternos ter cyathos attonitus petet
vates; tris prohibet supra
  rixarum metuens tangere Gratia

nudis iuncta sororibus:
  insanire iuvat: cur Berecyntiae
cessant flamina tibiae?
  cur pendet tacita fistula cum lyra?

parcentis ego dexteras
  odi: sparge rosas. audiat invidus
dementem strepitum Lycus
  et vicina seni non habilis Lyco.

spissa te nitidum coma,
  puro te similem, Telephe, Vespero
tempestiva petit Rhode:
  me lentus Glycerae torret amor meae.

XX

Non vides, quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
dura post paulo fugies inaudax
  proelia raptor,

9—13 *enarr. Aus. 335 p. 197, 24 Peiper*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | *Ψ*: Fλ'δπP.

12 miscentur] miscentor *Rutgers* || 14 cyathos attonitus *Ξ*(*acc.* λ' R) attonitus cyathos *Ψ* || 24 habilis *ΞΨ* *Pph.* σχAΓ? habili 𝔅l *interpolatum in* σχAΓ? || 27 Rhode *vel sim.* *Ξ*(*acc.* λ' R⁴(?)) σχΓ *lemma Pph.* Chloe *vel sim.* *Ψ* (Fl *var.* δπR²) *cf. Radvann (v. ad 1, 31, 11) 74*

20 ad Pyrrhum *Ξ*Q ad Pyrrhum, qui Nearcum sollicitabat Fλ', *sim.* δπ || 1 peric(u)lo *ΞΨ* *metrici* tumultu π[1]u *cf. 3, 27, 17* || 3 paulo *Ξ*(*acc.* λ' R) 𝔅l paulum *Ψ*

cum per obstantis iuvenum catervas
ibit insignem repetens Nearchum,
grande certamen, tibi praeda cedat,
maior an illa.

interim, dum tu celeris sagittas
promis, haec dentis acuit timendos,
arbiter pugnae posuisse nudo
sub pede palmam

fertur et leni recreare vento
sparsum odoratis umerum capillis,
qualis aut Nireus fuit aut aquosa
raptus ab Ida.

XXI

O nata mecum consule Manlio,
seu tu querellas sive geris iocos
seu rixam et insanos amores
seu facilem, pia testa, somnum,

quocumque lectum nomine Massicum
servas, moveri digna bono die
descende Corvino iubente
promere languidiora vina.

21 1 *Pph. epo. 13, 6* | o nate—Manlio *Serv. 4, 470, 30* | o nate—Mallio *Diom. 1, 526, 4* | o nata—Mal. *Victorin. 6, 179, 15* || **8** *Pph. c. 3, 16, 35*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

8 illa *Peerlkamp* illi ΞΨ (R[1] *n. l.*) σχΓ || **15** nireus R; *Pph. et* σχAΓ *Homeri B 673 adferunt, ubi* Νιρεύς: nereus *cett. cf. epo. 15, 22*

21 ad amphoram ΞQ paranetice, ad amphoram Ψ || **1** manlio ΞΨ man[i]lio *Serv.* mallio B *Pph. ad epo. 13, 6 Diom. Victor.* (*hic* Mal.) || **6—8** *om.* B

non ille, quamquam Socraticis madet
sermonibus, te neglegit horridus:
narratur et prisci Catonis
saepe mero caluisse virtus.

tu lene tormentum ingenio admoves
plerumque duro, tu sapientium
curas et arcanum iocoso
consilium retegis Lyaeo,

tu spem reducis mentibus anxiis
virisque et addis cornua pauperi
post te neque iratos trementi
regum apices neque militum arma.

te Liber et si laeta aderit Venus
segnesque nodum solvere Gratiae
vivaeque producent lucernae,
dum rediens fugat astra Phoebus.

XXII

Montium custos nemorumque, virgo,
quae laborantis utero puellas
ter vocata audis adimisque leto,
diva triformis,

11. 12 *Victorin. 6, 159, 32 cf. Maximian. 1, 49* **22** *Serv. A. 1, 720*

22 4 triformis *cf. carm. epigr. 1526 A, 2*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: F$\lambda'\delta\pi$R

10 neglegit *vel sim.* AB1R*pr.??* R*corr. aut*[2] *Pph.* $\sigma\chi$AΓ negleget *vel sim.* aQΨ (R*corr.?*) *lemma* $\sigma\chi$AΓ || **12** caluisse $\Xi\Psi$ *Maximian.* incaluisse *Victor.* || **13** admoves $\Psi^{(acc.\,R^1)}$ ammoves (-is) $\Xi^{(acc.\,\lambda')}$ amoves γMR[2] || **19** neque] nec $Q^{(acc.\,R)}$

22 ad Dianam luciferam ΞQ hymnus *praep.* al hymnus in Dianam Ψ

imminens villae tua pinus esto,
quam per exactos ego laetus annos
verris obliquom meditantis ictum
sanguine donem.

XXIII

Caelo supinas si tuleris manus
nascente Luna, rustica Phidyle,
si ture placaris et horna
fruge Lares avidaque porca,

nec pestilentem sentiet Africum
fecunda vitis nec sterilem seges
robiginem aut dulces alumni
pomifero grave tempus anno.

nam quae nivali pascitur Algido
devota quercus inter et ilices
aut crescit Albanis in herbis
victima, pontificum securis

cervice tinguet; te nihil attinet
temptare multa caede bidentium
parvos coronantem marino
rore deos fragilique myrto.

inmunis aram si tetigit manus,
non sumptuosa blandior hostia,
mollivit aversos Penatis
farre pio et saliente mica.

7 oblicum—ictum ϛχ *Stat. Th. 8, 534*
23 3 et —4 fr. *Serv. A. 2, 133* | et—Lares *Pomp. 5, 242, 8*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR
5—8 *om.* B
23 ad Phidylen rusticam ΞQ prosphonetice *praep.* a proseutice monocolos (*!*). Phidile Ψ || 9 Algido] alcido Fδπ*corr.* || 12—20 *om.* B || 12 securis (-es)] securim δπ²ς securum u || 19 mollivit Q(*acc.* Rπ *superscr.*) ϛχAΓ mollibit AaΨ

XXIV

Intactis opulentior
  thesauris Arabum et divitis Indiae
caementis licet occupes
  terrenum omne tuis et mare publicum:

si figit adamantinos
  summis verticibus dira Necessitas
clavos, non animum metu,
  non mortis laqueis expedies caput.

campestres melius Scythae,
  quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
vivunt et rigidi Getae,
  inmetata quibus iugera liberas

fruges et Cererem ferunt
  nec cultura placet longior annua
defunctumque laboribus
  aequali recreat sorte vicarius.

illic matre carentibus
  privignis mulier temperat innocens
nec dotata regit virum
  coniunx nec nitido fidit adultero;

dos est magna parentium
  virtus et metuens alterius viri
certo foedere castitas,
  et peccare nefas, aut pretium est mori.

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

24 ad divites avaros ΞQ licet omnia facias, moriendum est Ψ || 4 terrenum *legisse videtur Pph.* (*ad 1* . . aedificiis novis non terram tantum, verum etiam maria occupantem) σχAΓ, *restituit Lachmann;* Tyrrhenum *varie scriptum* ΞΨ σχΓ | publicum Q(γM τRπ*pr.*) 𝔅lg σχAΓ σχΓ *ad 1* apulicum (-a pulicum Fδ*pr.*) Fδπ*corr.* E ponticum AaBλ'γ*var.* punicum *cod. Divaei apud Cruquium* || 21 parentium] parentum Aaλ' R^2 || 22 *om.* B

o quisquis volet inpias
caedis et rabiem tollere civicam,
si quaeret pater urbium
subscribi statuis, indomitam audeat

refrenare licentiam,
clarus postgenitis, quatenus, heu nefas,
virtutem incolumem odimus,
sublatam ex oculis quaerimus invidi.

quid tristes querimoniae,
si non supplicio culpa reciditur,
quid leges sine moribus
vanae proficiunt, si neque fervidis

pars inclusa caloribus
mundi nec Boreae finitimum latus
durataeque solo nives
mercatorem abigunt, horrida callidi

vincunt aequora navitae,
magnum pauperies opprobrium iubet
quidvis et facere et pati
virtutisque viam deserit arduae?

vel nos in Capitolium,
quo clamor vocat et turba faventium,
vel nos in mare proximum
gemmas et lapides aurum et inutile,

summi materiem mali,
mittamus, scelerum si bene paenitet.
eradenda cupidinis
pravi sunt elementa et tenerae nimis

25 o—vol. *Diom. 1, 329, 36*

Ξ: AaBQ(=γEM *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπϰ

25 *errorem novi carminis seiungendi notat Pph.* | quis quis *Btl.* || 26 et Ξ(*acc.* λ' R) aut Ψ || 27 quaeret Ξ(*acc.* λ' R) qu(a)erit Ψ || 30—64 *om.* B || 44 deserit] deserere *Btl.* || 51 —4, 15, 32 *def.* M || 52 pravi] prava Fπ^2 pravae u

mentes asperioribus
formandae studiis. nescit equo rudis
haerere ingenuus puer
venarique timet, ludere doctior,

seu Graeco iubeas trocho
seu malis vetita legibus alea,
cum periura patris fides
consortem socium fallat et hospites

indignoque pecuniam
heredi properet. scilicet inprobae
crescunt divitiae, tamen
curtae nescio quid semper abest rei.

XXV

Quo me, Bacche, rapis tui
plenum? quae nemora aut quos agor in specus
velox mente nova? quibus
antris egregii Caesaris audiar

aeternum meditans decus
stellis inserere et consilio Iovis?
dicam insigne, recens, adhuc
indictum ore alio. non secus in iugis

25 1 *Diom. 1, 526, 15 Victorin. 6, 177, 3 Serv. 4, 469, 17* || 1. 2 *Prisc. 2, 259, 20* || 2 *Victorin. 6, 175, 4* | quae—sp. *Serv. A. 7, 568* | quos—sp. *Cled. 5, 40, 25*

Ξ: AaQ(=γE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

60 hospites ΞΨ𝔅𝔩(?) hospitem Fπ *cf. Pph.*

25 *redit* B | ymnus· ad Liberum patrem ΞQ Liberum patrem invocat laudes Caesaris dicturus Ψ || 1 rapis ΞΨ *metrici Prisc.* trahis *Victor.* || 2 aut ΞΨ𝔅𝔩 *Serv.* et R *Prisc. Victor.* || 6 consilio Ξ(*acc.* λ') 𝔅𝔩 concilio Ψ || 8. 9 *om.* B

exsomnis stupet Euhias
  Hebrum prospiciens et nive candidam
Thracen ac pede barbaro
  lustratam Rhodopen, ut mihi devio

ripas et vacuum nemus
  mirari libet. o Naiadum potens
Baccharumque valentium
  proceras manibus vertere fraxinos,

nil parvum aut humili modo,
  nil mortale loquar. dulce periculum est,
o Lenaee, sequi deum
  cingentem viridi tempora pampino.

XXVI

Vixi puellis nuper idoneus
et militavi non sine gloria:
  nunc arma defunctumque bello
    barbiton hic paries habebit,

laevom marinae qui Veneris latus
custodit: hic, hic ponite lucida
  funalia et vectis et arcus
    oppositis foribus minacis.

o quae beatam diva tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
  regina, sublimi flagello
    tange Chloen semel arrogantem.

Ξ: AaBQ(= γE *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

9 ex(s)omnis ΞΨσχA Γ Edonis *Btl.* || 12 ut ΞΨ quam *lemma Pph.* ac ς || 14 Naiadum Ψ Naidum $\Xi^{(acc.\,\lambda')}$ || 16 fraxinos $\Xi^{(acc.\,\lambda' R)}$ fraxinus Ψ || 17 humili Ψ humile $\Xi^{(acc.\,1 R^2 \pi)}$

26 ad Venerem. tetracolos ΞQ eucharistice tetracolos σχA ad Venerem loquitur, quod neque amare neque scribere possit propter aetatem Ψ || 7 et arcus] securesque *Btl. alii aliter* || 9 tenes] regis δπu || 10 Memphin *vel sim.*] Memphim *vel sim.* $Q^{(acc.\,R)}$

XXVII

Inpios parrae recinentis omen
ducat et praegnans canis aut ab agro
rava decurrens lupa Lanuvino
  fetaque volpes;

rumpat et serpens iter institutum,
si per obliquom similis sagittae
terruit mannos. ego cui timebo
  providus auspex,

antequam stantis repetat paludes
imbrium divina avis imminentium,
oscinem corvum prece suscitabo
  solis ab ortu.

sis licet felix, ubicumque mavis,
et memor nostri, Galatea, vivas
teque nec laevos vetet ire picus
  nec vaga cornix.

sed vides, quanto trepidet tumultu
pronus Orion? ego quid sit ater
Hadriae novi sinus et quid albus
  peccet Iapyx.

hostium uxores puerique caecos
sentiant motus orientis Austri et
aequoris nigri fremitum et trementis
  verbere ripas.

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

27 *def.* E, *inc.* C | ad Galateam. ypothetice ΞQ propemtice tetracolos σχA prosphonetice. ad Galateam sui non esse memorem Ψ || 5 rumpat Ξ$^{(acc.\ \lambda' R^2)}$ σχΓ rumpit Ψ *Pph.* σχAΓ || 7 cui ΞFπ*var.*R𝔅l *cum litura* cur τσχAΓ (*?* ego cur timebo] hoc est desertus ab amica) quid F*var.*λ'δπR²*var.*𝔅l*var.* || 10 imminentium Ξ$^{(acc.\ \lambda')}$ imminentum (inm-) Ψ$^{(acc.\ Q)}$ *Pph.*, *codd. meliores* σχAΓ *cf. E. Zinn, Der Wortakzent i. d. lyr. Versen des Hor. (1940) I 95* || 13. 14 mavis, . . . vivas] matris . . . vives, *Maas dubit.* || 15 vetet] vetat C*pr.* petet B

sic et Europe niveum doloso
credidit tauro latus et scatentem
beluis pontum mediasque fraudes
palluit audax.

nuper in pratis studiosa florum et
debitae Nymphis opifex coronae
nocte sublustri nihil astra praeter
vidit et undas.

quae simul centum tetigit potentem
oppidis Creten, 'pater – o relictum
filiae nomen pietasque' dixit
'victa furore!

unde quo veni? levis una mors est
virginum culpae. vigilansne ploro
turpe conmissum an vitiis carentem
ludit imago

vana, quae porta fugiens eburna
somnium ducit? meliusne fluctus
ire per longos fuit an recentis
carpere flores?

siquis infamem mihi nunc iuvencum
dedat iratae, lacerare ferro et
frangere enitar modo multum amati
cornua monstri.

inpudens liqui patrios penates:
inpudens Orcum moror. o deorum
siquis haec audis, utinam inter errem
nuda leones;

25—28 *Eutych. 5, 484, 11* || **29** — flor. *Cled. 5, 66, 10* || **31. 32** *Serv. A. 9, 371* σχ *Veron. A. 8, 373*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
27 medias] Maleas *Maas dubit.* || **33** culpae] culpa Fπ culpas B || **41** quae] quam *Sanadon* || **48** monstri ΞΨ 𝔅l tauri Q(*acc.* R') Ψ *var.* (Fπ *var.*)

antequam turpis macies decentis
occupet malas teneraeque sucus
defluat praedae, speciosa quaero
pascere tigris.

vilis Europe, pater urget absens,
quid mori cessas? potes hac ab orno
pendulum zona bene te secuta
laedere collum.

sive te rupes et acuta leto
saxa delectant, age te procellae
crede veloci; nisi erile mavis
carpere pensum

regius sanguis dominaeque tradi
barbarae paelex.' aderat querenti
perfidum ridens Venus et remisso
filius arcu.

mox ubi lusit satis, 'abstineto'
dixit 'irarum calidaeque rixae,
cum tibi invisus laceranda reddet
cornua taurus.

uxor invicti Iovis esse nescis.
mitte singultus; bene ferre magnam
disce fortunam: tua sectus orbis
nomina ducet.'

69. 70 *Prisc. 3, 299, 15* | —irar. *Prisc. 2, 374, 18*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

55 defluat Ψ defluet Q(γ*pr.*τ) defluit Ξ(*acc.* λ' R) || **60** laedere] e- ⁝ lidere ς *Lambin. cf. Prud. Pe. 10, 1108* || **71** invisus Ξ(*acc.* R) visus Ψ | reddet Ψ(*acc.* Q) *Pph.* σχAΓ reddit Ξ(*acc.* λ')

XXVIII

Festo quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde, strenua Caecubum
munitaeque adhibe vim sapientiae.

inclinare meridiem
sentis et, veluti stet volucris dies,
parcis deripere horreo
cessantem Bibuli consulis amphoram?

nos cantabimus invicem
Neptunum et viridis Nereidum comas:
tu curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae:

summo carmine, quae Cnidon
fulgentisque tenet Cycladas et Paphon
iunctis visit oloribus,
dicetur merita Nox quoque nenia.

XXIX

Tyrrhena regum progenies, tibi
non ante verso lene merum cado
cum flore, Maecenas, rosarum et
pressa tuis balanus capillis

Ξ: **AaBCQ**(=γ *acc. interd.* **R**) *acc. interd.* λ′ | **Ψ**: **F**λ′δπ**R**

28 ad Lyden. paraenetice, de Neptunalibus **Ξ**Q proseutice tetracolos σχA syllogistice. Lydae **Ψ** || **6** et **Ξ**(*acc.* λ′) ac **Ψ**(*acc.* Q) || **7** deripere] diripere λπ *pr.* || **9** invicem **Ξ**(*acc.* λ′) in vices **Ψ** || **11** tu] tum *Lachmann* || **14** Paphon **F**δπ² Paphum *cett.*

29 ad Maecenatem. paraenetice **Ξ**Q prosphonetice tetracolos σχA prosphonetice. Mecenati **Ψ** || **2** verso **Ψ**(*acc.* λ*var.*) versum **Ξ**(*acc.* λ′) || **3** *s.* rosarum : Et **F**δπ

iamdudum apud me est: eripe te morae,
ne semper udum Tibur et Aefulae
declive contempleris arvom et
Telegoni iuga parricidae.

fastidiosam desere copiam et
molem propinquam nubibus arduis:
omitte mirari beatae
fumum et opes strepitumque Romae.

plerumque gratae divitibus vices
mundaeque parvo sub lare pauperum
cenae sine aulaeis et ostro
sollicitam explicuere frontem.

iam clarus occultum Andromedae pater
ostendit ignem, iam Procyon furit
et stella vesani Leonis
sole dies referente siccos;

iam pastor umbras cum grege languido
rivomque fessus quaerit et horridi
dumeta Silvani caretque
ripa vagis taciturna ventis:

tu civitatem quis deceat status
curas et urbi sollicitus times,
quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

prudens futuri temporis exitum
caliginosa nocte premit deus
ridetque, si mortalis ultra
fas trepidat. quod adest memento

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR
6 ne Ψ(*acc.* Q) nec Ξ || 8 iuga Ψ QσχAΓ iura Ξ

conponere aequos: cetera fluminis
ritu feruntur, nunc medio alveo
cum pace delabentis Etruscum
in mare, nunc lapides adesos

stirpisque raptas et pecus et domos
volventis una, non sine montium
clamore vicinaeque silvae,
cum fera diluvies quietos

inritat amnis. ille potens sui
laetusque deget, cui licet in diem
dixisse 'vixi'. cras vel atra
nube polum pater occupato

vel sole puro; non tamen inritum
quodcumque retro est efficiet neque
diffinget infectumque reddet
quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna saevo laeta negotio et
ludum insolentem ludere pertinax
transmutat incertos honores,
nunc mihi nunc alii benigna.

laudo manentem: si celeris quatit
pinnas, resigno quae dedit et mea
virtute me involvo probamque
pauperiem sine dote quaero.

non est meum, si mugiat Africis
malus procellis, ad miseras preces
decurrere et votis pacisci,
ne Cypriae Tyriaeque merces

29 37 *Serv. A. 3, 94. 7, 99. 12, 208* | stirp. r. *Cled. 5, 40, 8*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

34 feruntur (-entur R)] referuntur Aaλ' | alveo Ξ(*acc.* λ' R) σχΓ *lemma Pph.* aequore Ψ || **49** *s.* negotio ⁝ Et Ψ (Flδπ) || **57** Af(f)ricis FlπR Africus Ξ(*acc.* λ) δ || **60** Tyriae *vel sim.*] Syιiae *vel sim.* δu *lemma Pph.*

addant avaro divitias mari:
tunc me biremis praesidio scaphae
tutum per Aegaeos tumultus
aura feret geminusque Pollux.

XXX

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non aquilo impotens
possit diruere aut innumerabilis

annorum series et fuga temporum.
non omnis moriar multaque pars mei
vitabit Libitinam: usque ego postera
crescam laude recens, dum Capitolium

scandet cum tacita virgine pontifex:
dicar, qua violens obstrepit Aufidus
et qua pauper aquae Daunus agrestium
regnavit populorum, ex humili potens

princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos. sume superbiam
quaesitam meritis et mihi Delphica
lauro cinge volens, Melpomene, comam.

61 addunt—m. σχ *Stat. Th. 1, 339*
30 1 *Hier. ep. 108, 33 CSEL 55, 350, 10* || 11—12 pop. *Serv. A. 11, 126* | agr.—pop. *Serv. A. 11, 280*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR
62 tunc Ξ(*acc.* λ′ R) *Pph.* tum Ψ
30 ad Melpomenem musam ΞQ pragmatice monocolos σχA apotelestice. dicit se scriptis semper victurum Ψ (*cf. K.-H.*) || 7 vitabit] vitavit AaB || 12 regnavit ΞΨ𝔅l *Pph.* σχΓ *Serv. bis* regnator δπR² γ *var.*
Q. Horatii Flacci carminum liber III explicit. incipit lib. IV ΞQ carminum *etc.* incip. IV Ψ *de catalogo generum* (*velut* erotice *et* monocolos) *in subscr.* Aλ′ *inculcato cf. K.-H.*

CARMINVM

LIBER QVARTVS

I

Intermissa, Venus, diu
  rursus bella moves? parce precor, precor.
non sum qualis eram bonae
  sub regno Cinarae. desine, dulcium

mater saeva Cupidinum,
  circa lustra decem flectere mollibus
iam durum imperiis; abi,
  quo blandae iuvenum te revocant preces.

tempestivius in domum
  Pauli purpureis ales oloribus
comissabere Maximi,
  si torrere iecur quaeris idoneum.

namque et nobilis et decens
  et pro sollicitis non tacitus reis
et centum puer artium
  late signa feret militiae tuae,

et quandoque potentior
  largi muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
  ponet marmoream sub trabe citrea.

1 10 pur.—ol. *Serv. A. 1, 591*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ δ^2 | Ψ: Fλ′δπR

1 allegoricos se affirmat ex intermisso scribi (*leg.* scribere) carmina. ad Venerem. eutice erotice dicolos ΞQ ad Fabium Maximum Ψ || 9 domum Ψ domo Ξ(*acc.* λ′) σχ A Γ *ad v. 11* (comissabere] delectabere convivando) || 11 comis(s)abere (comm- R^1) *vel sim.* Ξ(*acc.* λ R^1) commessabere γ commissaberis R^2 comitabere Ψ, 1 *n. l.* || 18 largi Ξ largis Ψ || 20 citrea *vel sim.* Ξπ *pr.* 𝔅l σχ A Γ ciprea *vel sim.* Ψ

illic plurima naribus
duces tura lyraque et Berecyntia
delectabere tibia
mixtis carminibus non sine fistula;

illic bis pueri die
numen cum teneris virginibus tuum
laudantes pede candido
in morem Salium ter quatient humum.

me nec femina nec puer
iam nec spes animi credula mutui
nec certare iuvat mero
nec vincire novis tempora floribus.

sed cur heu, Ligurine, cur
manat rara meas lacrima per genas?
cur facunda parum decoro
inter verba cadit lingua silentio?

nocturnis ego somniis
iam captum teneo, iam volucrem sequor
te per gramina Martii
campi, te per aquas, dure, volubilis.

II

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iulle, ceratis ope Daedalea
nititur pinnis, vitreo daturus
nomina ponto.

35. 36 *Serv. A. 4, 76* || **39. 40** *Pph. s. 2, 1, 8*

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

22 *s.* lyra ... Berecynthia .... tibia 𝔅lg lyrae ... Berecynthiae .... tibiae (.... tibia φ^1 R^1)ΞΨ || **28** quatient CγR^2πu quatiunt *cett.* || 37 somniis] te somniis Fδ somniis te π *cum signis transpos.*

2 ad Iulum Antonium. vetustiorum poetarum veneratio. encomiastice tetracolos Ξ ad Antonium Iulium. vetustiorum *etc.* Q encomiastice *etc.* σχA ad Antonium Iullum. de aemulatione vana Ψ laudes Pindari *add.* δπ || **2** Iulle Ψ *cf. inscr.* Ψ *Pph.* = σχAΓ ('.. ad Antonium Iulium ...': Iulium *ex* Iullum) Iule Ξ(*acc.* λ' R^2) *cf. inscr.* Ξ

monte decurrens velut amnis, imbres
quem super notas aluere ripas,
fervet inmensusque ruit profundo
Pindarus ore,

laurea donandus Apollinari,
seu per audacis nova dithyrambos
verba devolvit numerisque fertur
lege solutis,

seu deos regesque canit, deorum
sanguinem, per quos cecidere iusta
morte Centauri, cecidit tremendae
flamma Chimaerae,

sive quos Elea domum reducit
palma caelestis pugilemve equomve
dicit et centum potiore signis
munere donat,

flebili sponsae iuvenemve raptum
plorat et viris animumque moresque
aureos educit in astra nigroque
invidet Orco.

multa Dircaeum levat aura cycnum,
tendit, Antoni, quotiens in altos
nubium tractus: ego apis Matinae
more modoque,

2 10 cum per — **12** *Prisc. 3, 427, 17* || **11** num. — **12** *Quint. inst. 9, 4, 54* || **25** *Serv. B. 9, 27*

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* **R)** *acc. interd.* **λ′ | Ψ: Fλ′δπR**

6 quem . . . aluere Ξ$^{(acc.\ \lambda' R^1)}$ σχAΓ cum . . . saluere (-iere δπ R^{2}𝔅l) Ψ𝔅l || **7** fervet] fervit **AaB** || **10** cum *Prisc.* || **13** que] ve δπu || **14** sanguinem Ψ sanguine Ξ$^{(acc.\ \lambda')}$ || **21** ve] que γR^2 || **23** educit **BC**Ψ𝔅l reducit **Aa**λ′ Q$^{(acc.\ R)}$ || **27** apis QΨ *Pph.* σχAΓ alpis R^1 avis **AaBC**

grata carpentis thyma per laborem
plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvos
carmina fingo.

concines maiore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
per sacrum clivum merita decorus
fronde Sygambros,

quo nihil maius meliusve terris
fata donavere bonique divi
nec dabunt, quamvis redeant in aurum
tempora priscum;

concines laetosque dies et urbis
publicum ludum super inpetrato
fortis Augusti reditu forumque
litibus orbum.

tum meae, si quid loquar audiendum,
vocis accedet bona pars et 'o sol
pulcer, o laudande' canam recepto
Caesare felix.

teque, dum procedis, io Triumphe,
non semel dicemus, io Triumphe,
civitas omnis dabimusque divis
tura benignis.

te decem tauri totidemque vaccae,
me tener solvet vitulus, relicta
matre qui largis iuvenescit herbis
in mea vota,

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

35 decorus QΨ decoros AaBCδ*pr.*(?)π*pr.* || **45** loquar ΞΨ *Pph.* σχAΓ loquor δu || **49** teque dum procedis (-it BC) ΞΨ 𝔅l(?) *Pph.* σχAΓ tuque dum procedis ς isque dum procedit *Btl.* atque dum procedit *Meineke; cf. E. Fraenkel SB. Heidelb. 1933, 2. Abh. 11, 2* || **50** *om.* a¹φ*pr.*π*pr.* R¹ || **54** solvet ΞΨ *Pph.* solvit Fπ

fronte curvatos imitatus ignis
tertium lunae referentis ortum,
qua notam duxit, niveus videri,
cetera fulvos.

III

Quem tu, Melpomene, semel
nascentem placido lumine videris,
illum non labor Isthmius
clarabit pugilem, non equos inpiger

curru ducet Achaico
victorem, neque res bellica Deliis
ornatum foliis ducem,
quod regum tumidas contuderit minas,

ostendet Capitolio:
sed quae Tibur aquae fertile praefluunt
et spissae nemorum comae
fingent Aeolio carmine nobilem.

Romae, principis urbium,
dignatur suboles inter amabilis
vatum ponere me choros,
et iam dente minus mordeor invido.

o testudinis aureae
dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
o mutis quoque piscibus
donatura cycni, si libeat, sonum,

3 8 *Prisc. 2, 518, 4* || **18** *Serv. B. 1, 36*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

58 ortum ΞΨ*var.*(F) *Pph.* σχAΓ orbem Ψ(φ*var.*λ′δπ)

3 1—24 *om.* B | de se referens virtutes poetices prosequitur. ad Melpomenen musam. proseutice tetracolos ΞQ ymnus in pae⟨a⟩nis speciem σχA ad Musam. his scriptis se esse felicem ostendit Ψ || **2** lumine] numine λ*var.* φ*var.* *lemma Pph.* || **10** qu(a)e QΨ qua Aa[1](?)Cλ′ qui R[1] | praefluunt (pro- λ′)] praefluent φψ*corr.*π[1] || **15** vatum] vatem *Anchensen, Buecheler ind. lect. Bonn 1878, 16*

totum muneris hoc tui est,
quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae;
quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

IV

Qualem ministrum fulminis alitem,
cui rex deorum regnum in avis vagas
permisit expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flavo,

olim iuventas et patrius vigor
nido laborum propulit inscium
vernique iam nimbis remotis
insolitos docuere nisus

venti paventem, mox in ovilia
demisit hostem vividus impetus,
nunc in reluctantis dracones
egit amor dapis atque pugnae,

qualemve laetis caprea pascuis
intenta fulvae matris ab ubere
iam lacte depulsum leonem
dente novo peritura vidit:

videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
mos unde deductus per omne
tempus Amazonia securi

4 1 *Pph. epo. 10, 1* || **11. 12** *Prisc. 2, 321, 13* || **18** quib.—**21** *Serv. A. 1, 243*

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

4 ad urbem Romanam. de indoli (-le Q) ducum. prosphonetice encomiastice tetracolos ΞQ ode tetracolos σχA in Drusi Neronis virtutem Ψ ad urbem Romanam. relatio rerum per Drusum gestarum *add.* δπ || **6** propulit QΨ(λ'δπ) protulit ΞΨ(FR) || **7** verni Ξ(*acc.* R²) vernis Ψ(*acc.* R¹(?)) || **17** raetis ς *N. Heinsius* r(a)eti(i) ΞΨ *Pph. et haud scio an* σχAVcp (... Reti et Vindelici ... A, Reti vel Vindelici Vcp) *om.* π*pr.* || **18** et vindelici ς

dextras obarmet, quaerere distuli,
nec scire fas est omnia; sed diu
lateque victrices catervae
consiliis iuvenis revictae

sensere, quid mens rite, quid indoles
nutrita faustis sub penetralibus
posset, quid Augusti paternus
in pueros animus Nerones.

fortes creantur fortibus et bonis;
est in iuvencis, est in equis patrum
virtus neque inbellem feroces
progenerant aquilae columbam.

doctrina sed vim promovet insitam
rectique cultus pectora roborant;
utcumque defecere mores,
indecorant bene nata culpae.

quid debeas, o Roma, Neronibus,
testis Metaurum flumen et Hasdrubal
devictus et pulcher fugatis
ille dies Latio tenebris

qui primus alma risit adorea,
dirus per urbis Afer ut Italas
ceu flamma per taedas vel Eurus
per Siculas equitavit undas.

29 —fortib. *Serv. A. 1, 590* || **34** *Eutych. 5, 481, 35* || **35—36** dedecorant—culp. *σχIuv. 14, 1* || **38** —flum. *Serv. B. 5, 21*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

22 nec scire Ξ(AaQ$^{(acc. R^2)}$) *Pph.* σχAV nescire BCΨ || **24** revictae] reductae R[1] || **36** indecorant Ψ *Pph.* dedecorant Ξ$^{(acc. λ')}$ *σχIuven.* || **41** alma Ξ$^{(acc. R)}$ arma Ψγ || **42** dirus] durus lς || **43** vel eurus Ξ$^{(acc. λ' R)}$ et eurus δπ per euros F

post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit et inpio
vastata Poenorum tumultu
fana deos habuere rectos,

dixitque tandem perfidus Hannibal:
'cervi, luporum praeda rapacium,
sectamur ultro quos opimus
fallere et effugere est triumphus.

gens, quae cremato fortis ab Ilio
iactata Tuscis aequoribus sacra
natosque maturosque patres
pertulit Ausonias ad urbis,

duris ut ilex tonsa bipennibus
nigrae feraci frondis in Algido,
per damna, per caedis ab ipso
ducit opes animumque ferro.

non hydra secto corpore firmior
vinci dolentem crevit in Herculem
monstrumve submisere Colchi
maius Echioniaeve Thebae.

merses profundo, pulcrior evenit;
luctere, multa proruet integrum
cum laude victorem geretque
proelia coniugibus loquenda.

Carthagini iam non ego nuntios
mittam superbos: occidit, occidit
spes omnis et fortuna nostri
nominis Hasdrubale interempto.

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: F$\lambda'\delta\pi$R

58 Algido AaRπ alcido BCF$\lambda'\pi$*corr. de* δ *non constat* || **65** merses (-sae F) Ψ (F$\delta\pi^1$(?)) (*acc.* QR) $\sigma\chi$AV mersus ABC$\lambda'\gamma$*var.* || **66** luctere Ξ(*acc.* λ' R^2) $\psi\sigma\chi$AV ductore $R^1\varphi\delta$(?)πu | proruet ΞΨ$\sigma\chi$AV proruit $\delta\pi^1$ || **67** geret] gerit ς

nil Claudiae non perficient manus,
quas et benigno numine Iuppiter
defendit et curae sagaces
expediunt per acuta belli.'

V

Divis orte bonis, optume Romulae
custos gentis, abes iam nimium diu:
maturum reditum pollicitus patrum
sancto concilio, redi.

lucem redde tuae, dux bone, patriae.
instar veris enim voltus ubi tuus
adfulsit populo, gratior it dies
et soles melius nitent.

ut mater iuvenem, quem Notus invido
flatu Carpathii trans maris aequora
cunctantem spatio longius annuo
dulci distinet a domo,

votis ominibusque et precibus vocat
curvo nec faciem litore dimovet,
sic desideriis icta fidelibus
quaerit patria Caesarem.

5 4 s. consilio r. *Victorin. 6, 177, 5*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

73 ss. *poetae, non Hannibali tribuunt Pph.* σχAV *edd. pars; sed cf. Vahlen opp. 2, 516, Helm Philol. 1935, 356, E. Fraenkel 1957, 428, 1* || 73 perficient ΞΨ perficiunt 𝔅l perficiant F || 76 expediunt ΞΨσχAV expedient ς

5 ad Augustum. de expeditione eius tarda oratio paeanis species proseutice tetracolos Ξ, *sim.* Q ode tetracolos σχA ad Caesarem Augustum absentem Ψ || 4 concilio ΞΨ consilio λ *Victor.* || 7 it Ξ(*acc.* λ' R²) ψ et δπR¹ *erasum* φ || 12 distinet] destinet Q(γR¹) π *pr.* l¹ || 13 (h)ominibus Ξ(*acc.* λ) σχAV omnibus Ψ || 14 dimovet] demovet FδR

tutus bos etenim rura perambulat,
nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
pacatum volitant per mare navitae,
  culpari metuit fides,

nullis polluitur casta domus stupris,
mos et lex maculosum edomuit nefas,
laudantur simili prole puerperae,
  culpam poena premit comes.

quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen,
quis Germania quos horrida parturit
fetus incolumi Caesare? quis ferae
  bellum curet Hiberiae?

condit quisque diem collibus in suis
et vitem viduas ducit ad arbores;
hinc ad vina redit laetus et alteris
  te mensis adhibet deum.

te multa prece, te prosequitur mero
defuso pateris, et Laribus tuum
miscet numen, uti Graecia Castoris
  et magni memor Herculis.

'longas o utinam, dux bone, ferias
praestes Hesperiae' dicimus integro
sicci mane die, dicimus uvidi,
  cum sol Oceano subest.

23 laudatur primo prole puerpera *Isid. orig. 11, 2, 14*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

18 nutrit rura Ξ(*acc.* λ' Rπ *corr.*) nutritura Ψ nutrit farra *Btl.* || 23 *cf. Isid.* || 25 scythen *vel sim.* BQΨ scythem *vel sim.* AaCλ' || 34 defuso QFδR𝔅l diffuso AaBCλ'π || 37 dux] rex δς

VI

Dive, quem proles Niobaea magnae
vindicem linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope victor altae
   Pthius Achilles,

ceteris maior, tibi miles inpar,
filius quamvis Thetidis marinae
Dardanas turris quateret tremenda
   cuspide pugnax –

ille, mordaci velut icta ferro
pinus aut inpulsa cupressus Euro,
procidit late posuitque collum in
   pulvere Teucro;

ille non inclusus equo Minervae
sacra mentito male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
   falleret aulam,

sed palam captis gravis, heu nefas, heu
nescios fari pueros Achivis
ureret flammis, etiam latentem
   matris in alvo,

ni tuis flexus Venerisque gratae
vocibus divom pater adnuisset
rebus Aeneae potiore ductos
   alite muros:

6 4 Phthius A. *Victorin. 6, 176, 13* || **21–24** σχ*Stat. Th. 5, 277*

Ξ: AaBCQ(= γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

6 Apollinis laudem refert, quoniam servavit Aenean auctorem originis Romanae. proseutice tetracolos Ξ Apollinem laudat, quoniam *etc.* .Q tetracolos σγA in Apollinem Ψ || **10** inpulsa (imp-) ΨQ inpressa (imp-) Ξ(*acc. λ'*) || **17** captis Ξ(*acc. λ' R*) *om.* Ψ || **21** flexus 𝔅𝔩 victus ΞΨ σχ*Stat.*

doctor argutae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crinis,
Dauniae defende decus Camenae,
levis Agyieu.

spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
carminis nomenque dedit poetae:
virginum primae puerique claris
patribus orti,

Deliae tutela deae, fugacis
lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
pollicis ictum,

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
volvere mensis.

nupta iam dices 'ego dis amicum,
saeculo festas referente luces,
reddidi carmen docilis modorum
vatis Horati.'

VII

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
arboribusque comae;
mutat terra vices, et decrescentia ripas
flumina praetereunt.

26 lavit—crines *Serv. A. 10, 727* || **44** vatis Horati memorem sepulchro scalpe querellam *Gramm. 5, 555, 18 cf. c. 3, 11, 51*

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

25 argutae] argiu(a)e δ*var.* πl²*var.* ς || **28** levis ΞΨ σχAΓV laetus 𝔅l | Agyieu *vel sim.* aBCπ *Pph.* σχAV Agyleu (agi-) AQFλ'δ π*corr.*R || **38** noctilucam Bλ'F*var.* π*var.* R² σχAV noctiluca Aa CγR¹π*p.ras.* nocte lucem Fδπ*a.ras.*(?)

7 ad Manlium Torquatum. dẹ mortalitate. refert enim omnia mutari momento temporis. paraenetice tetracolos (!) ΞQ dicolos. ad Torquatum σχA ad Manlium Torquatum. verni temporis ⟨de⟩scriptio Ψ

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
ducere nuda choros.
inmortalia ne speres, monet annus et almum
quae rapit hora diem.

frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas,
interitura, simul
pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
bruma recurrit iners.

damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
nos ubi decidimus
quo pius Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
pulvis et umbra sumus.

quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
tempora di superi?
cuncta manus avidas fugient heredis, amico
quae dederis animo.

cum semel occideris et de te splendida Minos
fecerit arbitria,
non, Torquate, genus, non te facundia, non te
restituet pietas.

infernis neque enim tenebris Diana pudicum
liberat Hippolytum
nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
vincula Pirithoo.

7 14 *Serv. A. 1, 714* || 16 *Auson. 234, 2, p. 78 P.* || 25 neq. — 26 *om.* teneb. *Serv. A. 6, 617*

Ξ: AaBCQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

15 pius Ξ(*acc.* λ' R) F pater δπ𝔅𝔩 | Tullus dives *vel sim.* Ξ(*acc.* λ' R) dives Tullus *vel sim.* Ψ || 17 quis scit ΞΨ *Pph.* (?) qui scit δ qui scis BC | summae ΞΨ (Fλ' R[1]) vitae δπ R[2] 𝔅𝔩 || 19 heredis ΞΨσχAV herebis (-bit φ) Fδ || 21 *def.* C || 28 Pirithoo γFλ*corr.*π*corr.*uR Perithoo AaBλ'δπ*pr.*

VIII

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus,
donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum, neque tu pessuma munerum

ferres, divite me scilicet artium
quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
hic saxo, liquidis ille coloribus
sollers nunc hominem ponere, nunc deum.

sed non haec mihi vis, nec tibi talium
res est aut animus deliciarum egens:
gaudes carminibus; carmina possumus
donare, et pretium dicere muneri.

non incisa notis marmora publicis,
per quae spiritus et vita redit bonis
post mortem ducibus,[non celeres fugae
reiectaeque retrorsum Hannibalis minae
non incendia Karthaginis inpiae
eius qui domita nomen ab Africa
lucratus rediit]clarius indicant
laudes quam Calabrae Pierides, neque

8 6. 8. 7(*l*) *Serv. A. 6, 20*

Ξ: AaBQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

8 ad Censorinum. comparatio poetices divitiarum simul ac virtutis. encomiastice monocolos Ξ ad Marcium Censorinum *etc.* Q monocolos σχA ad Marcium Censorinum Ψ ‖ 1 commodus Ξ(*acc.* R) σχA V *metr.* commodis Ψ ‖ 6. 8. 7 *Serv.* ‖ 6 quas aut] qualis *Serv.* | protulit] prodidit *Serv.* ‖ 9 nec tibi δ𝔅l non tibi *cett.* ‖ 12 muneri] muneris ς *cf. Löfst. Synt.* I^2, *211* ‖ 15 non —19 rediit *del. Lachm.*, 14—17 *Peerlk.*, 17 *Btl.;* 14. 15 *habuit Pph.* σχAV, 17. 18 σχΓ, 18 *Pph.* ‖ 15 celeres fugae Ψ(*acc.* Q) celeris fuga Ξ(*acc.* λ')

si chartae sileant quod bene feceris,
mercedem tuleris. quid foret Iliae
Mavortisque puer, si taciturnitas
obstaret meritis invida Romuli?

ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
virtus et favor et lingua potentium
vatum divitibus consecrat insulis.
[dignum laude virum Musa vetat mori]
caelo Musa beat. sic Iovis interest

optatis epulis inpiger Hercules,
clarum Tyndaridae sidus ab infimis
quassas eripiunt aequoribus ratis,
[ornatus viridi tempora pampino]
Liber vota bonos ducit ad exitus.

IX

Ne forte credas interitura quae
longe sonantem natus ad Aufidum
non ante volgatas per artis
verba loquor socianda chordis:

non, si priores Maeonius tenet
sedes Homerus, Pindaricae latent
Ceaeque et Alcaei minaces
Stesichorique graves Camenae,

9 2 Aufidus .., quem 'longe sonare' dicit Horatius σχ *Lucan. 2, 406 Us.* || 4 v. loquar soc. ch. *Victorin. 6, 181, 4*

Ξ: AaBQ(=γ *acc. interd.* R) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

25 Aeacum] aequum Fδπ *var.* || 28 *del. Lachm.* || 33 *del. Lachm.* || 34 ducit Ψγ σχ AΓ duxit Ξ$^{(acc. \lambda')}$

9 consecrari ait carmina sua mereri, quoniam nihil non carminibus illustratur ΞQ (*cf. K.-H.*) ad Lollium. tetraco⟨lo⟩s σχ A ad Lollium. de immortalitate carminum suorum Ψ || 4 loquor] loquar FπR *Victor.* || 8 que Ψγ ve AaBλ'δ^3

nec, siquid olim lusit Anacreon,
delevit aetas; spirat adhuc amor
vivuntque conmissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

non sola comptos arsit adulteri
crinis et aurum vestibus inlitum
mirata regalisque cultus
et comites Helene Lacaena,

primusve Teucer tela Cydonio
direxit arcu, non semel Ilios
vexata, non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus

dicenda Musis proelia, non ferox
Hector vel acer Deiphobus gravis
excepit ictus pro pudicis
coniugibus puerisque primus.

vixere fortes ante Agamemnona
multi; sed omnes inlacrimabiles
urgentur ignotique longa
nocte, carent quia vate sacro.

paulum sepultae distat inertiae
celata virtus. non ego te meis
chartis inornatum silebo
totve tuos patiar labores

9 nec sicut ol. l. A. *σχ Veron. Verg. B. 6, 1 p. 397, 6 Hagen* || **13** non — **19** vex. *Serv. A. 3, 3*

Ξ: AaBQ(= γ *acc. interd.* R *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ' | Ψ: F$\lambda'\delta\pi$R

16 Lacaena Ξ$^{(acc. R)}$ Lac(a)en(a)e F$\lambda'\delta\pi$ || **17** ve Ξ$^{(acc. \lambda'\delta^2)}$ que FπR *om.* δ^1 || **18** direxit] derexit R || **19** non] nec FRγ || **20** ve δ^2RγF que Ξ$^{(acc. \lambda')}$ $\delta^1\pi$u || **31** silebo AaBλ'R^2 sileri Ψγ

inpune, Lolli, carpere lividas
obliviones: est animus tibi
rerumque prudens et secundis
temporibus dubiisque rectus,

vindex avarae fraudis et abstinens
ducentis ad se cuncta pecuniae,
consulque non unius anni,
sed quotiens bonus atque fidus

iudex honestum praetulit utili,
reiecit alto dona nocentium
voltu, per obstantis catervas
explicuit sua victor arma.

non possidentem multa vocaveris
recte beatum; rectius occupat
nomen beati, qui deorum
muneribus sapienter uti

duramque callet pauperiem pati
peiusque leto flagitium timet,
non ille pro caris amicis
aut patria timidus perire.

X

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
insperata tuae cum veniet pluma superbiae
et quae nunc umeris involitant, deciderint comae,
nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,

Ξ: AaBQ(= γ *acc. interd.* R *adiuv. hic illic* δ³) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

35 que *om.* AaBλ′ || 37 et abstin. — 40 *et* 42—45 *om.* B || 41 utili] utili et *Aldus* || 52 perire Ψγ𝔅l *Pph.* peribit Ξ(acc. λ′)

10 ad Ligurinum puerum speciosum et arrogantem adversus amatores. erotice monocolos ΞQ (*sed* adversum maiores Ξ) monocolos σχA ad Ligurinum puerum speciosum Ψ

mutatus, Ligurine, in faciem verterit hispidam,
dices 'heu', quotiens te speculo videris alterum,
'quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit,
vel cur his animis incolumes non redeunt genae?'

XI

Est mihi nonum superantis annum
plenus Albani cadus, est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis,
est hederae vis

multa, qua crinis religata fulges;
ridet argento domus, ara castis
vincta verbenis avet immolato
spargier agno;

cuncta festinat manus, huc et illuc
cursitant mixtae pueris puellae,
sordidum flammae trepidant rotantes
vertice fumum.

ut tamen noris, quibus advoceris
gaudiis, Idus tibi sunt agendae,
qui dies mensem Veneris marinae
findit Aprilem,

iure sollemnis mihi sanctiorque
paene natali proprio, quod ex hac
luce Maecenas meus adfluentis
ordinat annos.

Ξ: AaBQ(= γ *acc. interd.* R *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ' | Ψ: F$\lambda'\delta\pi$R

5 Ligurine *Torrentius* Ligurinum *codd.* | in faciem verterit Ξ$^{(acc. \lambda' R)}$ v. in f. Ψ || 6 speculo Ψγ in speculo AaBλ'

11 ad Phylliden. de die natali sui simul et Maecenatis, qui erat idibus Aprilibus. erotice tetracolos ΞQ tetracolos σχA ad Phillidam. de die natali Mecenatis Ψ || 7 avet Ξ$^{(acc. \lambda'^2 \delta^2)}R^2\pi^2$ habet Ψ(F$\delta^1\lambda'\pi^1$R^1) || 11—12, 21 *def.* R

Telephum, quem tu petis, occupavit
non tuae sortis iuvenem puella
dives et lasciva tenetque grata
compede vinctum.

terret ambustus Phaethon avaras
spes et exemplum grave praebet ales
Pegasus terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

semper ut te digna sequare et ultra
quam licet sperare nefas putando
disparem vites. age iam, meorum
finis amorum

— non enim posthac alia calebo
femina —, condisce modos, amanda
voce quos reddas: minuentur atrae
carmine curae.

XII

Iam veris comites, quae mare temperant,
inpellunt animae lintea Thraciae,
iam nec prata rigent nec fluvii strepunt
hiberna nive turgidi.

nidum ponit Ityn flebiliter gemens
infelix avis et Cecropiae domus
aeternum opprobrium, quod male barbaras
regum est ulta libidines.

11 24 et compedem singularis numeri dixit cum sit pluralis *Cled. 5, 42, 23*
12 2 *Serv. A. 1, 57. 8, 403* || 4 hib. n. candidi *Victorin. 6, 177, 5*

Ξ: AaBQ(= γ *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπ
21 *om.* B || 24 vinctum Ψ(Fδ π*corr.*u)γ victum AaBλ′π*pr.*
12 veris descriptio. [est] ad Virgilium. quod tempus mortalibus est gratissimum. paraenetice tetracolos ΞQ tetracolos σχA ad Virgilium quendam unguentarium Ψ || 4 turgidi ΞΨ *Pph.* candidi *Victor.* || 5 itys *vel sim.* Fλ*p.ras.* π*p.ras.*u[1]

dicunt in tenero gramine pinguium
custodes ovium carmina fistula
delectantque deum, cui pecus et nigri
  colles Arcadiae placent.

adduxere sitim tempora, Vergili.
sed pressum Calibus ducere Liberum
si gestis, iuvenum nobilium cliens,
  nardo vina merebere.

nardi parvus onyx eliciet cadum,
qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
spes donare novas largus amaraque
  curarum eluere efficax.

ad quae si properas gaudia, cum tua
velox merce veni: non ego te meis
inmunem meditor tinguere poculis,
  plena dives ut in domo.

verum pone moras et studium lucri
nigrorumque memor, dum licet, ignium
misce stultitiam consiliis brevem:
  dulce est desipere in loco.

XIII

Audivere, Lyce, di mea vota, di
audivere, Lyce: fis anus; et tamen
  vis formosa videri
    ludisque et bibis inpudens

26 *Serv. A. 4, 384* || **28** *Pph. ep. 1, 18, 59*

Ξ: AaBQ(= γ *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ′ || Ψ: Fλ′δπ
11 delectantque Ξ(*acc.* λ′δ^2) delectante(m) Ψ | nigri ΞΨ σχAV nigrae ς *Btl.* || **13** Vergili AB Virgili *cett.* || **16** merebere Ξ(*acc.* λ′) σχA mereberis Ψ || **22** *redit* R
13 compotem se voti sui factum esse dicit, quod Lyce anus facta sit. paranetice tetracolos ΞQ ad Licem meretricem senescentem σχA ad Lycen vetulam meretricem Ψ || **1** di mea — **2** Lyce *om.* B

et cantu tremulo pota Cupidinem
lentum sollicitas: ille virentis et
doctae psallere Chiae
pulcris excubat in genis.

inportunus enim transvolat aridas
quercus et refugit te, quia luridi
dentes, te quia rugae
turpant et capitis nives.

nec Coae referunt iam tibi purpurae
nec cari lapides tempora, quae semel
notis condita fastis
inclusit volucris dies.

quo fugit venus, heu, quove color, decens
quo motus? quid habes illius, illius,
quae spirabat amores,
quae me surpuerat mihi,

felix post Cinaram notaque et artium
gratarum facies? sed Cinarae brevis
annos fata dederunt,
servatura diu parem

cornicis vetulae temporibus Lycen,
possent ut iuvenes visere fervidi
multo non sine risu
dilapsam in cineres facem.

13 12 cap. n. *Quint. inst. 8, 6, 17* || **16** *Prisc. 2, 153, 20* || **20** *Prisc. 3, 110, 19*

Ξ: AaBQ(= γ *acc. interd.* **R** *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ′ | **Ψ: F**λ′δπ**R**

14 cari **Ψ** γ 𝔅l σχ**AV** clari **AaB**λ′ || **21** Cinaram *vel sim.*] cinaran (cy-)**Aa** || **22. 23** cinarae : Breuis (-es) **F**δπ || **26** possent **Ξ**δπR^2 possint **F**λ′ R^1(?) || **28** dilapsam **Ψ** *Pph.* σχ**AV** delapsam (-lamps- γ) **Ξ**(*acc.* λ**R**) delatam l

XIV

Quae cura patrum quaeve Quiritium
plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
per titulos memoresque fastus

aeternet, o qua sol habitabilis
inlustrat oras, maxime principum,
quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

quid Marte posses. milite nam tuo
Drusus Genaunos, inplacidum genus,
Breunosque velocis et arces
Alpibus inpositas tremendis

deiecit acer plus vice simplici,
maior Neronum mox grave proelium
conmisit immanisque Raetos
auspiciis pepulit secundis,

spectandus in certamine Martio
devota morti pectora liberae
quantis fatigaret ruinis,
indomitas prope qualis undas

14 13—14 Neron. *Prisc. 3, 307, 22*

Ξ: AaBQ(= γ *acc. interd.* R *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ′
Ψ: Fλ′δπR

14 de salute Augusti ait esse sollicitos patres et (ad *codd.*) plebem. encomiastice tetracolos Ξ ad Augustum R *Montepess.* (*ex* Q?) ad plebem. encomiastice, in qua de salute Augusti ait esse patres sollicitos tetracolos γ laudes Augusti Ψ ‖ 1 quiritium Ψ δ^2 *metrici* quiritum Ξ ‖ 4 fastus Ξδ^2(?)Ψ(Fλ′π^1R) fastos Ψ*var.* (λ*pr.*$\delta^1\pi^2$(?)l*corr.*u) ‖ 5—15, 32 *om.* B | aeternet Ξ$^{(acc. \lambda' R\delta^2)}$ *Pph.* σχAV aeternae et *vel sim.* Fπ | sol Ψγ lux Ξ$^{(acc. \lambda')}$ ‖ 8 didicere] dedicere Aλ′ ‖ 11 Breunos ΞΨ Brennos Q(γδ^2) σχAV ‖ 19 fatigaret] fatigarat Fδ ‖ 20 indomitas] indomitus ς *Btl.*

exercet Auster Pleiadum choro
scindente nubis, inpiger hostium
vexare turmas et frementem
mittere equum medios per ignis.

sic tauriformis volvitur Aufidus,
qui regna Dauni praefluit Apuli,
cum saevit horrendamque cultis
diluviem meditatur agris,

ut barbarorum Claudius agmina
ferrata vasto diruit impetu
primosque et extremos metendo
stravit humum sine clade victor,

te copias, te consilium et tuos
praebente divos. nam tibi quo die
portus Alexandrea supplex
et vacuam patefecit aulam,

Fortuna lustro prospera tertio
belli secundos reddidit exitus
laudemque et optatum peractis
imperiis decus adrogavit.

te Cantaber non ante domabilis
Medusque et Indus, te profugus Scythes
miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae.

27. 28 et horridam cultis—agr. *Serv. A. 4, 171* | horrendamque —agr. *Serv. G. 3, 153 Non. p. 203* || **34** nam —**36** *Prisc. 2, 73, 6*

Ξ: AaQ(=γ *acc. interd.* R *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR

28 meditatur aQ(*acc.* R) *Pph. Serv.* minitatur AΨ *Nonius* (minatur) || **33** te cons.] et cons. *Heinze* || **35** Alexandrea ΞΨ *Prisc.* Alexandria λ′ R^2π *p.ras.* || **40** adrogavit (abr-π) Ψ arrogavit Ξ

te fontium qui celat origines
Nilusque et Hister, te rapidus Tigris,
te beluosus qui remotis
obstrepit Oceanus Britannis,

te non paventis funera Galliae
duraeque tellus audit Hiberiae,
te caede gaudentes Sygambri
conpositis venerantur armis.

XV

Phoebus volentem proelia me loqui
victas et urbis increpuit lyra,
ne parva Tyrrhenum per aequor
vela darem. tua, Caesar, aetas

fruges et agris rettulit uberes
et signa nostro restituit Iovi
derepta Parthorum superbis
postibus et vacuum duellis

Ianum Quirini clausit et ordinem
rectum evaganti frena licentiae
iniecit emovitque culpas
et veteres revocavit artis,

per quas Latinum nomen et Italae
crevere vires famaque et imperi
porrecta maiestas ad ortus
solis ab Hesperio cubili.

Ξ: AaQ(= γ *acc. interd.* R *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

49 paventis Ψ *Pph.* paventes Ξπ*pr.*
15 ad Augustum. tetracolos σχA ad divum Augustum. tetracolos ΞQ ad divum Augustum Ψ || 7 derepta ς direpta ΞΨ || 9 Quirini] Quirinum *Passerat* || 10 evaganti Ξ π *sim.* δ^2 et vaganti Ψ || 11 emovit] dimovit $\delta^1\pi^1R^1$

custode rerum Caesare non furor
civilis aut vis exiget otium,
non ira, quae procudit ensis
et miseras inimicat urbis;

non qui profundum Danuvium bibunt
edicta rumpent Iulia, non Getae,
non Seres infidique Persae,
non Tanain prope flumen orti;

nosque et profestis lucibus et sacris
inter iocosi munera Liberi
cum prole matronisque nostris
rite deos prius adprecati

virtute functos more patrum duces
Lydis remixto carmine tibiis
Troiamque et Anchisen et almae
progeniem Veneris canemus.

Ξ: AaQ(= γ *acc. interd.* R *adiuv. hic illic* δ^2) *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR

18 exiget (-it A) $\Xi^{(acc.\,\lambda'\delta^2 var.\,R^1\pi)}$ *Pph.* σχAV eximet Ψ(Fl^2 δR^2)γ || 23 que $\Xi^{(acc.\,\lambda' R)}$ ve Ψ(Fδπλ*p.ras.*)

Q. Horati Flacci carminum lib. IV explicit. incipit epodon feliciter AB (B *p. 341 post c. 4, 14, 4 et p. 361 post c. 4, 13, 28, ubi post* inc. *inculcatum* lib. V) Q. Horatii Flacci carminum liber IV explicit. incipit de arte poetica ΨQ

CARMEN SAECVLARE

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum caeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

quo Sibyllini monuere versus
virgines lectas puerosque castos
dis, quibus septem placuere colles,
dicere carmen.

alme Sol, curru nitido diem qui
promis et celas aliusque et idem
nasceris, possis nihil urbe Roma
visere maius.

Rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
sive tu Lucina probas vocari
seu Genitalis:

c. s. 1—4 *Victorin. 6, 171, 29* || 15 s. te Luc. pr. v. s. † te penitus *Serv. B. 4, 10*

Ξ: ABC *acc. interd.* λ' | Ψ: F$\lambda'\delta\pi$R | Q: aγM *acc. interd.* Rπ *adiuv. hic illic* δ^2

v. subscr. epod. || 4 sacro $\Xi\Psi$ $\sigma\chi\Gamma$ prisco *Pph.* || 5 quo $l^2\varphi^2d^2\pi\gamma^2$u quos F$\delta^1$R^1(*?*) $\sigma\chi$AV quod $\Xi^{(acc. \lambda' Q \delta^2 R^2)}$𝔅l || 6 lectas] l(a)etas $\lambda'\delta$*a. ras.* || 14 ilithyia *vel sim.* $\Psi^{(acc. Q)}$ ilethyia *vel sim.* $\Xi^{(acc. 1)}$

diva, producas subolem patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque novae feraci
lege marita,

certus undenos deciens per annos
orbis ut cantus referatque ludos
ter die claro totiensque grata
nocte frequentis.

Vosque, veraces cecinisse Parcae,
quod semel dictum est stabilisque rerum
terminus servet, bona iam peractis
iungite fata.

fertilis frugum pecorisque Tellus
spicea donet Cererem corona;
nutriant fetus et aquae salubres
et Iovis aurae.

condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus Iliaeque
litus Etruscum tenuere turmae,
iussa pars mutare lares et urbem
sospite cursu,

21 *Serv. B. 4, 5* || **21—24** *Censorin. 17, 9* || **26—27** serv. *Serv. B. 4, 47* || **33. 34** *Serv. B. 5, 66 A. 3, 138*

Ξ: ABC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ' δπR | Q: aγM *acc. interd.* R π *adiuv. hic illic* δ^2

21 certus CΨ(*acc.* Q) *Pph.* certos B*var.* A λ' R^1 *Cens.* certe s(unt) B || **23** totiens Q(*acc.* δ^2 Rπ*p. ras.*) potiens Ψ totidem Ξ(*acc.* λ') || **26** dictum est Ξ(*acc.* λ' Q δ^2 R^2) *Pph.* σχΓ *Serv.* dictum C^1Ψ dictus R^1 dictum stabilis per aeuum *Btl.* || **27** servet ΞΨ𝔅l *Pph.* σχΓ servat *Serv. cod. Lemov.* || **39** urbem ΨQ*Pph.* urbes Ξ(*acc.* λ')

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum munivit iter, daturus
plura relictis:

di, probos mores docili iuventae,
di, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque
et decus omne.

Quaeque vos bobus veneratur albis
clarus Anchisae Venerisque sanguis,
impetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

iam mari terraque manus potentis
Medus Albanasque timet securis,
iam Scythae responsa petunt, superbi
nuper et Indi.

iam Fides et Pax et Honos Pudorque
priscus et neglecta redire Virtus
audet adparetque beata pleno
Copia cornu.

Augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

41 ard.—Tr. *Serv. A. 1, 242* || **49** *Prisc. 2, 357, 15*

Ξ: ABC *acc. interd.* λ′ | *Ψ*: Fλ′δπR | Q: aγM *acc. interd.* Rπ *adiuv. hic illic* δ^2

46 senectuti $\Xi^{(acc.\ a\lambda')}$ Fπ*p.ras.* R*p.ras.* senectutis Q(γMR*a. ras.?*)δπ*a.ras.* || **49** bobus BaMδ *Prisc.* bubus ACγFλ′Rπ || **51** impetret $\Xi^{(acc.\ la.ras.\ Q\delta^2R^2\pi^1)}$ 𝔅l imperet *Ψ*, C *evanuit* || **57** honos *Ψ* honor $\Xi^{(acc.\ QR)}$

si Palatinas videt aequos aras,
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
prorogat aevum,

quaeque Aventinum tenet Algidumque,
quindecim Diana preces virorum
curat et votis puerorum amicas
adplicat auris.

Haec Iovem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto,
doctus et Phoebi chorus et Dianae
dicere laudes.

Ξ: ABC *acc. interd.* λ′ | *Ψ*: Fλ′δπR | Q: aγM *acc. interd.* Rπ *adiuv. hic illic* δ^2

65 aras λ*var.* u*var.* Q$^{(acc.\ avar.\ R\pi\delta^2)}$ 𝔅l *Pph.* σχΓ arces *Ξ*$^{(acc.\ \lambda'\ a)}$ FδR^2*var.* || 68 prorogat (pre- Aλ)*Ξ*$^{(acc.\ \lambda')}$ σχA proroget *Ψ*$^{(acc.\ Q)}$ *Pph.* σχΓ || 70 quindecim *Ψ*$^{(acc.\ Q)}$ quindecem *Ξ*$^{(acc.\ \lambda'\ a)}$

L. Flacci Horatii liber carminum IV (!) explicit. incipit de arte poetica C Q. Horatii Fl. carmen saeculare explicit. incipit epistolarum liber primus *Ψ*

EPODON

LIBER

I

Ibis Liburnis inter alta navium,
  amice, propugnacula,
paratus omne Caesaris periculum
  subire, Maecenas, tuo:
quid nos, quibus te vita si superstite,
  iucunda, si contra, gravis?
utrumne iussi persequemur otium
  non dulce, ni tecum simul,
an hunc laborem, mente laturi decet
  qua ferre non mollis viros?
feremus et te vel per Alpium iuga
  inhospitalem et Caucasum
vel occidentis usque ad ultimum sinum
  forti sequemur pectore.
roges, tuum labore quid iuvem meo
  inbellis ac firmus parum?
comes minore sum futurus in metu,
  qui maior absentis habet,
ut adsidens inplumibus pullis avis
  serpentium adlapsus timet,

1 1 *Isid. orig. 19, 1, 12*

Ξ: AaB *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ
Q *in epodis modo ad recensionem* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

v. subscr. c. 4 et a. p. || 1 ad Maecenatem ΞQ || 5 si ΞΨ *Pph. om.* Q(*acc* π[2] Rp *ras.*) a *cf. Pph.:* bis posuit particulam 'si', sed semel abundat. melius enim sic loqueretur: 'quibus te superstite vita iucunda est. . .' sit *Ald., cf. Pph.:* '. . . verbum extrinsecus . . . accipiendum 'sit', ut plena fiat eloquutio'. || 10 qua Ξ(*acc.* QR[1]) quem Ψ(*acc* R[2]) *cf.* σχAV || 15 labore *Glareanus* laborem *codd.* || 17 sum] sim *N. Heinsius cf. Pph.*

magis relictis, non, ut adsit, auxili
  latura plus praesentibus.
libenter hoc et omne militabitur
  bellum, in tuae spem gratiae,
non ut iuvencis inligata pluribus
  aratra nitantur meis
pecusve Calabris ante sidus fervidum
  Lucana mutet pascuis
neque ut superni villa candens Tusculi
  Circaea tangat moenia.
satis superque me benignitas tua
  ditavit, haud paravero
quod aut avarus ut Chremes terra premam,
  discinctus aut perdam nepos.

II

Beatus ille qui procul negotiis,
  ut prisca gens mortalium,
paterna rura bobus exercet suis
  solutus omni faenore
neque excitatur classico miles truci
  neque horret iratum mare

34 σχ *Pers. 3, 31*
2 1 *Prisc. 2, 356, 11* | beat.—negotio *Victorin. 6, 137, 10 Aug. mus. 5, 11, 23 Mi. 32, 1159* || 1—2 *Isid. orig. 1, 39, 24* || 3 *Prisc. 2, 356, 11*

Ξ: AaB *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

21 ut adsit $\Xi^{(acc.\,\lambda' Q)}$ ut sit Ψ || 24 *redit* C *cf. ad c. 4, 7, 21* || 26 nitantur] niteantur $R\pi^1$ (?) | meis] mea $\pi^2\varsigma$ || 28 pascuis $\Psi^{(acc.\,Q)}$ 𝔅l pascua (-ula B) $\Xi^{(acc.\,\lambda')}$ || 29 neque $\Xi^{(acc.\,\lambda')}$ nec $\Psi^{(acc.\,Q)}$ | superni $\Xi^{(acc.\,\lambda')}$ Ψ (F δ R^2) γ *var.* M σχ A V superne Q (? γ R^1 (?) π) | candens (cad- Cλ′ sca- π) $\Xi^{(acc.\,\lambda' Q\pi)}$ tangens F δ^1 (?) R || 34 nepos $\Xi^{(acc.\,\lambda')}$ σχ *Pers.* ut nepos $\Psi^{(acc.\,Q)}$

2 vitam agricolarum summa tranquillitate rerum exornatam prosequitur Ξ laudatio vitae rusticae Ψ σχ A laudatio *etc.* exornatae summa tranquillitate rerum Q || 1 negotiis ΞΨ *Pph.* σχ A V *metr. Prisc. Is.* negotio *Victor. August.* || 3 bobus B $\Psi^{(acc.\,Q\pi^2)}$ *Prisc.* bubus AaCRπ || 6 neque $\Xi^{(acc.\,\lambda')}$ nec $\Psi^{(acc.\,Q)}$

forumque vitat et superba civium
potentiorum limina.
ergo aut adulta vitium propagine
altas maritat populos
aut in reducta valle mugientium
prospectat errantis greges
inutilisque falce ramos amputans
feliciores inserit
aut pressa puris mella condit amphoris
aut tondet infirmas ovis.
vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus agris extulit,
ut gaudet insitiva decerpens pira
certantem et uvam purpurae,
qua muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane, tutor finium.
libet iacere modo sub antiqua ilice,
modo in tenaci gramine:
labuntur altis interim ripis aquae,
queruntur in silvis aves
fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
somnos quod invitet levis.
at cum tonantis annus hibernus Iovis
imbris nivisque conparat,
aut trudit acris hinc et hinc multa cane
apros in obstantis plagas
aut amite levi rara tendit retia
turdis edacibus dolos

21 mun.—Pri. *Diom. 1, 382, 3* || **31. 32** *Serv. A. 1, 378*

Ξ: AaBC *acc. interd.* *λ'* | *Ψ*: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

13. 14. 11. 12 *hoc ordine Fabricius* || **18** agris *ΞΨ* 𝔅l arvis Q(*acc.* R) uvis *π* || **19** gaudet *Ξ*(*acc.* λ' QR) gaudens *Ψ* || **20** purpurae] purpura 𝔅l R*p.ras.* || **23** *novum carmen, titulus:* introducit quendam feneratorem loquentem et laudantem vitam quietam et non tamen suum propositum deserentem AaCλ'; *intervallum vel littera init. maior* BQ; *continuant Ψ Pph.* σχAV || **25** ripis (ris- R^1) *Ξ*(*acc.* λ' Q$R^1\pi^1$) rivis *Ψ* (Fδ$R^2\pi^2$) 𝔅l || **27** fontes *ΞΨ Pph.* frondes *Markland haud scio an recte cf. Prop. 4, 4, 4; sed cf. c. 3, 13, 15* || **29** at] aut BCu || **33** tendit] tetendit Fδ*a.ras.*

pavidumque leporem et advenam laqueo gruem
  iucunda captat praemia.
quis non malarum quas amor curas habet
  haec inter obliviscitur?
quodsi pudica mulier in partem iuvet
  domum atque dulcis liberos,
Sabina qualis aut perusta solibus
  pernicis uxor Apuli,
sacrum vetustis exstruat lignis focum
  lassi sub adventum viri
claudensque textis cratibus laetum pecus
  distenta siccet ubera
et horna dulci vina promens dolio
  dapes inemptas adparet:
non me Lucrina iuverint conchylia
  magisve rhombus aut scari,
siquos Eois intonata fluctibus
  hiems ad hoc vertat mare,
non Afra avis descendat in ventrem meum,
  non attagen Ionicus
iucundior quam lecta de pinguissimis
  oliva ramis arborum
aut herba lapathi prata amantis et gravi
  malvae salubres corpori
vel agna festis caesa Terminalibus
  vel haedus ereptus lupo.
has inter epulas ut iuvat pastas ovis
  videre properantis domum,
videre fessos vomerem inversum boves
  collo trahentis languido
positosque vernas, ditis examen domus,
  circum renidentis Lares. —

42 *Serv. G. 3, 230* || **49—52** *Prisc. 2, 473, 14. 2, 570, 25* || **63. 64** *Serv. B. 2, 66*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

37—70 *om.* B || **50** scari] scauri C[1] (?) λ' R[2]π[2] || **54** *s.* iucundior : Quam Q(*acc.* R) iucundior *om.* δ[1] || **61** ut ΞΨ et Q || **65** positos *codd.* postos R (*sed* i *superscr.*) *cf.* *9, 1* || **66** Lares] Laris *Vollmer*

haec ubi locutus faenerator Alfius,
  iam iam futurus rusticus,
omnem redegit idibus pecuniam,
  quaerit kalendis ponere.

III

Parentis olim siquis inpia manu
  senile guttur fregerit,
edit cicutis alium nocentius.
  o dura messorum ilia.
quid hoc veneni saevit in praecordiis?
  num viperinus his cruor
incoctus herbis me fefellit? an malas
  Canidia tractavit dapes?
ut Argonautas praeter omnis candidum
  Medea mirata est ducem,
ignota tauris inligaturum iuga
  perunxit hoc Iasonem,
hoc delibutis ulta donis paelicem
  serpente fugit alite.
nec tantus umquam siderum insedit vapor
  siticulosae Apuliae
nec munus umeris efficacis Herculis
  inarsit aestuosius.
at siquid umquam tale concupiveris,
  iocose Maecenas, precor,
manum puella savio opponat tuo
  extrema et in sponda cubet.

3 21. 22 *Pph. epo. 14, 13*

Ξ: AaC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ
69 redegit ΞΨ𝔅l *Pph.* relegit λ'*corr.*
3 *redit* B | execratur quod apud Maecenatem allium comederat et aestu torquebatur Ξ ad C. Maecenatem. ternarius iambicus binarius iambicus epodicos ΨM; *inscr.* ΞΨ *coniunx.* a, ΨΞ *coni.* γ ad Maecenatem σχA || **3** edit ΞΨ𝔅l *Pph.* σχAV edat π^2u || **9—22** *om.* B || **20** iocose] iocosa *Markland*

IV

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
tecum mihi discordia est,
Hibericis peruste funibus latus
et crura dura compede.
licet superbus ambules pecunia,
fortuna non mutat genus.
videsne, sacram metiente te viam
cum bis trium ulnarum toga,
ut ora vertat huc et huc euntium
liberrima indignatio?
'sectus flagellis hic triumviralibus
praeconis ad fastidium
arat Falerni mille fundi iugera
et Appiam mannis terit
sedilibusque magnus in primis eques
Othone contempto sedet.
quid attinet tot ora navium gravi
rostrata duci pondere
contra latrones atque servilem manum
hoc, hoc tribuno militum?'

4 8 bis uln. *Pph. epi. 1, 18, 30*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

4 ad Sextum Menam libertinum. Vedium Rufum ex servitute miratur usurpasse equestrem dignitatem usque ad tribunatum militum Ξ in Sextum Pompeium libertum Fγ in Menam Sexti Pompei libertum δ in Sextum Pompeium Sex. lib. Menam. iambice Q(M) *sim.* R *cf. Hermes '35, 257, ubi errores et affinitates titulorum* Q *explicantur* || 1 obtigit (-teg- B)BΨ optigit Ξ(*acc.* λ' QR) || 7 metiente] mentiente l[1] *δa.ras.* π R[1] mertiente B || 8 trium *Barth* ter ΞΨ *Pph.* 'sex ulnarum' *et* 'sex . . . ulnis . . .' *interpr. Pph. et* σχ AV; *om. codd. Pph. epi. 1, 18, 30* || 15 eques ΞΨ *Pph.* et eques Aaλ'

V

'At o deorum quidquid in caelo regit
  terras et humanum genus,
quid iste fert tumultus? aut quid omnium
  voltus in unum me truces?
per liberos te, si vocata partubus
  Lucina veris adfuit,
per hoc inane purpurae decus precor,
  per inprobaturum haec Iovem,
quid ut noverca me intueris aut uti
  petita ferro belua?'
ut haec trementi questus ore constitit
  insignibus raptis puer,
inpube corpus, quale posset inpia
  mollire Thracum pectora,
Canidia brevibus inplicata viperis
  crinis et incomptum caput
iubet sepulcris caprificos erutas,
  iubet cupressos funebris
et uncta turpis ova ranae sanguine
  plumamque nocturnae strigis
herbasque quas Iolcos atque Hiberia
  mittit venenorum ferax,

5 1 — deor. *Cled. 5, 74, 8* || **1** *Serv. A. 9, 144 Diom. 1, 528, 19 Serv. 4, 471, 23* || **1. 2** *Serv. A. 7, 363 Don. Ter. Andr. 666 Prisc. 3, 196, 12* || **11—13** corp. *Prisc. 2, 249, 23 om.* ins. r. || **21. 22** *Serv. A. 9, 582*

Ξ: **AaBC** *acc. interd.* λ' | Ψ: **F**λ'δπ**R** | Q: γ**M** *acc. interd.* **R**π

5 puerum praetextatum defossum inducit a canidia quo necato Alfio Varo daret potionem delinimentorum ΞQ (*sed* deliramentorum Q) in Gratidiam converso nomine. ternarius iambicus binarius, iambicus epodicos Ψ in Canidiam mutato nomine σχA || **1** regit Ξ(acc. Q R) 𝔅l(?) *Pph. Serv. Don. Prisc. Diom.* regis Ψ || **3** aut Ξ(acc. λ') *lemma Pph. cf. 7, 1* et Ψ(acc. Q) 𝔅l(?) || **11** haec Ξ(acc. λ' QR²) *Prisc.* haec & Ψ, *sim.* R¹(& rem-) || **15** inplicata (impl-) Ψ(acc. Q) σχAV illigata Ξ(acc. λ') *Pph.* || **18** cupressos Ξ(acc. Q) cupressus Ψ || **20** nocturnae strigis Ψ(acc. Q) strigis nocturnae *vel sim.* Ξ(acc. λ') || **21** (h)iolc(h)os Ξ(acc. QR) 𝔅l *Pph.* colc(h)os Ψ C σχAV *codd. Pph., variant codd. Serv.* | atque Ψ(acc. Q) *Serv.* aut Ξ(acc. λ')

et ossa ab ore rapta ieiunae canis
flammis aduri Colchicis.
at expedita Sagana per totam domum
spargens Avernalis aquas
horret capillis ut marinus asperis
echinus aut currens aper.
abacta nulla Veia conscientia
ligonibus duris humum
exhauriebat, ingemens laboribus,
quo posset infossus puer
longo die bis terque mutatae dapis
inemori spectaculo,
cum promineret ore, quantum exstant aqua
suspensa mento corpora;
exsecta uti medulla et aridum iecur
amoris esset poculum,
interminato cum semel fixae cibo
intabuissent pupulae.
non defuisse masculae libidinis
Ariminensem Foliam
et otiosa credidit Neapolis
et omne vicinum oppidum,
quae sidera excantata voce Thessala
lunamque caelo deripit.
hic inresectum saeva dente livido
Canidia rodens pollicem
quid dixit aut quid tacuit? 'o rebus meis
non infideles arbitrae,
Nox et Diana, quae silentium regis,
arcana cum fiunt sacra,
nunc, nunc adeste, nunc in hostilis domos
iram atque numen vertite.

33 mut. — **34** *Prisc. 2, 321, 16*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

28 currens ΞΨσχAV Laurens *N. Heinsius* || **34** inemori (īnemori B) Ξ(*acc.* λQR π*p. ras.*) *Prisc.* inmemori *vel sim.* Ψ || **37** ex(s)ecta ΞΨ𝔅l ex(s)ucta $C^2 \lambda^2 \varsigma$ exesa *N. Heinsius* || **42** arimenensem AaBC

formidulosis dum latent silvis ferae
dulci sopore languidae,
senem, quod omnes rideant, adulterum
latrent Suburanae canes
nardo perunctum, quale non perfectius
meae laborarint manus.
quid accidit? cur dira barbarae minus
venena Medeae valent,
quibus superbam fugit ulta paelicem,
magni Creontis filiam,
cum palla, tabo munus inbutum, novam
incendio nuptam abstulit?
atqui nec herba nec latens in asperis
radix fefellit me locis:
indormit unctis omnium cubilibus
oblivione paelicum.
a a, solutus ambulat veneficae
scientioris carmine.
non usitatis, Vare, potionibus,
o multa fleturum caput,
ad me recurres nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus:
maius parabo, maius infundam tibi
fastidienti poculum,
priusque caelum sidet inferius mari
tellure porrecta super,
quam non amore sic meo flagres uti
bitumen atris ignibus.'

57. 59. 60 *Prisc. interpol. 3, 128* || **57** senes—rid. *Sacerd. 6, 523, 7*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ' | *Ψ*: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

55 formidulosis (-dol-) *ΞΨ* formidulos(a)e (-dol-) Q *cf.* σχΓ: 'non formidulosis silvis, sed formidulosae ferae ...' | dum *Ψ* cum *Ξ*(*acc.* λ' QR) *cf. v. 52* || **58** latrent *ΞΨ* σχAV latrant *Zielinski Mél. Navarre 447* | suburanae *ΞΨ* suburbanae AaC[1] (*?*) λ' || **60** laborarint *Ψ*(*acc.* Q) 𝔅𝔩 laborarunt *Ξ*(*acc.* λ') *cf. Zielinski l. l. 444. 447* || **63** superbam *Ψ* 𝔅𝔩 superba *Ξ*(*acc.* QR[2]π) σχAV || **65** inbutum (imb-) *Ψ*(*acc.* Q) infectum *Ξ* *cf.* σχAV | novam] noua AB π *p. ras.* || **71** a(h) a(h) *vel sim.*] *om.* BCλR || **79** mari *Ξ*(*acc.* λ' Q) mare *Ψ*

sub haec puer iam non, ut ante, mollibus
lenire verbis inpias,
sed dubius unde rumperet silentium,
misit Thyesteas preces:
'venena magnum fas nefasque, non valent
convertere humanam vicem.
diris agam vos: dira detestatio
nulla expiatur victima.
quin, ubi perire iussus exspiravero,
nocturnus occurram furor
petamque voltus umbra curvis unguibus,
quae vis deorum est Manium,
et inquietis adsidens praecordiis
pavore somnos auferam.
vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
contundet obscaenas anus.
post insepulta membra different lupi
et Esquilinae alites
neque hoc parentes, heu mihi superstites,
effugerit spectaculum.'

VI

Quid inmerentis hospites vexas canis,
ignavus adversum lupos?
quin huc inanis, si potes, vertis minas
et me remorsurum petis?

89 dira —**90** *Serv. A. 7, 597*

Ξ: **AaBC** *acc. interd.* λ' | *Ψ*: **Fλ'δπR** | **Q**: **γM** *acc. interd.* **Rπ**

83 haec] hoc Rπ, *sed in π superscr.* ę || **87** magnum *ΞΨ Pph. cf. Zielinski Irisiona 1, 310* magica *Btl.* maga non *Haupt* || **88** non vertere humanas uices *Btl.* || **94** deorum manium est *lemma* σχAV || **98** contundet Ψ(*acc.* QR) contundat Ξ(*acc.* λ') || **102** effugerit Ψ(*acc.* QR) *Pph.* effugerint Ξ(*acc.* λ') *πa. ras.*

6 maledicum poetam in se irritat minaturque, si solita rabie fuerit elatus Ξ in Cassium Severum. ternarius iambicus binarius iambicus epodicos ΨQ dicolos. in Cassium Severum σχA || **2** ignavus vel bis hostis lupos adversum Rπ[1] (?) | adversum] adversus CF adversos B || **3** vertis Ξ(*acc.* λ' QR[1]π[1]) verte Ψ𝔅l || **4** petis Ξ(*acc.* λ' QR[1]π[1]) pete Ψ𝔅l (?)

nam qualis aut Molossus aut fulvos Lacon,
  amica vis pastoribus,
agam per altas aure sublata nivis,
  quaecumque praecedet fera;
tu, cum timenda voce complesti nemus,
  proiectum odoraris cibum.
cave cave, namque in malos asperrimus
  parata tollo cornua,
qualis Lycambae spretus infido gener
  aut acer hostis Bupalo.
an si quis atro dente me petiverit,
  inultus ut flebo puer?

VII

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
  aptantur enses conditi?
parumne campis atque Neptuno super
  fusum est Latini sanguinis,
non ut superbas invidae Karthaginis
  Romanus arces ureret
intactus aut Britannus ut descenderet
  sacra catenatus via,
sed ut secundum vota Parthorum sua
  urbs haec periret dextera?
neque hic lupis mos nec fuit leonibus
  umquam nisi in dispar feris.
furorne caecus an rapit vis acrior
  an culpa? responsum date.

6 **5—7** alt. (*om.* **agam**) *Sacerd. 6, 527, 17*

Ξ: **AaBC** *acc. interd.* λ′ | Ψ: **F**λ′δπ**R** | Q: γ**M** *acc. interd.* **R**π

5 Lacon Ψ *Sacerd. cf. Prisc. 6, 29, p. 220, 13* Laco **AaBCQ** || **15** petiverit Ξ(*acc.* λ′ **QR**π²) oppetiverit Ψ

7 primo civili bello finito ut ab alio abstineatur deprecatur Ξ ternarius *etc.* (*v. inscr. 6*) **FR** *inscr.* Ξ**FR** *coniunx.* **Q** ad r. p. de bellis civilibus. ternarius *etc.* δ ad rem publicam dicolos σχ**A** || **1** dexteris **CF**π**R** *metrici* dextris **AaB**λ′γ**M**δ || **4** fusūst π¹ || **12** umquam] numquam *ed. Ven. 1490. hanc crudelitatem bestiis quamvis feris numquam fuisse vult nisi in disparia genera* || **13** caecus] caecos γς *Btl.*

tacent et albus ora pallor inficit
mentesque perculsae stupent.
sic est: acerba fata Romanos agunt
scelusque fraternae necis,
ut inmerentis fluxit in terram Remi
sacer nepotibus cruor.

VIII

Rogare longo putidam te saeculo,
viris quid enervet meas,
cum sit tibi dens ater et rugis vetus
frontem senectus exaret
hietque turpis inter aridas natis
podex velut crudae bovis.
sed incitat me pectus et mammae putres,
equina quales ubera,
venterque mollis et femur tumentibus
exile suris additum.
esto beata, funus atque imagines
ducant triumphales tuum
nec sit marita quae rotundioribus
onusta bacis ambulet.
quid, quod libelli Stoici inter Sericos
iacere pulvillos amant:

7 **17** acerb. —**18** σχ *Stat. Th. 1, 185*
8 **11** fun. —**12** σχ *Stat. Th. 6, 246 (268)* || **13. 14** σχ *Stat. Th. 4, 207*

Ξ: **AaBC** *acc. interd.* λ' | *Ψ*: **F**λ'δπ**R** | **Q**: γ**M** *acc. interd.* **R**π

15 albus ora pallor Ξ(*acc.* λ') ora p. a. Ψ(*acc.* Q) || **17** agunt] premunt σχ *Stat.*

8 prostitutam putidam anum sectatur vitia corporis eius proscribens Ξ in anum libidinosam quam aspernatur F in anum libidinosam scribit vel in Gratidiam quam aspernatur δ prostitutam *etc.* corporis eius ⟨proscribens⟩. in gratidiam Q ad anum deformem vel in Gratidiam σχA || **2** quid] quod **BCQ**(*acc.* R²) || **8** quales (-is **AaBCλR**π*pr.*)] qualia *Madvig*

inlitterati num minus nervi rigent
  minusve languet fascinum?
quod ut superbo provoces ab inguine,
  ore adlaborandum est tibi.

IX

Quando repostum Caecubum ad festas dapes
  victore laetus Caesare
tecum sub alta – sic Iovi gratum – domo,
  beate Maecenas, bibam
sonante mixtum tibiis carmen lyra,
  hac Dorium, illis barbarum?
ut nuper, actus cum freto Neptunius
  dux fugit ustis navibus
minatus urbi vincla, quae detraxerat
  servis amicus perfidis.
Romanus eheu – posteri negabitis –
  emancipatus feminae
fert vallum et arma miles et spadonibus
  servire rugosis potest
interque signa turpe militaria
  sol adspicit conopium.
at huc frementis verterunt bis mille equos
  Galli canentes Caesarem

19. 20 σχ *Iuv. 6, 298*
9 1 *Serv. 4, 471, 25 Diom. 1, 528, 27* ‖ **9. 10** *Serv. A. 6, 612* ‖ **15. 16** sig. mil. s. a. c. σχ *Iuv. 6, 80* ‖ **17. 18** *Serv. A. 6, 612*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ
17 num] non *lemma Pph.* | minus ΞΨ *Pph.* magis *N. Heinsius* ‖ **18** *om.* B | minusve] magisve *Guyet*
9 epodon. bello adversus Antonium et Cleopatram designat votis victoriam Caesaris Ξ ad C. Maecenatem. ternarius *etc.* (*v. inscr. 6*) Ψ *inscr.* ΞΨ *coniunx.* Q ad Mecenatem post Actiacum bellum σχA ‖ **1** repostum Ψ *Diom.* repositum Ξ(acc. QR πa.ras) *Serv.* ‖ **9** vincla Ξ(acc. Qπ) vincula Ψ ‖ **13—38** *om.* B ‖ **16** conopium (can-C) ΞR[1] *Pph.* σχAV conopeum Ψ(acc. Q) σχ *Iuv.* ‖ **17** at huc 𝔅l(*var.?*) a[2]ς σχΓ *cf. Pph.; comparatio Romanorum et Gallorum particulam adversativam postulat.* adhuc C*pr.* γ*var.* δ[2]λ′[1] ad hunc Aa[1]C*corr.* Fl*corr.* δπRγM σχAV *Serv.* ad hoc *Btl.* ab hoc *N. Heinsius* at hinc *Cuningham* at nunc *Housman*

hostiliumque navium portu latent
  puppes sinistrorsum citae.
io Triumphe, tu moraris aureos
  currus et intactas boves?
io Triumphe, nec Iugurthino parem
  bello reportasti ducem
neque Africanum, cui super Carthaginem
  virtus sepulcrum condidit.
terra marique victus hostis punico
  lugubre mutavit sagum,
aut ille centum nobilem Cretam urbibus
  ventis iturus non suis,
exercitatas aut petit Syrtis Noto
  aut fertur incerto mari.
capaciores adfer huc, puer, scyphos
  et Chia vina aut Lesbia,
vel quod fluentem nauseam coerceat
  metire nobis Caecubum.
curam metumque Caesaris rerum iuvat
  dulci Lyaeo solvere.

X

Mala soluta navis exit alite
  ferens olentem Mevium.
ut horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus;
niger rudentis Eurus inverso mari
  fractosque remos differat;
insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  frangit trementis ilices;

22 int. bov. *Ps. Prob. 4, 20, 8*
10 1 ςχ*Stat. Th. 3, 64* || 1. 2 *Serv. B. 3, 90*

Ξ: AaC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ
25 af(f)ricanum Ξ(*acc.* λ²QR *πa. ras.*) δ af(f)ricano Fλ'π*p. ras.* neque, Africani *Madvig* || 28 mutavit ΞΨ *Pph.* mutabit *Lachm.* || 35 nauseam ΨCQ*Pph.* ςχAVςχΓ nausiam Aaλ'π
10 *redit* B | invisum sibi Mevium devovet, ut horrendis prematur tempestatibus Ξ in Mevium poetam. ternarius *etc.* (*v. inscr. 6*) Ψ *inscr.* ΞΨ *coniunx.* Q (*inverso ordine* M) in Marcum Mevium ςχA || 2 Mevium *codd. plerique et inscr.* Maevium aBλ'R, *Serv. codd. plerique*

nec sidus atra nocte amicum adpareat,
qua tristis Orion cadit;
quietiore nec feratur aequore
quam Graia victorum manus,
cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
in inpiam Aiacis ratem.
o quantus instat navitis sudor tuis
tibique pallor luteus
et illa non virilis heiulatio
preces et aversum ad Iovem,
Ionius udo cum remugiens sinus
Noto carinam ruperit.
opima quodsi praeda curvo litore
porrecta mergos iuverit,
libidinosus immolabitur caper
et agna Tempestatibus.

XI

Petti, nihil me sicut antea iuvat
scribere versiculos amore percussum gravi,
amore, qui me praeter omnis expetit
mollibus in pueris aut in puellis urere.
hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere, silvis honorem decutit.

13 *Serv. A. 11, 259* || **13. 14** *Serv. A. 2, 615* || **23. 24** *Serv. B. 3, 8*
11 1 *Diom. 1, 528, 33 Serv. 4, 471, 30* || **1. 2** *Victorin. 6, 170, 8. 6, 182, 27 Fortunatian. 6, 303, 25 Terentian. 6, 413, 2969* || **2** *Caes. Bass. 6, 271, 19. 21 Prisc. 3, 459, 22 Victorin. 6, 102, 3. 170, 34. 173, 17. Fortunatian. 6, 294, 21 Diom. 1, 511, 5. 529, 1 Terentian. 6, 413, 2974*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ
18—20 *om.* B || **18** aversum Ξ(*acc.* QRπ) σχAV adversum Ψ *duplicem lectionem testatur* σχΓ || **19** *s.* sinus ⁝ Noto (-tho Fl, -ta R[1]) Ψ(*acc.* M) *Pph.* sinu ⁝ Notus Ξ𝔅l sinus ⁝ Notu R*p. ras.* sinus ⁝ Notus γλ' (?) || **22** iuverit] iuveris u*var.* ς
11 Pettio amico suo. invisam sibi poeticen esse in concubitus suos irrumpentem Ξ ad Pettium. de Inachia quam diligit. ternarius iambicus quadratus compositus a dactylo in iambum Ψ *inscr.* ΞΨ *coniunx.* Q ad Pettium σχA || **1** Petti *codd. maior pars, Pph. Terent. Fortun. Victor. inscript.* (*cf. K.-H.*) Pecti aBδR[2] (?) γM *Serv. Diom. cod. A* || **2** percussum AaBQ *Caes. Bass. Victor. Fortunat. p. 294, 21 Diom. Prisc.* perculsum ΨC *Fortun. p. 303, 26 Terentian.*

heu me, per urbem – nam pudet tanti mali –
fabula quanta fui, conviviorum et paenitet,
in quis amantem languor et silentium
arguit et latere petitus imo spiritus.
'contrane lucrum nil valere candidum
pauperis ingenium' querebar adplorans tibi,
simul calentis inverecundus deus
fervidiore mero arcana promorat loco.
'quodsi meis inaestuet praecordiis
libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
fomenta volnus nil malum levantia,
desinet inparibus certare summotus pudor.'
ubi haec severus te palam laudaveram,
iussus abire domum ferebar incerto pede
ad non amicos heu mihi postis et heu
limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
nunc gloriantis quamlibet mulierculam
vincere mollitia amor Lycisci me tenet;
unde expedire non amicorum queant
libera consilia nec contumeliae graves,
sed alius ardor aut puellae candidae
aut teretis pueri longam renodantis comam.

XII

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera quid mihi quidve tabellas

8 *Sacerd. 6, 544, 5*
12 1 *Serv. A. 1, 592 Isid. orig. 16, 5, 19* || **1. 2** *Victorin. 6, 170, 15. 181, 21 Fortunatian. 6, 303, 29* || **2–3** mittis *Victorin. 6, 170, 27*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ
8 et *om. Sacerd.* ut *Btl.* || **9** et languor δ || **11** contrane] -que R[1] (?) π[1] u || **13–28** *om.* B || **16** ventis] venus Aaλ' || **21** et heu] et eheu π *a. ras.* u eheu Fπ *p. ras.* heu R || **24** mollitia] -ie R *pr.* (?) ς *Btl.*
12 summae libidinis mulierem repellit et dignam ait esse elephantis. primus versus heroicus est, secundus tetrapodia heroica epodos Ξ in Gratidiam converso nomine. senarius epicus, quadratus dactylicos epodicos Ψ *inscr.* ΞΨ *coniunx.* Q ad Inachiam meretricem dicolos σχA || **2** quid mihi Ξ σχAV *Victor. bis* cur mihi Ψ (*acc.* Q) *Fortunat. Victor. p. 170, 27* quidve ΞΨ *Victor.* curve u *lemma* σχ AV *Fortunat.*

mittis nec firmo iuveni neque naris obesae?
namque sagacius unus odoror,
polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
quam canis acer ubi lateat sus.
qui sudor vietis et quam malus undique membris
crescit odor, cum pene soluto
indomitam properat rabiem sedare neque illi
iam manet umida creta colorque
stercore fucatus crocodili iamque subando
tenta cubilia tectaque rumpit,
vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:
'Inachia langues minus ac me;
Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
mollis opus. pereat male quae te
Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem,
cum mihi Cous adesset Amyntas,
cuius in indomito constantior inguine nervus
quam nova collibus arbor inhaeret.
muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
cui properabantur? tibi nempe,
ne foret aequalis inter conviva, magis quem
diligeret mulier sua quam te.
o ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acris
agna lupos capreaeque leones.'

XIII

Horrida tempestas caelum contraxit et imbres
nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc siluae

7 *Micon 400* || 11 iamque suba. *Eutych. 5, 467, 21* || 25 — fugis *Charis. 1, 158, 6 Metrorius 6, 242, 14* | o ego inf. *Charis. 1, 557, 19 Metrorius 6, 230, 20*
13 2 *Prisc. 2, 16, 10. 304, 8. 3, 112, 23*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ
3 mittis] mittes ABλ' | firmo iuveni] iuv. fi. AQu || 7 qui Ξ(*acc.* l QRπ*pr.*) δ *Micon* quis Fλπ*corr.* || 8 crescit Ξ(*acc.* λ'Q) crescat Ψ || 22 properabantur] properabuntur Aaλ' R[1] || 25 non felix] infelix *Charis. Metr.* | quam] quem *Charis. Metr.*
13 amicos hortatur ut vim tempestatis de die discumbendo vitent et, dum non sit impedimento senectus, voluptatibus va-

Threicio Aquilone sonant. rapiamus, amici,
occasionem de die, dumque virent genua
et decet, obducta solvatur fronte senectus.
tu vina Torquato move consule pressa meo.
cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
reducet in sedem vice. nunc et Achaemenio
perfundi nardo iuvat et fide Cyllenaea
levare diris pectora sollicitudinibus,
nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
'invicte, mortalis dea nate puer Thetide,
te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
findunt Scamandri flumina lubricus et Simois,
unde tibi reditum certo subtemine Parcae
rupere, nec mater domum caerula te revehet.
illic omne malum vino cantuque levato,
deformis aegrimoniae dulcibus adloquiis.'

XIV

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
oblivionem sensibus,
pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
arente fauce traxerim,
candide Maecenas, occidis saepe rogando:
deus, deus nam me vetat

7 deus — 8 vice *Prisc. 2, 47, 16*
14 2 *Sacerd. 6, 520, 15*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ cent Ξ ad amicos. senarius epicus quadratus compositus (comicos *codd., cf. inscr. 11*) ab iambo in dactylon Ψ *inscr.* ΞΨ *coniunx.* Q *v. Hermes '35, 258.* ad amicos [iambicus] dicolos σχA || 3 amici ΞΨ *Pph. cf. tit.* ΞΨ amice *Btl.* || 9 Cyllenea *vel sim.* Ξ(*acc.* λ′ Q) Cyllena Ψ Cyllene R*a. ras.? cf. Housman Journ. of Phil. '14, 66* || 11 grandi cecinit Ψ(*acc.* Q) cecinit grandi Ξ(*acc.* λ′) || 13 parvi] flavi *N. Heinsius* proni *Btl.* puri *Peerlk.* tardi *Meineke* || 15 subtemine ΞΨ *Pph.* σχAV subtegmine ABu

14 Maecenati excusat desidiam suam et obiurgat se quod non consummaverit iambica opera amoribus avocatus Ξ ad C. Maecenatem. senarius epicus binarius iambicus epodicos Ψ *inscr.* ΞΨ *coniunx.* Q ad Mecenatem. dicolos σχA || 3 ut si Ξ(*acc.* λ′ Qπ) uti Ψ

inceptos olim, promissum carmen, iambos
  ad umbilicum adducere.
non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
  Anacreonta Teium,
qui persaepe cava testudine flevit amorem
  non elaboratum ad pedem.
ureris ipse miser. quodsi non pulcrior ignis
  accendit obsessam Ilion,
gaude sorte tua: me libertina nec uno
  contenta Phryne macerat.

XV

Nox erat et caelo fulgebat Luna sereno
  inter minora sidera,
cum tu, magnorum numen laesura deorum,
  in verba iurabas mea,
artius atque hedera procera adstringitur ilex
  lentis adhaerens bracchiis,
dum pecori lupus et nautis infestus Orion
  turbaret hibernum mare
intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
  fore hunc amorem mutuum,
o dolitura mea multum virtute Neaera:
  nam siquid in Flacco viri est,
non feret adsiduas potiori te dare noctes
  et quaeret iratus parem,
nec semel offensi cedet constantia formae,
  si certus intrarit dolor.

10 *Sacerd. 6, 520, 16*
15 4. 5 *Prisc. 3, 311, 11*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

10 Anacreonta] N̄acreonta *vel sim.* Ξ

15 Neaeram amicam suam alloquitur periuriisque eius se deceptum indicat quod suum amorem in alium transtulisset; quem negat perpetuum futurum ΞQ in Neaeram amicam. senarius epicus binarius iambicus epodicos Ψ ad Neeram de periurio. [ternarius] dicolos σχA ‖ 9 agitaret] agitarit $\delta\pi^1$u ‖ 12 viri Ξ(*acc.* λ' Q) *Pph.* σχcp virium Ψ ‖ 14 quaeret] quaerit AaBπ ‖ 15 offensi σχΓVcpσχΓ *defend. Btl.* offensae ΞΨ *Pph.* σχΓVσχΓ

et tu, quicumque es felicior atque meo nunc
superbus incedis malo,
sis pecore et multa dives tellure licebit
tibique Pactolus fluat
nec te Pythagorae fallant arcana renati
formaque vincas Nirea,
heu heu, translatos alio maerebis amores,
ast ego vicissim risero.

XVI

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
suis et ipsa Roma viribus ruit.
quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
minacis aut Etrusca Porsenae manus
aemula nec virtus Capuae nec Spartacus acer
novisque rebus infidelis Allobrox,
nec fera caerulea domuit Germania pube
parentibusque abominatus Hannibal:
inpia perdemus devoti sanguinis aetas
ferisque rursus occupabitur solum;
barbarus heu cineres insistet victor et urbem
eques sonante verberabit ungula;
quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini,
– nefas videre – dissipabit insolens.
forte quid expediat communiter aut melior pars,
malis carere quaeritis laboribus.

21 σχ *Stat. Th. 3, 483*

Ξ: AaBC *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: γM *acc. interd.* Rπ

17 tu *om.* Ψ(Fδπ) || 18 *hinc cod.* a *a* Q *derivatur* || 22 Nirea a Rδ^1(?) Nerea *cett. Pph.* || 23 heu heu Ψ(λ′δπR)$^{(acc.\,Q)}$ eheu (e)heu Ξ eheu F

16 alterna vice heroo, alterna iambico scripta est. verum Horatius rei publicae deflet fortunam ΞM ad populum. alterna *etc.* aγ commiseratio rei publicae de bellis civilibus Ψ ad populum R || 8 abominatus ΞΨ σχcp abominandus Aλ′ || 10 rursus] rursum δu || 12 eques ΨQ eque *(per haplogr.)* C, *inde* equi A et qui B || 14 videre Ξ$^{(acc.\,\lambda)}$ videri Ψ$^{(acc.\,Q)}$ 𝔅𝔩 || 15 quid] quod ς forte (quod expediat!) *Rutgers, Btl.* forte quid expediam *Peerlk.*

nulla sit hac potior sententia: Phocaeorum
velut profugit exsecrata civitas
agros atque lares patrios, habitandaque fana
apris reliquit et rapacibus lupis,
ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas
Notus vocabit aut protervos Africus.
sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
ratem occupare quid moramur alite?
sed iuremus in haec: simul imis saxa renarint
vadis levata, ne redire sit nefas;
neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
im mare seu celsus procurrerit Appenninus
novaque monstra iunxerit libidine
mirus amor, iuvet ut tigris subsidere cervis,
adulteretur et columba miluo,
credula nec ravos timeant armenta leones
ametque salsa levis hircus aequora.
haec et quae poterunt reditus abscindere dulcis
eamus omnis exsecrata civitas,
aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
inominata perpremat cubilia.
vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca praeter et volate litora.
nos manet Oceanus circumvagus: arva beata
petamus, arva divites et insulas,
reddit ubi cererem tellus inarata quotannis
et inputata floret usque vinea,
germinat et numquam fallentis termes olivae
suamque pulla ficus ornat arborem,

16 27. 28 et ante Pad. — cac. *Serv. A. 11, 403*

Ξ: ABC *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: aγM *acc. interd.* Rπ

22 vocabit] vocavit ARπ*pr.* || 23—26 *om.* B || 25 renarint] renarent Rπ¹ || 27 quando] et ante *Serv.* || 33 ravos *vel sim.* Ξ𝔅l *lemma Pph. lemma* σχA flavos Ψ(*acc.* Q) s(a)evos λ′ || 36 omnis BC *Pph.* σχΓV omnes *cett.* || 37 ex(s)pes Aλ′RπaM²δ² *Pph.* σχΓ expers BCFδ¹γM¹σχΓV || 38 perpremat Ξ(*acc.* l) *lemma Pph.* perprimat Ψ(*acc.* Q)

mella cava manant ex ilice, montibus altis
levis crepante lympha desilit pede.
illic iniussae veniunt ad mulctra capellae
refertque tenta grex amicus ubera, 50
nec vespertinus circumgemit ursus ovile
nec intumescit alta viperis humus;
nulla nocent pecori contagia, nullius astri 61
gregem aestuosa torret inpotentia. 62
pluraque felices mirabimur, ut neque largis 53
aquosus Eurus arva radat imbribus,
pinguia nec siccis urantur semina glaebis, 55
utrumque rege temperante caelitum. 56
non huc Argoo contendit remige pinus
neque inpudica Colchis intulit pedem;
non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
laboriosa nec cohors Ulixei. 60
Iuppiter illa piae secrevit litora genti, 63
ut inquinavit aere tempus aureum,
aere, dehinc ferro duravit saecula, quorum 65
piis secunda vate me datur fuga.

XVII

Iam iam efficaci do manus scientiae,
supplex et oro regna per Proserpinae,
per et Dianae non movenda numina,
per atque libros carminum valentium
refixa caelo devocare sidera, 5
Canidia, parce vocibus tandem sacris

47. 48 *Terentian. 6, 412, 2957*

Ξ: ABC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: aγM *acc. interd.* Rπ

48 crepante ΞΨ *Pph.* sonante *Terent.* | lympha (li-) Ξ(*acc.* λ' Q R^{2} π) *Pph. Terent.* nympha (ni-) Ψ | desilit] dissilit *Terent.* || **49** mulctra] multra FπR || **51** ovile *vel sim.* Ξ(*acc* λ' Q R π) ovili *vel sim.* F d a^{1} (?) 𝔅l || **52** *om.* B || **61** *s. loco non suo traditos in codd. et* σχ A V *huc restituit Heynemann; post 56 posuit Btl.; seclus. ed. Bipont. 1783*; *Peerlk.*: 50. 53—56. 61. 62. 51. 52. 57—60. 63 || **54** radat] radit BR || **61** astri] austri Bγπ

17 fingit se Canidiae veneficiis superatum. allegoricos deprecatur ut sibi parcat Ξ Q in Canidiam Ψ || **5** refixa Ξ(*acc.* Q) σχ Γ defixa Ψ

citumque retro solve, solve turbinem.
movit nepotem Telephus Nereium,
in quem superbus ordinarat agmina
Mysorum et in quem tela acuta torserat,
unxere matres Iliae additum feris
alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
postquam relictis moenibus rex procidit
heu pervicacis ad pedes Achillei;
saetosa duris exuere pellibus
laboriosi remiges Ulixei
volente Circa membra; tunc mens et sonus
relapsus atque notus in voltus honor.
dedi satis superque poenarum tibi,
amata nautis multum et institoribus:
fugit iuventas et verecundus color
reliquit ossa pelle amicta lurida,
tuis capillus albus est odoribus;
nullum a labore me reclinat otium,
urget diem nox et dies noctem neque est
levare tenta spiritu praecordia.
ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina
caputque Marsa dissilire nenia.
quid amplius vis? o mare et terra, ardeo,
quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore nec Sicana fervida
virens in Aetna flamma: tu, donec cinis
iniuriosis aridus ventis ferar,
cales venenis officina Colchicis?
quae finis aut quod me manet stipendium?
effare: iussas cum fide poenas luam,
paratus expiare, seu poposceris

17 **17** vol. Circa *Prob. 4, 7, 26* || **18** *Sacerd. 6, 521, 6. 10*

Ξ: ABC *acc. interd.* λ′ | *Ψ*: Fλ′δπR | Q: aγM *acc. interd.* Rπ **11** unxere *Ψ*(*acc.* Q) 𝔅𝔩 luxere *Ξ*(*acc.* λ′) || **17** circa *Ξ*(*acc.* λQR) *Probus* circ(a)e *Ψ* || **18** relapsus *Ψ*(*acc.* Q) *Sacerd.* relatus *Ξ*(*acc.* λ′) || **22** amicta *Ψ*(*acc.* Q) amictus *Ξ*(*acc.* λ′aMR) || **24** a *Ξ*(*acc.* λ′aMR) ab *Ψ*(*acc.* γ) || **30** et terra] o terra *lemma* σχc *ex Ter. Ad. 5, 3, 4; Btl.* || **33** virens *ΞΨ* 𝔅𝔩 urens 1*p.ras.*π*var.*R*p.ras.* furens ς *Btl.*

centum iuvencos, sive mendaci lyra
voles sonare: 'tu pudica, tu proba
perambulabis astra sidus aureum.'
infamis Helenae Castor offensus vice
fraterque magni Castoris victi prece
adempta vati reddidere lumina:
et tu – potes nam – solve me dementia,
o nec paternis obsoleta sordibus
neque in sepulcris pauperum prudens anus
novendialis dissipare pulveres;
tibi hospitale pectus et purae manus
tuusque venter Pactumeius et tuo
cruore rubros obstetrix pannos lavit,
utcumque fortis exsilis puerpera.
'quid obseratis auribus fundis preces?
non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
inultus ut tu riseris Cotytia
volgata, sacrum liberi Cupidinis,
et Esquilini pontifex venefici
inpune ut urbem nomine inpleris meo?
quid proderat ditasse Paelignas anus
velociusve miscuisse toxicum?
sed tardiora fata te votis manent:
ingrata misero vita ducenda est in hoc,

48 *Serv. A. 5, 64 in Don. 4, 432, 20 Cled. 5, 42, 20 Pompei. 5, 166, 29. 176, 10 Cassiodor. de orat. 1 Mi 70, 1227 A* || **50. 51** et tuos rubr.—lav. *Pompei. 5, 293, 28*

Ξ: ABC *acc. interd.* λ' | Ψ: Fλ'δπR | Q: aγM *acc. interd.* Rπ

39 iuvencos] iuvencis ς *Btl.* || **40** sonare ΞΨ sonari Q(*acc.* R^{2}) || **42** vice ΞΨ σχΓV vicem MR*a.ras.* || **50** tuo] tuos *Pomp.* || **53** *titulus:* negat Canidiam sibi reconciliari ideo, quoniam veneficia eius vulgaverit; et ipsam Canidiam introducit loquentem *vel sim.* Ξ(*acc.* λ' Q) *et* σχγV, *ubi:* in quibusdam hic ode incipit et est titulus eius sic: negat Canidiam *etc.* || **56** cotitia *Pph. cod. M cf.* σχΓV *p. 465, 15* cotycia γ cocythia *vel sim. codd.*, σχΓV || **57** sacrum Ξ(*acc.* λ' Q R^{1}) sacra Ψ *de* a^{1}π *non constat* || **60** proderat ABλ' σχΓV proderit Ψ(*acc.* Q) C proderis R^{1} || **61** ve] que *Heinze* || **62** sed Ξ(*acc.* Q) si Ψ *Pph.*

novis ut usque suppetas laboribus.
optat quietem Pelopis infidi pater
egens benignae Tantalus semper dapis,
optat Prometheus obligatus aliti,
optat supremo conlocare Sisyphus
in monte saxum; sed vetant leges Iovis.
voles modo altis desilire turribus,
modo ense pectus Norico recludere,
frustraque vincla gutturi nectes tuo
fastidiosa tristis aegrimonia.
vectabor umeris tunc ego inimicis eques
meaeque terra cedet insolentiae.
an quae movere cereas imagines,
ut ipse nosti curiosus, et polo
deripere lunam vocibus possim meis,
possim crematos excitare mortuos
desiderique temperare pocula,
plorem artis in te nil agentis exitus?'

Ξ: ABC *acc. interd.* λ′ | Ψ: Fλ′δπR | Q: aγM *acc. interd.* Rπ

64 laboribus Ξ(*acc.* λ′) doloribus Ψ(*acc.* Q) cruciatibus δ² *var. cf. Pph.* | **65** infidi] infidus u || **67** aliti Ξ(*acc.* λ′ Q) 𝔅𝔩 alite Ψ || **72** nectes Ψ(*acc.* Q) innectes Ξ(*acc.* λ′ a) || **77** curiosus nosti BC | polo] choro *codd. Pph. cf.* σχγ || **80** pocula Ξ(*acc.* λ′) poculum Ψ(*acc.* Q) || **81** agentis ΞΨ(*acc.* M) habentis Q(aγRδ²) abentis π¹ (?) | exitus Ξ(*acc.* λ Q R²) exitum Ψ

Q. Horati Flacci epodon explicit. incipit carmen saeculare, quod patrimi et matrimae cantaverunt. ad chorum puerorum puellarumque Ξ

Q. Horatii Flacci epodon explicit. incipit carmen saeculare. in Apollinem et Dianam. proseutice tetracolos ΨM *inscr.* ΞΨ *coniunx.* aγ

post explicit Aλ′ *haec inseruerunt:* Vettius Agorius Basilius Mavortius uc. et inl. excom. dom. excons. ord. legi et ut potui emendavi conferente mihi magistro Felice oratore urbis Romae

SERMONVM

LIBER PRIOR

I

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudet diversa sequentis?
'o fortunati mercatores' gravis annis
miles ait, multo iam fractus membra labore;
contra mercator navim iactantibus Austris:
'militia est potior. quid enim? concurritur: horae
momento cita mors venit aut victoria laeta.'
agricolam laudat iuris legumque peritus,
sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat;
ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
solos felicis viventis clamat in urbe.
cetera de genere hoc — adeo sunt multa — loquacem
delassare valent Fabium. ne te morer, audi,
quo rem deducam. si quis deus 'en ego' dicat
'iam faciam quod voltis: eris tu, qui modo miles,
mercator; tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
vos hinc mutatis discedite partibus. eia,
quid statis?' nolint. atqui licet esse beatis.
quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas

1 3 *ex. Vatic. 242*

Ξ: B K *acc. interd.* g | Ψ̇: F λ′ δ π R *acc. interd.* K | Q: a γ E M *acc. interd.* R π Q *modo ad recensionem* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

1 1 sermonum liber primus incipit B σ incipit sermonum liber primus Ψ Q *sermones post artem poeticam, i. e. secundo inter opera dactylica loco, exhibet* B, *post epistulas, i. e. ultimo loco,* Ψ Q *Pph.; post carm. saec. exhibuit* 𝔅l *inscr.* eclogarum liber primus || 2 fors Ξ Ψ 𝔅l *Pph.* σ χ Γ V ν c sors B | illa] ulla E M || 12 clamat] cantat B || 18 discedite] decedite *Usener* || 19 nolint] nolent B

iratus buccas inflet neque se fore posthac
tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
praeterea, ne sic ut qui iocularia ridens
percurram – quamquam ridentem dicere verum
quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
doctores, elementa velint ut discere prima –
sed tamen amoto quaeramus seria ludo:
ille gravem duro terram qui vertit aratro,
perfidus hic caupo, miles nautaeque, per omne
audaces mare qui currunt, hac mente laborem
sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
parvola – nam exemplo est – magni formica laboris
ore trahit quodcumque potest atque addit acervo
quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
non usquam prorepit et illis utitur ante
quaesitis sapiens, cum te neque fervidus aestus
demoveat lucro neque hiems, ignis mare ferrum,
nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
quid iuvat inmensum te argenti pondus et auri
furtim defossa timidum deponere terra?
quod, si conminuas, vilem redigatur ad assem?
at ni id fit, quid habet pulcri constructus acervus?
milia frumenti tua triverit area centum:
non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut, si
reticulum panis venalis inter onusto
forte vehas umero, nihilo plus accipias quam
qui nil portarit. vel dic quid referat intra

25. 26 ut—doctores *Serv. A. 7, 115* | dant—doct. *Serv. G. 3, 360* || **33** *Serv. A. 4, 402* || **36—37** pror. *Serv. A. 4, 403* || **37** *ex. Vat. 243* || **41. 42** *Serv. A. 10, 526*

Ξ: **BK** *acc. interd.* **g** | *Ψ*: **Fλ'δπR** *acc. interd.* **K** | **Q**: **aγEM** *acc. interd.* **Rπ** **Q** *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

23. 22 *hoc ordine Ξ* || **23** ne *ΞΨ* neo **Fλ'** *codd. Pph. praeter* **P** || **24** dicere *ΞΨ* σχΓVνc discere **a**γ*a.ras.* **R***a.ras.* π*a.ras.* σχΓ**Vν**c || **27** amoto *Ψ*(*acc.* Q) amisso *Ξ* || **35** stravit *Ψ* *var.* (**Fl**[1]δπ*a.ras.*) || **38** sapiens *Ψ* 𝔅𝔩 *Pph.* (?) patiens *Ξ*(*acc.* QR) σχΓVcσχΓ**Vν** || **39** demoveat *Ξ*(*acc.* QRπ) 𝔅𝔩 dimoveat *Ψ* || **46** ac **B***Ψ* quam **KgQ**

naturae finis viventi, iugera centum an
mille aret? 'at suave est ex magno tollere acervo.'
dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
vel cyatho et dicas 'magno de flumine mallem
quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.' eo fit,
plenior ut siquos delectet copia iusto,
cum ripa simul avolsos ferat Aufidus acer.
at qui tantuli eget quanto est opus, is neque limo
turbatam haurit aquam neque vitam amittit in undis.
at bona pars hominum decepta cupidine falso
'nil satis est', inquit, 'quia tanti quantum habeas sis':
quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter
quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
sordidus ac dives, populi contemnere voces
sic solitus: 'populus me sibilat, at mihi plaudo
ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.'
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
flumina — quid rides? mutato nomine de te
fabula narratur: congestis undique saccis
indormis inhians et tamquam parcere sacris
cogeris aut pictis tamquam gaudere tabellis.
nescis, quo valeat nummus, quem praebeat usum?
panis ematur, holus, vini sextarius, adde
quis humana sibi doleat natura negatis.
an vigilare metu exanimem, noctesque diesque
formidare malos fures, incendia, servos,
ne te conpilent fugientes, hoc iuvat? horum

55 *ex. Vatic. 244* || **68—69** flum. σχ *Stat. Th. 4, 538* || **69** quid —**70** narr. *Serv. A. 6, 603* || **77** *ex. Vatic. 245* || **78** horum —**79** *Prisc. 3, 218, 11 ex. Vat. 246 Micon 88*

Ξ: **BK** *acc. interd.* **g** | **Ψ**: **F**λ′ δ π **R** *acc. interd.* **K** | **Q**: **a**γ**EM** *acc. interd.* **R**π **Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinet.*

50 viventi Ψ(*acc.* Q) *Pph.* vivent **B** *om.* **K** viventis *Chabot* || **55** mallem (malle **B**) Ξ(*acc.* QR^2) malim Ψ *ex. Vatic.* || **57** delectet] delectat **F**λ′ **E***p.ras.* || **59** tantuli eget **Q**λ *superscr.* δ π **R** tantulo eget **KF**λ′ tanto leget **B** tanto eget **g** || **60** neque ΞΨ(*acc.* a) nec **Q** || **61** at B^2*var.* $K^2E^2R^2$λ′*var.* σ**u** ut *cett. cf. Pers. 2,5* || **68** captat ΞΨ σχ *Stat.* captas *Peerlk.* || **78** *om.* **B** | ne] nec **D** *ex. Vatic. Micon*

semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
at si condoluit temptatum frigore corpus
aut alius casus lecto te adflixit, habes qui
adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
suscitet ac reddat gnatis carisque propinquis?
non uxor salvum te volt, non filius; omnes
vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
miraris, cum tu argento post omnia ponas,
si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
an si cognatos, nullo natura labore
quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
infelix operam perdas, ut siquis asellum
in campo doceat parentem currere frenis?
denique sit finis quaerendi, cumque habeas plus,
pauperiem metuas minus et finire laborem
incipias, parto quod avebas, ne facias quod
Ummidius quidam; non longa est fabula: dives
ut metiretur nummos, ita sordidus, ut se
non umquam servo melius vestiret, ad usque
supremum tempus, ne se penuria victus
opprimeret, metuebat. at hunc liberta securi
divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
'quid mi igitur suades? ut vivam Naevius aut sic
ut Nomentanus?' pergis pugnantia secum
frontibus adversis conponere: non ego avarum

94 ne — **95** quidam *Char. 1, 228, 11 Diom. 1, 394, 15 Dosith. 7, 421, 10* || **100** f. T. *Quint. inst. 9, 4, 65*

Ξ: BK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′δπR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* Rπ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

79 optarim Ψ *codd. Prisc. plerique* optarem Ξ$^{(acc.\ Q)}$ *Prisc. cod. N* || **81** adflixit (affl-) ΞΨ𝔅l adfixit (aff-) Kσς || **83** gnatis Q(aEM)g natis ΞΨ$^{(acc.\ \gamma)}$ | reddat (g)natis ΞΨ (g)natis reddat δug *tres Bland.* || **84** salvum te vult] t. v. s. Dς t. s. v. aς || **88** an si BQ(E$R^1\pi^1$) *Pph.* σχΓVνc at si (ac si γ ut si a) Ψ KgQ(aγM) || **91** campo Ξ$^{(acc.\ QR\pi)}$ campum Fλ′δ || **94** habebas B avebas (-bat M) KgQR^1 σχΓVνc habebas *vel sim.* Ψ || **95** Vmmidius Ψ(δπ)$^{(acc.\ Q)}$ *Dosith.* Vmidius (Hu- FR) Ξ$^{(acc.\ g)}$ Ψ(Fλ′R)a *Char. Diom.* || **101** na(e)vius ΞΨ𝔅l *Pph.* σχΓVνc Maenius *Glareanus* | aut Ψ$^{(acc.\ Q)}$ an Ξ$^{(acc.\ g)}$

cum veto te, fieri vappam iubeo ac nebulonem:
est inter Tanain quiddam socerumque Viselli:
est modus in rebus, sunt certi denique fines,
quos ultra citraque nequit consistere rectum.
illuc, unde abii, redeo, qui nemo, ut avarus,
se probet ac potius laudet diversa sequentis,
quodque aliena capella gerat distentius uber,
tabescat neque se maiori pauperiorum
turbae conparet, hunc atque hunc superare laboret.
sic festinanti semper locupletior obstat,
ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
instat equis auriga suos vincentibus, illum
praeteritum temnens extremos inter euntem.
inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
dicat et exacto contentus tempore vita
cedat uti conviva satur, reperire queamus.
iam satis est. ne me Crispini scrinia lippi
conpilasse putes, verbum non amplius addam.

II

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli.
quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus esse

119 ut—s. *Prisc. 2, 144, 9* || **120** ne — **121** put. *Pph. s. 1, 4, 13*

Ξ: BK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′δπR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* Rπ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

104 ac] aut Ka || **105** viselli (visc- E) Ξ(*acc.* QR) σχΓVνc biselli *Pph.* beselli Ψ veselli K || **108** qui nemo ut 𝔅l *Leid. 127 A* nemon ut Ξ(*acc.* QR) ne non ut Ψ; quomodo nemo auarus se probet σχΓν; *quid alii scholiastae aut Pph. legerint, incertum* nemo ut *unus Bland. Keller*, cur nemo ut *Nannius* nunc nemo ut *Ritschl* cum nemo ut *Keck* si nemo ut *Sudhaus* || **109** ac] at 𝔅l || **113** obstat] optet B obstet B*var.* ς *lemma Pph.* || **115** suos ΞΨ *Pph.* σχΓVνc suis Q || **118** vita (-tā B) Ξ(*acc.* Qg) Ψ (λ *superscr.* δπR) 𝔅l vitae Ψ (Fλ′u) || **119** uti] ut *Prisc.* || **121** putes ΞΨ σχΓνc putas Bπ[1]

2 Tigellii Hermogenis mores describit aγ ad Tigellium Hermogenem σ *continuant plerique codd.* || **2** balatrones *vel sim.* ΞΨ σχΓVνc baratrones σχΓVνc*var.*; *cf. s. 2, 3, 166* || **3** Tigelli Ξ(*acc.* Q) *Pph.* σχΓVν Tigilli Ψ Tegilli R; *cf. s. 1, 3, 4*

dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
frigus quo duramque famem propellere possit.
hunc si perconteris, avi cur atque parentis
praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
omnia conductis coemens obsonia nummis,
sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis
[dives agris, dives positis in fenore nummis]:
quinas hic capiti mercedes exsecat atque
quanto perditior quisque est, tanto acrius urget;
nomina sectatur modo sumpta veste virili
sub patribus duris tironum. 'maxime' quis non
'Iuppiter' exclamat simul atque audivit? 'at in se
pro quaestu sumptum facit hic?' vix credere possis,
quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti
fabula quem miserum gnato vixisse fugato
inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
siquis nunc quaerat 'quo res haec pertinet?' illuc:
dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Maltinus tunicis demissis ambulat, est qui
inguen ad obscaenum subductis usque; facetus
pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum:
nil medium est. sunt qui nolint tetigisse nisi illas
quarum subsuta talos tegat instita veste,
contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem.
quidam notus homo cum exiret fornice, 'macte

2 6 σχ *Iuv. 14, 273* || **25** —amb. σχ AV *epo. 1, 34* || **27** —olet *Sen. epist. 86, 13* || **29** *Serv. A. 2, 616* σχ *Stat. Th. 7, 654* || **31** macte — **32** esto *Prisc. 3, 208, 20 Gramm. 7, 544, 6*

Ξ: BK *acc. interd.* g | *Ψ*: F λ′ δ π R *acc. interd.* K | Q: a γ E M *acc. interd.* R π Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

6 propellere *Ξ* (*acc.* g Q) depellere *Ψ* σχ *Iuv.* || **12** fufidius Q (*acc.* R) (*de* a[1] *non liquet*) σχ Γ, futidius *Ξ* (*acc.* g) 𝔅l fusidius *Ψ* || **13** = *a. p. 421, del. Sanadon cf. Jachmann, Studi Paoli 400* || **19** hic] hoc F λ′ δ || **25** *novum carmen et inscr.* egloga II F | malt(h)inus *ΞΨ Pph.* σχ AV *ad epo. 1, 34* malchinus *vel sim.* Q σχ Γ V ν c || **27** = *1, 4, 92* | rufillus *ΞΨ et hic et 1, 4, 92* buccillus *Sen. ter* | gargonius (-anius K) *ΞΨ Sen.* gorgonius φ ψ *corr.* λ′ u *hic et 1, 4, 92* || **28** nolint] nolunt a φ l

virtute esto' inquit sententia dia Catonis;
'nam simul ac venas inflavit taetra libido,
huc iuvenes aequom est descendere, non alienas
permolere uxores.' 'nolim laudarier' inquit
'sic me' mirator cunni Cupiennius albi.
audire est operae pretium, procedere recte
qui moechis non voltis, ut omni parte laborent
utque illis multo corrupta dolore voluptas
atque haec rara cadat dura inter saepe pericla.
hic se praecipitem tecto dedit, ille flagellis
ad mortem caesus, fugiens hic decidit acrem
praedonum in turbam, dedit hic pro corpore nummos,
hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
accidit, ut cuidam testis caudamque salacem
demeterent ferro. 'iure' omnes: Galba negabat.
tutior at quanto merx est in classe secunda,
libertinarum dico — Sallustius in quas
non minus insanit quam qui moechatur. at hic si,
qua res, qua ratio suaderet quaque modeste
munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
esse, daret quantum satis esset nec sibi damno
dedecorique foret. verum hoc se amplectitur uno,

32 s. dia Cat. σχ *Pers. 1, 31 in s. us. conv. Sulp. Sat. 48* || 34 non — 35 ux. *Eutych. 5, 477, 19* || 37 *Victorin. 6, 67, 7* || 44 — calon. *Prisc. 2, 495, 6* || 45 caud. sal. *Eutych. 5, 454, 4*

Ξ: BK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ'δπR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd* Rπ Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

33 taetra] tecta B || 34 huc] hac Fλ'δ || 36 cupiennius ΞΨ σχΓVνc cupennius Fλ' cup(p)enius *codd. Pph.* || 38 m(o)echis ΞΨ (*λ superscr. δπ*) m(o)echos Fλ'; *Ennius a. 465* procedere recte qui rem Romanam Latiumque augescere voltis || 40 rara ΞΨ *Pph.* σχΓνc rata EFλ' || 41 flagellis] fragellis B || 44 perminxerunt ΞΨ *Prisc.* permixerunt BδEM *codd. Pph.* || 45 cuidam ... demeterent ferro ς *Pph.?* σχΓνc(?) *Btl.* cuidam ... demeteret ferrum ς *Lamb.* quidam ... demeteret ferro ΞΨ || 48 in quas ΞΨ σχΓVνc in quis ς *cf.* σχΓVνc *p. 22, 19* 'in ipsis si quis propensior fuerit, infamatur' in qua *Btl.* || 49 at K φ *superscr.* l²R²M ut *cett.* || 50 qua res qua r. s. quaque] q̄ res q̄ r. s. quaeque B in antiquioribus 'qua res' invenio, ut sit sensus: in quantum res deest tenus *etc.* σχΓVν || 51 munifico Ξ(*acc.* QR) 𝔅l munificum Ψ

hoc amat et laudat: 'matronam nullam ego tango',
ut quondam Marsaeus, amator Originis ille,
qui patrium mimae donat fundumque laremque,
'nil fuerit mi' inquit 'cum uxoribus umquam alienis.'
verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
fama malum gravius quam res trahit. an tibi abunde
personam satis est, non illud, quidquid ubique
officit, evitare? bonam deperdere famam,
rem patris oblimare malum est ubicumque. quid inter-
est in matrona, ancilla peccesne togata?
Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
nomine deceptus, poenas dedit usque superque
quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,
exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
huic si muttonis verbis mala tanta videnti
diceret haec animus 'quid vis tibi? numquid ego a te
magno prognatum deposco consule cunnum
velatumque stola, mea cum conferbuit ira?'
quid responderet? 'magno patre nata puella est.'
at quanto meliora monet pugnantiaque istis
dives opis natura suae, tu si modo recte
dispensare velis ac non fugienda petendis
inmiscere. tuo vitio rerumne labores,
nil referre putas? quare, ne paeniteat te,
desine matronas sectarier, unde laboris
plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus.
nec magis huic, inter niveos viridisque lapillos

55. 56 *Serv. B. 10, 6* || **62** – ubic. *Serv. G. 3, 136* || **71** *Prisc. 2, 479, 21*

Ξ: BK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′δπR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* Rπ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

63 -ne ς -ve ΞΨ𝔅l || **64** gener ΞΨ σχΓVc genero *Meineke* genere *anon.* || **68** muttonis (muit- δ(?) mint- E*pr.*) Ψ(*acc.* Q(γE)) *Pph.* σχΓV*v* mottonis g*pr.* motionis B mutonis Q(aγ*marg.* E*corr.* M) K | videnti] videntis M K²ς || **70** – 2, 8, 95 *decst* π || **71** conferbuit Ξ(*acc* QR) *Prisc.* ferbuit Ψ K || **78** matronas sectarier *vel sim.* δEMR² *cf. ind. grammat. p. 336* sectari matronas ΞFλ′aγ m. sictari R¹ m. sitt^er^ari *cod. Lips. 1, 4, 38*

sit licet, hoc, Cerinthe, tuum tenerum est femur aut crus
rectius, atque etiam melius persaepe togatae.
adde huc, quod mercem sine fucis gestat, aperte
quod venale habet ostendit nec, siquid honesti est,
iactat habetque palam, quaerit, quo turpia celet.
regibus hic mos est, ubi equos mercantur: opertos
inspiciunt, ne si facies, ut saepe, decora
molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
quod pulcrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei
contemplere oculis, Hypsaea caecior illa,
quae mala sunt, spectes. 'o crus, o bracchia.' verum
depugis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
matronae praeter faciem nil cernere possis,
cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
si interdicta petes, vallo circumdata – nam te
hoc facit insanum –, multae tibi tum officient res,
custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
ad talos stola demissa et circumdata palla,
plurima, quae invideant pure adparere tibi rem.
altera, nil obstat: Cois tibi paene videre est
ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
metiri possis oculo latus. an tibi mavis
insidias fieri pretiumque avellier ante
quam mercem ostendi? leporem venator ut alta

81 *Prisc. 2, 238, 10* || **89** *Non. 196, 34 Prisc. 2, 160, 15 ex. Vat. 211* | quod – clun. *Serv. A. 2, 554* | p. cl. *Charis. 1, 101, 7* || **98** *Serv. A. 12, 611*

Ξ: BK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ'δR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

81 tuum ΞΨ𝔅𝔩σχΓVνc *Prisc.* tuo uς tuae *Friedrich* || **82** togatae] togatae est 𝔅𝔩(?)ς || **86** *novum sermonem incipiunt* ΨM; *inscr.* egloga III Fλ δ*a. ras.* (?) | regibus ΞΨ *Pph.* σχΓVνc Thraecibus *Kiessling* || **90** lyncei Ξ(B)Ψ(δR)Q(γM) 𝔅𝔩 lynceis Ψ(Fλ')KE linc ::: a || **91** contemplere] contemplare Bγ | illa] illac B || **93** depugis B l[2] *var.* ψ *corr.* Q(E *pr.* M) 𝔅𝔩 depygis (-pi-) ΨQ(aγ)K *cf. 133* || **95** catia ΞΨ *Pph.* σχΓVνc copia B || **97** tum Ξ(*acc.* QR) 𝔅𝔩 dum Ψ | officient ΞΨ(δR)𝔅𝔩 officiunt Fλ'u || **99** palla Ξ(*acc.* Q R^2) nam te (*ex 96*) Ψ *om.* R^1 || **100** *om.* R^1δ, *ante* 99 *posuerunt* Fλ'

in nive sectetur, positum sic tangere nolit,
cantat et adponit 'meus est amor huic similis; nam
transvolat in medio posita et fugientia captat.'
hiscine versiculis speras tibi posse dolores
atque aestus curasque gravis e pectore pelli?
nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
quid latura sibi, quid sit dolitura negatum,
quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?
num, tibi cum faucis urit sitis, aurea quaeris
pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num, si
ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
continuo fiat, malis tentigine rumpi?
non ego; namque parabilem amo venerem facilemque.
illam 'post paulo' 'sed pluris' 'si exierit vir'
Gallis, hanc Philodemus ait sibi, quae neque magno
stet pretio neque cunctetur cum est iussa venire.
candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa
nec magis alba velit quam dat natura videri.
haec ubi supposuit dextro corpus mihi laevom,
Ilia et Egeria est; do nomen quodlibet illi.
nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
ianua frangatur, latret canis, undique magno
pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
desiliat mulier, miseram se conscia clamet,

114—116 rhomb. *Sen. epist. 119, 13* || **120** illam—sed multo *Prisc. 3, 330, 15*

Ξ: **B K** *acc. interd.* **g** | **Ψ**: **F λ' δ R** *acc. interd.* **K** | **Q**: **a γ E M** *acc. interd.* **R** **Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinct.*

106 sectetur **Ξ Ψ 𝔅l** sectatur ς | tangere **Ξ Ψ** *Pph.* tollere *lemma Pph.* || **107** cantat **Ξ Ψ 𝔅l** *Pph.* captat **σχΓ** (?) || **110** pelli **Ψ** (acc. Q) tolli **Ξ 𝔅l** || **113** abscindere] abscedere **B** || **114** — 2, 8, 95 *deest* **δ**; *in eius locum succedit* **z**; *cf. ad 2, 3, 23* || **117** puer] aut puer **F λ'** || **120** illam **Ψ** (acc. Q) **σχΓVνc** *Prisc.* illa **Ξ** (acc. M) | paulo **Ξ Ψ σχΓVνc** paulum *Prisc.; cf. c. 3, 20, 3 epi. 1, 6, 43* | pluris] multo *Prisc.* || **121** philodemus **Ξ** (acc. g Q) **σχΓVνc** philodamus **Ψ** (acc. M) *Pph.* || **124** dat **Ξ** (acc. Q) det **Ψ** || **125** dextrum c. m. laevo ς *Lamb.* || **127** vereor **Ξ** (acc. g Q) metuo **Ψ** || **128** latret canis **Ψ** (acc. Q) canis latret **Ξ** || **129** vepallida *Pph. var.* **σχΓVνc** *var.* vae pallida *Pph.* **σχΓVνc** *et sic distinguunt codd. praeter* **M** ne pallida ς *Btl.*

cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
discincta tunica fugiendum est et pede nudo,
ne nummi pereant aut puga aut denique fama.
deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

III

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
ut numquam inducant animum cantare rogati,
iniussi numquam desistant. Sardus habebat
ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
si peteret per amicitiam patris atque suam, non
quicquam proficeret; si conlibuisset, ab ovo
usque ad mala citaret 'io Bacchae' modo summa
voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima.
nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
currebat fugiens hostem, persaepe velut qui
Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
omnia magna loquens, modo 'sit mihi mensa tripes et
concha salis puri et toga, quae defendere frigus
quamvis crassa queat.' deciens centena dedisses
huic parco, paucis contento, quinque diebus
nil erat in loculis; noctes vigilabat ad ipsum

3 **1**—**3** desist. *Hier. epist. 6, 2 CSEL 54, 25, 4* || **6** ab ov. — **7** mala *Pph. s. 2, 4, 12* || **11** habeb. — **17** nil erat *Sen. epist. 120, 20* || **13** — **14** puri *Prisc. 2, 241, 27*

Ξ: **BK** *acc. interd.* **g** | Ψ: **F**λ′**zR** *acc. interd.* **K** | Q: **a**γ**EM** *acc. interd.* **R** Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

133 puga (fu- B) Ξ Q (E M R *a. ras.*) l *var.* λ *corr.* pyge Ψ (F λ *pr.* z) pyga (pi-) Ψ (l u R *p. ras.*) Q (a γ); *cf. 93*

3 *inscr.* egloga IV (III z) Ψ De Hermogene Tigellio modulatore Q; *novum carmen sine inscr. significat* l, *non significant* **BR** || **4** tigellius (di- R[2]) Q(*acc.* R[3]) *Pph.* tigillius Ξ(*acc.* g) *Calvus apud Pph.* tigellus (di- R[1], te- E) Ψ(*acc.* E); *cf. 1, 2, 3* | qui] quod **B** | posset Ψ(*acc.* Q) possit Ψ(*acc.* γ) || **7** ba(c)ch(a)e Ξ Ψ *Pph.* σχΓVνc *s. 2, 4, 12* Baccheu *Hirschfelder* Bacchoe *Lechatellier* || **8** resonat] resonet ψλ′ || **10** *om.* **B**γ*pr.* | curreret aufugiens *Praedicow* || **13** et Ξ Ψ *Sen.*, *om.* **B** || **14** et *om. Sen.* || **15** dedisses] dedisset *codd. Sen.*

mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam
sic inpar sibi. nunc aliquis dicat mihi 'quid tu?
nullane habes vitia?' immo alia et fortasse minora.
Maenius absentem Novium cum carperet, 'heus tu'
quidam ait 'ignoras te an ut ignotum dare nobis
verba putas?' 'egomet mi ignosco' Maenius inquit.
stultus et inprobus hic amor est dignusque notari.
cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
quam aut aquila aut serpens Epidaurius? at tibi contra
evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
iracundior est paulo, minus aptus acutis
naribus horum hominum; rideri possit eo quod
rusticius tonso toga defluit et male laxus
in pede calceus haeret: at est bonus, ut melior vir
non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenium ingens
inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
concute, numqua tibi vitiorum inseverit olim
natura aut etiam consuetudo mala; namque
neglectis urenda filix innascitur agris.
illuc praevertamur, amatorem quod amicae
turpia decipiunt caecum vitia aut etiam ipsa haec
delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
vellem in amicitia sic erraremus et isti
errori nomen virtus posuisset honestum.
ac pater ut gnati, sic nos debemus amici

21 —carp. *Pph. epist. 1, 15, 26* || **26—27** Epidaurius σχ *Voss. π ad Lucan. 6, 672*

Ξ: BK *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

20 *om.* B | et *ΞΨ* 𝔅l haut *Aldus Man.* || **25** pervideas] non videas ς praetereas *Mervilius* | mala] male ς || **27** quam aut aquila aut *ΞΨ Pph.* σχΓνc *ad v. 25* σχΓV*ν* ut linx vel σχ*Luc.* | at (ad R^1) R^1uσς ac *cett.*, *de* a *non liquet* || **29** aptus *Ξ*(*acc.* QR) σχΓVνc actus *Ψ* || **34** corpore *Ξ*(*acc.* QR) z σχΓVν c pectore *Ψ*(Fλ′u) || **35** num qua *vel sim.* FuzRγ *Pph.* σχΓVνc numquam *vel sim.* BKλM nunq. *superscr.* uid E; *de* al *non constat* | inseverit *Ξ*(*acc.* gQR) z *Pph.* σχΓν c insederit *Ψ*(F λ′) || **37** filix *Ξ*(*acc.* QR) filex *Ψ* || **38** amicae *Ξ*(*acc.* QR) σχΓVνc amici *Ψ* || **42** nomen virtus] v. n. λ′ u || **43** ac *Ξ*(*acc.* Q) at (ut z) *Ψ*(*acc.* aK) | amici] amicis B

siquod sit vitium non fastidire. strabonem
appellat paetum pater, et pullum, male parvos
sicui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus; hunc varum distortis cruribus, illum
balbutit scaurum pravis fultum male talis.
parcius hic vivit: frugi dicatur; ineptus
et iactantior hic paulo est: concinnus amicis
postulat ut videatur; at est truculentior atque
plus aequo liber: simplex fortisque habeatur;
caldior est: acris inter numeretur. opinor,
haec res et iungit iunctos et servat amicos.
at nos virtutes ipsas invertimus atque
sincerum furimus vas incrustare. probus quis
nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
tardo cognomen, pingui damus. hic fugit omnis
insidias nullique malo latus obdit apertum,
cum genus hoc inter vitae versemur, ubi acris
invidia atque vigent ubi crimina: pro bene sano
ac non incauto fictum astutumque vocamus.
simplicior quis et est, qualem me saepe libenter
obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
aut tacitum inpellat quovis sermone: 'molestus,
communi sensu plane caret' inquimus. eheu,
quam temere in nosmet legem sancimus iniquam.
nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est,
qui minimis urgetur. amicus dulcis, ut aequum est,
cum mea conpenset vitiis bona, pluribus hisce,

44 *ex. Vat. 69* || **47** hunc — crur. σχ *Stat. Th. 6, 826 (851)* || **48** *Micon 52* || **66** — inqu. *Eutych. 5, 480* || **68—69** urg. *Hier. ep. 79, 9, 4 CSEL 55, 98, 15. 133, 1 CSEL 56, 242, 25*

Ξ: **BK** *acc. interd.* **g** | **Ψ**: **Fλ′zR** *acc. interd.* **K** | **Q**: **aγEM** *acc. interd.* **R** Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

52—55 *om.* **B** || **56** furimus (fug- B) Ξ(Bg) cupimus Ψ(*acc.* QK) R *n. l.* | incrustare Ψ(*acc.* Q(aγ) K) *Pph.* σχΓVνc σχΓVν *var.* incurtare Ξ(B)(*acc.* Q(EM)) σχΓVν R *n. l.* || **57** illi ΞΨ *Pph.* σχΓνc ille 𝔅l || **60** versemur 𝔅l σχΓνc versetur ΞΨ || **64** ut Ξ(*acc.* QR) (h)aut Ψ || **65** impellat ΞΨ 𝔅l impediat *Btl.* appellet *Lamb. cf.* appellaverit σχΓVνc *in enarrat.* | molestus Ξ(*acc.* QR) σχΓVνc modestus Ψ molestus *prioribus adiungit* σχΓVνc *p. 42, 1* || **70** compenset ΞΨ *Pph.* compensat *Sanadon*

si modo plura mihi bona sunt, inclinet, amari
si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.
qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
postulat, ignoscet verrucis illius: aequum est
peccatis veniam poscentem reddere rursus.
denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
ponderibus modulisque suis ratio utitur ac res
ut quaeque est, ita suppliciis delicta coercet?
siquis eum servum, patinam qui tollere iussus
semesos piscis tepidumque ligurrierit ius,
in cruce suffigat, Labeone insanior inter
sanos dicatur. quanto hoc furiosius atque
maius peccatum est: paulum deliquit amicus,
quod nisi concedas, habeare insuavis: acerbus
odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
qui nisi, cum tristes misero venere kalendae,
mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
porrecto iugulo historias captivus ut audit.
conminxit lectum potus mensave catillum
Euandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
aut positum ante mea quia pullum in parte catini
sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit aut si
prodiderit conmissa fide sponsumve negarit?
quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant
atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
cum prorepserunt primis animalia terris,
mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter

81 *Non. p. 134, 26* || **88** *ex. Vat. 113. 247 Micon 150*

Ξ: BK *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ'zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

74 ignoscet] ignoscat Bu || **76—80** *om.* B || **81** que] ve *Heinze* | ligurrierit *ΞΨ* 𝔙l ligurrierat *Non.* || **83** hoc *om.* E *expunx.* 𝔙l || **84** *s. om.* B || **88** unde unde] inde unde *Micon* || **90** comminxit *Ψ*(*acc.* Q(EM)) commixit (-ixti B) *Ξ*(*acc.* Q(aγ *pr.* R[1])) || **91** deiecit *ΞΨ* $\sigma\chi\Gamma$Vνc proiecit B || **92** *om.* B | mea *Ξ*(*acc.* QR) *Pph.* $\sigma\chi\Gamma$Vνc me *Ψ* || **93** iucundus] iocundus γM || **95—100** *om.* B

unguibus et pugnis, dein fustibus atque ita porro
pugnabant armis, quae post fabricaverat usus,
donec verba, quibus voces sensusque notarent,
nominaque invenere; dehinc absistere bello,
oppida coeperunt munire et ponere leges,
ne quis fur esset neu latro neu quis adulter.
nam fuit ante Helenam cunnus taeterrima belli
causa, sed ignotis perierunt mortibus illi,
quos venerem incertam rapientis more ferarum
viribus editior caedebat ut in grege taurus.
iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
tempora si fastosque velis evolvere mundi.
nec natura potest iusto secernere iniquum,
dividit ut bona diversis, fugienda petendis,
nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
qui teneros caules alieni fregerit horti
et qui nocturnus sacra divum legerit. adsit
regula, peccatis quae poenas inroget aequas,
ne scutica dignum horribili sectere flagello.
nam ut ferula caedas meritum maiora subire
verbera, non vereor, cum dicas esse paris res
furta latrociniis et magnis parva mineris
falce recisurum simili te, si tibi regnum
permittant homines. si dives, qui sapiens est,
et sutor bonus et solus formosus et est rex,
cur optas quod habes? 'non nosti, quid pater' inquit
'Chrysippus dicat: sapiens crepidas sibi numquam
nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens.' qui?
'ut quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
optumus est modulator; ut Alfenus vafer omni
abiecto instrumento artis clausaque taberna

Ξ: BK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ'zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

107 t(a)eterrima] deterrima g || **111–124** *om.* B || **117** sacra divum] divum sacra Kaς *lemma Pph.* || **120** ut] ne σχΓVνc *in enarrat.* || **126** quid] quod γu || **128** qui Bu *unus Bland.; fortasse* σχΓνc *idem legit, cf. Vollmer* quo *cett.* || **131** taberna ΞΨ *Pph.* ustrina 𝔅l *codd.* σχΓVνc *in enarrat.; mendum natum e glossa* sutrina *cf. Pph.; aliter Pasquali St. It. 1933, 255*

sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis
est opifex, solus sic rex.' vellunt tibi barbam
lascivi pueri, quos tu nisi fuste coerces,
urgeris turba circum te stante miserque
rumperis et latras, magnorum maxime regum.
ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
rex ibis neque te quisquam stipator ineptum
praeter Crispinum sectabitur, et mihi dulces
ignoscent, siquid peccaro stultus, amici
inque vicem illorum patiar delicta libenter
privatusque magis vivam te rege beatus.

IV

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
siquis erat dignus describi, quod malus ac fur,
quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
famosus, multa cum libertate notabant.
hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
emunctae naris, durus conponere versus.
nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
ut magnum, versus dictabat stans pede in uno;
cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles;
garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
scribendi recte: nam ut multum, nil moror. ecce,
Crispinus minimo me provocat 'accipe, si vis,

4 1 σχ *Pers. 1, 123* || **7** fac.—**8** nar. *Don. Ter. Phorm. 682* || **11** *suis verb. Quint. inst. 10, 1, 94*

Ξ: B (132–134) K *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

132 sutor ΞΨ *Pph.* σχΓVν tonsor 𝔅𝔩 '*erasis characteribus*'; *cf. Pasquali l. c.* || **134** *finis codicis* B || **140** peccaro ΞΨ σχΓVνc peccabo RM¹g || **142** privatus ΞΨ *Pph.* σχΓVν privatum u privatim λ′

4 de vitiis poetarum secutus Lucilium ΨQ egloga V (IV z) *praeposuit* Ψ || **3** ac] ut R¹

accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
custodes; videamus, uter plus scribere possit.'
di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
at tu conclusas hircinis follibus auras
usque laborantis, dum ferrum molliat ignis,
ut mavis, imitare. beatus Fannius ultro
delatis capsis et imagine, cum mea nemo
scripta legat, volgo recitare timentis ob hanc rem,
quod sunt quos genus hoc minime iuvat, utpote pluris
culpari dignos. quemvis media elige turba:
aut ob avaritiam aut misera ambitione laborat.
hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum:
hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
vespertina tepet regio, quin per mala praeceps
fertur uti pulvis collectus turbine, nequid
summa deperdat metuens aut ampliet ut rem.
omnes hi metuunt versus, odere poetas.
'faenum habet in cornu, longe fuge; dummodo risum
excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico
et quodcumque semel chartis inleverit, omnis
gestiet a furno redeuntis scire lacuque
et pueros et anus.' agedum pauca accipe contra.
primum ego me illorum, dederim quibus esse poetis,
excerpam numero: neque enim concludere versum

15 *ex. Vat. 248* || **39** ded.—poet. σχΓVν *s. 1, 6, 25*

Ξ: **K** *acc. interd.* **g** | *Ψ*: **F**λ′**zR** *acc. interd.* **K** | **Q**: **a**γ**EM** *acc. interd.* **R** **Q** *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

15 accipiam *Ψ*(*acc.*γ) 𝔅𝔩 *Pph. ex. Vat.* accipe iam *Ξ*(*acc.* **gQ** γ*var.*) | detur *Ξ*(*acc.* **gQR**) dentur *Ψ* || **18** loquentis *ΞΨ* 𝔅𝔩 loquentem *Lamb.* || **24** minime] minimum **g** nimium **D**² || **25** elige **gQ** erue *Ψ*(*acc.* **K**) eripe *tres Bland.* extrahe ψ *var.* **z** *superscr., gloss.* **FR** || **26** ob avaritiam] ab avaritia ς | misera **K**²**gQ** miser *Ψ* **K**¹ || **30** tepet *Ξ*(*acc.* **gQR**²) σχΓVνc patet *Ψ* || **32** ampliet] amplicet ψλ′ || **35** sibi *ΞΨ* σχΓVc *ad v. 82* tibi *Rutgers; cf Büchner Philologus 93. 1939, 491* | non hic **K**²**Q**(*acc.* **R**¹) u¹ (?) σχc *ad v. 82* non non hic **g** non non (*alterum* non *om.* **K**¹σχΓV) *Ψ*(*acc.* **K**¹) σχΓV *ad v. 82* || **39** poetis **R**¹σχΓν *1, 6, 25* poetas *cett.* σχV *1, 6, 25* σχΓVνc *1, 4, 39*

dixeris esse satis neque, siqui scribat uti nos
sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
ingenium cui sit, cui mens divinior atque os
magna sonaturum, des nominis huius honorem.
idcirco quidam comoedia necne poema
esset, quaesivere, quod acer spiritus ac vis
nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
differt sermoni, sermo merus. 'at pater ardens
saevit, quod meretrice nepos insanus amica
filius uxorem grandi cum dote recuset,
ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
noctem cum facibus.' numquid Pomponius istis
audiret leviora, pater si viveret? ergo
non satis est puris versum perscribere verbis,
quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
quo personatus pacto pater. his, ego quae nunc,
olim quae scripsit Lucilius, eripias si
tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est
posterius facias praeponens ultima primis,
non, ut si solvas 'postquam Discordia taetra
belli ferratos postis portasque refregit',
invenias etiam disiecti membra poetae.
hactenus haec: alias, iustum sit necne poema.
nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
suspectum genus hoc scribendi. Sulgius acer
ambulat et Caprius, rauci male cumque libellis,
magnus uterque timor latronibus; at bene siquis
et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
ut sis tu similis Caeli Birrique latronum,

43. 44 *Prisc. 2, 571, 4*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ'zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

41 siqui] si quis guM || 49 insanus *Ξ*(*acc.* gQ) 𝔅l *Pph.* insanit *Ψ* γ *var.* || 50 grandi] grandem F*pr.*λ' R[1] || 52 numquid *ΞΨ* numqui γEM || 54 puris] pueris F*pr.*λ' R[1] (*?*) | verbis *ΞΨ* *cf.* σχΓVνc verbum Fλ' || 58 verbum *Ξ*(*acc.* gQR[2]) versum *Ψ* || 60 ut *ΞΨ* σχΓVνcσχΓVν et γD*a. ras.* || 65 sulgius *Ψ*(*acc.* K) sulcius gQσχΓVνc || 69 ut] et D*a. ras.* (*?*) u aut *Vahlen* | sis tu] tu sis M

non ego sim Capri neque Sulgi: cur metuas me?
nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
quis manus insudet volgi Hermogenisque Tigelli,
nec recito cuiquam nisi amicis idque coactus,
non ubivis coramve quibuslibet. in medio qui
scripta foro recitent, sunt multi quique lavantes:
suave locus voci resonat conclusus. inanis
hoc iuvat, haud illud quaerentis, num sine sensu,
tempore num faciant alieno. 'laedere gaudes'
inquit 'et hoc studio pravus facis.' unde petitum
hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
vixi cum quibus? absentem qui rodit, amicum
qui non defendit alio culpante, solutos
qui captat risus hominum famamque dicacis,
fingere qui non visa potest, conmissa tacere
qui nequit: hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
saepe tribus lectis videas cenare quaternos,
e quibus unus amet quavis aspergere cunctos
praeter eum qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
condita cum verax aperit praecordia Liber:
hic tibi comis et urbanus liberque videtur
infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
lividus et mordax videor tibi? mentio siquae
de Capitolini furtis iniecta Petilli
te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos:
'me Capitolinus convictore usus amicoque
a puero est causaque mea permulta rogatus
fecit et incolumis laetor quod vivit in urbe;

85 hic — cav. *Serv. B. 5, 56 G. 1, 320* σχ *Stat. Th. 1, 57*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: F λ′ z R *acc. interd.* K | Q: a γ E M *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

70 sim] sum ς *cf. Pph.* | sulgi *Ψ* (*acc.* K) sulci g Q R[1] || **73** nec] non F λ′ || **79** inquit *Ξ* (*acc.* Q) inquis *Ψ* (*acc.* M) *cf.* σχ Γ V ν c || **81** absentem — **85** *interlocutori tribuit Keck. sunt qui post* amicum *distinguant* || **87** unus *Ξ* (*acc.* g Q R) imus *Ψ* | amet *unus Bland. Btl.* avet *Ξ Ψ* || **92** = *1, 2, 27* | Gargonius] gorgonius F λ′ || **93** si qua *Ψ* (*acc.* K M) siqu(a)e g Q σχ Γ V ν || **94** capitolini *Ξ* (*acc.* g Q (a γ M)) *Ψ* (z R *p. ras.*) *Pph.* σχ Γ V c capitolinis *Ψ* (F λ′ R *a. ras.*) (*acc.* E) K[2]

sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
fugerit': hic nigrae sucus lolliginis, haec est
aerugo mera; quod vitium procul afore chartis,
atque animo prius, ut siquid promittere de me
possum aliud vere, promitto. liberius si
dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me,
ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando.
cum me hortaretur, parce frugaliter atque
viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset:
'nonne vides, Albi ut male vivat filius utque
Baius inops? magnum documentum, ne patriam rem
perdere quis velit.' a turpi meretricis amore
cum deterreret: 'Scetani dissimilis sis.'
ne sequerer moechas, concessa cum venere uti
possem: 'deprensi non bella est fama Treboni'
aiebat. 'sapiens, vitatu quidque petitu
sit melius, causas reddet tibi; mi satis est, si
traditum ab antiquis morem servare tuamque,
dum custodis eges, vitam famamque tueri
incolumem possum; simul ac duraverit aetas
membra animumque tuum, nabis sine cortice.' sic me
formabat puerum dictis et, sive iubebat
ut facerem quid, 'habes auctorem, quo facias hoc'
unum ex iudicibus selectis obiciebat,
sive vetabat, 'an hoc inhonestum et inutile factu
necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
hic atque ille?' avidos vicinum funus ut aegros

107. 108 *Prisc. 3, 105, 1*

Ξ: C (*v. 122ss.*) K *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

102 animo, prius ut, siquid *Housman* || **103** aliud Qu aliquid Ψ(*acc.* K) || **105** insuevit ΞΨ𝔅l insevit ς || **108** parasset ΞΨ *Prisc.* parassem λ′ || **110** baius Q𝔅l barus Ψ(*acc.* K^2) || **111** a (at M) Ξ(*acc.* Q) aut Ψ(*acc.* E) || **115** quidque] quidve ς *lemma Pph.* || **116** mi(hi) satis est (m. s. et DK^{2}R)] sed mihi sat aγ || **119** possum] possim Eς || **122** — 1, 6, 40 *exstat* C || **123** selectis Ξ(*acc.* gQ(aγM^2)) electis (electi E) Ψ(*acc.* EM^1) || **124** factu ΞΨ(ψλ′zR^1(*?*)) factum Qq R^2 K^{2}𝔅l || **125** flagret] fraglet Fλ′ fragret z || **126** avidos Ξ(*acc.* g) Ψ(Rzu) Q *Pph.* σχΓVνc vides Fλ′

exanimat mortisque metu sibi parcere cogit,
sic teneros animos aliena opprobria saepe
absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis
perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et quis
ignoscas vitiis teneor. fortassis et istinc
largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
consilium proprium; neque enim, cum lectulus aut me
porticus excepit, desum mihi. 'rectius hoc est;
hoc faciens vivam melius; sic dulcis amicis
occurram; hoc quidam non belle: numquid ego illi
inprudens olim faciam simile?' haec ego mecum
conpressis agito labris; ubi quid datur oti,
inludo chartis. hoc est mediocribus illis
ex vitiis unum; cui si concedere nolis,
multa poetarum veniat manus, auxilio quae
sit mihi – nam multo plures sumus –, ac veluti te
Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

V

Egressum magna me accepit Aricia Roma
hospitio modico; rhetor comes Heliodorus,
Graecorum longe doctissimus; inde Forum Appi
differtum nautis cauponibus atque malignis.
hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
indico bellum, cenantis haud animo aequo

5 1 *Serv. A. 2, 713* || 5 altius—6 un. *Serv. A. 1, 210. 8, 724*

Ξ: CK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ'zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

131 ignoscas Ξ$^{(acc.\ gQR)}$ σχΓνc ignoscat Ψ | istinc ΞΨ σχΓν istis σχΓν*var.* || 132 abstulerit ΞΨ abstulerint Q || 139 inludo (illudo M) Ξ$^{(acc.\ gQR)}$ incumbo Ψ includo φ*var.* ς || 141 veniat] veniet σ *cf.* σχΓVνc

5 egloga VI. describit iter suum a Roma Brundisium usque Ψ *cf. Pph.* σχΓVν odoeporicos. describit iter suum Brundisii *vel sim.* Qσ || 1 accepit Ξ$^{(acc.\ gQ)}$ *Serv.* excepit (excipit R^1) Ψ𝔅l || 3 longe Ξ$^{(acc.\ QR^1)}$ σχΓVν linguae Ψ$^{(acc.\ K)}$

exspectans comites. iam nox inducere terris
umbras et caelo diffundere signa parabat:
tum pueri nautis, pueris convicia nautae
ingerere: 'huc adpelle'; 'trecentos inseris'; 'ohe,
iam satis est.' dum aes exigitur, dum mula ligatur,
tota abit hora. mali culices ranaeque palustres
avertunt somnos; absentem cantat amicam
multa prolutus vappa nauta atque viator
certatim; tandem fessus dormire viator
incipit ac missae pastum retinacula mulae
nauta piger saxo religat stertitque supinus.
iamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
sentimus, donec cerebrosus prosilit unus
ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
milia tum pransi tria repimus atque subimus
inpositum saxis late candentibus Anxur.
huc venturus erat Maecenas optimus atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
legati, aversos soliti conponere amicos.
hic oculis ego nigra meis collyria lippus
inlinere. interea Maecenas advenit atque
Cocceius Capitoque simul Fonteius, ad unguem
factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
linquimus, insani ridentes praemia scribae,
praetextam et latum clavum prunaeque vatillum.
in Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena praebente domum, Capitone culinam.

24 *Eutych. 5, 484, 29* || **32** ad—**33** hom. *Serv. G. 2, 277* || **35** *Prisc. 2, 52, 17* || **36** *Serv. A. 11, 788*

Ξ: C K *acc. interd.* g | *Ψ*: F λ′ z R *acc. interd.* K | Q: a γ E M *acc. interd.* R   Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

15 cantat *Ξ*(*acc.* g) z R² ut cantat F λ′ R¹ Q *cf. Hermes 1935, 397, 2* || **26** saxis late] late saxis K g a | Anxur] anxyr F λ′ || **36** vatillum *Ξ*(*acc.* g) *Ψ* 𝔅l batil(l)um R² ς *pars. codd. Serv.*, *cf. Götz thes. gloss. VII 395 Bücheler Umbr. 63*

postera lux oritur multo gratissima; namque
Plotius et Varius Sinuessae Vergiliusque
occurrunt, animae, qualis neque candidiores
terra tulit neque quis me sit devinctior alter.
o qui conplexus et gaudia quanta fuerunt.
nil ego contulerim iucundo sanus amico.
proxima Campano ponti quae villula, tectum
praebuit et parochi, quae debent, ligna salemque.
hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
lusum it Maecenas, dormitum ego Vergiliusque;
namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
hinc nos Coccei recipit plenissima villa,
quae super est Caudi cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
Musa, velim memores et quo patre natus uterque
contulerit litis. Messi clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat: ab his maioribus orti
ad pugnam venere. prior Sarmentus 'equi te
esse feri similem dico.' ridemus, et ipse
Messius 'accipio,' caput et movet. 'o tua cornu
ni foret exsecto frons,' inquit, 'quid faceres, cum
sic mutilus minitaris?' at illi foeda cicatrix
saetosam laevi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat:
nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
multa Cicirrus ad haec: donasset iamne catenam
ex voto Laribus, quaerebat; scriba quod esset,

40—42 tulit *Prisc. 3, 129 not. crit.* || **46** parochi—sal. *Prob. 4, 209, 14* || **47** *Serv. G. 1, 273*

Ξ: **C K** *acc. interd.* **g** | *Ψ*: **F λ' z R** *acc. interd.* **K** | Q: **a γ E M** *acc. interd.* **R** Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

39 postera] proxima **a γ** || **40** varius *Ξ*(*acc.* **g Q R**) varus *Ψ*(*acc.* **K**), *item 93. 1, 6, 55. 9, 23 (ubi* **K** *recte) 10, 44. 81 epist. 2, 1, 247 (acced.* **𝔅l**) *a. p. 55; sed cf. c. 1, 6, 1 s. 2, 8, 21. 63* || **47** muli **C** *Ψ* **Q** *Serv.* mul(a)e **K g** || **51** caudi **K g D R²** *Pph.* **σχΓ V ν c** claudi(i) **C** *Ψ* **R¹ Q 𝔅l σχΓ ν** || **52** cicirri *vel sim.* **C Q R²** *Pph.* cicerri *vel sim.* *Ψ*(*acc.* **K**) || **60** minitaris *Ξ*(*acc.* **a**) *Ψ* miniteris **Q** || **64** larva] barba **D** *a. ras.* **R** || **65** cicirrus *Ξ*(*acc.* **Q R²**) cicerrus *Ψ*

nilo deterius dominae ius esse; rogabat
denique, cur umquam fugisset, cui satis una
farris libra foret, gracili sic tamque pusillo.
prorsus iucunde cenam producimus illam.
tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
paene macros arsit dum turdos versat in igni.
nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Volcano summum properabat lambere tectum.
convivas avidos cenam servosque timentis
tum rapere atque omnis restinguere velle videres.
incipit ex illo montis Apulia notos
ostentare mihi, quos torret Atabulus et quos
nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
villa recepisset lacrimoso non sine fumo,
udos cum foliis ramos urente camino.
hic ego mendacem stultissimus usque puellam
ad mediam noctem exspecto; somnus tamen aufert
intentum veneri; tum inmundo somnia visu
nocturnam vestem maculant ventremque supinum.
quattuor hinc rapimur viginti et milia raedis,
mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
signis perfacile est: venit vilissima rerum
hic aqua, sed panis longe pulcherrimus, ultra
callidus ut soleat umeris portare viator.
nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urna:
qui locus a forti Diomede est conditus olim.
flentibus hinc Varius discedit maestus amicis.
inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
carpentes iter et factum corruptius imbri.
postera tempestas melior, via peior ad usque

72 σχ *Pers. 6, 24* || **78** At. *Gell. 2, 22, 25* || **92** *ex. Vat. 249* || **94** —perv. *Serv. G. 1, 266*

Ξ: CK *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

67 dominae] domini Caγ *cf. Pph. ad 66/7* || **71** recta Ξ(*acc.* gQR) recte Ψ || **73** dilapso (-a z[1]) Qz delapso CKgFλ′R || **78** torret] terret CγE || **79** trivici (triuuci K) Ξ(*acc.* g[a]M) Ψ *Pph.* triciui Q(γE)(*acc.* R) || **92** ΞΨ *ex. Vat.*, *proscribebat Btl.* || **93** hinc] hic Kgz | Varius *cf. ad 40*

Bari moenia piscosi; dein Gnatia Lymphis
iratis exstructa dedit risusque iocosque,
dum flamma sine tura liquescere limine sacro
persuadere cupit. credat Iudaeus Apella,
non ego; namque deos didici securum agere aevom
nec, siquid miri faciat natura, deos id
tristis ex alto caeli demittere tecto.
Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

VI

Non quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
incoluit finis, nemo generosior est te,
nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus
olim qui magnis legionibus imperitarent,
ut plerique solent, naso suspendis adunco
ignotos, ut me libertino patre natum.
cum referre negas, quali sit quisque parente
natus, dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
multos saepe viros nullis maioribus ortos
et vixisse probos amplis et honoribus auctos;
contra Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
non umquam pretio pluris licuisse, notante
iudice quo nosti, populo, qui stultus honores

6 5 n. s. a. *σχ Pers. 1, 40* || **12** *ex. Vat. 250*

Ξ: CK *acc. interd.* g | **Ψ**: Fλ'zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

97 dein (dei K) Ξ(*acc.* Q) dehinc Ψ deinc R[2] | gnatia (gnantia K) Ξ(*acc.* QR) gratia Ψ || **99** limine (lumine E)] flumine Cg || **100** credat Ψ(*acc.* Q) credet Ξ(*acc.* g) z || **103** demittere] dimittere EMz

6 egloga VII Ψ ad Maecenatem de vita sua Qσ || **4** imperitarent (-et g) Ψ(*acc.* Kg) imperitarint Ξ(*acc.* Q) imperitarunt R[2] || **5** ut] aut Eλ' R[1] *cf. 6* || **6** ut D R*p.ras.* aut ut Ξ(*acc.* g) aut Ψ(*acc.* Q) at ut E | natum Ψ(*acc.* KM) natus C natos aνEgR[1]*n.l.* || **13** regno pulsus Ψ(*acc.* Q) pulsus regno Ξ(*acc.* g) | fugit ΞΨ𝔅l fuit KEMz || **14** non umquam Ψ(*acc.* Q) non numquam Ξ(*acc.* g) R*a.ras.*

saepe dat indignis et famae servit ineptus,
qui stupet in titulis et imaginibus. quid oportet
nos facere a volgo longe longeque remotos?
namque esto: populus Laevino mallet honorem
quam Decio mandare novo censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus:
vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
sed fulgente trahit constrictos Gloria curru
non minus ignotos generosis. quo tibi, Tilli,
sumere depositum clavom fierique tribuno?
invidia adcrevit, privato quae minor esset.
nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
pellibus et latum demisit pectore clavom,
audit continuo 'quis homo hic est? quo patre natus?'
ut siqui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
et cupiat formosus, eat quacumque, puellis
iniciat curam quaerendi singula, quali
sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
sic qui promittit civis, urbem sibi curae,
imperium fore et Italiam, delubra deorum,
quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
omnis mortalis curare et quaerere cogit.
'tune, Syri Damae aut Dionysi filius, audes
deicere de saxo civis aut tradere Cadmo?'
'at Novius collega gradu post me sedet uno;
namque est ille, pater quod erat meus.' 'hoc tibi Paulus
et Messalla videris? at hic, si plostra ducenta
concurrantque foro tria funera magna, sonabit,

38 *Prisc. 3, 211, 16*

Ξ: C (— *v. 40*) K *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R   Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

24 Tilli] tulli R^1 l *a. ras. cf. 107* || 27 impediit (inp-) uφ *corr.* σχΓVνc impedit $z^1 R^3$ impediet (inp-) *cett.* (*deest* R^1) || 28 demisit] dimisit E || 29 hic] est hic 𝔅lς | est Q et (et ex K) ΞΨ aut z *om.* 𝔅l || 30 barrus Ξ(*acc.* QR) σχΓV varrus F λ′ z *codd. Pph.* σχν || 31 et] ut λ′ u || 32 iniciat Ψ(*acc.* Q) σχΓVνc inliciat (ill- g) Ξ(*acc.* g) || 37 cogit K R^2(?) σu *Pph.* σχΓVνc coget C(?) cogat Ψ(*acc.* Q) || 41 — 2, 7, 117 *deest* C

cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.'
nunc ad me redeo libertino patre natum,
quem rodunt omnes libertino patre natum,
nunc, quia sim tibi, Maecenas, convictor, at olim,
quod mihi pareret legio Romana tribuno.
dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
iure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,
praesertim cautum dignos adsumere, prava
ambitione procul. felicem dicere non hoc
me possim, casu quod te sortitus amicum;
nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Vergilius, post hunc Varius dixere, quid essem.
ut veni coram, singultim pauca locutus –
infans namque pudor prohibebat plura profari –
non ego me claro natum patre, non ego circum
me Satureiano vectari rura caballo,
sed quod eram narro. respondes, ut tuus est mos,
pauca; abeo, et revocas nono post mense iubesque
esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
quod placui tibi, qui turpi secernis honestum
non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
mendosa est natura, alioqui recta, velut si
egregio inspersos reprendas corpore naevos,
si neque avaritiam neque sordes nec mala lustra
obiciet vere quisquam mihi, purus et insons,

47 –conv. *Serv. A. 1, 214* || **49–50** quivis *Prisc. 3, 78, 27* || **49. 50** *Prisc. 3, 87, 7* || **56** *Prisc. 3, 63, 15. 3, 75, 10* || **59** *Serv. G. 2, 197* || **66** vel. –**67** *Hier. ep. 79, 9 CSEL 55, 98, 18* || **69** ins. *Sacerd. 6, 479, 18 = Prob. 4, 28, 27*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ' z R *acc. interd.* K | Q: a γ E M *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

46 natum] natus` a g || **53** possim *Ξ Ψ* 𝔅𝔩 possunt *comm. Cruq. Btl.* || **55** Varius *cf. ad 1, 5, 40* || **58** claro K g *Ψ* clarum Q(*acc.* R) || **65** ac] aut F λ' || **66** alioqui *Ψ* alioquin K g Q(*acc.* R²) || **67** inspersos F λ' *Hier.* insparsos g z R Q, *de* K *non constat* || **68** nec 𝔅𝔩 ac *Ξ Ψ* *cf. 65* aut *lemma Pph. Btl.;* si neque avaritiam in me reprehendis neque tabernas *interpretantur* σχΓ V ν c || **69** vere quisquam *Ψ*(*acc.* Q) quisquam vere *Ξ*(*acc.* g) *lemma Pph.*

ut me collaudem, si et vivo carus amicis,
causa fuit pater his; qui macro pauper agello
noluit in Flavi ludum me mittere, magni
quo pueri magnis e centurionibus orti
laevo suspensi loculos tabulamque lacerto
ibant octonos referentes idibus aeris,
sed puerum est ausus Romam portare docendum
artis quas doceat quivis eques atque senator
semet prognatos. vestem servosque sequentis,
in magno ut populo, siqui vidisset, avita
ex re praeberi sumptus mihi crederet illos.
ipse mihi custos incorruptissimus omnis
circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
qui primus virtutis honos, servavit ab omni
non solum facto, verum opprobrio quoque turpi
nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
mercedes sequerer; neque ego essem questus. at hoc nunc
laus illi debetur et a me gratia maior.
nil me paeniteat sanum patris huius, eoque
non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
sic me defendam. longe mea discrepat istis
et vox et ratio. nam si natura iuberet
a certis annis aevum remeare peractum
atque alios legere, ad fastum quoscumque parentes
optaret sibi quisque, meis contentus honestos
fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
iudicio volgi, sanus fortasse tuo, quod
nollem onus haud umquam solitus portare molestum.

Ξ; K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ' z R *acc. interd.* K | Q: aγ E M *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* *Ξ*, *modo ad* *Ψ* *pertinet.*

71 pater his] his pater E M R[1] || 73 e M g R[2] u et e z et aγ Fλ' *om.* E K || 74 = *epist. 1, 1, 56* || 75 octonos *Ξ*(*acc.* g Q R[1]) σχΓνc octonis *Ψ*(*acc.* M) | aeris (aeri g) *Ξ*(*acc.* g Q R[1]) σχΓνc aera *Ψ*(*acc.* M) || 79 siqui *Ψ*(*acc.* Q) si quis *Ξ*(*acc.* g) || 83 servavit K g z Q servabit R servabat Fλ' || 87 at g ς ad K *Ψ* Q | hoc] hic g haec ς alii 'ad haec ....', alii 'ad hoc' .... σχΓVνc || 96 sibi] si Fλ', K[1] *non legitur*

nam mihi continuo maior quaerenda foret res
atque salutandi plures, ducendus et unus
et comes alter, uti ne solus rusve peregre⟨ve⟩
exirem, plures calones atque caballi
pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
ire licet mulo vel si libet usque Tarentum,
mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos.
obiciet nemo sordis mihi, quas tibi, Tilli,
cum Tiburte via praetorem quinque secuntur
te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
hoc ego commodius quam tu, praeclare senator,
milibus atque aliis vivo. quacumque libido est,
incedo solus, percontor quanti holus ac far,
fallacem circum vespertinumque pererro
saepe forum, adsisto divinis, inde domum me
ad porri et ciceris refero laganique catinum;
cena ministratur pueris tribus et lapis albus
pocula cum cyatho duo sustinet, adstat echinus
vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
ad quartam iaceo; post hanc vagor aut ego lecto
aut scripto quod me tacitum iuvet unguor olivo,
non quo fraudatis inmundus Natta lucernis.
ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
admonuit, fugio campum lusumque trigonem.
pransus non avide, quantum interpellet inani

103 plures — **104** petorr. *Isid. orig. 20, 12, 4* | petorr. *Quint. inst. 1, 5, 57* || **115** *ex. Vat. 251* || **123** ung. — **124** *Serv. A. 1, 726* *σχ Pers. 3, 31* || **125—126** admon. *Serv. G. 3, 443* *Eutych. 5, 485, 3*

Ξ: K *acc. interd.* g | **Ψ**: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

102 peregreve *Wolfenbutt. III* peregre l *lemma Pph.* peregre aut *cett.;* ordo est: rusve aut peregre *Pph.* || **107** Tilli] tulli *1a. ras.* R[1] (?) g || **113** vespertinum ΞΨ *Pph.* vespertinus ς || **124** fraudatis ΞΨ *σχ Pers.* furatis *Serv.* || **126** campum lusumque (lusitque g) trigonem 𝔅l[1] g *Paris. 9219 comment. Cruq.* rabiosi tempora signi KΨ(acc. Q) *Pph.* σχΓc

ventre diem durare, domesticus otior. haec est
vita solutorum misera ambitione gravique;
his me consolor victurum suavius ac si
quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.

VII

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis et iam litis cum Rege molestas,
durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
confidens, tumidus, adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque
convenit – hoc etenim sunt omnes iure molesti,
quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors,
non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
summa fuit: duo si Discordia vexet inertis
aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
cum Lycio Glauco, discedat pigrior, ultro
muneribus missis –: Bruto praetore tenente
ditem Asiam, Rupili et Persi par pugnat, uti non
conpositum melius cum Bitho Bacchius. in ius

7 4 dives – 5 Claz. *Serv. A. 4, 345*

Ξ: K *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

130 victurum] victurus gς *cf. Pph.* || 131 patruus (-is K) *codd. et Pph.* praetor *Buecheler* | fuisset Rγ*corr.* σu fuissent *cett.*

7 ecloga VIII. in Rupilium Regem Praenestinum Ψ de contentione Persii et Rupilii Regis Q || 4 habebat] agebat *Serv.* || 7 tumidus KgQ(*acc.* R) 𝔅l tumidusque Ψ || 8 barros g Q(*acc.* R) varros (varos z) Ψ(*acc.* Q) *codd. Pph.* || 16 aut] at γς || 17 pigrior KgR² 𝔅lς σχΓVνc *cf. Pph.* pulchrior Ψ(*acc.* Q) || 20 compositum (conp-) FQR¹ compositus (conp-) λ′zR²Kg | in ius ΞΨσχΓVν *p. 91, 2* intus 𝔅l

acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam; ridetur ab omni
conventu; laudat Brutum laudatque cohortem,
solem Asiae Brutum appellat stellasque salubris
appellat comites excepto Rege; Canem illum,
invisum agricolis sidus, venisse: ruebat
flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
tum Praenestinus salso multoque fluenti
expressa arbusto regerit convicia, durus
vindemiator et invictus, cui saepe viator
cessisset magna conpellans voce cuculum.
at Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat: 'per magnos, Brute, deos te
oro, qui reges consueris tollere, cur non
hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.'

VIII

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
maluit esse deum. deus inde ego, furum aviumque
maxima formido; nam fures dextra coercet
obscaenoque ruber porrectus ab inguine palus,
ast inportunas volucres in vertice harundo
terret fixa vetatque novis considere in hortis.

31 *ex. Vat. 64. 252*
8 **1—4** form. *Lact. inst. div. 2, 4, 1 Hier. in Is. 12, 44 Migne 24, 453 D* || **1** *Serv. A. 11, 65 ex. Vat. 42 Prisc. 3, 81, 25* || **2** *ex. Vat. 43* || **4** nam — **7** fix. *Serv. G. 4, 111* || **5** *Prisc. 2, 127, 18 ex. Vat. 79*

Ξ: K *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′ zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

21 procurrunt (prae- g) KgΨ 𝔅l *cf.* σχΓV concurrunt Q(*acc.* R[2]) || **28** multo Ξ(*acc.* QR[1]) multum Ψ(*acc.* M) || **30** vindemiator KgΨ vindemator Q(γEMR*p.ras.*); *de* a *non constat;* vindemiator non dicitur, sed vindemator, et ni ita dixeris, versus non stabit σχΓVνc

8 egloga IX (VIII z) Ψ (hac satira) inducit Priapum loquentem de maleficis Qσ *(de sing. codd. cf. K.-H.)* de Priapo egloga VIII D || **6** ast] est Fλ′ aẹst R(²?) || **7** considere] insidere u *lemma Pph.*

huc prius angustis eiecta cadavera cellis
conservus vili portanda locabat in arca;
hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum;
Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti
mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
hic dabat, heredes monumentum ne sequeretur.
nunc licet Esquiliis habitare salubribus atque
aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
albis informem spectabant ossibus agrum,
cum mihi non tantum furesque feraeque suetae
hunc vexare locum curae sunt atque labori
quantum carminibus quae versant atque venenis
humanos animos: has nullo perdere possum
nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
protulit os, quin ossa legant herbasque nocentis.
vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis passoque capillo,
cum Sagana maiore ululantem: pallor utrasque
fecerat horrendas adspectu. scalpere terram
unguibus et pullam divellere mordicus agnam
coeperunt; cruor in fossam confusus, ut inde
manis elicerent animas responsa daturas.
lanea et effigies erat altera cerea: maior
lanea, quae poenis conpesceret inferiorem;
cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
altera Tisiphonen: serpentes atque videres
infernas errare canes Lunamque rubentem,

17 fer. suet. *Consent. 5, 400, 23* || **30** — cerea *Serv. A. 4, 508*

Ξ: K *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

9 vili K² g Q(*acc.* R¹) vilis Ψ(*acc.* K¹) || **10. 11** *de interpunctione cf. Pph. p. 272, 25 H.* || **11** *sim. s. 2, 1, 22* || **12** cippus Ξ(*acc.* gQR) ciprus Ψ cipus u || **13** sequeretur g Q(*acc.* R¹) σχΓVνc *p. 95, 18* sequerentur Ψ(*acc.* K) *codd. Pph.* || **15** quo] qua *Btl. fort. recte* || **18** sunt] sint Duς || **19** versant ΞΨσχΓc vexant uςσχΓc *var. cf. K.-H. I² IX* || **29** manis] manibus *lemma Pph.* | elicerent (elicerat M eliciant u) Ψ(*acc.* Q) elirent g elirant K || **30** et *om.* u *Serv.* || **34** Tisiphonen *vel sim.*] tesyphonen *vel sim.* Fλ′

ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
mentior at siquid, merdis caput inquiner albis
corvorum atque in me veniat mictum atque cacatum
†Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus.
singula quid memorem, quo pacto alterna loquentes
umbrae cum Sagana resonarint triste et acutum
utque lupi barbam variae cum dente colubrae
abdiderint furtim terris et imagine cerea
largior arserit ignis et ut non testis inultus
horruerim voces furiarum et facta duarum?
nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
diffissa nate ficus; at illae currere in urbem.
Canidiae dentis, altum Saganae caliendrum
excidere atque herbas atque incantata lacertis
vincula cum magno risuque iocoque videres.

IX

Ibam forte via sacra, sicut meus est mos,
nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
accurrit quidam notus mihi nomine tantum
arreptaque manu 'quid agis, dulcissime rerum?'
'suaviter, ut nunc est,' inquam 'et cupio omnia quae vis.'
cum adsectaretur, 'numquid vis?' occupo. at ille
'noris nos' inquit; 'docti sumus.' hic ego 'pluris
hoc' inquam 'mihi eris.' misere discedere quaerens
ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos

37. 38 *Prisc. 2, 495, 10* || **39** *Prisc. 2, 155, 5* || **46** *Prisc. 2, 515, 7 Eutych. 5, 471, 14*

9 1–2 nug. σχ *Veron. Verg. B. 6, 1* || **10** sud. –**11** tal. σχ *Iuv. 10, 178*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

38 veniat] ueniant uς *Prisc.* || **39** Iulius] Vlius *Wilam. cf. CIL IV 51, 59* Villius *Hertz* || **41** resonarint ς *Btl.* resonarent *codd.* || **48** caliendrum zRQσχΓVνc caliandrum Fλ′uK *codd. Pph.*

9 egloga X Ψ refert molestiam garruli Qσ sermo iste dicitur molestus, *ἐπιφερόμενος* σχΓVν de epagomeno dicit σχΓνc || **3** accurrit KΨQ𝔅l occurrit g *lemma Pph.*

manaret talos. 'o te, Bolane, cerebri
felicem' aiebam tacitus, cum quidlibet ille
garriret, vicos, urbem laudaret. ut illi
nil respondebam, 'misere cupis' inquit 'abire:
iamdudum video; sed nil agis: usque tenebo;
persequar hinc quo nunc iter est tibi.' 'nil opus est te
circumagi: quendam volo visere non tibi notum;
trans Tiberim longe cubat is prope Caesaris hortos.'
'nil habeo quod agam et non sum piger: usque sequar te.'
demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
cum gravius dorso subiit onus. incipit ille:
'si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
non Varium facies; nam quis me scribere pluris
aut citius possit versus? quis membra movere
mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.'
interpellandi locus hic erat 'est tibi mater,
cognati, quis te salvo est opus?' 'haud mihi quisquam.
omnis conposui.' 'felices. nunc ego resto.
confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella
quod puero cecinit divina mota anus urna:
„hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis
nec laterum dolor aut tussis nec tarda podagra:
garrulus hunc quando consumet cumque: loquaces,
si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.“'
ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei
praeterita, et casu tum respondere vadato
debebat, quod ni fecisset, perdere litem.
'si me amas,' inquit 'paulum hic ades.' 'inteream, si
aut valeo stare aut novi civilia iura;
et propero quo scis.' 'dubius sum, quid faciam', inquit,
'tene relinquam an rem.' 'me, sodes.' 'non faciam' ille,

13 *Charis. interpol. 1, 96, 5* || 18 —cub. σχΓν *epi. 2, 2, 68*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

12 aiebam] agebam KFλ′γE || 13 vicos] ficos (ficos λ) Fλ′zR²M *Charis. interpol.* || 16 persequar] prosequar Fλ′z || 23 varium Ξ(*acc.* gQR) σχΓν varum Ψ || 39 aut ... aut gQ(*acc.* R) haud ..... haud Ψ

et praecedere coepit; ego, ut contendere durum
cum victore, sequor. 'Maecenas quomodo tecum?'
hinc repetit. 'paucorum hominum et mentis bene sanae.'
'nemo dexterius fortuna est usus. haberes
magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
hunc hominem velles si tradere: dispeream, ni
summosses omnis.' 'non isto vivimus illic,
quo tu rere, modo; domus hac nec purior ulla est
nec magis his aliena malis; nil mi officit, inquam,
ditior hic aut est quia doctior; est locus uni
cuique suus.' 'magnum narras, vix credibile.' 'atqui
sic habet.' 'accendis quare cupiam magis illi
proximus esse.' 'velis tantummodo: quae tua virtus,
expugnabis: et est qui vinci possit eoque
difficilis aditus primos habet.' 'haud mihi dero:
muneribus servos corrumpam; non, hodie si
exclusus fuero, desistam; tempora quaeram,
occurram in triviis, deducam. nil sine magno
vita labore dedit mortalibus.' haec dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus et illum
qui pulchre nosset. consistimus. 'unde venis et
quo tendis?' rogat et respondet. vellere coepi
et pressare manu lentissima bracchia, nutans,
distorquens oculos, ut me eriperet. male salsus
ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
'certe nescio quid secreto velle loqui te
aiebas mecum.' 'memini bene, sed meliore

47—49 modo *Prisc. 2, 508, 19* || **47—48** omnes *Prisc. 2, 478, 9* || **54** modo velis q. t. v. est *Diom. 1, 386, 21* || **59** nihil —**60** mort. *Hier. epist. 58, 11 CSEL 54, 540, 12*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ′ zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

42 durum] durum est σ *corr. Dessaviens.* || **44** paucorum—sanae *sunt qui illi garrulo dent* || **48** vivimus *ΞΨ Prisc.* vivitur ς *Btl.* || **50** mi(hi) *om.* Kg𝔅l || **52** atqui *Ξ*$^{(acc.\,gQR^2)}$ atque *Ψ* || **54** modo velis quae *Diom.* || **62** venis et] venisset Fλ′ z*a. corr.* R*pr.* || **63** tendis *Ξ*$^{(acc.\,gQR)}$ tendit *Ψ* || **64** pressare *Ξ*$^{(acc.\,g)}$ *Ψ Pph.* prensare (pe- EM)Q𝔅l || **66** bilis *Ξ*$^{(acc.\,KgQR^2)}$ bellis *Ψ* || **68** meliore Q$^{(acc.\,R^1)}$u meliori *Ψ*$^{(acc.\,Kg)}$

tempore dicam; hodie tricensima sabbata: vin tu
curtis Iudaeis oppedere?' 'nulla mihi' inquam
'relligio est.' 'at mi: sum paulo infirmior, unus
multorum. ignosces; alias loquar.' huncine solem
tam nigrum surrexe mihi! fugit inprobus ac me
sub cultro linquit. casu venit obvius illi
adversarius et 'quo tu, turpissime?' magna
inclamat voce, et 'licet antestari?' ego vero
oppono auriculam. rapit in ius; clamor utrimque,
undique concursus. sic me servavit Apollo.

X

[Lucili, quam sis mendosus, teste Catone,
defensore tuo, pervincam, qui male factos
emendare parat versus, hoc lenius ille,
quo melior vir et est longe subtilior illo,
qui multum puer et loris et funibus udis
exoratus, ut esset, opem qui ferre poetis
antiquis posset contra fastidia nostra,
grammaticorum equitum doctissimus. ut redeam illuc:]
Nempe inconposito dixi pede currere versus
Lucili. quis tam Lucili fautor inepte est,
ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
urbem defricuit, charta laudatur eadem.

69 vin — **71** est *Prisc. 2, 515, 3* || **76** lic. ant. *Eutych. 5, 484, 19* || **78** sic—Ap. σχ *Iuv. 1, 128*
10 **1**—**4** *sententiam Hier. epist. 84.2 CSEL 55, 122, 21* || **3** quod — **4** defr. *Consent. 5, 348, 26*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ' zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

69 *an interpungendum est post* tricensima *(Lejay)?* || **76** inclamat] exclamat KzRu
10 egloga XI Ψ ad maledictionem Lucilii respondet Qσ *cf. v. 2* Lucili, *quod nescio an quis vocativum esse putaverit; cf.* Lucili, quam sis mendosus ... || ***1**—***8** *leguntur in* Fλ'ς || ***4** et *om.* Fλ', *add. Bern. 619* ς || ***5** puer et] puerum est *Reisig* | udis] ussit *Marx* || ***6** exhortatus ς || **2** inepte ΞΨ σχΓVνc inepti R[1]zς || **4** defricuit ΞΨ σχΓVνc *Pph. Cons.* perfricuit σχΓc

nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera; nam sic
et Laberi mimos ut pulchra poemata mirer.
ergo non satis est risu diducere rictum
auditoris; et est quaedam tamen hic quoque virtus.
est brevitate opus, ut currat sententia neu se
inpediat verbis lassas onerantibus auris,
et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
interdum urbani, parcentis viribus atque
extenuantis eas consulto. ridiculum acri
fortius et melius magnas plerumque secat res.
illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes umquam legit neque simius iste
nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
'at magnum fecit, quod verbis graeca latinis
miscuit.' o seri studiorum, quine putetis
difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
contigit? 'at sermo lingua concinnus utraque
suavior, ut Chio nota si conmixta Falerni est.'
cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum
dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini,
cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
verba foris malis, Canusini more bilinguis.
atque ego cum graecos facerem, natus mare citra,
versiculos, vetuit me tali voce Quirinus
post mediam noctem visus, cum somnia vera:

20—21 misc. *Rufinian. rhet. min. p. 40, 1* || **21** o seri — **23** cont. *Prisc. 3, 101, 25*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

5 nam KQ(E)(*acc.* R) σχΓVνc num *Ψ*(*acc.* Q(aγM)) || **7** diducere Q(*acc.* R) deducere *Ψ*(*acc.* K) || **13** urbani *ΞΨ* σχΓVνc urbane Fl, R^1 *n. l.* || **24** ut *Ξ*(*acc.* gQR^2) et *Ψ* || **26** petilli Kg*Ψ* petelli Q(*acc.* R) || **27** oblitus] oblitos *Btl.* | latini gQ(*acc.* R^2) 𝔅l latine *Ψ*(*acc.* K) *comm. Cruq.* || **31** atque] atqui ς *Btl.*

'in silvam non ligna feras insanius ac si
magnas Graecorum malis inplere catervas.'
turgidus Alpinus iugulat dum Memnona dumque
diffingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa
nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
arguta meretrice potes Davoque Chremeta
eludente senem comis garrire libellos
unus vivorum, Fundani, Pollio regum
facta canit pede ter percusso; forte epos acer
ut nemo Varius ducit, molle atque facetum
Vergilio adnuerunt gaudentes rure Camenae:
hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
haerentem capiti cum multa laude coronam.
at dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
plura quidem tollenda relinquendis. age quaeso,
tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
non ridet versus Enni gravitate minores,
cum de se loquitur non ut maiore reprensis?
quid vetat et nosmet Lucili scripta legentis
quaerere, num illius, num rerum dura negarit
versiculos natura magis factos et euntis

34 —fer. *Hier. praef. psalt. Migne 28, 1187 A* | —ligna *Hier. adv. Pel. 3, 19 Migne 23, 617 A* || 44 Varius—fac. *Serv. B. 9, 35* | moll. —45 Verg. *Quint. inst. 6, 3, 20* || 54 *Serv. A. 11, 601*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: F*λ'* z R *acc. interd.* K | Q: a*γ* E M *acc. interd.* R   Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

37 diffingit (difingit a*γ* diffindit z diffingat *codd. Pph.*) *ΞΨ Pph. Gloss. II 49, 23* defingit (-dit E) E M || 39 spectanda Q(*acc.* R²) spectata (spectatque g) *Ψ*(*acc.* Kg) *cf.* σχΓνc *p. 111, 17* || 40 potes] potest F*λ'* R¹ || 43 facta] fata g || 44 varius K g z R Q varus F*λ'* | ducit (dicit g R² *pars codd. Serv.*) *Ξ*(*acc.* g Q R²) ductu *Ψ* || 45 adnuerunt *vel sim.* K g z R¹ Q (E M) σχΓc annuerant (adn-) a*γ* R² adnuerint (ann-) F*λ'* || 47 possem *Ξ*(*acc.* g Q R²) σχΓVνc possim *Ψ* || 50 at] ad E R¹ et *ψλ'* || 51 quaeso *Ψ* quaero *Ξ*(*acc.* g Q R¹) || 54 minores] minoris gς *pars codd. Serv.* || 58 factos] altos g

mollius ac siquis pedibus quid claudere senis,
hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
ante cibum versus, totidem cenatus, Etrusci
quale fuit Cassi rapido ferventius amni
ingenium, capsis quem fama est esse librisque
ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
comis et urbanus, fuerit limatior idem
quam rudis et Graecis intacti carminis auctor
quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
si foret hoc nostrum fato delapsus in aevum,
detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
perfectum traheretur, et in versu faciendo
saepe caput scaberet vivos et roderet unguis.
saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint
scripturus, neque te ut miretur turba labores,
contentus paucis lectoribus. an tua demens
vilibus in ludis dictari carmina malis?
non ego; nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax,
contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.
men moveat cimex Pantilius aut cruciet quod
vellicet absentem Demetrius aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli?
Plotius et Varius, Maecenas Vergiliusque,
Valgius et probet haec Octavius optimus atque
Fuscus et haec utinam Viscorum laudet uterque
ambitione relegata. te dicere possum,
Pollio, te, Messalla, tuo cum fratre, simulque
vos, Bibule et Servi, simul his te, candide Furni,

71 *Eutych. 5, 467, 31 σχ Pers. 1, 106 ex.Vat. 253 Micon 373* || **72—73** script. *Hier. in eccles. 2 Migne 23, 1085 A* | saepe—vert. *Pomp. 5, 109, 16* || **77** expl.—dix. *Serv. B. 10, 6* || **79** —Dem. *Eutych. 5, 468, 22*

Ξ: K *acc. interd.* g | Ψ: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet.*

65 urbanus Ξ(*acc.* gQR) urbanis Ψ || **68** delapsus 𝔅l(?)ς dilapsus (-latus g) *cett.* || **75** vilibus] milibus ψλ′ || **79** vellicet] vellicat *Eutych.* || **81** Varius *cf. ad 1, 5, 40* || **83. 82** *sic* Kg || **84** amb. releg. *cum insequentibus verbis coni. Pph.* σχ ΓVνc, *cum antecedentibus Heinze* || **86** Bibule *Muretus* bibuli *codd.*

conpluris alios, doctos ego quos et amicos
prudens praetereo, quibus haec, sint qualiacumque,
adridere velim, doliturus, si placeant spe
deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
discipularum inter iubeo plorare cathedras.
i, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

SERMONVM

LIBER ALTER

I

'Sunt quibus in satura videar nimis acer et ultra
legem tendere opus; sine nervis altera quidquid
conposui pars esse putat similisque meorum
mille die versus deduci posse. Trebati,
quid faciam? praescribe.' 'quiescas.' 'ne faciam, inquis,
omnino versus?' 'aio.' 'peream male, si non
optimum erat; verum nequeo dormire.' 'ter uncti
transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
inriguumque mero sub noctem corpus habento.
aut si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
praemia laturus.' 'cupidum, pater optime, vires

1 1—2 opus *Pph. et* σχΓVνc *s. 1, 1, 1* || 3 *ex. Vat. 254*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ′zR *acc. interd.* K | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

87 conpluris *vel sim.*] conpluresque Ku || 88 sint] sunt Kg || 91 discipularum *ΞΨ Pph.* σχΓVνc discipulorum F*var.*lς

sermonum liber I explicit, incipit liber II ΨEM Horatii Flacci liber I *etc.* γ

1 ad Trebatium iuris consultum aγ ad T. equit. Rom. u || 1 videar KgλzRQ *Pph. s. 1, 1, 1* σχΓVνc *s. 1, 1, 1* videor Fl(?)u || 2 intendere ς *Heinsius* || 4 deduci *Ξ*(*acc.* QR[1]) diduci *Ψ*

deficiunt; neque enim quivis horrentia pilis
agmina nec fracta pereuntis cuspide Gallos
aut labentis equo describit volnera Parthi.'
'attamen et iustum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius.' 'haud mihi dero,
cum res ipsa feret: nisi dextro tempore Flacci
verba per attentam non ibunt Caesaris aurem:
cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.'
'quanto rectius hoc quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem,
cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.'
'quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
accessit fervor capiti numerusque lucernis;
Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
milia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
ille velut fidis arcana sodalibus olim
credebat libris neque, si male cesserat, usquam
decurrens alio neque, si bene; quo fit ut omnis
votiva pateat veluti descripta tabella
vita senis. sequor hunc, Lucanus an Apulus anceps;
nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
missus ad hoc pulsis, vetus est ut fama, Sabellis,
quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
sive quod Apula gens seu quod Lucania bellum

15 σχ *Pers. 5, 4* || **16** et scrib. — **17** Luc. *Prisc. 2, 285, 25* || **26—27** pugnis σχ *Stat. Th. 6, 306 (328)* || **27** quot — **28** mil. σχ *Pers. 5, 52* || **29** *Pph. vit. Hor.* || **35** *Pph. vit. Hor.*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ'zR | Q: aγEM *acc. interd.* R Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

15 describit *Ψ* describet Kg describat Q || **16** poteras — 2, 8, 95 𝔑 (*non* R) | et *ΞΨ* σχΓVνc tu *Lejay* ita *Havet, qui post* scribere *interpungunt. post* fortem *interp. Pph.* σχΓVνc || **18** cum] dum ψλ' 𝔑 (c *superscr.*) || **20** recalcitrat *ΞΨ* σχΓVνc recalcitret ς *Btl.* || **22** *sim. s. 1, 8, 11* | que *Ξ*(*acc.* Q) ve *Ψ* || **24** Milonius] millonius g *Pph.* | semel] simul ς *cf. Pph.* || **31** cesserat Ku𝔑 *pr.? Bern. 21* gesserat *Ψ*(*acc.* Q) 𝔅l | usquam *vel sim.* *Ψ*(*acc.* Q) 𝔅l unquam (umq-) Kz𝔑u

incuteret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
quemquam animantem et me veluti custodiet ensis
vagina tectus: quem cur destringere coner
tutus ab infestis latronibus? o pater et rex
Iuppiter, ut pereat positum robigine telum
nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
qui me conmorit — melius non tangere, clamo —,
flebit et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam,
Canidia Albuci, quibus est inimica, venenum,
grande malum Turius, siquid se iudice certes.
ut quo quisque valet suspectos terreat utque
imperet hoc natura potens, sic collige mecum:
dente lupus, cornu taurus petit: unde nisi intus
monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
matrem: nil faciet sceleris pia dextera — mirum,
ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos —,
sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
exspectat seu mors atris circumvolat alis,
dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit, exsul,
quisquis erit vitae scribam color.' 'o puer, ut sis
vitalis metuo et maiorum nequis amicus
frigore te feriat.' 'quid? cum est Lucilius ausus
primus in hunc operis conponere carmina morem
detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
cederet, introrsum turpis: num Laelius aut qui
duxit ab oppressa meritum Karthagine nomen
ingenio offensi aut laeso doluere Metello

42 o pat. — **43** *Prisc. 3, 86, 14* || **44** at — **46** fleb. *Prisc. 2, 508, 24. 3, 110, 14*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: F λ' z ℜ | Q: a γ E M *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

41 destringere Ξ(*acc.* gQ) z distringere Ψ || **43** telum] ferrum *Prisc.* || **49** Turius] turias F l z D | quid — certes Q quis (quid ℜ[1]) — certet Ψ(*acc.* Kg) quis — certes M || **53** monstratum g λ z Q σ χ Γ V ν monstratam F l, K *n. l.* || **54** faciet] faciat g || **55** petit K λ z ℜ Q petat F l || **56** mala K g Ψ(*acc.* a) male Q(*acc.* ℜ) || **64—65** cederet] in- cederet *Heinsius cf.* σ χ Γ V ν || **65** aut F λ' Q et K g z ℜ u

famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
primores populi arripuit populumque tributim,
scilicet uni aequos virtuti atque eius amicis.
quin ubi se a volgo et scaena in secreta remorant
virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
nugari cum illo et discincti ludere, donec
decoqueretur holus, soliti. quidquid sum ego, quamvis
infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
cum magnis vixisse invita fatebitur usque
invidia et fragili quaerens inlidere dentem
offendet solido – nisi quid tu, docte Trebati,
dissentis.' 'equidem nihil hinc diffindere possum.
sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
iudiciumque.' 'esto, siquis mala; sed bona siquis
iudice condiderit laudatus Caesare? siquis
opprobriis dignum latraverit, integer ipse?'
'solventur risu tabulae, tu missus abibis.'

II

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
– nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
rusticus, abnormis sapiens crassaque Minerva –,
discite non inter lances mensasque nitentis,
cum stupet insanis acies fulgoribus et cum

82–83 iud. *Sidon. epist. 1, 11, 1*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: Fλ′z𝔑 | Q: aγEM *acc. interd.* 𝔑 Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet.*

68 atqui (atque g) Kgλz𝔑Q et qui Fl || **69** tributim KΨ(*acc.* aγ) 𝔅l *Pph.* tributum EM || **79** diffindere (-fund-E) Q(DEM)𝔅l σχΓν diffidere Fλ *codd. Pph. var.* diffingere *vel sim.* Kgz𝔑uQ(aγ) *Pph.*(?),l*n.l.* || **85** latraverit] laceraverit *Btl.* || **86** risu *codd. et* σχνVc bis sex *Bergk*
2 egloga II Fz ad Ofellum λQ || **1** boni ΞΨ𝔅l bonis l*a.ras.* 𝔑*a.ras.* ς || **3** abnormis *vel* ab normis F*a.ras.*l*a.ras.*z𝔑 γ*corr.*M σχΓVc abnormi KF*p.ras.*λl*p.ras.*aγ*pr.*E𝔅l(?)

adclinis falsis animus meliora recusat,
verum hic inpransi mecum disquirite. cur hoc?
dicam, si potero. male verum examinat omnis
corruptus iudex. leporem sectatus equove
lassus ab indomito vel, si Romana fatigat
militia adsuetum graecari – seu pila velox
molliter austerum studio fallente laborem,
seu te discus agit, pete cedentem aera disco:
cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno
ne biberis diluta. foris est promus, et atrum
defendens piscis hiemat mare: cum sale panis
latrantem stomachum bene leniet. unde putas aut
qui partum? non in caro nidore voluptas
summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quaere
sudando: pinguem vitiis albumque neque ostrea
nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
vix tamen eripiam, posito pavone velis quin
hoc potius quam gallina tergere palatum,
corruptus vanis rerum, quia veneat auro
rara avis et picta pandat spectacula cauda:
tamquam ad rem attineat quidquam. num vesceris ista,
quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
carne tamen quamvis distat nil, hac magis illam
inparibus formis deceptum te petere esto:
unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
captus hiet? pontisne inter iactatus an amnis
ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem

2 **10** vel – **11** graec. *Eutych. 3, 470, 22* || **12** *ex. Vat. 146* || **16** *ex. Vat. 255* || **23** pos. – **24** *Prisc. 2, 486, 1* || **24** σχ *Pers. 3, 114*

Ξ: K *acc. interd.* g | *Ψ*: F λ′ z ℜ | Q: a γ E M *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet. vestigia rec. Ξ praeterea* in g m σ x u λ′

6 adclinis] adclivis g || **10** fatigat] fatiget *Eutych.* || **22** lagois z ℜ Q lagonis F λ′ z *a. ras.* K *n. l.* || **25** – *epi. 2, 2, 216 deest* K || **28** honor *Ψ* Q color g || **29** hac] haec g u hanc *codd. Pph. Btl.* hunc *Heinze dubitans* | illam ψ *var.* ℜ *a. ras.?* E γ *var.* g σ *codd. Pph.* σχ Γ V ν c illa *Ψ* (*acc.* Q) | hac magis *antecedentibus adnectit Lejay; cf. Pph.* || **30** petere ψ *var.* Q *Pph.* σχ Γ V ν c patet *Ψ* (*acc.* M) *comm. Cruq.* || **31** an] in F l

mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
ducit te species, video: quo pertinet ergo
proceros odisse lupos? quia scilicet illis
maiorem natura modum dedit, his breve pondus:
ieiunus raro stomachus volgaria temnit.
'porrectum magno magnum spectare catino
vellem' ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos
praesentes, Austri, coquite horum obsonia. quamquam
putet aper rhombusque recens, mala copia quando
aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
atque acidas mavolt inulas. necdum omnis abacta
pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
infamis. quid? tunc rhombos minus aequor alebat?
tutus erat rhombus tutoque ciconia nido,
donec vos auctor docuit praetorius. ergo
siquis nunc mergos suavis edixerit assos,
parebit pravi docilis Romana iuventus.
sordidus a tenui victu distabit Ofello
iudice: nam frustra vitium vitaveris illud,
si te alio pravum detorseris. Avidienus,
cui Canis ex vero dictum cognomen adhaeret,
quinquennis oleas est et silvestria corna
ac nisi mutatum parcit defundere vinum et
cuius odorem olei nequeas perferre, licebit

40 at — 41 obson. σχΓ *s. 2, 8, 7*

Ψ: Fλ′zℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxuλ′

35 quo Q(*acc.* ℜ) u quid Ψ || **38** raro φ *var.* λℜ²Q rare *Pph.* σχΓVν*var.* rari Vν raris Flzℜ¹u || **41** quamquam zQ quamuis Fλ′ || **42** mala] male EMℜ¹ || **47** acipensere] accipiensere aγE *codd. Pph.* σχΓVνc || **48** tunc Q tum Ψ | aequor alebat Ψ(*acc.* Q) 𝔅l aequora alebant EM || **50** auctor] 'victor' legitur et 'auctor' *Pph.* || **53** corripit sordidos sub Ofelli nomine φ *marg. novum sermonem distinguunt* φ *corr.* z *codd. Pph.* egloga III z | a] ac F*pr.* l*a. ras.* z*a. ras.* | distabit u *Oxon.* distabat Ψ(*acc.* Q) 𝔅l || **55** pravum] pravus ς | Avidienus] Aufidienus *Fea* || **56** dictum] ductum 𝔅l || **58** defundere] fundere Fλ′

ille repotia, natalis alicsve dierum
festos albatus celebret, cornu ipse bilibri
caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
quali igitur victu sapiens utetur et horum
utrum imitabitur? hac urget lupus, hac canis, aiunt.
mundus erit, qua non offendat sordibus atque
in neutram partem cultus miser. hic neque servis,
Albuci senis exemplo, dum munia didit,
saevus erit, nec sic ut simplex Naevius unctam
convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
adferat. in primis valeas bene; nam variae res
ut noceant homini credas, memor illius escae,
quae simplex olim tibi sederit. at simul assis
miscueris elixa, simul conchylia turdis,
dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum
lenta feret pitvita. vides, ut pallidus omnis
cena desurgat dubia? quin corpus onustum
hesternis vitiis animum quoque praegravat una
atque adfigit humo divinae particulam aurae.
alter ubi dicto citius curata sopori
membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
sive diem festum rediens advexerit annus,
seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
accedent anni, tractari mollius aetas
imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam
quam puer et validus praesumis mollitiem, seu
dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes

77 des. *Gloss. 2, 46, 30* || **81** *ex. Vat. 256* || **88** *ex. Vat. 257*

Ψ: F λ′ z ℜ | Q: a γ E M *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet. vestigia rec. Ξ praeterea in* g m σ x u λ′

60 repotia Q(*acc.* ℜ) σχ Γ V ν reportia *Ψ codd. Pph.* || **64** aiunt *Ψ*(*acc.* Q) 𝔅𝔩 angit u || **65** qua Q(*acc.* $ℜ^1$) 𝔅𝔩 qui *Ψ* || **67** didit $ψ^2$ ℜ a γ $E^2 M^2$ σ x σχ Γ ν dedit *Ψ*(*acc.* $E^1 M^1$)

tardius adveniens vitiatum commodius quam
integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
heroas natum tellus me prima tulisset.
das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
occupet humanam? grandes rhombi patinaeque
grande ferunt una cum damno dedecus. adde
iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum
et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
as, laquei pretium. 'iure' inquit 'Trausius istis
iurgatur verbis: ego vectigalia magna
divitiasque habeo tribus amplas regibus.' ergo,
quod superat non est melius quo insumere possis?
cur eget indignus quisquam te divite? quare
templa ruunt antiqua deum? cur, inprobe, carae
non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
uni nimirum recte tibi semper erunt res,
o magnus posthac inimicis risus. uterne
ad casus dubios fidet sibi certius? hic qui
pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
an qui contentus parvo metuensque futuri
in pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
integris opibus novi non latius usum
quam nunc accisis. videas metato in agello
cum pecore et gnatis fortem mercede colonum
'non ego' narrantem 'temere edi luce profesta
quicquam praeter holus fumosae cum pede pernae.
ac mihi seu longum post tempus venerat hospes
sive operum vacuo gratus conviva per imbrem

95 *ex. Vat. 258* || **103** — divite *Serv. A. 6, 611* σχ *Pers. 3, 70*

Ψ: **Fλ′zℜ** | **Q**: **aγEM** *acc. interd.* **ℜ** **Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinet. vestigia rec.* **Ξ** *praeterea in* **gmσxuλ′**

91 vitiatum **Ψ**(*acc. γvar.*) **σχΓVν** vitiaret **Q**(*acc. ℜ a. ras.?*) **mσσχΓν** || **95** occupet **Qλ𝔅l** (h)occupat **Ψ** || **99** as laquei **λzQ**(*acc. ℜ*^{2}) *Pph.* asiaque(t) **Flℜ**^{1}**?** | trausius *vel sim.* **λuQ**(*acc. ℜ*) **𝔅l** trauius **Flz** *Pph.* || **106** recte tibi **ΨQ** tibi recte **ς** || **108** fidet **λzℜQ** *Pph.* **σχΓVνc** fiet **Fl** || **110** an] at *vel sim.* **lγE** || **112** puer **F***p. ras.* **λl***p. ras.* **z***p. ras.* **u** puerum **F**^{1}**l***a. ras.* **z***a. ras.* **ℜQ** || **114** metato **guQ**(*acc. ℜ*) **σχΓVν** metatum **Ψ** || **116** edi luce **Q**(*acc. ℜ*) de luce **λ** et edulce **Fl**

vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis,
sed pullo atque haedo; tum pensilis uva secundas
et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
post hoc ludus erat culpa potare magistra
ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
explicuit vino contractae seria frontis.
saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus:
quantum hinc inminuet? quanto aut ego parcius aut vos,
o pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
nam propriae telluris erum natura nec illum
nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille,
illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
postremum expellet certe vivacior heres.
nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
dictus, erit nulli proprius, sed cedet in usum
nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes
fortiaque adversis opponite pectora rebus.'

III

'Sic raro scribis, ut toto non quater anno
membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
iratus tibi, quod vini somnique benignus
nil dignum sermone canas. quid fiet? at ipsis
Saturnalibus huc fugisti sobrius. ergo

121 tum — 122 *Prisc. 2, 340, 13* ‖ **122 cum — ficu** *Charis. 1, 96, 6* ‖ **131 — nequ.** *Pph. s. 2, 3, 94*

Ψ: Fλ′z𝔑 | Q: aγEM *acc. interd.* 𝔑 Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxuλ′

121 tum Ψ *Prisc.* tunc Q ‖ 122 ficu Fλ′ Q(aγ) *Char. Prisc. cod.* h fico Q(EM)z𝔑 *codd. Prisc. plerique* ‖ 123 culpa Ψ Q𝔅l *Pph.* cupa ς cuppa *Lamb.* nulla *Btl.* ‖ 124 ita Ψ Q𝔅l *Pph.* uti *vel* ut ς ‖ 127 quanto Q(aγE𝔑) quantum Ψ(*acc.* M) ‖ 128 nituistis Q(*acc.* 𝔑) σχΓVνc in(sti)tuistis Ψ ‖ 131 *finis cod.* u; *supplem. praebet* v ‖ 132 postremum] postremo gmσ ‖ 135 alii] aliis λς

3 egloga III Ψ Damasippum introducit tractantem secum Horatius Q *cf.* σχΓVνc ‖ 1 sic] si F*corr.* EσχΓVνc | scribis Ψ(*acc.* M) scribes Q(*acc.* 𝔑[1]) ‖ 4 at Fl[1]𝔅l et 𝔑 ab λ l[2]zQ ‖ 5 *sunt qui ante* sobrius *distinguant* | ergo] esto ς

dic aliquid dignum promissis. incipe. nil est.
culpantur frustra calami inmeritusque laborat
iratis natus paries dis atque poetis.
atqui voltus erat multa et praeclara minantis,
si vacuum tepido cepisset villula tecto.
quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
invidiam placare paras virtute relicta?
contemnere miser. vitanda est inproba Siren
desidia, aut quidquid vita meliore parasti
ponendum aequo animo.' 'di te, Damasippe, deaeque
verum ob consilium donent tonsore. sed unde
tam bene me nosti?' 'postquam omnis res mea Ianum
ad medium fracta est, aliena negotia curo
excussus propriis. olim nam quaerere amabam,
quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
quid scalptum infabre, quid fusum durius esset.
callidus huic signo ponebam milia centum;
hortos egregiasque domos mercarier unus
cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
inposuere mihi cognomen compita.' 'novi
et miror morbi purgatum te illius. atqui
emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
traiecto lateris miseri capitisve dolore,
ut lethargicus hic cum fit pugil et medicum urget.
dum nequid simile huic, esto ut libet.' 'o bone, ne te
frustrere: insanis et tu stultique prope omnes,
siquid Stertinius veri crepat, unde ego mira

8 9 *Serv. A. 2, 96* || **13** quin tu inv.—**14** miser σχ *Pers. 3, 21*

Ψ: Fλ′zℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

6 est? *Vollm.* || **12** Archilochum] archilocho z | tantos] quin tu σχ *Pers.* || **16. 17** *ἀπροσδόκητον vix recte statuit E. Fraenkel Festschr. Reitzenstein 107, 1* || **21** vafer Q *Pph.* faber Ψ a *var.* γ *var.* || **22** scalptum F l ℜ[1] sculptum λ z ℜ[2] ψ *var.* Q𝔅l || **23**—2, 6, 92 *deest* z || **25** Mercuriale] merculiale *vel sim.* γ *pr.* E M *pr.* Mercuriali *Gryphius* || **29** ve E M que Ψ(*acc.* aγ) || **30** medicum λ Q(*acc.* ℜ) modicum F l a (*? cf. K.-H. min.*) || **33** veri Q(*acc.* ℜ) verum Ψ (ℜ *var.*)

descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
solatus iussit sapientem pascere barbam
atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
nam male re gesta cum vellem mittere operto
me capite in flumen, dexter stetit et „cave faxis
te quicquam indignum. pudor“ inquit „te malus angit,
insanos qui inter vereare insanus haberi.
primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te
solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
quem mala stultitia et quemcumque inscitia veri
caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
autumat. haec populos, haec magnos formula reges,
excepto sapiente, tenet. nunc accipe, quare
desipiant omnes aeque ac tu, qui tibi nomen
insano posuere. velut silvis, ubi passim
palantis error certo de tramite pellit,
ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit, unus utrique
error, sed variis inludit partibus: hoc te
crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille
qui te deridet caudam trahat. est genus unum
stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignis,
ut rupes fluviosque in campo obstare queratur;
alterum et huic varum et nihilo sapientius ignis
per medios fluviosque ruentis: clamet amica
mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor:
'hic fossa est ingens, hic rupes maxima: serva!'
non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis
'mater, te appello' clamantibus. huic ego volgus

50—51 error *Prisc. 3, 75, 17*

Ψ: **F**λ′ℜ | **Q**: **a**γ**EM** *acc. interd.* ℜ **Q** *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* **g m σ x v** λ′

34 descripsi] discripsi *Lejay* || **39** angit Q(*acc.* ℜ*var.*) 𝔅l urget Ψ || **41** si erit Q(*acc.* ℜ) siet Ψ || **43** quem cumque] quaecumque mς || **48** insano] insani νς || **50** utrique Ψ *Prisc.* utrisque Q; a *n. l.* || **53** trahat Ψ Qσχ ΓVνc trahit γ, a *n. l.* || **56** varum Ψ Q *Pph.* σχΓν varium ψl || **57** *s.* 'amica mater' *accipiendum esse contendit Pph.*, 'mater honesta' *Heinze* || **62** vulgus EMℜ[1] vulgūs l*corr.* volgum *vel* vulgum F*corr.* λℜ[2]aγ vultum F*pr.*

errori similem cunctum insanire docebo.
insanit veteres statuas Damasippus emendo:
integer est mentis Damasippi creditor? esto.
'accipe quod numquam reddas mihi' si tibi dicam:
tune insanus eris, si acceperis, an magis excors
reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutae
nodosi tabulas, centum, mille adde catenas:
effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
cum rapies in ius malis ridentem alienis,
fiet aper, modo avis, modo saxum et, cum volet, arbor.
si male rem gerere insani est, contra bene sani:
putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perelli
dictantis, quod tu numquam rescribere possis.
audire atque togam iubeo conponere, quisquis
ambitione mala aut argenti pallet amore,
quisquis luxuria tristive superstitione
aut alio mentis morbo calet: huc propius me,
dum doceo insanire omnis vos, ordine adite.
danda est ellebori multo pars maxima avaris:
nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
heredes Staberi summam incidere sepulcro,
ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
frumenti quantum metit Africa. 'sive ego prave
seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi': credo,
hoc Staberi prudentem animum vidisse. quid ergo
sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
heredes voluit? quoad vixit, credidit ingens

69 *Serv. A. 7, 422* | —Ner. σχ *Pers. 2, 14* || **76** *Serv. A. 7, 422* || **83** σχ *Pers. 4, 16*

Ψ: F λ′ ℜ | Q: a γ E M *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* g m σ x v λ′

63 errori λ Q(*acc.* ℜ²) errore F *pr.* l¹ errorem E¹ | similem λ′ Q(*acc.* ℜ²) similis F (*sed cf. K.-H. min.*) ℜ¹ | cunctum λ F *corr.* l *corr.* ℜ Q cuncta F *pr.* l *a. ras.* || **67** acceperis] acciperis E M ℜ *pr.* || **69** anerio *vel* a nerio Ψ Q *Pph.* σχ Γ V ν c *Serv.* nerio g m σ *corr.* x σχ *Pers.* || **71** haec] hic E || **72** ius φ *corr.* l *var.* γ *var.* ℜ¹ E M 𝔅 l *Pph.* iura F λ′ ℜ² a γ || **75** Perelli] perilli a Parelli *Pph.*

pauperiem vitium et cavit nihil acrius, ut, si
forte minus locuples uno quadrante perisset,
ipse videretur sibi nequior. 'omnis enim res,
virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
divitiis parent; quas qui construxerit, ille
clarus erit, fortis, iustus.' 'sapiensne?' 'etiam, et rex
et quidquid volet.' hoc veluti virtute paratum
speravit magnae laudi fore. quid simile isti
Graecus Aristippus? qui servos proicere aurum
in media iussit Libya, quia tardius irent
propter onus segnes. uter est insanior horum?
nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
siquis emat citharas, emptas conportet in unum,
nec studio citharae nec Musae deditus ulli,
si scalpra et formas non sutor, nautica vela
aversus mercaturis: delirus et amens
undique dicatur merito. qui discrepat istis,
qui nummos aurumque recondit, nescius uti
conpositis metuensque velut contingere sacrum?
siquis ad ingentem frumenti semper acervum
porrectus vigilet cum longo fuste neque illinc
audeat esuriens dominus contingere granum
ac potius foliis parcus vescatur amaris;
si positis intus Chii veterisque Falerni
mille cadis — nihil est: tercentum milibus, acre
potet acetum; age si et stramentis incubet unde-
octoginta annos natus, cui stragula vestis,
blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
nimirum insanus paucis videatur, eo quod

97 *Prisc. 3, 101, 23* || **117** unde.—**118** *Prisc. 3, 311, 5. 3, 416, 11*

Ψ: Fλ'ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ'

93 perisset Ψ periret Q(*acc.* ℜ[1]) gmσv || **96** construxerit Q contraxerit Ψ𝔅l(?) || **97** ne Fl*in ras.* ℜ[1]aγσχΓVνc *Prisc.* que ψ*var.* l*var.* ℜ[2]EM *om.* ψ*corr.* λgmσ*corr.* v || **98** veluti Q(*acc.* ℜ) velut in Ψ || **103** litem quod] quod litem ς || **108** qui ΨQ𝔅lσχΓVνc quid E | istis Q(*acc.* ℜ[2]) σχΓVνc iste Ψ || **112** porrectus] proiectus ς || **114** vescatur] vexatur aE pascatur M || **116** tercentum] trecentum EM

maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
unguere si caules oleo meliore caputque
coeperis inpexa foedum porrigine? quare,
si quidvis satis est, peiuras, surripis, aufers
undique? tun sanus? populum si caedere saxis
incipias servosve tuos, quos aere pararis,
insanum te omnes pueri clamentque puellae;
cum laqueo uxorem interimis matremque veneno,
incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis
nec ferro ut demens genetricem occidis Orestes.
an tu reris eum occisa insanisse parente
ac non ante malis dementem actum Furiis quam
in matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
quin, ex quo est habitus male tutae mentis Orestes,
nil sane fecit quod tu reprehendere possis:
non Pyladen ferro violare aususve sororem
Electran, tantum maledicit utrique vocando
hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
pauper Opimius argenti positi intus et auri,
qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla vappamque profestis,
quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
iam circum loculos et clavis laetus ovansque
curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
excitat hoc pacto: mensam poni iubet atque
effundi saccos nummorum, accedere pluris
ad numerandum: hominem sic erigit; addit et illud:
'ni tua custodis, avidus iam haec auferet heres.'

143 σχ *Pers. 5, 147*

Ψ: Fλ′ 𝔑 | Q: aγEM *acc. interd.* 𝔑 Q *modo ad rec. Ξ, modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

126 in aliis 'inpexum' σχΓVν || **128** tun sanus a^1γ*pr.*E tunc s- 𝔑 tu insanus Ψ a^2γ*superscr.* M || **129** tuos] tuo 𝔑*p.ras.*gς || **140** electran Ψ Q electram gmσv || **142** opimius Q(*acc.*𝔑²) σχΓVνc opimus Ψ

'men vivo?' 'ut vivas igitur, vigila. hoc age' 'quid vis?'
'deficient inopem venae te, ni cibus atque
ingens accedit stomacho fultura ruenti.
tu cessas? agedum sume hoc tisanarium oryzae.'
'quanti emptae?' 'parvo.' 'quanti ergo?' 'octussibus.' 'eheu,
quid refert, morbo an furtis peream que rapinis?'
quisnam igitur sanus? qui non stultus. quid avarus?
stultus et insanus. quid, siquis non sit avarus,
continuo sanus? minime. cur, Stoice? dicam.
'non est cardiacus' Craterum dixisse putato
'hic aeger'. recte est igitur surgetque? negabit.
[quod latus aut renes morbo temptentur acuto]
non est periurus neque sordidus: inmolet aequis
hic porcum Laribus; verum ambitiosus et audax:
naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
dones quidquid habes an numquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
antiquo censu, gnatis divisse duobus
fertur et hoc moriens pueris dixisse vocatis
ad lectum: 'postquam te talos, Aule, nucesque
ferre sinu laxo, donare et ludere vidi,
te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem,
extimui, ne vos ageret vesania discors,
tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
quare per divos oratus uterque Penatis
tu cave ne minuas, tu ne maius facias id

155 *ex. Vat. 259* || **161** ϭχ *Pers. 3, 65* || **163** *Prisc. 2, 221, 16* || **166** —Ant. *Pph. s. 2, 3, 83* || **168** dives—**169** censu *Serv. A. 7, 537*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

152 quid Q(*acc.* ℜ¹) quod Ψ || **154** accedit] accedat ψ*corr.* λσxv || **156** emptae Q(*acc.* ℜ) empti Ψ | octussibus Ψ Q *comm. Cruq.* oct. assibus 𝔅l octo assibus ς || **163** *habent codd., Pph.* ϭχΓVc, *del. Jachm. 1955, 397* aut ΨQ *Prisc. cf. epi. 1, 6, 28* et gmσ² *var.* v | temptentur *vel sim.* ΨQ𝔅l (?) temptantur gς *Prisc.* || **166** quid enim? *Heinze* | barat(h)(r)one (bal- M)ΨQ *Pph. var.* ϭχΓVνc Balatroni (Bar- *Pph.*) *Pph.* ϭχΓVνc; *cf. 2, 8, 21* || **168** *initium novi sermonis et inscr.* contra avaros et ambitiosos λM || **169** divisse ΨQ𝔅l divisisse Fa || **170** hoc] haec ς || **174** vesania Ψ insania Q(*acc.* ℜ)

quod satis esse putat pater et natura coercet.
praeterea ne vos titillet gloria, iure
iurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto.'
in cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
latus ut in circo spatiere et aeneus ut stes,
nudus agris, nudus nummis, insane, paternis;
scilicet ut plausus quos fert Agrippa feras tu,
astuta ingenuum volpes imitata leonem?
nequis humasse velit Aiacem, Atrida, vetas cur?
'rex sum —' nil ultra quaero plebeius. '— et aequam
rem imperito, ac sicui videor non iustus, inulto
dicere quod sentit permitto.' maxime regum,
di tibi dent capta classem redducere Troia.
ergo consulere et mox respondere licebit?
'consule.' cur Aiax, heros ab Achille secundus,
putescit, totiens servatis clarus Achivis,
gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
'mille ovium insanus morti dedit, inclitum Ulixen
et Menelaum una mecum se occidere clamans.'
tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
ante aras spargisque mola caput, inprobe, salsa,
rectum animi servas? 'quorsum?' insanus quid enim Aiax
fecit? cum stravit ferro pecus, abstinuit vim
uxore et gnato; mala multa precatus Atridis
non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen.
'verum ego, ut haerentis adverso litore navis
eriperem, prudens placavi sanguine divos.'
nempe tuo, furiose? 'meo, sed non furiosus.'

187 *Serv. A. 3, 475 Prisc. 2, 290, 4* || **203** *ex. Vat. 260*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

183 latus] altus *Peerlk.* | et Ψ *cf. Prudent. c. Sym. 1, 102* aut Q(*acc.* ℜ) || **187** vetas: cur? *Ciofi (1874), cf. Lejay ad l.* || **188** quaero Ψ QσχΓνc quaere 𝔅l[1] || **189** ac Ψ Q at λ𝔅l || **191** capta classem] cl. ca. EM || **197** Ulixen] ulixem φλ || **201** quorsum φψ*var.* λ*corr.* lQσχΓVνc quorum ψλ*pr.* ℜM *Pph.* σχΓVνc cursum *Bothe, Heinze ed. Insulana 1921* || **204** ulixen Dγ ulixem *cett.*

qui species alias veris scelerisque tumultu
permixtas capiet, commotus habebitur atque
stultitiane erret nihilum distabit an ira.
Aiax inmeritos cum occidit desipit agnos:
cum prudens scelus ob titulos admittis inanis,
stas animo et purum est vitio tibi cum tumidum est cor?
siquis lectica nitidam gestare amet agnam,
huic vestem ut gnatae, paret ancillas, paret aurum,
Rufam aut Pusillam appellet fortique marito
destinet uxorem: interdicto huic omne adimat ius
praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.
quid, siquis gnatam pro muta devovet agna,
integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
stultitia, hic summa est insania; qui sceleratus,
et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
nunc age luxuriam et Nomentanum arripe mecum.
vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
hic simul accepit patrimoni mille talenta,
edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
unguentarius ac Tusci turba inpia vici,
cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
mane domum veniant. quid tum? venere frequentes,
verba facit leno: 'quidquid mihi, quidquid et horum
cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete vel cras.'
accipe quid contra haec iuvenis responderit aequus.
'in nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum

216 forti—**217** ux. *Don. Ter. Hec. 556* || **228** Tusci—vici *Serv. A. 5, 560*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

208 veris sceleris g^1 *Pph.* σχΓVνc *p. 152, 8. 152, 10(?)* veri sceleris Q(*acc.* ℜ) 𝔅𝔩^1 σχΓVν *p. 152, 6* ΓVνc *p. 152, 12* veris celeris Ψ𝔅𝔩^2 || **211** inmeritos (*vel* im-) cum ΨQ cum inmeritos (*vel* im-) Dgmx𝔅𝔩 || **212** admittis] committis *vel sim.* 𝔅𝔩(?)gm || **213** vitio *om.* Fλℜ^1 | tibi *om.* l^1a*a.corr.*γ*pr.*E || **214—313** *deest* M || **216** aut] et 𝔅𝔩 | Pusillam] posillam 𝔅𝔩*pr.* || **224** Nomentanum] nomen eanum ℜ nomen uanum $F^1\lambda^1$ || **225** vincet Q𝔅𝔩 vincit Ψ || **227** edicit Ψγ et dicit aE || **230** quid tum *vel sim.*] qui cum ς quid enim *Cuningham* || **234** in] tu *Btl.*

cenem ego; tu piscis hiberno ex aequore verris.
segnis ego, indignus qui tantum possideam; aufer,
sume tibi deciens; tibi tantundem; tibi triplex,
unde uxor media currit de nocte vocata.'
filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
scilicet ut deciens solidum absorberet, aceto
diluit insignem bacam: qui sanior ac si
illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum
nequitia et nugis pravorum et amore gemellum
luscinias soliti inpenso prandere coemptas,
quorsum abeant? sani ut creta, an carbone notati?
aedificare casas, plostello adiungere muris,
ludere par inpar, equitare in harundine longa
siquem delectet barbatum, amentia verset.
si puerilius his ratio esse evincet amare
nec quicquam differre, utrumne in pulvere, trimus
quale prius, ludas opus, an meretricis amore
sollicitus plores: quaero, faciasne quod olim
mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
postquam est inpransi correptus voce magistri?
porrigis irato puero cum poma, recusat;
'sume, catelle': negat; si non des, optet. amator
exclusus qui distat, agit ubi secum, eat an non,
quo rediturus erat non arcessitus, et haeret

245 lusc. *Charis. 1, 552, 12* || **246** σχ *Pers. 5, 108* || **254—257** *Fronto p. 24, 1 N.* || **257** σχΓVνc *s. 2, 2, 7*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγE *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

235 verris Ψ (Fλl*var.* ℜ^2 *var.*) σχΓν*var.* vellis Q$^{(acc. ℜ)}$ gσxvl σχΓν || **238** currit] currat ℜ | vocata Ψ Q *Pph. var.* citata ς *Pph.* || **240** absorberet *vel sim.* Q$^{(acc. ℜ)}$ l exorberet Fλ || **245** luscinias Qλ*corr.* lℜ^2 lucinias Fλ*pr.* ℜ^1 || **246** sani ut Q$^{(acc. ℜ)}$ l σχΓVν sani (-nii φ) Fλ σχ *Pers.* sanin *Marcilius, Btl.* | notati] notandi ν*cf.* σχΓVν || **247** plostello Q$^{(acc. ℜ)}$ l^2 σχΓ postella Fλ postello l^1 || **249** delectet Q$^{(acc. ℜ)}$ delectat Ψ || **250** si Ψ Q 𝔅𝔩 sic Eλ^1 (?) | esse evincet] esset vincet F^1 (?) esse vincet ℜ^1 || **251** trimus] primus 𝔅𝔩 || **255** cubital ς *lemma Pph. Fronto* 𝔅𝔩*pr.* (?) cubitale Ψ Q 𝔅𝔩

invisis foribus? 'nec nunc, cum me vocet ultro,
accedam? an potius mediter finire dolores?
exclusit; revocat: redeam? non, si obsecret.' ecce
servos, non paulo sapientior 'o ere, quae res
nec modum habet neque consilium, ratione modoque
tractari non volt. in amore haec sunt mala, bellum,
pax rursum: haec siquis tempestatis prope ritu
mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
reddere certa sibi, nihilo plus explicet ac si
insanire paret certa ratione modoque.'
quid? cum Picenis excerpens semina pomis
gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
quid? cum balba feris annoso verba palato,
aedificante casas qui sanior? adde cruorem
stultitiae atque ignem gladio scrutare. modo, inquam.
Hellade percussa Marius cum praecipitat se,
cerritus fuit? an commotae crimine mentis
absolves hominem et sceleris damnabis eundem
ex more inponens cognata vocabula rebus?
libertinus erat, qui circum compita siccus
lautis mane senex manibus currebat et 'unum',
—'quid tam magnum?' addens—, 'unum me surpite morti!
dis etenim facile est' orabat, sanus utrisque
auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque volgus
Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
'Iuppiter, ingentis qui das adimisque dolores,'
mater ait pueri mensis iam quinque cubantis,
'frigida si puerum quartana reliquerit, illo
mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
in Tiberi stabit.' casus medicusve levarit

Ψ: **F**λ'**ℜ** | **Q**: **a**γ**E** *acc. interd.* **ℜ** **Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinet. vestigia rec.* **Ξ** *praeterea in* **g m** σ **x v** λ'

262 nec **F** λ **Q** ne **g x v**[2] λ *p. ras.* **l ℜ** *cf. Ter. Eun. 46* | vocet] vocat σ || **265** o ere quae res **Q** (*acc.* **ℜ**[2]) ohereque res **l** (h *a manu 2*) ohereq̄res λ (res *a manu 2*) orerequires **F ℜ**[1] *?* || **266** habet] *om.* **F**[1] **l**[1] || **272** quid] qui **l**[1] || **276** . . . scrutare modo, in quem *Franke* || **283** quid tam **Ψ Q 𝔅 l** quiddam **F** *corr.* **ℜ**[2] **g m** σ **x l** || **286** volgus *vel* vulgus **F** *corr.* **l** *corr.* **ℜ**[2] **Q** *Pph.* volgo *vel* vulgo **F** *pr.* λ **ℜ**[1] vulgum **l** *a. ras.* || **291** mane **Ψ** magne **Q** (*acc.* **ℜ**) **g** σ **x l**[2] || **292** ve **Q** (*acc.* **ℜ**) que **Ψ**

aegrum ex praecipiti: mater delira necabit
in gelida fixum ripa febrimque reducet,
quone malo mentem concussa? timore deorum."
haec mihi Stertinius, sapientum octavos, amico
arma dedit, posthac ne conpellarer inultus.
dixerit insanum qui me, totidem audiet atque
respicere ignoto discet pendentia tergo.'
'Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris,
qua me stultitia, quoniam non est genus unum,
insanire putas? ego nam videor mihi sanus.'
'quid, caput abscissum manibus cum portat Agaue
gnati infelicis, sibi tunc furiosa videtur?'
'stultum me fateor – liceat concedere veris –
atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
aegrotare putes animi vitio.' 'accipe: primum
aedificas, hoc est longos imitaris, ab imo
ad summum totus moduli bipedalis, et idem
corpore maiorem rides Turbonis in armis
spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
an, quodcumque facit Maecenas, te quoque verum est,
tanto dissimilem et tanto certare minorem?
absentis ranae pullis vituli pede pressis
unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
belua cognatos eliserit: illa rogare,
quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?
'maior dimidio.' 'num tanto?' cum magis atque
se magis inflaret, 'non, si te ruperis,' inquit,
'par eris.' haec a te non multum abludit imago.
adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino,

310–311 spir. *Prisc. 2, 207, 20* || **310** Turb.–arm. *Serv. A. 1, 83 A. 7, 378* || **321** ol.–cam. *Serv. A. 4, 54*

Ψ: **Fλ'ℜ** | **Q**: **aγE** *acc. interd.* **ℜ** **Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinet. vestigia rec.* **Ξ** *praeterea in* **gmσxvλ'**

303 abscissum ς abscisum Ψ Q | manibus cum portat gmσ² *var.* x manibus portavit 𝔅l demens cum portat Ψ Q, s. manibus *superscr.* ℜ² || **304** tunc Q tum Ψ || **313** Tanto Ψ Q tantum 𝔅l ς || **314** *denuo inc.* M || **317** tantum E 𝔅l *Pph.* tanta ℜ *a.corr.* tandem Ψ Q *codd. Pph.* | (s)e Q(*acc.* ℜ) 𝔅l si F l sic λ ℜ*corr.* s *erasa altera litt.* E || **318** tanto] tantum l ς

quae siquis sanus fecit, sanus facis et tu.
non dico horrendam rabiem —' 'iam desine.' '— cultum
maiorem censu —' 'teneas, Damasippe, tuis te.'
'— mille puellarum, puerorum mille furores —'
'o maior tandem parcas, insane, minori.'

IV

'Unde et quo Catius?' 'non est mihi tempus, aventi
ponere signa novis praeceptis, qualia vincent
Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.'
'peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
interpellarim; sed des veniam bonus, oro.
quodsi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
sive est naturae hoc sive artis, mirus utroque.'
'quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem
utpote res tenuis, tenui sermone peractas.'
'ede hominis nomen, simul et, Romanus an hospes.'
'ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
longa quibus facies ovis erit, illa memento,
ut suci melioris et ut magis alba rotundis,
ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
cole suburbano qui siccis crevit in agris
dulcior: inriguo nihil est elutius horto.
si vespertinus subito te oppresserit hospes,

4 1—Cat. *Prisc. 3, 83, 17* || **12—14** *suis verb. Plin. n. h. 10, 145*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* *Ξ*, *modo ad* *Ψ* *pertinet. vestigia rec.* *Ξ* *praeterea in* gmσxvλ′

322 fecit, sanus facis et tu] f. et s. faciet t. ℜ*a.corr.* facit. et sanus facies tu ℜ*corr.* D[1] || **323** dico *Ψ* Q *Pph.* dicam ς

4 M. Catium inducit luxuriosum cenarum praecepta tradentem EMℜ *cf.* σχΓVνc egloga quarta v || **2** vincent Fλℜ𝔅l vincunt lℜ*var.* Q vincant v || **3** anytique (antyquite E) Q (Pythagoran)am utique ℜ*a.corr.* anitique λ*corr.* antique l ℜ*corr.* utique Fλ*pr.* || **4** te sic *Ψ* Q sic te gm || **5** interpellarim] interpellarem Fℜ*pr.* || **9** utpote res] ut poteris F*pr.* ℜ*pr.* ut pote λ′ || **11** ipsa] ipse Dmσxv | celabitur Q(*acc.* ℜ) σχΓVνc celebrabitur *vel sim.* *Ψ* || **14** cohibent Qgmσxvλ*corr.* prohibent *Ψ* || **15** cole (colle Fl*a. ras.* ℜ*a. ras.*) *Ψ* Q𝔅lσχΓVνc caule v

ne gallina malum responset dura palato,
doctus eris vivam musto mersare Falerno:
hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis
natura est; aliis male creditur. ille salubris
aestates peraget, qui nigris prandia moris
finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno:
mendose, quoniam vacuis conmittere venis
nil nisi lene decet: leni praecordia mulso
prolueris melius. si dura morabitur alvus,
mitulus et viles pellent obstantia conchae
et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
lubrica nascentes inplent conchylia lunae;
sed non omne mare est generosae fertile testae:
murice Baiano melior Lucrina peloris,
ostrea Circeis, Miseno oriuntur echini,
pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
nec sibi cenarum quivis temere arroget artem,
non prius exacta tenui ratione saporum.
nec satis est cara piscis averrere mensa
ignarum, quibus est ius aptius et quibus assis
languidus in cubitum iam se conviva reponet.
Umber et iligna nutritus glande rotundas
curvat aper lances carnem vitantis inertem;
nam Laurens malus est, ulvis et harundine pinguis.
vinea submittit capreas non semper edulis.
fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
ante meum nulli patuit quaesita palatum.

28 midulus e. v. pellunt o. c. *Ser. Samm. 528* || **32** *ex. Vat. 261* || **33** *Serv. G. 1, 207 Gramm. 5, 578, 11* || **34** molle T. *Macrob. Sat. 3, 18, 13* || **43** *ex. Vat. 262* σχΓ*epo. 2, 34* || **44** *Don. Ter. Eun. 426*

Ψ: **F***λ*′**ℜ** | Q: a*γ*EM *acc. interd.* **ℜ** Q *modo ad rec. Ξ, modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec. Ξ praeterea in* g m *σ* x v *λ*′

18 responset Ψ M σχΓ *ν* c responsat a*γ* respondet E g m*σ* *corr.* responda l *pr.* || **19** musto *Landin.* mixto Ψ Q || **22** peraget F*λ*ℜ peragit l Q || **30** inplent] complent D*ς* || **37** averrere Ψ Q 𝔅 l *Pph.* avertere M D || **39** reponet Q reponit Ψ || **41** vitantis Ψ Q σχΓ V *ν* vitiantis *γ var.* σχΓ V *ν* c || **44** fecundae 𝔅 l fecundi Ψ Q *Pph. Don. cf. Prisc. 2, 169, 15*

sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
nequaquam satis in re una consumere curam,
ut siquis solum hoc, mala ne sint vina, laboret;
quali perfundat piscis securus olivo.
Massica si caelo suppones vina sereno,
nocturna siquid crassi est tenuabitur aura
et decedet odor nervis inimicus; at illa
integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
vina, columbino limum bene colligit ovo,
quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
tostis marcentem squillis recreabis et Afra
potorem coclea; nam lactuca innatat acri
post vinum stomacho; perna magis et magis hillis
flagitat inmorsus refici, quin omnia malit
quaecumque inmundis fervent allata popinis.
est operae pretium duplicis pernoscere iuris
naturam. simplex e dulci constat olivo,
quod pingui miscere mero muriaque decebit
non alia quam qua Byzantia putuit orca.
hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
pressa Venafranae quod baca remisit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia suco:
nam facie praestant, venucula convenit ollis;
rectius Albanam fumo duraveris uvam.
hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,
primus et invenior piper album cum sale nigro

53 σχ *Pers. 3, 93* || **57** *Pph. s. 2, 4, 14* || **73** ego fae.—allec (miscui) *Non. p. 120, 6 M.*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

47 tantum] tam F[1]λ*pr.* *om.* E*pr.* || **49** ne sint] nesit ℜ[1] nescit F[1]λ || **50** perfundat] profundat Fl || **56** limum] linum λ *superscr.* m, vinum F || **60** et] ac EM, a *n. l.* | hillis Q(*acc.* ℜ[2]) σχΓVνc illis Ψ σχΓν*var.* || **66** qua] quae Fl*a. ras.* a | putuit] puduit F pu(u)it λℜ[1] || **68** addes Q(*acc.* ℜ) addens Ψ || **71** venucula gσv vennucula (-ac-ℜ[1]) F*var.* λ′ ℜ[1] aγM vennuncula FEℜ[2] || **74** invenior *vel sim.* Ψγ*var.* E𝔅l σχΓν inveni Q(*acc.* ℜ *p. ras.*?) σχΓν

incretum puris circumposuisse catillis.
inmane est vitium dare milia terna macello
angustoque vagos piscis urgere catino.
magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit,
sive gravis veteri creterrae limus adhaesit.
vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
consistit sumptus? neglectis flagitium ingens.
ten lapides varios lutulenta radere palma
et Tyrias dare circum inlota toralia vestis,
oblitum, quanto curam sumptumque minorem
haec habeant, tanto reprehendi iustius illis,
quae nisi divitibus nequeunt contingere mensis?'
'docte Cati, per amicitiam divosque rogatus
ducere me auditum, perges quocumque, memento.
nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
non tamen interpres tantundem iuveris. adde
voltum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
non mediocris inest, fontis ut adire remotos
atque haurire queam vitae praecepta beatae.'

V

'Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
responde, quibus amissas reparare queam res
artibus atque modis. quid rides?' 'iamne doloso
non satis est Ithacam revehi patriosque penatis

90 *Prisc. 2, 354, 5*

Ψ: **F λ′ ℜ** | **Q**: **a γ E M** *acc. interd.* **ℜ** **Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinet. vestigia rec.* **Ξ** *praeterea in* **g m σ x v λ′**

78 movet **Ψ** movent **l ψ** *corr.* **Q** || **80** creterrae **F ℜ**[1] **𝔅 l** craterae **Q**(*acc.* **ℜ**[2]) **m σ x v l** cratr̃ę **λ** *cf. c. 3, 18, 7* || **83** lutulenta] luculenta **F l**[1] || **84** inlota (*vel* ill-) **Ψ** inluta **Q**(*acc.* **ℜ**) *cf. Wackernagel St. It. '27, 35* || **87** nequeant *Btl.* || **90** memori referas **Ψ Q** *Prisc.* referas memori **g m x**

5 Ulixes ad Tiresiam vatem **Ψ Q** introducit Ulixen consulentem Tyresiam **m** || **1** tiresia *vel sim.* **λ′ M g m σ x** *tit.* ter- **F a γ E ℜ** *Pph.* **σχ Γ V** *cf. Pl. Amph. 1128. 1145 Iuv. 13, 249* || **3** doloso **F** *corr.* **l λ** *corr.* **ℜ** *corr.* **Q** dolosos **F** *a. ras.* **λ** *a. ras.* **ℜ** *a. ras.*

adspicere?' 'o nulli quicquam mentite, vides ut
nudus inopsque domum redeam te vate, neque illic
aut apotheca procis intacta est aut pecus: atqui
et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.'
quando pauperiem missis ambagibus horres,
accipe qua ratione queas ditescere. turdus
sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
res ubi magna nitet domino sene; dulcia poma
et quoscumque feret cultus tibi fundus honores
ante Larem gustet venerabilior Lare dives.
qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
tu comes exterior, si postulet, ire recuses.'
'utne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
me gessi, certans semper melioribus.' 'ergo
pauper eris.' 'fortem hoc animum tolerare iubebo;
et quondam maiora tuli. tu protinus, unde
divitias aerisque ruam, dic, augur, acervos.'
'dixi equidem et dico: captes astutus ubique
testamenta senum neu, si vafer unus et alter
insidiatorem praeroso fugerit hamo,
aut spem deponas aut artem inlusus omittas.
magna minorve foro si res certabitur olim,
vivet uter locuples sine gnatis, inprobus, ultro
qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
defensor; fama civem causaque priorem
sperne, domi si gnatus erit fecundave coniux.
„Quinte" puta aut „Publi" — gaudent praenominė molles
auriculae — „tibi me virtus tua fecit amicum.
ius anceps novi, causas defendere possum;
eripiet quivis oculos citius mihi quam te

5 7 *ex. Vat. 263* || **25** pr. f. h. σχΓν *s. 2, 5, 44* || **26** *Prisc. 2, 46, 22*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

6 redeam] redeat F¹l*pr.*ℜ¹ || **7** atqui] aut qui F*pr.*l*a.ras.*ℜ¹ *ex. Vat.* || **11** privum FlℜQ *Pph.* σχΓVνc primum λγ*var.*σχΓVν c*var.* || **21** tulit *Crato* || **24** neu] sen F setu ℜ*a.corr.* || **26** artem] partem *Prisc.* || **30** *inc. Ott.* (*anteced. vestig. v. 29. 30*)

contemptum cassa nuce pauperet; haec mea cura est,
nequid tu perdas neu sis iocus.“ ire domum atque
pelliculam curare iube; fi cognitor ipse,
persta atque obdura: seu rubra Canicula findet
infantis statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hibernas cana nive conspuet Alpis.
„nonne vides“ aliquis cubito stantem prope tangens
inquiet, „ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?“
plures adnabunt thynni et cetaria crescent.
sicui praeterea validus male filius in re
praeclara sublatus aletur, ne manifestum
caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
adrepe officiosus, ut et scribare secundus
heres et, siquis casus puerum egerit Orco,
in vacuom venias: perraro haec alea fallit.
qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
abnuere et tabulas a te removere memento,
sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
cera velit versu; solus multisne coheres,
veloci percurre oculo. plerumque recoctus
scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem
captatorque dabit risus Nasica Corano.'
'num furis? an prudens ludis me obscura canendo?'
'o Laertiade, quidquid dicam, aut erit aut non:
divinare etenim magnus mihi donat Apollo.'
'quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.'
'tempore quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
demissum genus Aenea, tellure marique
magnus erit, forti nubet procera Corano

39 find.—**40** stat. *Serv. G. 3, 363* || **40** *ex. Vat. 65* || **55** pl.—**56** *Serv. A. 11, 553* || **59** *Prisc. 2, 288, 10* | quidqu.—non *Boeth. cons. 5, 3, 25*

Ψ: Fλ'𝔑 | Q: aγEM *acc. interd.* 𝔑 Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ'

38 fi λQ𝔅𝔩 si Fl[1] (?) 𝔑[1] aM sis 𝔑[2] φ*corr.* σ || **39** persta Q(*acc.* 𝔑) σχΓνc praesta Fλ' | findet] findit *Serv.* || **48** adrepe (arr- γ) γEM σχΓV arripe Ψa | ut et] ut g ut ei *Madv.* uti *Heindorf* || **56** deludet] deludit g || **60** magnus mihi] mi. ma. g || **61** si licet φλ*p. ras.* 𝔑EM scilicet ψλ' aγ

filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque
ut legat orabit; multum Nasica negatas
accipiet tandem et tacitus leget invenietque
nil sibi legatum praeter plorare suisque.
illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa
libertusve senem delirum temperet, illis
accedas socius: laudes, lauderis ut absens.
adiuvat hoc quoque, sed vincit longe prius ipsum
expugnare caput. scribet mala carmina vecors:
laudato. scortator erit: cave te roget; ultro
Penelopam facilis potiori trade.' 'putasne
perduci poterit tam frugi tamque pudica,
quam nequiere proci recto depellere cursu?'
'venit enim magnum donandi parca iuventus
nec tantum veneris quantum studiosa culinae.
sic tibi Penelope frugi est; quae si semel uno
de sene gustarit tecum partita lucellum,
ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
me sene quod dicam factum est. anus inproba Thebis
ex testamento sic est elata: cadaver
unctum oleo largo nudis umeris tulit heres,
scilicet elabi si posset mortua; credo,
quod nimium institerat viventi. cautus adito
neu desis operae neve immoderatus abundes.
difficilem et morosum offendet garrulus: ultra

65 *ex. Vat. 264* || **81** Pen. *Micon 296*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγEM *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

72 accedas Q(*acc.*ℜ^{2}) accedet^{s} λ accedat F1ℜ^{1} || **73** vincit ΨQ σχΓVc(?) vincet a^{1}(?)gmσ || **74** scribet] scribit Fℜ || **76** penelopen 1^{2}*Ott.* -em *γp.ras.*v || **78** nequiere Mσv *Ott.* nequivere ΨQ || **81** Penelope] penelopa *Micon* || **84** dicam factum est] factum est dicam gm || **87**—2, 6, 33 *def.* E | elabi λQ(*acc.*ℜ*corr.*) 𝔅l σχΓVc et abi Fℜ*pr.* et labi 1 | si] ut sic 𝔅l || **88** institerat *φcorr.* 1^{2}ℜQ intiterat 1^{1} titerat λ exstiterat F || **89** neve (nevel ℜ*corr.*) immoderatus *φcorr.* λ ℜ*corr.*M ne velim moderatus *vel sim.* F1R*a.corr.*aγ || **90** offendet λℜQ𝔅l offendit F1 offendes *Btl.* | ultra] ultro 1*γcorr.*

'non' 'etiam' sileas; Davus sis comicus atque
stes capite obstipo, multum similis metuenti.
obsequio grassare; mone, si increbruit aura,
cautus uti velet carum caput; extrahe turba
oppositis umeris; aurem substringe loquaci.
inportunus amat laudari: donec 'ohe iam'
ad caelum manibus sublatis dixerit, urge:
crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
cum te servitio longo curaque levarit,
et certum vigilans „quartae sit partis Ulixes"
audieris „heres": „ergo nunc Dama sodalis
nusquam est? unde mihi tam fòrtem tamqùe fidelem?"
sparge subinde et, si paulum potes inlacrimare, est
gaudia prodentem voltum celare. sepulcrum
permissum arbitrio sine sordibus exstrue: funus
egregie factum laudet vicinia. siquis
forte coheredum senior male tussiet, huic tu
dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
imperiosa trahit Proserpina: vive valeque.'

VI

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
et paulum silvae super his foret. auctius atque
di melius fecere. bene est. nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.

92 *ex. Vat. 265*

Ψ: F*λ*'ℜ | Q: a*γ*M *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet. vestigia rec. Ξ praeterea in* gm*σ*xv*λ*'

91 'non' 'etiam' *distinguendi veram rationem inv. Samuelsson Eranos 1900, 1* || **93** increbruit Q increbuit *Ψ* || **95** —8, 95 *def.* M | loquaci *Ψ* Q *Pph.* loquace(m) F*pr.* ℜ*pr. codd. Pph.* || **97** urge] urge et ς || **103** inlacrima: e re est *Praedicow* || **104** prodentem] prudentem *L. Müller* prudenter *Btl.* | voltum] multum F[1]l[1]

6 de quiete agresti *Ψ* de iocunditate agelli sui m || **4** oro *Ψ* opto *gloss.* *γ* orto *γ*, a[1] *n. l.*

si neque maiorem feci ratione mala rem
nec sum facturus vitio culpave minorem,
si veneror stultus nihil horum 'o si angulus ille
proximus accedat, qui nunc denormat agellum!'
'o si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
thesauro invento qui mercennarius agrum
illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule!', si quod adest gratum iuvat, hac prece te oro:
pingue pecus domino facias et cetera praeter
ingenium, utque soles, custos mihi maximus adsis.
ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
quid prius inlustrem saturis musaque pedestri?
nec mala me ambitio perdit nec plumbeus auster
autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
Matutine pater, seu Iane libentius audis,
unde homines operum primos vitaeque labores
instituunt – sic dis placitum –, tu carminis esto
principium. Romae sponsorem me rapis: 'eia,
ne prior officio quisquam respondeat, urge.'
sive aquilo radit terras seu bruma nivalem
interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
postmodo quod mi obsit clare certumque locuto
luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
'quid tibi vis, insane?' et 'quam rem agis?' inprobus urget
iratis precibus, 'tu pulses omne quod obstat,
ad Maecenatem memori si mente recurras.'
hoc iuvat et melli est, non mentiar. at simul atras

6 20 *Serv. A. 7, 607* || **27** *Serv. B. 1, 29* || **31** *Prisc. 2, 340, 24*

Ψ: Fλ' ℜ | Q: **a**γ *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ'

7 ve Ψ que Qgmσλ || **9** denormat] deformet m *sed superscr.* denormat || **10** o φ*var.*1ℜ*corr.*Q heu Fℜ*pr.* *om.* λ*pr.* | illi] ille 𝔅lg || **11** thesauro Ψ tresauro aγ || **13** quod] quid F*var.*ℜς || **17** *per parenthesin inlatum esse sunt qui existiment; post 19 colloc. Haberfeldt* || **27** quod] quid F*var.*ℜ*corr.* | certum] multum *Serv.* | locuto ψaγ *Serv.* locuti λ locut' φ (v supra), l[1]ℜ *n. l.* || **29** quid tibi vis] quid vis λ*p. ras.*v*Ott.* | quam rem agis *Btl.* quas res agis ΨQ quas res gς || **32** melli lψ*var.*ℜ*corr.*Q*Pph.* σχΓc melius Fℜ*pr.* mel λ | at] ac v et F

ventum est Esquilias, aliena negotia centum
per caput et circa saliunt latus. 'ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.'
'de re communi scribae magna atque nova te
orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.'
'inprimat his cura Maecenas signa tabellis.'
dixeris: 'experiar': 'si vis, potes,' addit et instat.
septimus octavo propior iam fugerit annus,
ex quo Maecenas me coepit habere suorum
in numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere raeda
vellet iter faciens et cui concredere nugas
hoc genus: 'hora quota est?' 'Thraex est Gallina Syro par?'
'matutina parum cautos iam frigora mordent',
et quae rimosa bene deponuntur in aure.
per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
invidiae noster. ludos spectaverat, una
luserat in campo: 'fortunae filius' omnes.
frigidus a rostris manat per compita rumor:
quicumque obvius est, me consulit: 'o bone – nam te
scire, deos quoniam propius contingis, oportet –,
numquid de Dacis audisti?' 'nil equidem.' 'ut tu
semper eris derisor.' 'at omnes di exagitent me,
si quicquam.' 'quid? militibus promissa Triquetra
praedia Caesar an est Itala tellure daturus?'
iurantem me scire nihil mirantur ut unum
scilicet egregii mortalem altique silenti.
perditur haec inter misero lux non sine votis:
o rus, quando ego te adspiciam quandoque licebit
nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
ducere sollicitae iucunda oblivia vitae?

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγ *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

34 *denuo incipit* E || 36 nouatae Ψ Q𝔅l σχΓ Vc nouare E || 38 tabellis λ1*p.ras.* ℜ*p.ras.* Q σχΓ Vc tabellas F1*a.ras.* ℜ*pr.* || 40 propior γ*a.corr.* E proprior Ψ aγ*corr.* || 44 thra(e)x est Ψ Q𝔅l thrax an ς || 48 spectaverat] spectaverit g || 52 propius] proprius Fλ || 54 at E*p.ras.* ad Ψ Q || 57 mirantur λ′ℜ[2]Q miratur Fℜ[1] | ut Fλ 1*corr.* ℜ*corr.* σχΓ et 1*pr.* Q *om.* ℜ*pr.* || 59 perditur Ψ Q σχΓ porgitur *Lachm.* mergitur *Madv.* proditur *Pauly* || 61 horis Q hortis Ψ herbis ℜ*corr.*

o quando faba Pythagorae cognata simulque
uncta satis pingui ponentur holuscula lardo?
o noctes cenaeque deum, quibus ipse meique
ante Larem proprium vescor vernasque procacis
pasco libatis dapibus. prout cuique libido est,
siccat inaequalis calices conviva solutus
legibus insanis, seu quis capit acria fortis
pocula seu modicis uvescit laetius. ergo
sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
nec male necne Lepos saltet; sed, quod magis ad nos
pertinet et nescire malum est, agitamus, utrumne
divitiis homines an sint virtute beati,
quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos
et quae sit natura boni summumque quid eius.
Cervius haec inter vicinus garrit anilis
ex re fabellas. siquis nam laudat Arelli
sollicitas ignarus opes, sic incipit: 'olim
rusticus urbanum murem mus paupere fertur
accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
solveret hospitiis animum. quid multa? neque ille
sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
aridum et ore ferens acinum semesaque lardi
frusta dedit, cupiens varia fastidia cena
vincere tangentis male singula dente superbo,
cum pater ipse domus palea porrectus in horna

79 olim—**81** *Don. Ter. Andr. 925* || **84** nec cic—aven. *Quint. inst. 9, 3, 17* || **85** *ex. Vat. 125*

Ψ: Fλ′ℜ | Q: aγE *acc. interd.* **ℜ Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinet. vestigia rec.* **Ξ** *praeterea in* **gmσxvλ′**

63 que] ve *Usener* || **64** ponentur] ponuntur **gm** || **67** prout **ψ***corr.* **l**$\mathfrak{R}^2$**Q** cum ut **Fℜ***pr.* //// ut **λ** || **70** u(v)escit **Faγ𝔅𝔩** (h)umescit **λ′** $\mathfrak{R}^2$ *in ras.* **Egmxv** *Ott.* || **72** necne lepos **l ℜ***var.* **aγ** *Pph.* **σχΓc** nec lene post **F** *sim.* **ℜ***var.* necne nepos **λψ***var.*$\mathfrak{R}^5$ necnepos **E**$\mathfrak{R}^1$(?) || **77** cervius **λ′ℜ***corr.* **Q𝔅𝔩** curvius **F** turbius *Ott.* | haec **ΨQ𝔅𝔩** has **g** | vicinus **F**$\lambda^2 l^2$**ℜa** vicinos **F***var.* λ^1 **γ***corr.* **𝔅𝔩** vicinas $l^1\gamma$ vicino **E** || **78** siquis nam] nam siquis **σm** || **81**—**2, 7, 27** *exstant aliquot fragm.* **ξ** || **82** attentus (adt- **E**)] intentus **gm** || **85** asperum et ora *codd. ex. Vat.* || **86** frusta **ψlℜ***corr.* **aγ** frustra **φλℜ***pr.* **E**

esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
tandem urbanus ad hunc „quid te iuvat“ inquit, „amice,
praerupti nemoris patientem vivere dorso?
vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando
mortalis animas vivunt sortita neque ulla est
aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
vive memor, quam sis aevi brevis.“ haec ubi dicta
agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
moenia nocturni subrepere. iamque tenebat
nox medium caeli spatium, cum ponit uterque
in locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
tincta super lectos canderet vestis eburnos
multaque de magna superessent fercula cena,
quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
continuatque dapes nec non verniliter ipsis
fungitur officiis, praelambens omne quod adfert.
ille cubans gaudet mutata sorte bonisque
rebus agit laetum convivam, cum subito ingens
valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
currere per totum pavidi conclave magisque
exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
personuit canibus. tum rusticus: „haud mihi vita
est opus hac“ ait et „valeas: me silva cavosque
tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.“ ’

96 *ex. Vat. 147*

Ψ: Fλ′𝔑 | Q: aγE (ξ) *acc. interd.* 𝔑 Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

89 *om.* F¹, *post* 109 *posuerat* λ, *suo loco add. in mg.* || **92** *denuo inc.* z || **95** bone Ψ a bene γE𝔅lgmσxl || **103** canderet] arderet *Peerlk.* || **106** ubi l𝔑 *superscr.* Q *Ott. om.* Fλz𝔑 *pr.* || **108** verniliter Fz𝔑aγEξ vernaliter (vera- λ) λ′ *Ott. Oxon.* | ipsis] ipse *Lamb.* ipsus *Teuffel* || **109** affert (adf- E) Q (*exstat* ξ) l 𝔑² afflat Ψ (𝔑¹?)

VII

'Iamdudum ausculto et cupiens tibi dicere servos
pauca reformido.' 'Davusne?' 'ita, Davus, amicum
mancipium domino et frugi quod sit satis, hoc est,
ut vitale putes.' 'age libertate Decembri,
quando ita maiores voluerunt, utere: narra.'
'pars hominum vitiis gaudet constanter et urget
propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
interdum pravis obnoxia. saepe notatus
cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani
vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas,
aedibus ex magnis subito se conderet unde
mundior exiret vix libertinus honeste;
iam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
vivere, Vortumnis quotquot sunt natus iniquis.
scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra
contudit articulos, qui pro se tolleret atque
mitteret in phimum talos, mercede diurna
conductum pavit: quanto constantior isdem
in vitiis, tanto levius miser ac prior illo
qui iam contento, iam laxo fune laborat.'
'non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
furcifer?' 'ad te, inquam.' 'quo pacto, pessime?' 'laudas

7 4 age—Dec. σχΓνc *ad v. 40* || **14** *Prisc. 3, 135, 19*

Ψ: Fλ' z ℜ | Q: aγE(ξ) ***acc. interd.*** **ℜ Q** ***modo ad rec. Ξ, modo ad Ψ pertinet. vestigia rec. Ξ praeterea in*** **gmσxvλ'**

7 de iocunditate Decembris mensis et servili licentia ΨQ inducit servum suum secum loquentem m *cf.* σχΓVν; *antecedenti sermoni continuant* Fℜ^{1}𝔅𝔩(?) || **3** et frugi *Horatio dabat Keck* | quod] quoad ς || **7** capessens Fλ capescens 𝔩ℜ^{2}Q || **13** doctus φ*p.ras.*𝔩Q doctor Ψ𝔅𝔩; σχΓνc: dicitur enim iste Priscus orator fuisse || **15** cheragra *Einsidl. 361* chiragra (*vel* chyragra *vel sim.*) ΨQ || **17** phimum zℜQ (*exstat* ξ) 𝔅𝔩 fimum Fλ' *Pph.* pyrgum (pi-) z*var.*gσ*var.*x *Ott. Oxon. cf.* σχΓνc || **18** isdem F*a.ras.*𝔩*a.ras.* zℜa𝔅𝔩 idem γEξF*p.ras.*𝔩*corr.*λ || **19** levius zQσχΓνc est melius Fλ' est leviu R^2 *in ras.* | ac prior Ψ acrior Q$^{(acc. ℜ)}$ (*exstat* ξ) | illo φ^2*var.*σ *var.*xv *Ott.* σχΓVνc ille ΨQ || **20** iam . . . iam λ'ξσχΓVνc tam . . . quam Fℜγ*var.* iam . . . quam aγ iam (*om. altero* iam) E || **22** laudas ΨQ laudes F

fortunam et mores antiquae plebis, et idem,
siquis ad illa deus subito te agat, usque recuses,
aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse,
aut quia non firmus rectum defendis et haeres
nequiquam caeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas; absentem rusticus urbem
tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
ad cenam, laudas securum holus ac, velut usquam
vinctus eas, ita te felicem dicis amasque,
quod nusquam tibi sit potandum. iusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
convivam: „nemon oleum fert ocius? ecquis
audit?“ cum magno blateras clamore fugisque.
Mulvius et scurrae, tibi non referenda precati,
discedunt. „etenim fateor me“ dixerit ille
„duci ventre levem, nasum nidore supinor,
inbecillus, iners, siquid vis, adde, popino.
tu cum sis quod ego et fortassis nequior, ultro
insectere velut melior verbisque decoris
obvolvas vitium?“ quid, si me stultior ipso
quingentis empto drachmis deprenderis? aufer
me voltu terrere; manum stomachumque teneto,
dum quae Crispini docuit me ianitor edo.
te coniunx aliena capit, meretricula Davum:
peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
natura intendit, sub clara nuda lucerna
quaecumque excepit turgentis verbera caudae
clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,

35 magno—clam. *Eutych. 5, 481, 10* || **36** tibi—prec. *Prisc. 3, 322, 10* || **41** verb.—**42** vi. σχ *Pers. 5, 106*

Ψ: Fλ′z𝔑 | Q: aγE *acc. interd.* 𝔑 Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

26 non firmus] infirmus λ || **27** *inc. alia manus cod.* a, *quae neglegetur* || **34** fert lE feret Ψγ𝔅l(?) *cf. Hofm. Umgangspr. 68 cf. c. 2, 11, 18* | ecquis *vel sim.* Ψγ et quis E || **35** fugis ΨQσχΓνc furis γ*var.*𝔅l || **38** supinor ΨQσχΓVνc supino Fl supini g || **42** ipso Ψγ ipse l𝔑(²?)Egσ || **43** dragmis z𝔑γE dracmis Fλ′ || **45** crispini ΨQσχΓVνc crysippi *vel sim.* F*var.*λ′ || **48** intendit ΨQ𝔅l incendit gmx*corr.*v || **49** turgentis ΨQ urgentis F¹l¹𝔑¹?

dimittit neque famosum neque sollicitum, ne
ditior aut formae melioris meiat eodem.
tu cum proiectis insignibus, anulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex iudice Dama,
turpis odoratum caput obscurante lacerna,
non es quod simulas? metuens induceris atque
altercante libidinibus tremis ossa pavore.
quid refert, uri virgis ferroque necari
auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
quo te demisit peccati conscia erilis,
contractum genibus tangas caput? estne marito
matronae peccantis in ambo iusta potestas,
in corruptorem vel iustior? illa tamen se
non habitu mutatve loco peccatve superne,
cum te formidet mulier neque credat amanti.
ibis sub furcam prudens dominoque furenti
conmittes rem omnem et vitam et cum corpore famam.
evasti: credo, metues doctusque cavebis:
quaeres, quando iterum paveas iterumque perire
possis, o totiens servus. quae belua ruptis,
cum semel effugit, reddit se prava catenis?
„non sum moechus“ ais. neque ego hercule fur, ubi vasa
praetereo sapiens argentea. tolle periclum:
iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
inposita haud umquam misera formidine privet?

Ψ: Fλ′z ℜ | Q: γE *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec. Ξ, modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec. Ξ praeterea in* gmσxvλ′

53 tu cum ΨQ tecum Fl[1] || 54*s. sunt qui* Dama turpis *coniungant* || 55 lacerna] lucerna l*pr.*z[1]γ*pr.*E || 57 altercante Ψγ σχΓVc alternante gv altercandente E || 60 demisit lℜQ dimisit Ψ | dim. pecc. consc. (h)er. Ψγ*corr.* pecc. consc. (h)er. dem. Q p. d. c. e. ℜ || 61 contractu(m) ΨQ contractum ut ψ*corr.*λ′g || 62 ambo] ambos ℜ[2] mσxvλ′ *Ott.* || 64 peccatve lQ peccatque Ψ || 67 committes] committas γς || 68 metues] metuens zℜ[2]γ doctus metuensque σ || 69 quaeres F[2]lzℜEγ*pr.* quaeris F[1]λ || 72 ais] ait g | vasa] visa 𝔅lg || 73 praetereo] praetero λ′ | sapiens] prudens σχΓVc*var.* || 77 privet] privat *vel sim.* F*var.*l*var.*zℜ || 78 super lℜQ*Ott.* supra Ψ

adde super, dictis quod non levius valeat; nam,
sive vicarius est, qui servo paret, uti mos
vester ait, seu conservus, tibi quid sum ego? nempe
tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser atque
duceris ut nervis alienis mobile lignum.
quisnam igitur liber? sapiens sibi qui imperiosus,
quem neque pauperies neque mors neque vincula terrent,
responsare cupidinibus, contemnere honores
fortis, et in se ipso totus, teres atque rotundus,
externi nequid valeat per leve morari,
in quem manca ruit semper fortuna. potesne
ex his ut proprium quid noscere? quinque talenta
poscit te mulier, vexat foribusque repulsum
perfundit gelida, rursus vocat: eripe turpi
colla iugo liber, „liber sum" dic age. non quis.
urget enim dominus mentem non lenis et acris
subiectat lasso stimulos versatque negantem.
vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque
aut Pacideiani contento poplite miror
proelia rubrica picta aut carbone, velut si
re vera pugnent, feriant vitentque moventes
arma viri? nequam et cessator Davus; at ipse
subtilis veterum iudex et callidus audis.
nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
virtus atque animus cenis responsat opimis?
obsequium ventris mihi perniciosius est cur?

83 *in s. us. conv. Stat. silv. 2, 6, 16* || **86** *Aug. De quant. anim. 27 Migne 32, 1051*

Ψ: **Fλ′z ℜ** | **Q**: **γE** *acc interd.* **ℜ** **Q** *modo ad rec.* **Ξ**, *modo ad* **Ψ** *pertinet. vestigia rec.* **Ξ** *praeterea in* **gmσxvλ′**

79 uti mos **ΨQ** ut est mos **Fλℜ***pr.?* || **80** quid **l^{2}zℜ***corr.* **gmσxv***Ott.* quod **Fλ′ℜ***pr.***Q** || **81** aliis **Fλ′γ** alii *φp.ras.***zℜE𝔅l** || **83** qui **lℜv** *Einsidl. 361* que **ΨQ𝔅l** *cf. N.-O. Nilsson, Eranos 52, 1954, 198 s.* || **88** quem] quo *L. Müller* | potesne **F^{2}zℜ***p. ras.* **EσχΓVνc** potestne **F^{1}λ′ℜ***pr.***γ** || **89** proprium **Ψ** propium **Q**(*acc.* **ℜ**) || **97** Pacid(e)iani **F^{1}ℜ^{1}𝔅lg** *cf. Lucil. 151* Placideiani **F^{2}λ′zℜ^{2}Q** *Ott.* || **99** moventes *φ^{2}ψ corr.* **l^{2}zℜQ** moventis **F** *var.* **l^1** morientes **Fλ** || **100** et **zℜQ** *om.* **Fλ′** || **103** responsat **ΨQ** *Pph.* respondat **E** || **104** est: cur? *Ritter cf. Lejay 2, 3, 187*

tergo plector enim. qui tu inpunitior illa,
quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
nempe inamarescunt epulae sine fine petitae
inlusique pedes vitiosum ferre recusant
corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer uvam
furtiva mutat strigili: qui praedia vendit,
nil servile gulae parens habet? adde, quod idem
non horam tecum esse potes, non otia recte
ponere teque ipsum vitas fugitivus et erro,
iam vino quaerens, iam somno fallere curam,
frustra: nam comes atra premit sequiturque fugacem.'
'unde mihi lapidem?' 'quorsum est opus?' 'unde sagittas?'
'aut insanit homo aut versus facit.' 'ocius hinc te
ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.'

VIII

'Ut Nasidieni iuvit te cena beati?
nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
de medio potare die.' 'sic, ut mihi numquam
in vita fuerit melius.' 'da, si grave non est,
quae prima iratum ventrem placaverit esca.'
'in primis Lucanus aper: leni fuit austro
captus, ut aiebat cenae pater: acria circum
rapula, lactucae, radices, qualia lassum
pervellunt stomachum, siser, allec, faecula Coa.
his ut sublatis puer alte cinctus acernam

109 an —**110** strig. *Prisc. 2, 347, 21*
8 1 *Prisc. 3, 131, 26* || **2** nam —**3** die *Prisc. 3, 71, 23* || **9** *Prisc. 2, 212, 13* || **10**—**11** perters. *Prisc. 2, 333, 2*

Ψ: Fλ′z ℜ | Q: γE *acc. interd.* ℜ Q *modo ad rec.* Ξ, *modo ad* Ψ *pertinet. vestigia rec.* Ξ *praeterea in* gmσxvλ′

105 qui tu F²l²z*corr.*ℜ²E𝔅l *cf. Pers. 5, 130* tu qui *Ott.* quid tu λz*a.ras.*γ qui dum F¹ l¹, ℜ¹ *n. l.* | illa] ulla λ′ || **109** peccat] peccavit *Prisc.* || **113** et Ψ Q𝔅l ut ς || **118** *denuo inc.* C
8 ad Fundanium Ψ ad Fundanium. de cena Nasidieni m || **1** Ut Nasidieni] Nasidieni qui *Ott.* || **2** quaerenti convivam] conv. quaer. *Prisc.* | here ΞΨ σχc σχΓv heri ℜ*corr.*σxv*Ott.* σχΓv || **4** da Ψ dic Ξ(*acc.* lQℜ) 𝔅l || **5** placaverit Ψ pacaverit Ξ(*acc.* lQℜ) peccauerit E¹ || **10** ut CΨ *Prisc.* ubi φ²*var.*ψ²lQ *Ott.*

gausape purpureo mensam pertersit et alter
sublegit quodcumque iaceret inutile quodque
posset cenantis offendere, ut Attica virgo
cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
hic erus „Albanum, Maecenas, sive Falernum
te magis adpositis delectat, habemus utrumque.“'
'divitias miseras! sed quis cenantibus una,
Fundani, pulcre fuerit tibi, nosse laboro.'
'summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra,
si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
ridiculus totas semel absorbere placentas;
Nomentanus ad hoc, qui, siquid forte lateret,
indice monstraret digito; nam cetera turba,
nos, inquam, cenamus avis, conchylia, piscis,
longe dissimilem noto celantia sucum,
ut vel continuo patuit, cum passeris atque
ingustata mihi porrexerit ilia rhombi.
post hoc me docuit melimela rubere minorem
ad lunam delecta. quid hoc intersit, ab ipso
audieris melius. tum Vibidius Balatroni
„nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti,“
et calices poscit maiores. vertere pallor
tum parochi faciem nil sic metuentis ut acris
potores, vel quod maledicunt liberius vel
fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque secutis omnibus; imi

11. 10 g. p. m. p. ac. *Prisc. 2, 350, 21* || **15** *Prisc. 2, 72, 4 Micon 32* || **29. 30** *Flav. Theod. ante Prisc. 3, 107, 2*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=γ E[𝔑])lg | *Ψ*: Fλ′ z 𝔑 *acc. interd.* Q

16 albanum *Ψ*(*acc.* Q) albinum C || **18** miseras] miras *Heinsius* || **20** et *om.* C | prope] pro 𝔑 𝔅lς || **22** quos] quas z g m σ v *Ott. codd. Pph.* || **23** *s. om.* λ′, *add.* λ[3] *marg. inter v. 9 et 10* || **24** semel *ΞΨ* simul Q 𝔅l(?) *ψ var.* λ l[2] *Ott. Oxon.* simel 𝔑 *corr.* | absorbere] obsorbere λ z || **30** porrexerit *ΞΨ* *Theod. cod.* R porrexerat z m σ x v *Ott. Theod. cod.* D || **34** moriemur] moriamur E || **40** imi Q(*acc.* 𝔑) 𝔅l σ χ Γ v imis C*Ψ*

convivae lecti nihilum nocuere lagoenis.
adfertur squillas inter murena natantis
in patina porrecta. sub hoc erus „haec gravida“ inquit
„capta est, deterior post partum carne futura.
his mixtum ius est: oleo, quod prima Venafri
pressit cella; garo de sucis piscis Hiberi;
vino quinquenni, verum citra mare nato,
dum coquitur – cocto Chium sic convenit, ut non
hoc magis ullum aliud –; pipere albo, non sine aceto,
quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
erucas viridis, inulas ego primus amaras
monstravi incoquere; inlutos Curtillus echinos,
ut melius muria quod testa marina remittat.“
interea suspensa gravis aulaea ruinas
in patinam fecere, trahentia pulveris atri
quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
sensimus, erigimur; Rufus posito capite, ut si
filius inmaturus obisset, flere. quis esset
finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
tolleret: „heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
te deus? ut semper gaudes inludere rebus
humanis!“ Varius mappa conpescere risum
vix poterat. Balatro suspendens omnia naso
„haec est condicio vivendi“ aiebat, „eoque
responsura tuo numquam est par fama labori.
tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
sollicitudine districtum, ne panis adustus,
ne male conditum ius adponatur, ut omnes
praecincti recte pueri comptique ministrent.

49 pip. hallece—acet. *Prisc. 2, 212, 13* || 54—56 *Serv. A. 1, 697*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=*γ* E[ℜ]) l g | *Ψ*: F *λ'* z ℜ *acc. interd.* Q

50 mutaverit] motaverit C E || 52 inlutos *Ξ Ψ* σχΓ*v* inlotos (ill-) *φ superscr.* v *Ott.* in luto, Scurtillus *sic lectum esse test.* σχΓ*v* || 53 quod] quo 𝔅l quam z | remittat (-as E[1]) *Ψ*(*acc.* Q) remittit *Ξ*(*acc.* E *corr.* g *Ott.*) 𝔅l || 56 agris] oris *Serv.* || 59 *def.* 1 || 63 Varius] variis F[1] || 65 haec] hoc *γ pr.* || 67 torquerier omni] torqueri Romani F *var.* ℜ *a. ras.?* || 70 recte pueri (*post* pueri *rasura γ*) *Ψ*(*acc.* Q) pueri recte *Ξ*(*acc.* g)

adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
adversae nudare solent, celare secundae."
Nasidienus ad haec „tibi di, quaecumque preceris,
commoda dent: ita vir bonus es convivaque comis"
et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
stridere secreta divisos aure susurros.'
'nullos his mallem ludos spectasse; sed illa
redde age quae deinceps risisti.' 'Vibidius dum
quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagoena,
quod sibi poscenti non dentur pocula, dumque
ridetur fictis rerum Balatrone secundo,
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
emendaturus fortunam; deinde secuti
mazonomo pueri magno discerpta ferentes
membra gruis sparsi sale multo non sine farre,
pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae
et leporum avolsos, ut multo suavius, armos,
quam si cum lumbis quis edit. tum pectore adusto
vidimus et merulas poni et sine clune palumbis,
suavis res, si non causas narraret earum et
naturas dominus; quem nos sic fugimus ulti,
ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia adflasset, peior serpentibus Afris.'

78 *Prisc. 2, 521, 12* || **86** disc. — **87** *Prisc. 2, 265, 20* || **89—90** ed. *Prisc. 3, 136, 14*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=γ E[𝔑]) g | *Ψ*: Fλ′ z 𝔑 *acc. interd.* Q

75 di *om.* F¹λ | preceris *ΞΨ* precaris Q(*acc.* 𝔑²) || **82** dentur *ΞΨ* dantur Q || **83** fictis] victis F*var.* E | balatrone *Ψ*(*acc.* Q) abalatrone C alatrone g || **88** albae 𝔅lgς *cf. Varro r. r. 3, 10, 3* albi *ΞΨ* || **90** edit] edat *Prisc. Ott.* ς | tum *Ψ*(*acc.* γ) cum CE(?) dum *Einsidl.* || **95** afris F*var.* z𝔑Q atris *Ξ*(*acc.* g) Fλ

Q. Horatii Flacci sermonum liber secundus explicit *Ψ* *Pph.* sermonum lib. II explicit. incipit lib. I epistularum *σ*

EPISTVLARVM

LIBER PRIOR

I

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo?
non eadem est aetas, non mens. Veianius armis
Herculis ad postem fixis latet abditus agro,
ne populum extrema totiens exoret harena.
est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
'solve senescentem mature sanus equum, ne
peccet ad extremum ridendus et ilia ducat.'
nunc itaque et versus et cetera ludicra pono:
quid verum atque decens, curo et rogo et omnis in hoc sum:
condo et conpono quae mox depromere possim.
ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
nullius addictus iurare in verba magistri,
quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.
nunc agilis fio et mersor civilibus undis
virtutis verae custos rigidusque satelles,
nunc in Aristippi furtim praecepta relabor
et mihi res, non me rebus subiungere conor.
ut nox longa quibus mentitur amica diesque

1 1 *Serv. B. 8, 11* || 4 Veian.—5 fix. *Serv. A. 1, 248* || 12 σχ *Veron. Verg. B. 6, 7* || 19 *Pph. ep. 1, 10, 40*

Ξ: C (= E *K.-H.*) *acc. interd.* Q(= ȧ A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ′ δ π R Q

1 incipit epistolarum liber primus Ψ Q *de turbis codd.* π ψ λ′ *et* γ *cf. K.-H.* || 6 exoret] exornet F λ′ δ || 14 addictus Ψ g M *corr.* adductus Ξ(*acc.* QR) || 17 satelles Ξ(*acc.* Q) satellis Ψ || 19 et] ac *Pph. ad ep. 1, 10, 40*

longa videtur opus debentibus, ut piger annus
pupillis quos dura premit custodia matrum:
sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora quae spem
consiliumque morantur agendi naviter id quod
aeque pauperibus prodest, locupletibus aeque,
aeque neglectum pueris senibusque nocebit.
restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
non possis oculo quantum contendere Lynceus:
non tamen idcirco contemnas lippus inungui;
nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
possis et magnam morbi deponere partem.
laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
ter pure lecto poterunt recreare libello.
invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
si modo culturae patientem commodet aurem.
virtus est vitium fugere et sapientia prima
stultitia caruisse. vides, quae maxima credis
esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
quanto devites animi capitisque labore:
inpiger extremos curris mercator ad Indos,
per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignis:
ne cures ea quae stulte miraris et optas,
discere et audire et meliori credere non vis?
quis circum pagos et circum compita pugnax

25 *ex. Vat. 221* || **33** *cf. Columb. ep. 8, 7 MG. epist. III 182* || **36. 37** *Aug. civ. 5, 13. ep. 231, 3* || **41** *Lact. inst. 6, 5, 12* | virt.—fug. *Quint. inst. 9, 3, 10*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ) g | **Ψ**: Fλ′δπRQ

28 oculo ΞΨ𝔅l oculos λ*pr.* v[1] || **30** desperes] desperas g | Glyconis] alii Milonis legunt σχΓVν || **31** corpus nolis] nolis corpus g | cheragra Ξ(*acc.* aARπ*pr.*) chiragra *vel sim.* Ψ(*acc.* γM) || **32** quadam Ξ(*acc.* aA*pr.* M) Fπ*corr.* 𝔅l σχΓVν quodam λ′δπRA*corr.* γ || **43** repulsam ΞΨ σχΓν laborem δπR *ex* 44 || **44** labore] repulsam R *ex* 43 dolore δπ[1](?)γ || **48** discere Ξ(*acc.* QR[2]g) σχΓ dicere Ψ

magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
cui sit condicio dulcis sine pulvere palmae?
vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
'o cives, cives, quaerenda pecunia primum est;
virtus post nummos': haec Ianus summus ab imo
prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque.
[laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.]
est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque,
sed quadringentis sex septem milia desunt:
plebs eris. at pueri ludentes 'rex eris' aiunt,
'si recte facies'. hic murus aeneus esto:
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
nenia, quae regnum recte facientibus offert,
et maribus Curiis et decantata Camillis?
isne tibi melius suadet, qui, rem facias, rem,
si possis, recte, si non, quocumque modo, rem,
ut propius spectes lacrumosa poemata Pupi,
an qui Fortunae te responsare superbae
liberum et erectum praesens hortatur et aptat?
quodsi me populus Romanus forte roget, cur
non ut porticibus sic iudiciis fruar isdem
nec sequar aut fugiam quae diligit ipse vel odit:
olim quod volpes aegroto cauta leoni
respondit, referam: 'quia me vestigia terrent,
omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.'
belua multorum es capitum. nam quid sequar aut quem?
pars hominum gestit conducere publica; sunt qui

50 coron. Olymp. *Prisc. 3, 359, 3* || **52** *in s. us. conv. Columb. ep. 1, 9* || **54** haec — **55** prod. σχΓVν *epi. 1, 20, 1* || **73** *cf. Quint. inst. 5, 11, 20* || **76** *ex. Vat. 222*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ)g | *Ψ*: Fλ′δπRQ

56 = *s. 1, 6, 74; habent codd.*, σχΓVν, *del. Guyet alii* || **57. 58** Ξ(*acc.* ς) **58. 57** Ψ || **57** est lingua Ξ(*acc.* ς) et lingua Ψ lingua g || **58** sed] si ς | desunt] desint Fλ′π *p.ras.* || **60** facies] facias ς || **69** aptat ΞΨ𝔅l optat l*pr.*R²g || **71** isdem] idem E*a.corr.* π*pr.*R¹(?)γ || **72** nec] ne E | aut Ξ(*acc.* QR²) ac Fλ′ et dπR¹ *cf.* σχΓVν *eras.* δ | qu(a)e] quem πR || **76** quem Ξ(*acc.* ςQR²) *ex. Vat.* quae Ψ

frustis et pomis viduas venentur avaras
excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
multis occulto crescit res fenore. verum
esto aliis alios rebus studiisque teneri:
idem eadem possunt horam durare probantes?
'nullus in orbe sinus Bais praelucet amoenis'
si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
festinantis eri; cui si vitiosa libido
fecerit auspicium: 'cras ferramenta Teanum
tolletis, fabri.' lectus genialis in aula est:
nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
si non est, iurat bene solis esse maritis.
quo teneam voltus mutantem Protea nodo?
quid pauper? ride: mutat cenacula, lectos,
balnea, tonsores, conducto navigio aeque
nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
si curatus inaequali tonsore capillos
occurri, rides; si forte subucula pexae
trita subest tunicae vel si toga dissidet inpar,
rides: quid? mea cum pugnat sententia secum,
quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit,
aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
insanire putas sollemnia me neque rides
nec medici credis nec curatoris egere
a praetore dati, rerum tutela mearum
cum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
de te pendentis, te respicientis amici.
ad summam: sapiens uno minor est Iove, dives,
liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
praecipue sanus, nisi cum pitvita molesta est.

85 si—**86** ausp. σχ *in Rufin. Rev. Phil. 8, 88* || **94**—**97** rides *Rufinian. rhet. min. p. 52, 13* || **98** *ex. Vat. 223* || **100. 99** *Hier. in eccl. 3 Migne 23, 1088* || **103** *ex. Vat. 70* || **108** *ex. Vat. 148. 224*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ′ δ π R Q

78 frustis] crustis σ || **83** orbe] urbe F δ π *corr.* || **95** occurri(-it a² A) Ξ Ψ *Pph.* occurro ς *Btl.* || **97** secum] mecum δ R *sed cf. K.-H. min.* || **101** putas] putat F λ π¹ R¹ (?)

II

Troiani belli scriptorem, Maxime Lolli,
dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
qui, quid sit pulcrum, quid turpe, quid utile, quid non,
planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
fabula qua Paridis propter narratur amorem
Graecia barbariae lento conlisa duello,
stultorum regum et populorum continet aestus.
Antenor censet belli praecidere causam:
quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
cogi posse negat. Nestor componere litis
inter Peliden festinat et inter Atriden:
hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
seditione, dolis, scelere atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.
rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
utile proposuit nobis exemplar Ulixen,
qui domitor Troiae multorum providus urbes
et mores hominum inspexit latumque per aequor,
dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
pertulit, adversis rerum inmersabilis undis.
Sirenum voces et Circae pocula nosti;
quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
sub domina meretrice fuisset turpis et excors;
vixisset canis inmundus vel amica luto sus.

2 25 *Serv. A. 7, 19* || 26 et am. —sus *Serv. A. 8, 83 G. 1, 44 Isid. orig. 12, 1, 25*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ′ δ π R Q

2 ad Lollium Ξ Ψ || 4 planius Ξ(*acc.* Q g) σ χ Γ V ν plenius Ψ 𝔅l(?) || 5 detinet C *p. ras.* A *corr.* M R² g destinet C¹ (?) l *a. ras.* a A *a. corr.* γ R¹ distinet (-tenet F δ²) C¹ (?) Ψ 𝔅l (?) *de vera lectione dubitari potest; cf. Cic. fam. 12, 30, 2, sed auct. ad Herenn. 3, 40 et praecipue epist. 1, 5, 28* || 8 aestus Ξ(*acc.* Q g) aestum Ψ 𝔅l || 9 censet belli Ψ belli censet C (*fort.* Ξ) || 10 quid] quod C *corr.* F λ′ δ || 13 hunc Ξ(*acc.* QR) nunc F λ′ δ π γ || 17 possit Ψ posset C (*fort.* Ξ?) || 23 Circae] Circes ς

nos numerus sumus et fruges consumere nati,
sponsi Penelopae nebulones Alcinoique
in cute curanda plus aequo operata iuventus,
cui pulchrum fuit in medios dormire dies et
ad strepitum citharae cessatum ducere somnum.
ut iugulent hominem, surgunt de nocte latrones:
ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui
si noles sanus, curres hydropicus; et ni
posces ante diem librum cum lumine, si non
intendes animum studiis et rebus honestis,
invidia vel amore vigil torquebere. nam cur
quae laedunt oculum, festinas demere: siquid
est animum, differs curandi tempus in annum?
dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude,
incipe. vivendi qui recte prorogat horam,
rusticus exspectat, dum defluat amnis; at ille
labitur et labetur in omne volubilis aevum.
quaeritur argentum puerisque beata creandis
uxor et incultae pacantur vomere silvae:
quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.
non domus et fundus, non aeris acervus et auri
aegroto domini deduxit corpore febris,
non animo curas; valeat possessor oportet,
si conportatis rebus bene cogitat uti.
qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res
ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,

27. 28 *Prisc. 2, 273, 3. 2, 295, 17* nos n. s. *CIL XIII 10017, 53 (Carm. Lat. epigr. 3, 156)* || **28** neb. —iuv. *Pph. epist. 1, 15, 24* || **32** *Serv. G. 1, 287* || **40** —habet *Hier. in Zach. 2, 6 Migne 25, 1453* | sap. aude *Aug. quant. anim. 41 Migne 32, 1059* || **49** *ex. Vat. 225*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ′ δ π R Q

28 Penelopae] penelopes ς || **31** somnum Ξ(*acc.* g*δ var.* ν*var.*) 𝔅𝔩(?) curam C*var.* Ψ σχΓν || **32** hominem Ξ Ψ 𝔅𝔩 homines γ *Serv.* | surgunt] vigilant *Serv.* || **33** atqui] atque F λ′ δ π *a. ras.* (?) R 𝔅𝔩 || **34** noles Ξ Ψ 𝔅𝔩 nolis λ′ γ | curres Ξ(*acc.* QRπg) 𝔅𝔩 σχΓVν cures C*p. ras.* F λ′ δ || **38** oculum Ξ Ψ oculos Q | siquid] siquod F λ′ || **41** vivendi qui recte Ψ qui recte vivendi Ξ(*acc.* g) *cf.* σχΓVν *Pph.* vivendi recte qui ς || **46** contingit Ξ Ψ 𝔅𝔩 contigit λ *a. corr.* δ *a. corr.* R^1 contigit is 𝔅𝔩 *p. corr.* || **48** febris (*vel* -es) Ξ Ψ febrem Q || **52** podagram] podagrum R^2 *Btl.*

auriculas citharae collecta sorde dolentis.
sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.
sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.
semper avarus eget: certum voto pete finem.
invidus alterius macrescit rebus opimis;
invidia Siculi non invenere tyranni
maius tormentum. qui non moderabitur irae,
infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
dum poenas odio per vim festinat inulto.
ira furor brevis est: animum rege; qui nisi paret,
imperat; hunc frenis, hunc tu conpesce catena.
fingit equum tenera docilem cervice magister
ire, viam qua monstret eques; venaticus, ex quo
tempore cervinam pellem latravit in aula,
militat in silvis catulus. nunc adbibe puro
pectore verba, puer, nunc te melioribus offer.
quo semel est inbuta recens servabit odorem
testa diu. quodsi cessas aut strenuos anteis,
nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

III

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus
an freta vicinas inter currentia turris
an pingues Asiae campi collesque morantur?
quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.

53 coll.—dol. *Gramm. 4, 195, 30* || **55** *Hier. adv. Iov. 2, 12 Migne 23, 315* || **56** —eget *Hier. in eccl. 5 Migne 23, 1109 Columb. ep. 9, 37 MG epist. III 184 Isid. orig. 10, 9 in s. us. conv. Walafrid PMA II 372, 68* || **57** σχ *Stat. Th. 1, 127* || **65** venat.—**66** *Serv. A. 7, 480* || **69**—**70** diu *Aug. civ. 1, 3*

Ξ: C *acc. interd.* **Q(= aAγM** *acc. interd.* **Rπ) g | Ψ: Fλ′δπRQ**

54 acescit] accessit C*corr.* **a**γ^1 (*?*) || **59 irae Ξ**(*acc.* **gQR**) **iram Ψ** || **63 catena Ψ catenis Ξ**(*acc.* **g**) || **65 qua Ξl quia R**^{1}(*?*) **quam Ψ | monstret] monstrat gς**

3 ad Iulium Florum ΞΨ || **3 threca Ξ** || **4 turris** (*vel* **-es**) **ΞΨ** *Pph.* **σχΓVν terris** (*vel* **-es**) **δR**^{1} **terras ł turris π terras 𝔅l**

quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
bella quis et paces longum diffundit in aevum?
quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
fastidire lacus et rivos ausus apertos?
ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet auspice Musa,
an tragica desaevit et ampullatur in arte?
quid mihi Celsus agit – monitus multumque monendus,
privatas ut quaerat opes et tangere vitet
scripta, Palatinus quaecumque recepit Apollo,
ne, si forte suas repetitum venerit olim
grex avium plumas, moveat cornicula risum
furtivis nudata coloribus –? ipse quid audes?
quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
ingenium, non incultum est et turpiter hirtum:
seu linguam causis acuis seu civica iura
respondere paras seu condis amabile carmen,
prima feres hederae victricis praemia. quodsi
frigida curarum fomenta relinquere posses,
quo te caelestis sapientia duceret, ires.
hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
si patriae volumus, si nobis vivere cari.
debes hoc etiam rescribere, sit tibi curae
quantae conveniat Munatius. an male sarta
gratia nequiquam coit et rescinditur ac vos
seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
indomita cervice feros? ubicumque locorum
vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

3 19 mov.—ris. *Serv. A. 11, 522* || **28** parvi—ampli *Philarg. Verg. B. 7, 30* || **31** male—**32** resc. *Hier. contr. Ruf. 1, 1 Migne 23, 417* || **33** *ex. Vat. 150*

Ξ: **C** *acc. interd.* **Q**(= **a A** γ **M** *acc. interd.* **R** π) **g** | **Ψ**: **F** λ' δ π **R Q**

10 haustus] num 'haustu'? *Pph.* || **19** cornicula] vulpecula *Serv.* || **22** et] nec **F** λ' || **24** respondere **Ψ** responsare **Ξ** || **30** sit **ΞΨ𝔅l** *Pph.* si δ ς *Btl.* | curae **ΞΨ𝔅l** *Pph.* curae est *Btl.* || **31** Munatius] minatius **a A R** π *pr.* || **33** seu—seu γ^2 σ **x** ς heu—heu **ΞΨ𝔅l** *ex. Vat.* | vexat] versat ς

IV

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat
an tacitum silvas inter reptare salubris
curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
non tu corpus eras sine pectore: di tibi formam,
di tibi divitias dederunt artemque fruendi.
quid voveat dulci nutricula maius alumno,
qui sapere et fari possit quae sentiat et cui
gratia fama valetudo contingat abunde
et mundus victus non deficiente crumina?
inter spem curamque, timores inter et iras
omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
grata superveniet quae non sperabitur hora.
me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

V

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
nec modica cenare times holus omne patella,
supremo te sole domi, Torquate, manebo.
vina bibes iterum Tauro diffusa palustris
inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
si melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
iamdudum splendet focus et tibi munda supellex:
mitte levis spes et certamina divitiarum
et Moschi causam: cras nato Caesare festus
dat veniam somnumque dies; inpune licebit

4 15. 16 *Hier. adv. Iov. 2, 12 Migne 23, 315*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=aAγM *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′δπRQ

4 ad Albium Tibullum CγR ad Albium elegorum scriptorem Ψ *cf.* σχΓVν *ad v. 1* || **5** bonoque] bonumque π *a. ras.* Rγ || **7** dederunt Ψ𝔅lσχΓν dederant Ξ(*acc.* gM) || **9** qui Ξlδ R𝔅l *cf.* σχΓVν *inter* qui *et* quin *fluctuat* Ψ quin Q || **11** mundus Ξ(*acc.* gQRπ*corr.*) modus et Ψ || **12** timores] tumores C | iras] iram C

5 ad Torquatum oratorem ΞQ ad Torquatum Ψ

aestivam sermone benigno tendere noctem.
quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
parcus ob heredis curam nimiumque severus
adsidet insano: potare et spargere flores
incipiam patiarque vel inconsultus haberi.
quid non ebrietas dissignat? operta recludit,
spes iubet esse ratas, ad proelia trudit inertem,
sollicitis animis onus eximit, addocet artis.
fecundi calices quem non fecere disertum,
contracta quem non in paupertate solutum?
haec ego procurare et idoneus imperor et non
invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
corruget naris, ne non et cantharus et lanx
ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
sit qui dicta foras eliminet, ut coeat par
iungaturque pari: Butram tibi Septiciumque
et nisi cena prior potiorque puella Sabinum
detinet adsumam; locus est et pluribus umbris;
sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.
tu quotus esse velis rescribe et rebus omissis
atria servantem postico falle clientem.

VI

Nil admirari prope res est una, Numici,
solaque, quae possit facere et servare beatum.
hunc solem et stellas et decedentia certis

5 19 *ex. Vat. 212* || **21—22** invitus *Serv. A. 10, 444* || **22** ne—mappa *Serv. A. 2, 272* || **23** *suis verb. allud. Quint. inst. 11, 3, 80* || **31** *Serv. A. 2, 453 ex. Vat. 163*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′δπRQ

11 aestivam] festivam ς || **12** fortunam ΞΨ fortuna δ*p.ras.* RA*p.ras.*γM || **16** dissignat ΞΨ *Pph.* σχΓν *ad epist. 1, 7, 6* designat φ*pr.*ag || **17** inertem Ξψ*corr.*δπR inermem Fλ′Q || **18** addocet *vel sim.*] et docet C || **19** fecundi Fλ′R^{2}π*corr.*Qσχν *ad epist. 1, 15, 20* facundi *vel sim.* Cδπ*pr.*R^{1}Aσχγ *ad epist. 1, 15, 20 ex. Vat.* || **25** ut ΞΨ *cf.* σχΓVν et Fλ′π^{2} || **26** Butram] brutam Cψλ′ || **27** cena *om.* aAR^{1} || **28** adsumam (-as M) Ξ(*acc.* A*corr.*M) adsummam Ψ𝔅l

6 ad Numicium de ammiratione et cupiditate rerum C ad Numicium Ψ

tempora momentis sunt qui formidine nulla
inbuti spectent: quid censes munera terrae,
quid maris extremos Arabas ditantis et Indos
ludicra, quid plausus et amici dona Quiritis,
quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
qui timet his adversa, fere miratur eodem
quo cupiens pacto; pavor est utrubique molestus,
inprovisa simul species exterret utrumque.
gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
si, quidquid vidit melius peiusve sua spe,
defixis oculis animoque et corpore torpet?
insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
i nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artis
suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
gaude quod spectant oculi te mille loquentem;
navus mane forum et vespertinus pete tectum,
ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus et — indignum, quod sit peioribus ortus —
hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
defodiet condetque nitentia. cum bene notum
porticus Agrippae, via te conspexerit Appi,
ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
si latus aut renes morbo temptantur acuto,
quaere fugam morbi. vis recte vivere — quis non? —:
si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
hoc age deliciis. virtutem verba putas et
lucum ligna: cave ne portus occupet alter,
ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas;

6 10 *ex. Vat. 209* || **21** *Micon 149*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | **Ψ**: F λ′ δ π R Q

6 Arabas] arabes F λ′ || **10** utrubique Ξ(*acc.* AR) utrobique Ψ 𝔅l *ex. Vat.* || **11** exterret utrumque Ψ exterruit utrum Ξ(*acc.* a) exterruit utrumq̄ue A exterrit utrumque R[1] *cf. s. 2, 3, 251* || **16** petat] petet Q peteat A || **18** suspice Ψ suscipe C A[1] λ′ π *pr.* || **19** spectant Ψ spectent Ξ || **22** indignum Ψ indignus Ξ || **24** proferet Ξ(*acc.* A[2] g[2]) δ *corr.* proferat Ψ profert g[1] || **26** via] et via F λ′ δ || **31** putas] putes A *pr.* δ | et] ut λ[2] φ *corr. cf.* σχ Γ V ν

mille talenta rotundentur, totidem altera porro et
tertia succedant et quae pars quadret acervum.
scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos
et genus et formam regina Pecunia donat
ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
mancupiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt,
si posset centum scaenae praebere rogatus,
'qui possum tot?' ait; 'tamen et quaeram et quot habebo
mittam'; post paulo scribit sibi milia quinque
esse domi chlamydum; partem vel tolleret omnis.
exilis domus est, ubi non et multa supersunt
et dominum fallunt et prosunt furibus. ergo
si res sola potest facere et servare beatum,
hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
si fortunatum species et gratia praestat,
mercemur servum, qui dictet nomina, laevum
qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
porrigere: 'hic multum in Fabia valet, ille Velina;
cui libet hic fascis dabit eripietque curule
cui volet inportunus ebur.' 'frater' 'pater' adde;
ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
si bene qui cenat bene vivit: lucet, eamus
quo ducit gula, piscemur, venemur, ut olim
Gargilius – qui mane plagas, venabula, servos
differtum transire forum populumque iubebat,
unus ut e multis populo spectante referret
emptum mulus aprum –, crudi tumidique lavemur,
quid deceat, quid non, obliti, Caerite cera

38 *Prisc. 2, 120, 14 ex. Vat. 78* || **45** *suis verb. Plut. Luc. 39, 6* || **53** *ex. Vat. 226* || **56–57** gula σχ *Pers. 4, 17* || **62. 63** *Prisc. 2, 277, 11* | Caer.—Ul. *Prisc. 2, 134, 9*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ' δ π R Q

34 et *om.* δ (?) Q || **35** quadret Ξ Ψ quadrat Q(*acc.* R π g) || **36** et *om.* C || **48** primus Ξ(*acc.* Q g) primum Ψ primum, *sed superscr.* primus γ || **49** si] sic C || **50** laevum Ξ saevum Ψ || **51** pondera Ξ(*acc.* Q R π^2 g) pondere Ψ pondere, *sed superscr.* a F || **53** hic] (h)is δ π^1 (?) R^1 *ex. Vat.* || **55** adopta] adapta F λ' || **57** – 1, 16, 34 *def.* M || **58** gargilius Ξ(*acc.* QR) σχΓν gragilius Ψ

digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
cui potior patria fuit interdicta voluptas.
si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque
nil est iucundum, vivas in amore iocisque.
vive, vale. siquid novisti rectius istis,
candidus inperti; si nil, his utere mecum.

VII

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum
Sextilem totum mendax desideror. atqui
si me vivere vis sanum recteque valentem,
quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
dissignatorem decorat lictoribus atris,
dum pueris omnis pater et matercula pallet
officiosaque sedulitas et opella forensis
adducit febris et testamenta resignat.
quodsi bruma nives Albanis inlinet agris,
ad mare descendet vates tuus et sibi parcet
contractusque leget: te, dulcis amice, reviset
cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
non quo more piris vesci Calaber iubet hospes
tu me fecisti locupletem: 'vescere sodes.'
'iam satis est.' 'at tu, quantum vis, tolle.' 'benigne.'
'non invisa feres pueris munuscula parvis.'
'tam teneor dono, quam si dimittar onustus.'
'ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.'
prodigus et stultus donat quae spernit et odit:

7 10 si—agris σχΓVνc *s. 2, 3, 5*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=aAγ *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ'δπRQ

63 ulixei Fλ'δπRA *Prisc. 2, 277, 11* ulixi Ξ(*acc.* aγ) ulixis *Prisc. 134, 9* || 64 patria Ξ(*acc.* Qg) φ patriae ψλ'δπR || 68 nil Ξ(*acc.* Q) non Ψ

7 ad Maecenatem CRγ ad Maecenatem. excusat se quod diutius moretur in agris Fλ'δ *cf. Pph.* || 2 atqui Ξ(*acc.* $\gamma^2\delta^3\pi^2$ν) atque Ψ || 3 sanum *om.* Fλ'δ, *sed superscr.* F1; videre *post* recteque *add.* δ, *supra lin.* λ || 5 calor] color aAR²𝔅l || 9 adducit] adducet δπ¹R adduc A || 13 concedes] -is C || 19 relinques] -is Fλ'

haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis:
dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
quodsi me noles usquam discedere, reddes
forte latus, nigros angusta fronte capillos,
reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
forte per angustam tenuis vulpecula rimam
repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus
ire foras pleno tendebat corpore frustra.
cui mustela procul 'si vis' ait 'effugere istinc,
macra cavum repetes artum, quem macra subisti.'
hac ego si conpellor imagine, cuncta resigno:
nec somnum plebis laudo satur altilium nec
otia divitiis Arabum liberrima muto.
saepe verecundum laudasti, rexque paterque
audisti coram, nec verbo parcius absens:
inspice, si possum donata reponere laetus.
haud male Telemachus, proles patientis Ulixei:
'non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
porrectus spatiis nec multae prodigus herbae:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.'
parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
sed vacuum Tibur placet aut inbelle Tarentum.
strenuus et fortis causisque Philippus agendis
clarus ab officiis octavam circiter horam
dum redit atque foro nimium distare Carinas

21 *Serv. A. 3, 142* || **22** *Charis. 1, 267, 5 Serv. A. 2, 377* || **29–30** frum. σχΓVνc *s. 1, 1, 53 commem. Aug. c. mend. 13, 28 CSEL 41, 509, 4 Isid. orig. 1, 40, 6 Cyrill. apolog. 2, 11*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ'δπRQ

21 ingratos ΞΨ *Serv.* ingratis Fλ' ingrato C[2]γRp.*ras.* || **22** ait Ξ(*acc.* QR[1]π*pr.*) σχΓν agit Ψ | paratus C*pr.* Ψ *Charis. Serv.* paratum C*corr.* gγ || **25** noles Ξ(*acc.* aA) nolles Ψ || **28** Cinarae *vel sim.*] cinyrae *vel sim.* Fλ' || **29** vulpecula ΞΨ σχΓVc *ad s. 1, 1, 53 Pph. ad v. 1 Aug. Isid. Cyrill.* nitedula *Btl.* || **40** haud (*varie scriptum*)] at Fλδ | patientis Ψ sapientis C(Ξ?) *cf. s. 1, 1, 38* | ulixei Ψ ulixi Ξ(*acc.* aγ) || **46** *nov. epist. inc.* Fλ', *cf. Pph.* σχΓVν

iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
cultello proprios purgantem leniter unguis.
'Demetri' – puer hic non laeve iussa Philippi
accipiebat – 'abi, quaere et refer, unde domo, quis,
cuius fortunae, quo sit patre quove patrono.'
it redit et narrat, Volteium nomine Menam,
praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
et properare loco et cessare et quaerere et uti,
gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
et ludis et post decisa negotia campo.
'scitari libet ex ipso quodcumque refers: dic
ad cenam veniat.' non sane credere Mena,
mirari secum tacitus. quid multa? 'benigne'
respondet. 'neget ille mihi?' 'negat inprobus et te
neglegit aut horret.' Volteium mane Philippus
vilia vendentem tunicato scruta popello
occupat et salvere iubet prior; ille Philippo
excusare laborem et mercennaria vincla,
quod non mane domum venisset, denique quod non
providisset eum. 'sic ignovisse putato
me tibi, si cenas hodie mecum.' 'ut libet.' 'ergo
post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge.'
ut ventum ad cenam est, dicenda tacenda locutus
tandem dormitum dimittitur. hic ubi saepe
occultum visus decurrere piscis ad hamum,
mane cliens et iam certus conviva, iubetur
rura suburbana indictis comes ire Latinis.
inpositus mannis arvum caelumque Sabinum
non cessat laudare. videt ridetque Philippus,
et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
dum septem donat sestertia, mutua septem
promittit, persuadet uti mercetur agellum.

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ' δ π R Q

51 proprios] proprio ς | purgantem Ψ resecantem Ξ || **52** laeve Ξ(*acc.* QR) levi Ψ || **55** it] et F λ π^1 R^1 || **57** loco Ξ(*acc.* Q R π^2) locum Ψ || **58** certo] curto ς *Btl.* || **63** neget] negat C^2 g Q || **69** providisset] praevidisset ς; in alio 'praevidisset' legitur σχΓ V ν || **73** hic *om.* F δ π^1 R^1 est λ' ast φ *corr.* l^2

mercatur. ne te longis ambagibus ultra
quam satis est morer: ex nitido fit rusticus atque
sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
inmoritur studiis et amore senescit habendi.
verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
spem mentita seges, bos est enectus arando:
offensus damnis media de nocte caballum
arripit iratusque Philippi tendit ad aedis.
quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus,
'durus', ait, 'Voltei, nimis attentusque videris
esse mihi.' 'pol me miserum, patrone, vocares,
si velles' inquit 'verum mihi ponere nomen.
quod te per Genium dextramque deosque Penatis
obsecro et obtestor, vitae me redde priori.'
qui semel adspexit, quantum dimissa petitis
praestent, mature redeat repetatque relicta.
metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

VIII

Celso gaudere et bene rem gerere Albinovano
Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
si quaeret quid agam, dic multa et pulcra minantem
vivere nec recte nec suaviter, haud quia grando
contuderit vitis oleamve momorderit aestus,
nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
sed quia mente minus validus quam corpore toto
nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum,
fidis offendar medicis, irascar amicis,
cur me funesto properent arcere veterno,
quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam,

87 *Prisc. 2, 470, 16* || **91** *Prisc. 2, 305, 3*

Ξ: **C** *acc. interd.* Q(= **a A** γ *acc. interd.* **R** π) g | Ψ: **F** λ' δ π **R Q**

82 ambagibus] ambigibus **a A** ambiguus **R**[1] π[1] || **86** ubi] ibi **C** || **93** ponere Ξ(*acc.* Q g) 𝔅𝔩 dicere Ψ || **96** semel **R** *cod. Mart. Cruquii et aliquot Lambini* simul *cett.* 𝔅𝔩

8 ad Celsum Albinovanum comitem Neronis ΞΨ || **3** quaeret] quaerit Q || **5** ve Ξ que Ψ || **8** δ *def. usque ad 2, 2, 19; eius loco* **z** *adhibebitur usque ad 1, 18, 46* || **10** me] mihi **C**

Romae Tibur amem, ventosus Tibure Romam.
post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
ut placeat iuveni percontare utque cohorti.
si dicet 'recte', primum gaudere, subinde
praeceptum auriculis hoc instillare memento:
ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

IX

Septimius, Claudi, nimirum intellegit unus,
quanti me facias; nam cum rogat et prece cogit,
scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
munere cum fungi propioris censet amici:
quid possim videt ac novit me valdius ipso.
multa quidem dixi, cur excusatus abirem,
sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
sic ego maioris fugiens opprobria culpae
frontis ad urbanae descendi praemia. quodsi
depositum laudas ob amici iussa pudorem,
scribe tui gregis hunc et fortem crede bonumque.

X

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
ruris amatores. hac in re scilicet una
multum dissimiles, at cetera paene gemelli
fraternis animis, quidquid negat alter, et alter,

8 12 *Serv. A. 4, 224 Pph. s. 2, 7, 28*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′zπRQ

12 ventosus Ξ(*acc.* QR[1]π[2]*var.*) σχΓν *Serv.* venturus Ψ𝔅𝔩 *Pph. ad s. 2, 7, 28* || **17** nos te] te nos g

9 Septim⟨i⟩um commendat Neroni Ξ *cf. Pph.* σχΓVν ad Claudium Neronem ΨQ || **6** ac novit Ξ(*acc.* γg) agnovit Ψ agcn- A, a *n. l.* || **8** ne] non Fλ*a. ras.*

10 Fusco Arist⟨i⟩o in urbe commoranti C ad Ar. Fusc. grammaticum in urbe commorantem Ψ *sim.* Q *cf.* σχΓVν *et contra Pph.* || **1** salvere] salvare Q || **3** at Ez𝔅𝔩 ad *cett.* || **4** quicquid Ψ siquid Ξ

adnuimus pariter. vetuli notique columbi
tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
rivos et musco circumlita saxa nemusque.
quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui,
quae vos ad caelum fertis rumore secundo,
utque sacerdotis fugitivus liba recuso:
pane egeo iam mellitis potiore placentis.
vivere naturae si convenienter oportet
ponendaeque domo quaerenda est area primum:
novistine locum potiorem rure beato?
est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura
leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,
cum semel accepit solem furibundus acutum?
est ubi divellat somnos minus invida cura?
deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum
quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
nempe inter varias nutritur silva columnas
laudaturque domus, longos quae prospicit agros:
naturam expelles furca, tamen usque recurret
et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
non qui Sidonio contendere callidus ostro
nescit Aquinatem potantia vellera fucum
certius accipiet damnum propiusve medullis
quam qui non poterit vero distinguere falsum.
quem res plus nimio delectavere secundae,
mutatae quatient. siquid mirabere, pones
invitus. fuge magna: licet sub paupere tecto
reges et regum vita praecurrere amicos.
cervus equum pugna melior communibus herbis
pellebat, donec minor in certamine longo

10 17 *σχΓν s. 2, 3, 163*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ' z π R Q

5 vetulis notisque columbis 𝔅l² || 9 fertis] effertis 𝔅l ς || 12 si] sic F λ' *π a. ras.* || 13 ponendae] ponenda *'codices Bland.'* || 18 divellat Ξ Ψ 𝔅l depellat Q C *corr.* || 24 expelles Ξ Ψ 𝔅l expellas ς || 25 fastidia Ξ(*acc. s*) fastigia Ψ vestigia 𝔅l ς || 27 potantia] potentia *φ pr.* Q, *de* a *non constat* || 28 propiusve] propiusque Q

inploravit opes hominis frenumque recepit.
sed postquam victor violens discessit ab hoste,
non equitem dorso, non frenum depulit ore.
sic, qui pauperiem veritus potiore metallis
libertate caret, dominum vehet inprobus atque
serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
nec me dimittes incastigatum, ubi plura
cogere quam satis est ac non cessare videbor.
imperat aut servit collecta pecunia cuique,
tortum digna sequi potius quam ducere funem.
haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
excepto quod non simul esses, cetera laetus.

XI

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardis,
Zmyrna quid et Colophon, maiora minorane fama?
cunctane prae campo et Tiberino flumine sordent?
an venit in votum Attalicis ex urbibus una?
an Lebedum laudas odio maris atque viarum:
'scis, Lebedus quid sit: Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem
oblitusque meorum, obliviscendus et illis,

41 *Aug. quaest. hept. 1, 31 CSEL 28 III 3, 19, 9* || 47 *Don. Ter. Hec. 224*
11 2 quid Cr.—3 Coloph. *Prisc. 2, 358, 8 ordine mut.*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′zπRQ
37 victor violens Ψ violens victor C violens victo *Btl.* victo ridens *Haupt* victo inludens *Holder* || 40 vehet Ψ vehit C ς || 42 ut] et Fλ′z
11 ad Bullatium reversum de Asia Ξ ad Bullatium Ψ || 3 quid] *aut* quidem et *aut* quidem *codd. Prisc.* | minorane ς *cdd.* minorave Ψ 𝔅𝔩 minoraque C ς || 4 cunctane Ξ(*acc.* g) Ψ cunctaque Q(*acc.* Rπ) || 7 Gabiis] glabiis Fλ

Neptunum procul e terra spectare furentem'?
sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
adspersus volet in caupona vivere; nec qui
frigus collegit, furnos et balnea laudat
ut fortunatam plene praestantia vitam;
nec si te validus iactaverit Auster in alto,
idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
incolumi Rhodos et Mytilene pulchra facit quod
paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
dum licet ac voltum servat Fortuna benignum,
Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
tu quamcumque deus tibi fortunaverit horam
grata sume manu neu dulcia differ in annum,
ut quocumque loco fueris, vixisse libenter
te dicas: nam si ratio et prudentia curas,
non locus effusi late maris arbiter aufert,
caelum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
strenua nos exercet inertia: navibus atque
quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
est Ulubris, animus si te non deficit aequus.

XII

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
si recte frueris, non est ut copia maior
ab Iove donari possit tibi. tolle querellas;
pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
divitiae poterunt regales addere maius.

27 *Hier. epist. 16, 2 CSEL 54, 69, 7*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ'zπRQ

10 e (et C) ΞΨ ex Q(*acc.* R) || 12 volet] vovet *Pph. var.* || 14 ut] et F^1l^1 || 15 nec si te] nec te si ς || 18 campestre — 19 Tiberis *del. Nauck* || 24 ut Ξ(*acc.* Qg) tu Ψ 𝔅l(?) || 27 mutant — currunt] mutat — currit *Hier.*

12 ad Iccium Cγ ad Iccium quem cum quadam admonitione laudat Ψ *cf.* σχΓVν

si forte in medio positorum abstemius herbis
vivis et urtica, sic vives protinus, ut te
confestim liquidus Fortunae rivus inauret,
vel quia naturam mutare pecunia nescit,
vel quia cuncta putas una virtute minora.
miramur, si Democriti pecus edit agellos
cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox,
cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
nil parvum sapias et adhuc sublimia cures:
quae mare conpescant causae, quid temperet annum,
stellae sponte sua iussaene vagentur et errent,
quid premat obscurum lunae, quid proferat orbem,
quid velit et possit rerum concordia discors,
Empedocles an Stertinium deliret acumen.
verum seu piscis seu porrum et caepe trucidas,
utere Pompeio Grospho et, siquid petet, ultro
defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
vilis amicorum est annona, bonis ubi quid dest.
ne tamen ignores, quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippae, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit; ius imperiumque Phraates
Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
Italiae pleno defudit Copia cornu.

XIII

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vinni,
si validus, si laetus erit, si denique poscet;
ne studio nostri pecces odiumque libellis

12 8 ut—**9** *Eutych. 5, 461, 15* || **19** conc. disc. *Don. Ter. Eun. 721 cf. Lucan. 1, 98 Ov. met. 1, 433 Lact. inst. 2, 9, 17*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ'zπRQ

9 liquidus] largus *Eutych.* || **16** temperet $\Xi^{(acc.\ Q)}$ temperat Ψ **20** stertinium $\Xi^{(acc.\ gQR\pi)}$ 𝔅l *Pph.* σχΓVν stertinum Ψ || **29** defudit] defundit Q𝔅l

13 ad Vinnium Asellum. monet ut carmina Caesari tradat ΞΨ *cf.* σχΓVν *ad 1, at contra ad 68 Pph. ad 8* || **2** reddes] reddas ς | vinni Ψ venni C

sedulus inportes opera vehemente minister.
si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
abicito potius, quam quo perferre iuberis
clitellas ferus inpingas Asinaeque paternum
cognomen vertas in risum et fabula fias.
viribus uteris per clivos flumina lamas.
victor propositi simul ac perveneris illuc,
sic positum servabis onus, ne forte sub ala
fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
ut vinosa glomus furtivae Pirria lanae,
ut cum pilleolo soleas conviva tribulis.
ne volgo narres te sudavisse ferendo
carmina quae possint oculos aurisque morari
Caesaris. oratus multa prece nitere porro;
vade, vale; cave ne titubes mandataque frangas.

XIV

Vilice silvarum et mihi me reddentis agelli,
quem tu fastidis, habitatum quinque focis et
quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
certemus, spinas animone ego fortius an tu
evellas agro, et melior sit Horatius an res.
me quamvis Lamiae pietas et cura moratur
fratrem maerentis, rapto de fratre dolentis
insolabiliter, tamen istuc mens animusque
fert et avet spatiis obstantia rumpere claustra.
rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.

13 6—8 imping. *Prisc. 3, 229, 8* || **10—12** onus *Prisc. 3, 229, 12* || **14** *ex. Vat. 149* || **15** *ex. Vat. 181* || **19** *Serv. A. 4, 409*
14 1 mihi—agelli σχΓν *epist. 1, 18, 101*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′zπRQ
6 uret Ψ urit C urat *Prisc.* urget ς || **14** glomus Ξ(*acc.* QRπ) glomos Ψ, *codd.* σχΓVν *fluctuant,* globos ς | pirria CQgψR pyrria φzπ *ex. Vat., codd.* σχΓVν *fluctuant,* Purria *lemma Pph. nomen suspectum* || **16** ne Ψ nec Cς neu aσς
14 ad agellum C ad vilicum suum. de varietate studii Ψ || **9** avet *Btl.* amat ΞΨ 'conatur erumpere' *Pph.; cf. s. 1, 4, 87* || **11** sors Ψ res Ξ(*acc.* g)

stultus uterque locum inmeritum causatur inique:
in culpa est animus, qui se non effugit umquam.
tu mediastinus tacita prece rura petebas,
nunc urbem et ludos et balnea vilicus optas:
me constare mihi scis et discedere tristem,
quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
non eadem miramur; eo disconvenit inter
meque et te; nam quae deserta et inhospita tesqua
credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
quae tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
incutiunt urbis desiderium, video, et quod
angulus iste feret piper et tus ocius uva
nec vicina subest vinum praebere taberna
quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
ad strepitum salias terrae gravis; et tamen urges
iampridem non tacta ligonibus arva bovemque
disiunctum curas et strictis frondibus exples;
addit opus pigro rivus, si decidit imber,
multa mole docendus aprico parcere prato.
nunc age quid nostrum concentum dividat audi.
quem tenues decuere togae nitidique capilli,
quem scis inmunem Cinarae placuisse rapaci,
quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
cena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba;
nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
limat, non odio obscuro morsuque venenat:
rident vicini glaebas et saxa moventem.
cum servis urbana diaria rodere mavis,
horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
optat ephippia bos piger, optat arare caballus:
quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

41 inv.—**42** *Prisc. 3, 271, 24*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=aAγ *acc. interd.* Rπ)g | **Ψ**: Fλ'zπRQ
19 quae] qua A*pr.*(*?*) a 𝔅𝔩 || **25** possit] posset Q(*acc.* R) || **29** si] si (*transversa linea deletum*) cum C || **31** concentum Ψ consensum C (*Ξ?*) || **33** Cinarae] cinerae (a *superscr.*) A cinyrae Fλ' || **40** diaria] cibaria g$\sigma\chi\Gamma$ *v var.*

XV

Quae sit hiems Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
quorum hominum regio et qualis via – nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
me facit invisum, gelida cum perluor unda
per medium frigus. sane murteta relinqui
dictaque cessantem nervis elidere morbum
sulpura contemni vicus gemit, invidus aegris
qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis Gabiosque petunt et frigida rura.
mutandus locus est et deversoria nota
praeteragendus equus. 'quo tendis? non mihi Cumas
est iter aut Baias' laeva stomachosus habena
dicet eques; sed equi frenato est auris in ore –;
maior utrum populum frumenti copia pascat,
collectosne bibant imbris puteosne perennis
iugis aquae – nam vina nihil moror illius orae.
rure meo possum quidvis perferre patique:
ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
quod curas abigat, quod cum spe divite manet
in venas animumque meum, quod verba ministret,
quod me Lucanae iuvenem commendet amicae –;
tractus uter pluris lepores, uter educet apros;
utra magis piscis et echinos aequora celent,
pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
scribere te nobis, tibi nos adcredere par est.
Maenius, ut rebus maternis atque paternis

15 17 *Gramm. 4, 511, 19* || **22** *Prisc. 2, 315, 24* || **22. 23. 25** *Pph. v. 1* || **23** *ex. Vat. 227* || **25** σχΓν *v. 2*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ)g | *Ψ*: Fλ′zπRQ
15 ad Numonium Valam *Ψ* *cf.* σχV || **4** perluor *ΞΨ* *cf. Pph.* σχΓVν *p. 255, 1* perriuor aAπ^1*(?) et sim.* R^1*?* pervehor C*var.* ς || **9** Clusinis] clusinos C^1𝔅l | gabios *Ξ*$^{(acc.\,gQR)}$ σχΓν glabios *Ψ* || **10** deversoria A*pr.*R diversoria *cett.* || **13** equi *ΞΨ* *Pph.* equis z$\pi^1\gamma$*var.* || **16** iugis *Ψ* σχΓν*var.* dulcis *Ξ*$^{(acc.\,g^1)}$ 𝔅l λ*var.* σχΓν || **17** quidvis *ΞΨ* *Ps. Serg.* quod vis ς *Heins.* | quidv. poss. *Ps. Serg.* || **21** commendet *ΞΨ* *Pph.* commendat Q$^{(acc.\,R)}$ || **26** *nov. ep. inc.* *Ξ*$^{(acc.\,g)}$ *Ψ* (Fzπ) *cf.* σχΓν *p. 254, 15 inscr.* ad Maenium Fz *continuant* λ′RQ *Pph.* σχΓν *p. 256, 18*

fortiter absumptis urbanus coepit haberi,
scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
inpransus non qui civem dignosceret hoste,
quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus,
pernicies et tempestas barathrumque macelli,
quidquid quaesierat ventri donabat avaro.
hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
aut paulum abstulerat, patinas cenabat omasi
vilis et agninae – tribus ursis quod satis esset –,
scilicet ut ventres lamna candente nepotum
diceret urendos correctus Bestius. idem,
quidquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
verterat in fumum et cinerem, 'non hercule miror,'
aiebat, 'siqui comedunt bona, cum sit obeso
nil melius turdo, nil volva pulchrius ampla.'
nimirum hic ego sum; nam tuta et parvola laudo,
cum res deficiunt, satis inter vilia fortis;
verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

XVI

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
arvo pascat erum an bacis opulentet olivae,
pomisne an pratis an amicta vitibus ulmo,
scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
continui montes si dissocientur opaca

16 5 *cf. Heiric. vita Germ. 3, 244*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγ *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ′zπRQ
30 saevus] certus *duo Bland.* || **32** donabat Ξ$^{(acc. Qg)}$ donarat Ψ𝔅l donaret *Btl.* || **35** agninae *vel sim.* C^{1}Ψ(FlzπR^1) agnini λQ$^{(acc. R^2)}$ || **37** correctus Ψ*var.*(ψ*var.*l^1(?) zQR^2)𝔅l correptus (correptos R^1) Ξ$^{(acc. g)}$ Ψ(Fλl^{2}πR^1) correptor ς corrector ς *Lamb.* || **39–44** *lac.* R^1 | verterat Ψ *Pph.* verteret Cψ*pr.* || **43. 42** R^2 || **43/4** *suo loco scripti in* ΞΨ, *alieno in* Q$^{(acc. \pi)}$ *atque in* Aπ *post v. 38, in* aγ *post v. 39* || **45** aio Ξ$^{(acc. gQR)}$ alio Ψ || **46** villis Ξ$^{(acc. gQR\pi^2)}$ vallis Ψ
16 ad Quintium. de situ agri sui ΞΨ || **3** an pr. Ξ$^{(acc. g)}$ et pr. Ψ | amicta Ψ *Pph.* amica C φ*var.* || **5** si Ξ$^{(acc. Qg\ in\ ras.)}$ σχΓνσχΓVν *ad v. 1* ni ΨC *corr.* γ *var.* σχΓVν *ad v. 5* σχΓν *var.*

valle, sed ut veniens dextrum latus adspiciat sol,
laevum discedens curru fugiente vaporet,
temperiem laudes. quid si rubicunda benigni
corna vepres et pruna ferant, si quercus et ilex
multa fruge pecus, multa dominum iuvet umbra?
dicas adductum propius frondere Tarentum.
fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
frigidior Thraecam nec purior ambiat Hebrus,
infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
hae latebrae dulces et, iam si credis, amoenae
incolumem tibi me praestant septembribus horis.
tu recte vivis, si curas esse quod audis.
iactamus iam pridem omnis te Roma beatum;
sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas
neve putes alium sapiente bonoque beatum
neu, si te populus sanum recteque valentem
dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
siquis bella tibi terra pugnata marique
dicat et his verbis vacuas permulceat auris:
'tene magis salvum populus velit an populum tu,
servet in ambiguo qui consulit et tibi et urbi
Iuppiter', Augusti laudes agnoscere possis:
cum pateris sapiens emendatusque vocari,
respondesne tuo, dic sodes, nomine? 'nempe
vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.'
qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet, ut, si
detulerit fasces indigno, detrahet idem.
'pone, meum est', inquit: pono tristisque recedo.

12 — idon. *Pph. ep. 1, 18, 105* || **20** *Charis. 1, 268, 17*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a Aγ *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ'zπRQ

7 discedens (descend- π)] decedens *Btl.* | curru] cursu 𝔅𝔩 || **8** quid si] quodsi l R² | benigni Ξ(*acc.* Qg) benignae Ψ || **9** si $\Xi\Psi$ *om.* Q(a Å¹ R) et *suppl.* Q(A² γ π) || **14** utilis utilis $\Xi\Psi$ aptus et utilis Aπ, R¹ *n. l.* //u//tilis utilis R² || **22** tempus] pectus Q*var.* (aγ *var.* R¹ π *a. ras.*(?)) || **30** pateris Ψ poteris a R¹ cupias Ξ || **33** ut si Ξ(*acc.* QRπ) λ *var.* aut si Ψ(Fλ'z R *gl.*) || **34** detrahet $\Xi\Psi$ detrahat R detrahit Qλ *var.* || **35** *redit* M *antiquus*

idem si clamet furem, neget esse pudicum,
contendat laqueo collum pressisse paternum,
mordear opprobriis falsis mutemque colores?
falsus honor iuvat et mendax infamia terret
quem nisi mendosum et medicandum? vir bonus est quis?
'qui consulta patrum, qui leges iuraque servat,
quo multae magnaeque secantur iudice lites,
quo res sponsore et quo causae teste tenentur.'
sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
introrsum turpem, speciosum pelle decora.
'nec furtum feci nec fugi' si mihi dicat
servus, 'habes pretium, loris non ureris,' aio.
'non hominem occidi.' 'non pasces in cruce corvos.'
'sum bonus et frugi.' renuit negitatque Sabellus.
cautus enim metuit foveam lupus accipiterque
suspectos laqueos et opertum miluus hamum:
oderunt peccare boni virtutis amore.
tu nihil admittes in te formidine poenae:
sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
nam de mille fabae modiis cum surripis unum,
damnum est, non facinus mihi pacto lenius isto.
vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
quandocumque deos vel porco vel bove placat,
'Iane pater' clare, clare cum dixit 'Apollo',
labra movet metuens audiri: 'pulchra Laverna,
da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
noctem peccatis et fraudibus obice nubem.'

49 *ex. Vat. 228* || **55** *in s. us. conv. Aug. de mend. 12, 19 CSEL 41, 438, 23ff.*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ' z π R Q

40 medicandum Ξ(*acc.* γ) F λ π *p. ras.* R[1] (?) 𝔅𝔩 *Pph.* mendicandum l π *a. ras.* mendicum a *pr.* (?) A[1] (?) mendacem z ψ *var.* M R[2] || 43 res sponsore 𝔅𝔩 responsore Ξ Ψ || 45 introrsum Ξ(*acc.* g Q(a γ M)) σ χ Γ V ν inprorsum A R[1] introrsus R[2] π hunc prorsus F λ' prorsus z || 46 dicat Ξ Ψ dicit z π R || 49 negitatque Ξ(*acc.* A γ π[1]) 𝔅𝔩 *ex. Vat.* negat atque Ψ || 51 suspectos Ξ(*acc.* g a A γ R[2]) λ' *var.* suspectus Ψ || 52 *in* M γ *m. rec. adscr.* oderunt peccare mali formidine poenae || 59 clare clare] clare F λ' π A R[1] (?), *sim.* z || 61 iusto sanctoque Ξ(*acc.* Q(a A M R[1] π[1])) iustum sanctumque Ψ

qui melior servo, qui liberior sit avarus,
in triviis fixum cum se demittit ob assem,
non video. nam qui cupiet, metuet quoque; porro
qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
semper in augenda festinat et obruitur re.
'vendere cum possis captivum, occidere noli:
serviet utiliter; sine pascat durus aretque,
naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
annonae prosit, portet frumenta penusque.'
vir bonus et sapiens audebit dicere: 'Pentheu,
rector Thebarum, quid me perferre patique
indignum coges?' 'adimam bona.' 'nempe pecus, rem,
lectos, argentum: tollas licet.' 'in manicis et
compedibus saevo te sub custode tenebo.'
'ipse deus, simulatque volam, me solvet.' opinor,
hoc sentit 'moriar'. mors ultima linea rerum est.

XVII

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis et scis,
quo tandem pacto deceat maioribus uti,
disce, docendus adhuc quae censet amiculus, ut si
caecus iter monstrare velit; tamen adspice, siquid
et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
si te grata quies et primam somnus in horam
delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
si laedit caupona, Ferentinum ire iubebo;
nam neque divitibus contingunt gaudia solis

72 *Prisc. 2, 163, 18. 2, 261, 3* | portet—pen. *Serv. A. 1, 703* || **73** Pentheu —**74** Theb. *Prisc. 2, 301, 9* || **78** *Micon 220*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | *Ψ*: F λ' z π R Q

63 qui—qui *Ξ*(*acc.* g Q R¹ π²) 𝔅𝔩 quo—quo *Ψ* || **64** demittit *ΞΨ* di mittit Q || **76** et] et in F z R || **79** rerum *om.* γ¹ R π, *sed in* π *suprlin.* vitae ł rerum | est *om.* C ς (*Ξ?*)

17 ad Scaevam *Ψ* γ monet Scaevam initio quid observet z M || **8** laedit *Ξ* laedet *Ψ* | terentinum *ΞΨ* *Pph.* σχΓ V ν terentinum a γ tferentinum A

nec vixit male, qui natus moriensque fefellit:
si prodesse tuis pauloque benignius ipsum
te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
'si pranderet holus patienter, regibus uti
nollet Aristippus.' 'si sciret regibus uti,
fastidiret holus, qui me notat.' utrius horum
verba probes et facta, doce, vel iunior audi,
cur sit Aristippi potior sententia. namque
mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
'scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
splendidius multo est. equos ut me portet, alat rex,
officium facio: tu poscis vilia — verum
dante minor, quamvis fers te nullius egentem.'
omnis Aristippum decuit color et status et res,
temptantem maiora, fere praesentibus aequum.
contra, quem duplici panno patientia velat,
mirabor, vitae via si conversa decebit.
alter purpureum non exspectabit amictum,
quidlibet indutus celeberrima per loca vadet
personamque feret non inconcinnus utramque;
alter Mileti textam cane peius et angui
vitabit chlanidem, morietur frigore, si non
rettuleris pannum. refer et sine vivat ineptus.
res gerere et captos ostendere civibus hostis
attingit solium Iovis et caelestia temptat:
principibus placuisse viris non ultima laus est.
'non cuivis homini contingit adire Corinthum.'
sedit qui timuit, ne non succederet. 'esto.

17 10 *Pph. ep. 1, 18, 103* || **12** acc.—unct. *Pph. ep. 1, 14, 21* σχΓV *a. p. 422* || **25** *Serv. A. 5, 421 Isid. orig. 19, 24, 11* || **30—31** chlam. *Prisc. 2, 346, 6*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ′zπRQ

12 ad unctum Ψ *Pph.* adinunctum C, *sed* in *transversa linea del.*, inunctum 𝔅l || **14. 15** *om.* φ[1] || **14** *om.* λ′*pr.* ψ[1] *aut pr.* z[1] || **15. 14** *sic pos.* π[1] || **19** rectius] regibus Fλ′*pr.*, z[1] *n. l.* || **21** poscis Ψ pascis Ξ(*acc.* g) | verum ΞΨ𝔅l rerum γ*var.* σς verum es Fλ′A || **28** loca] ioca F1π || **30** angui Ψ *Prisc.* angue Ξ(*acc.* gQπa.*ras.*?) || **31** vitabit ΞΨ vitavit Q(*acc.* R) vitabat *Prisc.* | chlanidem *Cruq.* chlamydem *vel sim.* ΞΨ *Prisc.*

quid? qui pervenit, fecitne viriliter?' atqui
hic est aut nusquam, quod quaerimus. hic onus horret
ut parvis animis et parvo corpore maius,
hic subit et perfert. aut virtus nomen inane est,
aut decus et pretium recte petit experiens vir.
coram rege suo de paupertate tacentes
plus poscente ferent — distat, sumasne pudenter
an rapias —: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
'indotata mihi soror est, paupercula mater
et fundus nec vendibilis nec pascere firmus'
qui dicit, clamat: 'victum date.' succinit alter:
'et mihi.' dividuo findetur munere quadra.
sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
plus dapis et rixae multo minus invidiaeque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum
qui queritur salebras et acerbum frigus et imbris
aut cistam effractam et subducta viatica plorat,
nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
nec semel inrisus triviis attollere curat
fracto crure planum. licet illi plurima manet
lacrima, per sanctum iuratus dicat Osirim:
'credite, non ludo; crudeles, tollite claudum':
'quaere peregrinum' vicinia rauca reclamat.

XVIII

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
scurrantis speciem praebere, professus amicum.
ut matrona meretrici dispar erit atque
discolor, infido scurrae distabit amicus.
est huic diversum vitio vitium prope maius,
asperitas agrestis et inconcinna gravisque,

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ' z π R Q

38 pervenit Ξ(*acc.* QR) pervenerit F *a. ras.* λ' z *a. ras.* π || 43 suo] sua ς *Btl.* || 44 ferent Ψ ferunt C, A *n. l.*

18 ad Lollium Ψ, z M *add.* de modo obsequiorum et libertatis. *antecedenti continuant libri Pph., sed cf. Pph. ad 1, 17, 1*

quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
dum volt libertas dici mera veraque virtus.
virtus est medium vitiorum et utrimque reductum.
alter in obsequium plus aequo pronus et imi
derisor lecti sic nutum divitis horret,
sic iterat voces et verba cadentia tollit,
ut puerum saevo credas dictata magistro
reddere vel partis mimum tractare secundas;
alter rixatur de lana saepe caprina,
propugnat nugis armatus: 'scilicet ut non
sit mihi prima fides?' et 'vere quod placet ut non
acriter elatrem? pretium aetas altera sordet.'
ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus;
Brundisium Minuci melius via ducat an Appi.
quem damnosa venus, quem praeceps alea nudat,
gloria quem supra vires et vestit et unguit,
quem tenet argenti sitis inportuna famesque,
quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
saepe decem vitiis instructior, odit et horret,
aut, si non odit, regit ac veluti pia mater
plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
volt et ait prope vera: 'meae — contendere noli —
stultitiam patiuntur opes, tibi parvola res est:
arta decet sanum comitem toga: desine mecum
certare.' Eutrapelus cuicumque nocere volebat
vestimenta dabat pretiosa; beatus enim iam
cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
dormiet in lucem, scorto postponet honestum
officium, nummos alienos pascet, ad imum
Thraex erit aut holitoris aget mercede caballum.
arcanum neque tu scrutaberis illius umquam,
conmissumque teges et vino tortus et ira.
nec tua laudabis studia aut aliena reprendes,

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ' zπ RQ

9 utrimque ΞΨ *Pph.* σχΓVν utrumque aγRa.*ras.* || **15** rixatur ΞΨ rixatus 𝔅l rixator *Mur.* | caprina et *Btl.* || **19** docilis ΞΨ *Pph.* σχΓ dolicis *Einsidl. Lips. tres Bland.* dolichos ς || **22** unguit Ψ unguet Cg*pr.*1*pr.* || **36** thraex A *Dessau.* thrax *cett.* | aget] agit Q || **37** illius *Einsidl.* ς ullius ΞΨ

nec, cum venari volet ille, poemata panges.
gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit, donec suspecta severo
conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
moribus Amphion: tu cede potentis amici
lenibus imperiis, quotiensque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
surge et inhumanae senium depone Camenae,
cenes ut pariter pulmenta laboribus empta:
Romanis sollemne viris opus, utile famae
vitaeque et membris, praesertim cum valeas et
vel cursu superare canem vel viribus aprum
possis. adde, virilia quod speciosius arma
non est qui tractet: scis, quo clamore coronae
proelia sustineas campestria. denique saevam
militiam puer et Cantabrica bella tulisti
sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
nunc et, siquid abest, Italis adiudicat armis.
ac ne te retrahas et inexcusabilis absis:
quamvis nil extra numerum fecisse modumque
curas, interdum nugaris rure paterno:
partitur lintres exercitus, Actia pugna
te duce per pueros hostili more refertur;
adversarius est frater, lacus Hadria, donec
alterutrum velox Victoria fronde coronet.
consentire suis studiis qui crediderit te,
fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
protinus ut moneam — siquid monitoris eges —, tu
quid de quoque viro et cui dicas, saepe videto.
percontatorem fugito; nam garrulus idem est
nec retinent patulae conmissa fideliter aures

40 *Eutych. 5, 476, 9* || 69 *Don. Ter. Hec. 109*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′zπRQ

40 nec] ne C ψR²*? λ′ambiguus, Eut. codd. pars* | panges Ψ p(l)angas Ξ(*acc.* g) *Eut.* || 45 quotiensque educet Ξ(*acc.* gQR) quotiensque ducet (-it Fz) Fzπ *sed in* F *adscr.* e *supra versum* quotiens quoque ducit λ′ || 47 *hinc usque ad 2, 2, 19* d (*non* z) *adhibebitur cod.* δ *loco* || 57 armis] arvis *Btl.* || 62 more Ψ mole C

et semel emissum volat inrevocabile verbum.
non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerve
intra marmoreum venerandi limen amici,
ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
munere te parvo beet aut incommodus angat.
qualem commendes, etiam atque etiam aspice, ne mox
incutiant aliena tibi peccata pudorem.
fallimur et quondam non dignum tradimus; ergo
quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri,
ut penitus notum, si temptent crimina, serves
tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
dente Theonino cum circumroditur, ecquid
ad te post paulo ventura pericula sentis?
nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,
et neglecta solent incendia sumere vires.
dulcis inexpertis cultura potentis amici:
expertus metuet. tu, dum tua navis in alto est,
hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
oderunt hilarem tristes tristemque iocosi,
sedatum celeres, agilem navumque remissi;
[potores bibuli media de nocte Falerni]
oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
nocturnos iures te formidare tepores.
deme supercilio nubem: plerumque modestus
occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
inter cuncta leges et percontabere doctos,
qua ratione queas traducere leniter aevum,

79 *corruptus trad. a Cled. 5, 78, 5 et Pomp. 5, 280, 30* || **96** *Prisc. 3, 229, 16*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′ dπRQ

74 dominus pueri Ψ pueri dominus Ξ(*acc.* g) *lemma Pph.* | pueri pulchri Ψ pulchri pueri d || **79** *corruptus traditur ap. Cled. et Pomp.* || **81** fidentem] fidem *ψa. ras.* fidens est *φ λpr.* d fidenter ς || **82** ecquid F d π Q(aγM) *Pph.* ecqui λ′ et quid Ξ(*acc.* gAR) || **87** metuet ΞΨ metuit Q(*acc.* R¹(?)) *ψ corr.* || **91** *habent σς, manus poster. suppl. in ψ* l RγM; *non habent codd. potiores nec Pph. nec comm. Cruq.; defend. Vahlen Heinze ed. Insulana 1921*, bibuli—oderunt *del. Meineke cf. Jachm. 1955, 403*, potores liquidi media de luce Falerni *ci. Btl., lac. indic. Vollmer* || **93** tepores ΞΨ𝔅l vapores ς

num te semper inops agitet vexetque cupido,
num pavor et rerum mediocriter utilium spes,
virtutem doctrina paret naturane donet,
quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum
an secretum iter et fallentis semita vitae.
me quotiens reficit gelidus Digentia rivus,
quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
'sit mihi quod nunc est, etiam minus, ut mihi vivam
quod superest aevi, siquid superesse volunt di;
sit bona librorum et provisae frugis in annum
copia neu fluitem dubiae spe pendulus horae.'
sed satis est orare Iovem quae ponit et aufert:
det vitam, det opes: aequum mi animum ipse parabo.

XIX

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
quae scribuntur aquae potoribus. ut male sanos
adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
laudibus arguitur vini vinosus Homerus:
Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
prosiluit dicenda. 'forum putealque Libonis
mandabo siccis, adimam cantare severis';
hoc simul edixi, non cessavere poetae
nocturno certare mero, putere diurno.

19 3 ut—4 *Serv. B. 7, 25* || 5 *Prisc. 2, 488, 23*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a AγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ' dπRQ

98. 99 num—num ΞΨ𝔅l ne—neu ς ne—ne *Lamb. Btl.* non—non $\psi^2\lambda^2 R^2\pi^2$ || 102 an] ac *Schütz* | 107 ut Ξ(*acc.* Qg) *Pph.* et Ψ𝔅l || 110 neu ΞΨ𝔅l ne ς *lemma Pph.* || 111 quae Ψ *Pph.* σχΓν qui Ξ(*acc.* $\gamma MR^2\pi^2$) F*corr.* | ponit Ψ𝔅l donat (-et g) Ξ(*acc.* gQRπ*var.*) ponat π^1

19 ad Maecenatem ΞΨ || 3 potoribus Ψ potioribus C*pr.* (*an* Ξ*?*) Q(Aγ *a. ras.* $R^1\pi$) || 10 edixi ΞΨ *Pph.* edixit φ *corr.* 1 Q(*acc.* $R^2\pi^2$)

quid? siquis voltu torvo ferus et pede nudo
exiguaeque togae simulet textore Catonem,
virtutemne repraesentet moresque Catonis?
rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
dum studet urbanus tenditque disertus haberi.
decipit exemplar vitiis imitabile: quodsi
pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
o imitatores, servom pecus, ut mihi saepe
bilem, saepe iocum vestri movere tumultus!
libera per vacuum posui vestigia princeps,
non aliena meo pressi pede. qui sibi fidet,
dux reget examen. Parios ego primus iambos
ostendi Latio, numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
quod timui mutare modos et carminis artem:
temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,
nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
volgavi fidicen. iuvat inmemorata ferentem
ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
laudet ametque domi, premat extra limen iniquus:
non ego ventosae plebis suffragia venor
inpensis cenarum et tritae munere vestis;
non ego nobilium scriptorum auditor et ultor
grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
hinc illae lacrimae. 'spissis indigna theatris
scripta pudet recitare et nugis addere pondus'

17 quodsi —**18** σχ *Pers. 5, 55* ‖ **40** *ex. Vat. 210*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aAγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ' dπRQ

13 textore Ξ(*acc.* gQ$R^2\pi^2$) extore R^1 texore λ*corr.* ex ore Fλ' π^1, d *n. l.* ‖ **15** lingua Ψ σχΓν cena Ξ(*acc.* γ*var.*) σχΓ *var. cf. Pph. p. 360, 21* ‖ **22** fidet Ξ(*acc.* gQRπ) *Pph.* 𝔅l fidit Ψ ‖ **23** Parios] patrios Fλ'π ‖ **30** oblinat Ξ(*acc.* gQπ^2) optinet Ψ ‖ **32** latinus ΞΨ 𝔅l latinis MR^2λ' ‖ **39** auditor ΞΨ *Pph.* adiutor d ς

si dixi, 'rides' ait 'et Iovis auribus ista
servas; fidis enim manare poetica mella
te solum, tibi pulcher.' ad haec ego naribus uti
formido et, luctantis acuto ne secer ungui,
'displicet iste locus' clamo et diludia posco.
ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
ira truces inimicitias et funebre bellum.

XX

Vortumnum Ianumque, liber, spectare videris,
scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus;
odisti clavis et grata sigilla pudico,
paucis ostendi gemis et communia laudas,
non ita nutritus: fuge quo descendere gestis.
non erit emisso reditus tibi. 'quid miser egi?
quid volui?' dices, ubi quid te laeserit; et scis
in breve te cogi, cum plenus languet amator.
quodsi non odio peccantis desipit augur,
carus eris Romae, donec te deserat aetas:
contrectatus ubi manibus sordescere volgi
coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertis
aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.
ridebit monitor non exauditus, ut ille
qui male parentem in rupis protrusit asellum
iratus; quis enim invitum servare laboret?
hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
occupet extremis in vicis balba senectus.
cum tibi sol tepidus pluris admoverit auris,

45 ad—**46** *Prisc, 2, 346, 9* || **49** *Serv. A. 8, 702*
20 **19** *Prisc. 2, 361, 24*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a A γ M *acc. interd.* R π) g | Ψ: F λ' d π R Q

46 et Ξ Ψ *Prisc. om.* λ' d | ungui Ξ Ψ *Prisc.* ungue R² ς || **47** iste Ξ(*acc.* Q) ille Ψ *om.* A

20 ad librum suum Ψ || **1** vortumnum F λ' *Pph.* vertumnum C d π R Q || **2** mundus] nudus F λ', *superscr. in* F l(² ?) ł mundus || **7** quid] quis ς || **10** deserat Ξ Ψ σ γ Γ V deseret σ deserit l *pr. Btl.* || **11** contrectatus] contractatus l R a || **15** protrusit Ψ 𝔅 l(?) protrudit C (*an* Ξ ?) || **19** auris] auras *complures codd. Prisc.* annos ς

me libertino natum patre et in tenui re
maiores pinnas nido extendisse loqueris,
ut, quantum generi demas, virtutibus addas;
me primis urbis belli placuisse domique,
corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
forte meum siquis te percontabitur aevum,
me quater undenos sciat inplevisse Decembris,
conlegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

21 maior.—nido *Pph. ep. 2, 2, 50* || **27** *Prisc. 2, 359, 25*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= a Aγ M *acc. interd.* Rπ) g | *Ψ*: F λ′ d π R Q

21 pinnas Ξ(*acc.* QRπ[1]) *Pph. ep. 2, 2, 50* pennas *Ψ*, *de* a *non constat* || **28** duxit ΞΨ *Pph.* σχΓ dixit ς *Pph. interpol.*

Q. Horati Flacci epistularum liber I explicit. incipit liber II Ξ(*acc.* γR)

Q. Horatii Flacci epistularum liber I explicit. incipit II. ad Caesarem Augustum Ψ(*acc.* M)

EPISTVLARVM

LIBER ALTER

I

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res Italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes, in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux,
post ingentia facta deorum in templa recepti,
dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
conponunt, agros adsignant, oppida condunt,
ploravere suis non respondere favorem
speratum meritis. diram qui contudit hydram
notaque fatali portenta labore subegit,
comperit invidiam supremo fine domari.
urit enim fulgore suo qui praegravat artis
infra se positas; exstinctus amabitur idem:
praesenti tibi maturos largimur honores
iurandasque tuum per numen ponimus aras,
nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
sed tuus hic populus sapiens et iustus in uno
te nostris ducibus, te Grais anteferendo,
cetera nequaquam simili ratione modoque
aestimat et, nisi quae terris semota suisque

1 **1—4** *Suet. vit. Hor.* || **5** *ex. Vat. 68. 229 Micon 230* || **10** *Prisc. 2, 460, 8* || **15. 16** *Serv. B. 1, 7 G. 1, 24* || **17** *Prisc. 2, 502, 1. 2, 559, 10*

Ξ: **C** *acc. interd.* **Q**(= **a**γ**M** *acc. interd.* **R**π)**g** | **Ψ**: **F**λ'**d**π**RQ**

1 ad Caesarem Augustum **Ψ**(*acc.* **M**) || **10** contudit **C** *corr.* (?) **Ψ** *Prisc.* contulit **C***pr.* (?) **l d** || **11** nota] tota **C**[2] || **16** numen **Ξ**(*acc.* **R**) **𝔅l** nomen **Ψ**; *Serv. codd. variant*

temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantis,
quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
pontificum libros, annosa volumina vatum
dictitet Albano Musas in monte locutas.
si, quia Graiorum sunt antiquissima quaeque
scripta vel optima, Romani pensantur eadem
scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
nil intra est olea, nil extra est in nuce duri;
venimus ad summum fortunae: pingimus atque
psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.
si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
scire velim, chartis pretium quotus adroget annus.
scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
perfectos veteresque referri debet an inter
vilis atque novos? excludat iurgia finis.
'est vetus atque probus, centum qui perficit annos.'
quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
inter quos referendus erit? veteresne poetas
an quos et praesens et postera respuat aetas?
'iste quidem veteres inter ponetur honeste,
qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.'
utor permisso caudaeque pilos ut equinae
paulatim vello et demo unum, demo etiam unum,
dum cadat elusus ratione ruentis acervi
qui redit ad fastus et virtutem aestimat annis

33 *Eutych. 5, 478, 1*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ'dπRQ

27 dictitet (duct- γ) Q(*acc.* $R^2\pi^3$) doctitet C dicit et $R^1\pi^1$ dicat et Fλ'd || **28** graiorum Ξ(*acc.* g) 𝔅l graecorum Ψ || **31** olea *Btl.* oleam ΞΨ *Pph.* || **33** luctamur] saltamus *Eut.* | doctius] dictionibus *Eut. cod. Bob. man. pr.* citius *Eut. cod. Bob. man. alt.* scitius *Eut. codd. ceteri* || **34** reddit] reddat R(?) || **37** que Ξ(*acc.* Qg) ne Ψ || **42** respuat ΞΨ(dπR^2aγ) 𝔅l respuet Ψ(Fλ') respuit Ψ (d *p. ras.* M^1); *aut* respuit *aut* respuet R^1(?) || **46** etiam Ξ(*acc.* Qg) et item Fλ'd et idem R^1(?)π itidem R^2 || **47** *om.* π *pr.* R *pr.* a, *legit Pph.* || **48** ad Ξvψ *var. lemma Pph.* in Ψ | fastus C *superscr.* Q (aM^1R^2(?)π^1) faustos γ fastos CΨ

miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis et alter Homerus,
ut critici dicunt, leviter curare videtur
quo promissa cadant et somnia Pythagorea;
Naevius in manibus non est et mentibus haeret
paene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.
ambigitur quotiens, uter utro sit prior, aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
hos ediscit et hos arto stipata theatro
spectat Roma potens, habet hos numeratque poetas
ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.
interdum volgus rectum videt, est ubi peccat:
si veteres ita miratur laudatque poetas,
ut nihil anteferat, nihil illis conparet, errat;
si quaedam nimis antique, si pleraque dure
dicere credit eos, ignave multa fatetur,
et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo.
non equidem insector delendave carmina Livi
esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
Orbilium dictare; sed emendata videri
pulchraque et exactis minimum distantia miror.
inter quae verbum emicuit si forte decorum,
si versus paulo concinnior unus et alter,
iniuste totum ducit venditque poema.
indignor quicquam reprendi, non quia crasse
conpositum inlepideve putetur, sed quia nuper,
nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
recte necne crocum floresque perambulet Attae

52 *ex. Vat. 230* || **59** *Don. Ter. Hec. 138* || **66** *ex. Vat. 231*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ' dπRQ

60 ediscit] edicit λ' ediscet Rπ^1 || **66** antiqua—dura C^1 || **69** ve Ξ$^{(acc. Q g)}$𝔅l que Ψ; a *n. l.* | livi(i) C^{2}gΨ σχV σχΓV *p. 284, 9* l(a)evi C^{1}aγR$^1\pi^1$σχΓ *Pph.* nevi σχΓ *vvar.* || **73** decorum Ξ$^{(acc. a\gamma)}$ decorum et Ψ || **77** ve] que dπR || **78** et Ψ ac Ξ$^{(acc. g)}$ || **79** necne Ξ$^{(acc. QR\pi^2)}$ nec Fπ^1 ne λ'd | perambulet ΞΨ *cf.* σχΓV perambulat 1dRQ; *de* 1 *cf. K.-H. min.*

fabula si dubitem, clament periisse pudorem
cuncti paene patres, ea cum reprendere coner,
quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt,
vel quia turpe putant parere minoribus et quae
inberbes didicere, senes perdenda fateri.
iam Saliare Numae carmen qui laudat et illud,
quod mecum ignorat, solus volt scire videri,
ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
nostra sed inpugnat, nos nostraque lividus odit.
quod si tam Graecis novitas invisa fuisset
quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
quod legeret tereretque viritim publicus usus?
ut primum positis nugari Graecia bellis
coepit et in vitium fortuna labier aequa,
nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum,
marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
suspendit picta voltum mentemque tabella,
nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragoedis;
sub nutrice puella velut si luderet infans,
quod cupide petiit, mature plena reliquit.
[quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?]
hoc paces habuere bonae ventique secundi.
Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
mane domo vigilare, clienti promere iura,
cautos nominibus rectis expendere nummos,
maiores audire, minori dicere per quae
crescere res posset, minui damnosa libido.
mutavit mentem populus levis et calet uno
scribendi studio: pueri patresque severi
fronde comas vincti cenant et carmina dictant.

81 ea—**82** *Don. Ter. Hec. 49* || **82** *ex. Vat. 232*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ' dπRQ

83 ducunt Ψ σχΓV dicunt Cπγ || **85** inberbes] imberbi *Cruq. Btl. cf. a. p. 161* || **91** haberet Ξ(*acc.* gQRπ²) haberes Ψ || **92** tereret Ξ dπ R²Q teneret FλR¹ (?) terret l || **98** nunc Ξ(*acc.* gQRπ²) tunc Ψ || **101** *del. C. G. Schütz, habent* ΞΨ *Pph.* σχΓV (?), *post 107 colloc. Lachm., post 102 Vollmer* || **109** pueri ΞΨ puerique *edd. vet.* patresque] patres C[1]

ipse ego, qui nullos me adfirmo scribere versus,
invenior Parthis mendacior et prius orto
sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
navem agere ignarus navis timet, habrotonum aegro
non audet nisi qui didicit dare; quod medicorum est
promittunt medici, tractant fabrilia fabri:
scribimus indocti doctique poemata passim.
hic error tamen et levis haec insania quantas
virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
non temere est animus: versus amat, hoc studet unum;
detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
non fraudem socio puerove incogitat ullam
pupillo; vivit siliquis et pane secundo,
militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari.
os tenerum pueri balbumque poeta figurat,
torquet ab obscaenis iam nunc sermonibus aurem,
mox etiam pectus praeceptis format amicis,
asperitatis et invidiae corrector et irae;
recte facta refert, orientia tempora notis
instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
castis cum pueris ignara puella mariti
disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
caelestis inplorat aquas docta prece blandus,
avertit morbos, metuenda pericula pellit,
inpetrat et pacem et locupletem frugibus annum:
carmine di superi placantur, carmine Manes.
agricolae prisci, fortes parvoque beati,
condita post frumenta levantes tempore festo
corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem

114 *ex. Vat. 233* || **114—117** *Hier. adv. Ruf. 1, 17 Migne 23, 429 B* || **115** quod—**117** *Hier. epist. 53, 6. 7* || **122** inc. *fr. Bob. Gramm. 7, 544, 31* || **123** sec. p. *ibid. 544, 32* || **126** *Eutych. 5, 482, 1* || **127** obscen. *fr. Bob. Gramm. 7, 544, 32*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ)g | **Ψ**: Fλ'dπRQ

114 (h)abrotonum] habrotanum F$\lambda'\gamma$ elleborum *flor. Nostr.* || **122** puerove incogitat Ψ𝔅l puero † cogitat Cς pueroque incogitat R || **133** ni] nisi C || **135** blandus] blandos C*corr.* aγ

cum sociis operum et pueris et coniuge fida
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem
versibus alternis opprobria rustica fudit,
libertasque recurrentis accepta per annos
lusit amabiliter, donec iam saevos apertam
in rabiem coepit verti iocus et per honestas
ire domos inpune minax. doluere cruento
dente lacessiti; fuit intactis quoque cura
condicione super communi; quin etiam lex
poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
describi: vertere modum, formidine fustis
ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit et artis
intulit agresti Latio. sic horridus ille
defluxit numerus Saturnius et grave virus
munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
manserunt hodieque manent vestigia ruris.
serus enim Graecis admovit acumina chartis
et post Punica bella quietus quaerere coepit,
quid Sophocles et Thespis et Aeschylos utile ferrent.
temptavit quoque rem si digne vertere posset,
et placuit sibi, natura sublimis et acer;
nam spirat tragicum satis et feliciter audet;
sed turpem putat inscite metuitque lituram.
creditur, ex medio quia res accersit, habere
sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
plus oneris, quanto veniae minus. adspice, Plautus
quo pacto partis tutetur amantis ephebi,

147—148 am. *Serv. G. 2, 385* || **158** defl. *fr. Bob. Gramm. 7, 544, 30* || **160** vest. r. *ibid.* || **167** lit. *fr. Bob. 7, 544, 31*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ' dπRQ

142 et ΞFλ' *om.* dπRQ || **143** porco ΞΨ *Pph.* porca ς || **145** inventa] invecta *Politianus* || **149** coepit verti] verti coepit Fλ' || **153** lata Ξλ*var.*π*corr.*Q nata Ψ || **158** numerus] numeris F*pr.* dR[1] (*??*) || **159** pepulere Ξ(*acc.* gQRπ) peperere Ψ || **167** inscit(ia)e Ψ𝔅l *supra script. Pph.* in scriptis Ξ(*acc.* g) 𝔅l || **168** accersit *vel* arcessit (dR[2] *superscr.*) Ψ accessit Ξ(*acc.* gR[2]M) 𝔅l

ut patris attenti, lenonis ut insidiosi,
quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
quam non adstricto percurrat pulpita socco.
gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
securus, cadat an recto stet fabula talo.
quem tulit ad scaenam ventoso Gloria curru,
exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
subruit aut reficit. valeat res ludicra, si me
palma negata macrum, donata reducit opimum.
saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
quod numero plures, virtute et honore minores,
indocti stolidique et depugnare parati,
si discordet eques, media inter carmina poscunt
aut ursum aut pugiles; his nam plebecula gaudet.
verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
quattuor aut pluris aulaea premuntur in horas,
dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
si foret in terris, rideret Democritus, seu
diversum confusa genus panthera camelo
sive elephans albus volgi converteret ora;
spectaret populum ludis attentius ipsis,
ut sibi praebentem nimio spectacula plura;
scriptores autem narrare putaret asello
fabellam surdo. nam quae pervincere voces
evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum:

180 val. *fr. Bob. 7, 544, 32* || **194** *ex. Vat. 234* || **194—198** *Prisc. 2, 144, 21* || **195. 196** *Prisc. 2, 156, 8* || **195** *Prisc. 2, 218, 14 ex. Vat. 235 Micon 276* || **202** *ex. Vat. 120*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ' dπRQ

172 ut] et γς || **175** demittere Ξ(*acc.* g) d𝔅l dimittere Ψ | hoc] haec γς || **179** est *om.* dgς || **186** gaudet Ξλ*var.* Q𝔅l *Pph.* plaudet Ψ || **196** converteret] converterit γ *Prisc. codd. plurimi utroque loco* || **198** nimio Ξ(*acc.* gaMR[1]π[1]) 𝔅l mimo C*var.* Ψ *Pph.* σ7ΓV

tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
divitiaeque peregrinae; quibus oblitus actor
cum stetit in scaena, concurrit dextera laevae.
'dixit adhuc aliquid?' 'nil sane.' 'quid placet ergo?'
'lana Tarentino violas imitata veneno.'
ac ne forte putes me quae facere ipse recusem,
cum recte tractent alii, laudare maligne:
ille per extentum funem mihi posse videtur
ire poeta meum qui pectus inaniter angit,
inritat, mulcet, falsis terroribus inplet,
ut magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
verum age et his, qui se lectori credere malunt
quam spectatoris fastidia ferre superbi,
curam redde brevem, si munus Apolline dignum
vis conplere libris et vatibus addere calcar,
ut studio maiore petant Helicona virentem.
multa quidem nobis facimus mala saepe poetae
— ut vineta egomet caedam mea —, cum tibi librum
sollicito damus aut fesso; cum laedimur, unum
siquis amicorum est ausus reprehendere versum;
cum loca iam recitata revolvimus inrevocati;
cum lamentamur non adparere labores
nostros et tenui deducta poemata filo;
cum speramus eo rem venturam, ut simul atque
carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
arcessas et egere vetes et scribere cogas.
sed tamen est operae pretium cognoscere, qualis
aedituos habeat belli spectata domique
virtus, indigno non committenda poetae.
gratus Alexandro regi magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis
rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.

217 et—calc. *Prisc. 2, 222, 8* || **234** *cf. Auson. 394, 19 p. 253 P. 408, 5 p. 243 P.*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ'dπRQ

205 laevae C(?) F *corr.* λ' *corr.* Q$R^2\pi^2$ laeva Ψ || **207** Tarentino] terentino dπRQ | imitata $\Xi\lambda$ *superscr.* Q(*acc.* Rπ^2) imitare Ψ || **226** eo rem venturam $\Xi\lambda$ *var.* π^2Q(*acc.* R^2) forem venturam π^1R^1 item fore venturum Fλ'd

sed veluti tractata notam labemque remittunt
atramenta, fere scriptores carmine foedo
splendida facta linunt. idem rex ille, poema
qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
edicto vetuit, nequis se praeter Apellen
pingeret aut alius Lysippo duceret aera
fortis Alexandri voltum simulantia. quodsi
iudicium subtile videndis artibus illud
ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
Boeotum in crasso iurares aere natum.
at neque dedecorant tua de se iudicia atque
munera quae multa dantis cum laude tulerunt
dilecti tibi Vergilius Variusque poetae
nec magis expressi voltus per aenea signa
quam per vatis opus mores animique virorum
clarorum adparent. nec sermones ego mallem
repentis per humum quam res conponere gestas
terrarumque situs et flumina dicere et arces
montibus inpositas et barbara regna tuisque
auspiciis totum confecta duella per orbem
claustraque custodem pacis cohibentia Ianum
et formidatam Parthis te principe Romam,
si quantum cuperem possem quoque; sed neque parvom
carmen maiestas recipit tua nec meus audet
rem temptare pudor quam vires ferre recusent.
sedulitas autem, stulte quem diligit, urget,
praecipue cum se numeris commendat et arte.
discit enim citius meminitque libentius illud
quod quis deridet quam quod probat et veneratur.
nil moror officium quod me gravat ac neque ficto
in peius voltu proponi cereus usquam
nec prave factis decorari versibus opto,
ne rubeam pingui donatus munere et una

251 *ex. Vat. 236*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* Rπ) g | *Ψ*: Fλ' dπRQ

240 cuderet *Lamb.* || **244** boeotum a$\gamma\sigma\chi\Gamma$ boetum *cett.* || **247** *def.* γ | Varius] varus Fλ' dπR*corr.* 𝔅l || **262** discit] discet R[1] (?) 𝔅l || **267** ne] nec C

cum scriptore meo capsa porrectus operta
deferar in vicum vendentem tus et odores
et piper et quidquid chartis amicitur ineptis.

II

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
siquis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis et tecum sic agat: 'hic et
candidus et talos a vertice pulcher ad imos
fiet eritque tuus nummorum milibus octo,
verna ministeriis ad nutus aptus erilis,
litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda;
quin etiam canet, indoctum, sed dulce bibenti.
multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
laudat venalis qui volt extrudere merces:
res urget me nulla; meo sum pauper in aere.
nemo hoc mangonum faceret tibi; non temere a me
quivis ferret idem. semel hic cessavit et, ut fit,
in scalis latuit metuens pendentis habenae' –,
des nummos, excepta nihil te si fuga laedat:
ille ferat pretium poenae securus, opinor.
prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex:
insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
iurgares ad te quod epistula nulla rediret.
quid tum profeci, mecum facientia iura
si tamen attemptas? quereris super hoc etiam, quod

270 *ex. Vat. 237*
2 4 tal. – im. *Auson. 393, 48 p. 247 P.*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ′dπRQ

270 ineptis] aptis *ex. Vat.* inemptis ς
2 ad Florum Ψ ‖ **8** imitaberis Ξ(*acc.* g) ψ*var.* Q𝔅l σχΓV imitabitur λ′ dπ^2 σχΓV *var.* imitabimur Fπ^1R ‖ **9** canet *om.* dR^1 ‖ **11** extrudere Ξ(*acc.* gQ) excludere Ψ 𝔅l ‖ **16** laedat] laedit 𝔅l ‖ **18** dicta tibi est lex Mπ *lemma Pph.* d.e.t.l. CaR d.t.l.e. Fλ′z d.t.l. dg ‖ **20** δ *denuo incipit* ‖ **22** rediret ΞΨ 𝔅l veniret Fλ′δ *var.* R*gl.*

exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
perdiderat. post hoc vehemens lupus et sibi et hosti
iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
summe munito et multarum divite rerum.
clarus ob id factum donis ornatur honestis
accipit et bis dena super sestertia nummum.
forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
nescio quod cupiens hortari coepit eundem
verbis quae timido quoque possent addere mentem:
'i bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
grandia laturus meritorum praemia. quid stas?'
post haec ille catus, quantumvis rusticus, 'ibit,
ibit eo quo vis qui zonam perdidit' inquit.
Romae nutriri mihi contigit atque doceri,
iratus Grais quantum nocuisset Achilles.
adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
scilicet ut vellem curvo dinoscere rectum
atque inter silvas Academi quaerere verum.
dura sed emovere loco me tempora grato
civilisque rudem belli tulit aestus in arma
Caesaris Augusti non responsura lacertis.
unde simul primum me dimisere Philippi,
decisis humilem pinnis inopemque paterni
et laris et fundi paupertas inpulit audax
ut versus facerem; sed quod non desit habentem
quae poterunt umquam satis expurgare cicutae,
ni melius dormire putem quam scribere versus?
singula de nobis anni praedantur euntes:
eripuere iocos, venerem, convivia, ludum;

41 *Pph. vit. Hor.*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aM *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ'δπRQ

32 honestis ΞΨ σχΓV opimis λ*var.*g 𝔅l || **36** mentem] menteis 𝔅l || **44** vellem Ξ(*acc.* gQ) possim Ψ possem σ || **49** philippi ΞΨ *Pph.* σχΓV philippis Fλ' || **54** ni ΞΨ *Pph.* ⟨ne⟩ (*suppl. Meyer;* ⟨nil⟩ *Vollm.*) *Pph. var.* ?

tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
denique non omnes eadem mirantur amantque:
carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
ille Bioneis sermonibus et sale nigro.
tres mihi convivae prope dissentire videntur
poscentes vario multum diversa palato:
quid dem? quid non dem? renuis quod tu, iubet alter;
quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
praeter cetera me Romaene poemata censes
scribere posse inter tot curas totque labores?
hic sponsum vocat, hic auditum scripta relictis
omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
hic extremo in Aventino, visendus uterque;
intervalla vides humane commoda. 'verum
purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet.'
festinat calidus mulis gerulisque redemptor,
torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum,
tristia robustis luctantur funera plaustris,
hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus:
i nunc et versus tecum meditare canoros.
scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbem,
rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
vis canere et contracta sequi vestigia vatum?
ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas
et studiis annos septem dedit insenuitque
libris et curis, statua taciturnius exit
plerumque et risu populum quatit: hic ego rerum

71 *ex. Vat. 238* || **75** *Don. Ter. Ad. 319* | hac lut.—sus *Don. Ter. Ad. 550; cf. Auson. 399, 25 p. 229 P. Lact. inst. 3, 8, 9*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=aM *acc. interd.* Rπ)g | *Ψ*: Fλ'δπRQ

57 faciamus g || **63** quod tu *Ψ* tu quod *Ξ*δ Q || **70** humane *ΞΨ*𝔅𝔩σχΓVν haud sane *Froehlich* || **71** purae *Ξ*(*acc.* QR²) 𝔅𝔩 *Pph. ad 75* plures *deletis litt.* l *et* s λ'd plurae R¹ plures Fδπ; *scil. in rec. Ψ antiquitus verum tradebatur* || **75** fugit *ΞΨ Auson. Don.*(?) furit ς || **77** urbem *Ξ*(*acc.* Q) *Pph.* urbes *Ψ* || **80** contracta *Ξ*(*acc.* g) *Pph.var.* contacta C*p.ras.Ψ Pph.*σχΓν cantata 𝔅𝔩 non tacta *Btl.* || **82** insenuit] insonuit *Pph. var.* π*corr.* || **83** curis] curii λ'δπ*corr.*(?) *Pph.*

fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
verba lyrae motura sonum conectere digner?
frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
qui minus argutos vexat furor iste poetas?
carmina compono, hic elegos: mirabile visu
caelatumque novem Musis opus. adspice primum,
quanto cum fastu, quanto molimine circum-
spectemus vacuam Romanis vatibus aedem;
mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
quid ferat et qua re sibi nectat uterque coronam:
caedimur et totidem plagis consumimus hostem
lento Samnites ad lumina prima duello;
discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?
quis nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
fit Mimnermus et optivo cognomine crescit.
multa fero, ut placem genus inritabile vatum,
cum scribo et supplex populi suffragia capto;
idem finitis studiis et mente recepta
obturem patulas inpune legentibus auris.
ridentur mala qui conponunt carmina; verum
gaudent scribentes et se venerantur et ultro,
si taceas, laudant quidquid scripsere beati.
at qui legitimum cupiet fecisse poema,
cum tabulis animum censoris sumet honesti:
audebit, quaecumque parum splendoris habebunt
et sine pondere erunt et honore indigna ferentur
verba movere loco, quamvis invita recedant
et versentur adhuc inter penetralia Vestae;
obscurata diu populo bonus eruet atque
proferet in lucem speciosa vocabula rerum,

102 *ex. Vat. 239*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aM *acc. interd.* Rπ) g | *Ψ*: F$\lambda'\delta\,\pi$RQ

87 *post* rhetor *lac. suspic. est D. Heins.* | ut *Ξψ superscr.* λ' *superscr.* $\delta\,\pi^2$R^{2}Q et F$\lambda'\pi^1$R^1 || **89** huic — ille *ed. Britannici* hic — illi *codd.* || **112** ferentur *Ψ* feruntur *Ξ*(*acc.* Q) δ || **114** inter *Ξ Ψ* intra *edd.*

quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
nunc situs informis premit et deserta vetustas;
adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.
vemens et liquidus puroque simillimus amni
fundet opes Latiumque beabit divite lingua;
luxuriantia conpescet, nimis aspera sano
levabit cultu, virtute carentia tollet:
ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.
praetulerim scriptor delirus inersque videri,
dum mea delectent mala me vel denique fallant,
quam sapere et ringi. fuit haud ignobilis Argis,
qui se credebat miros audire tragoedos
in vacuo laetus sessor plausorque theatro,
cetera qui vitae servaret munia recto
more, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
et signo laeso non insanire lagoenae,
posset qui rupem et puteum vitare patentem.
hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
expulit elleboro morbum bilemque meraco
et redit ad sese, 'pol me occidistis, amici,
non servastis,' ait, 'cui sic extorta voluptas
et demptus per vim mentis gratissimus error.'
nimirum sapere est abiectis utile nugis
et tempestivum pueris concedere ludum
ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
quocirca mecum loquor haec tacitusque recordor:
si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
narrares medicis: quod quanto plura parasti,
tanto plura cupis, nulline faterier audes?

125 *ex. Vat. 240*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aM *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ'δπRQ

120 et vehemens liquidus DR[3] || 123 carentia Ξ(C[2aut1] gMD) *λcorr.ψin ras.π*[2] calentia C[1aut2]Ψ𝔅lσχΓ || 127 delectent] delectant δR[2] || 128 Argis] Argus *Sanadon, et sic legisse Pph. ci. Meyer* || 135 patentem] parentem Fλ'δπ[1]

si volnus tibi monstrata radice vel herba
non fieret levius, fugeres radice vel herba
proficiente nihil curarier: audieras, cui
rem di donarent, illi decedere pravam
stultitiam, et, cum sis nihilo sapientior ex quo
plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
at si divitiae prudentem reddere possent,
si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes,
viveret in terris te siquis avarior uno.
si proprium est, quod quis libra mercatus et aere est,
quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
qui te pascit ager tuus est, et vilicus Orbi,
cum segetes occat tibi mox frumenta daturus,
te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis
aut etiam supra nummorum milibus emptum.
quid refert, vivas numerato nuper an olim,
emptor Aricini quoniam Veientis et arvi
emptum cenat holus, quamvis aliter putat? emptis
sub noctem gelidam lignis calefactat aenum;
sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
limitibus vicina refugit iurgia: tamquam
sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horae
nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
permutet dominos et cedat in altera iura.
sic quia perpetuus nulli datur usus et heres
heredem alterius velut unda supervenit undam,

159 *Eutych. 5, 480, 8* || **163** *ex. Vat. 241 Micon 394* || **170** qua — **171** iurg. *Serv. A. 6, 603* | qua pop. ads. surgit *Agroec. 7, 125, 6*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aM *acc. interd.* Rπ) g | Ψ: Fλ′δπRQ

150 *om.* C¹ψ *pr.* λ′π¹R¹M || **158** mercatus et aere est Ξ(*acc.* Q) 𝔅𝔩 *Pph.* (*in* M est *erasum*) mercatus et aere πR¹? mercatur et aere Fλ′δR² σχΓν || **161** daturus Ξ F *superscr.* R Q daturas Ψ 𝔅𝔩 || **167** quoniam ΞΨ 𝔅𝔩 quondam ψ *superscr.* π² ς || **170** qua ΞΨ *Pph. Serv. Agroec.* quia C¹R¹ quod π || **171** refugit ΞΨ *Serv.* refigit ς refutat *Ribb.* refligit *Holder* refringit *Horkel* || **174** permutet] permutat R¹(?) d *superscr.* | cedat] cedet Fλ′ || **175** sic Ξ(*acc.* g) M² v *superscr.* si Ψ *Pph.*

quid vici prosunt aut horrea? quidve Calabris
saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
grandia cum parvis, non exorabilis auro?
gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
argentum, vestis Gaetulo murice tinctas
sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
cur alter fratrum cessare et ludere et ungui
praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
dives et inportunus ad umbram lucis ab ortu
silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
naturae deus humanae mortalis, in unum
quodque caput voltu mutabilis, albus et ater.
utar et ex modico, quantum res poscet, acervo
tollam nec metuam, quid de me iudicet heres,
quod non plura datis invenerit; et tamen idem
scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
discrepet et quantum discordet parcus avaro.
distat enim, spargas tua prodigus an neque sumptum
invitus facias neque plura parare labores
ac potius, puer ut festis Quinquatribus olim,
exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
pauperies inmunda domus procul absit: ego utrum
nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
non agimur tumidis velis aquilone secundo,
non tamen adversis aetatem ducimus austris,
viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re
extremi primorum, extremis usque priores.
non es avarus: abi. quid? cetera iam simul isto
cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
ambitione? caret mortis formidine et ira?
somnia, terrores magicos, miracula, sagas,

181 *ex. Vat. 153* || **183** alt. fratr. *Prisc. 3, 307, 24* || **184** *Prisc. 2, 246, 1*

Ξ: C *acc. interd.* Q(= aM *acc. interd.* Rπ)g | Ψ: Fλ′δπRQ

199 domus *et* absit *om.* Fλ′*pr. aut*² δπ¹ absit *om.* R¹ || **203** loco re Ξ(*acc.* QRπ²) iocore R¹?? colore Ψ || **205** iam] num ς || **206** fugere Ψ *Pph.* σχν fuge. rite Ξ(*acc.* gQR²)

nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
natalis grate numeras? ignoscis amicis?
lenior et melior fis accedente senecta?
quid te exempta iuvat spinis de pluribus una?
vivere si recte nescis, decede peritis.
lusisti satis, edisti satis atque bibisti:
tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
rideat et pulset lasciva decentius aetas.

209 *ex. Vat. 154* || **210** —num. *Serv. B. 3, 76*

Ξ: C *acc. interd.* Q(=aM *acc. interd.* Rπ)g | *Ψ*: Fλ'δπRQ
216 pulset *ΞΨ Pph.* σχΓν plaudat σχΓν*var.*
Q. Horatii Flacci epistolarum liber secundus explicit *ΞΨ*

DE ARTE POETICA

Humano capiti cervicem pictor equinam
iungere si velit et varias inducere plumas
undique conlatis membris, ut turpiter atrum
desinat in piscem mulier formosa superne,
spectatum admissi risum teneatis, amici?
credite, Pisones, isti tabulae fore librum
persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
fingentur species, ut nec pes nec caput uni
reddatur formae. 'pictoribus atque poetis
quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.'
scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim;
sed non ut placidis coeant inmitia, non ut

Quint. inst. 8, 3, 60 ... Horatius in prima parte libri de arte poetica ...

Charisius p. 202 K. ... Q. Terentii Scauri commentarios in artem poeticam ...; artis poeticae *librum commemorant Pph. in vita Horati, Serv. de metr. Hor. 4, 472 K.*, de arte poetica lib. I *vita* AB (*Ps.-Acro 1, 3, 6 K.*); *in epistularum numero hunc librum habuit Charis. p. 202. 204*

1—2 velit *Quint. inst. 8, 3, 60 cf. Symm. epist. 1, 4, 3* || **4** faciem form. sup. σχ *Lucan. 9, 317* || **9** pict. —**10** *Ven. Fort. carm. 5, 6 praef. 7* || **11** ven. *fr. Bob. 7, 542, 25*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ'δπRQ

Q. Horatii Flacci carminum liber IV explicit. incipit de arte poetica ΨQ, *unde etiam* C, *qui re vera artem p. post c. s. exhibet.* Q. Horatii Flacci carmen saeculare explicit. incipit de arte poetica M poetica Horatii incipit B *artem p. post carm. lib. 4, ante epodos et c. s. colloc.* ΨQ *Pph., post epod. et c. s.* Ξ (*exemplar cod.* B, *de cuius ordine turbato cf. Orellii praef.;* C; *exemplar cod.* A *qui sic ordinavit: c. epo. c. s.; de* B *cf. etiam subscr. a. p. 440*) *et* M (*cf. K.-H. I³X*). *epistulam hoc loco posuit H. Stephanus* || **2** *om.* B || **5** admissi KΨσχΓνc missi BC; *cf.* σχΓνc. . . quasi ad spectaculum missi || **6** pisones Ξλ *var.* RQ pisonis Fλ'δπ || **7** aegri ΞΨ𝔅l aegris BR*a. ras.*(?) aσχΓνV || **10** quidlibet] quodlibet π[1] *lemma Pph.* quaelibet *Venant.*

serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
inceptis gravibus plerumque et magna professis
purpureus, late qui splendeat, unus et alter
adsuitur pannus, cum lucus et ara Dianae
et properantis aquae per amoenos ambitus agros
aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus;
sed nunc non erat his locus. et fortasse cupressum
scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
institui: currente rota cur urceus exit?
denique sit quodvis, simplex dumtaxat et unum.
maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
decipimur specie recti: brevis esse laboro,
obscurus fio; sectantem levia nervi
deficiunt animique; professus grandia turget;
serpit humi tutus nimium timidusque procellae:
qui variare cupit rem prodigialiter unam,
delphinum silvis adpingit, fluctibus aprum:
in vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus et unguis
exprimet et mollis imitabitur aere capillos,
infelix operis summa, quia ponere totum
nesciet: hunc ego me, si quid componere curem,
non magis esse velim quam naso vivere pravo,
spectandum nigris oculis nigroque capillo.
sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
viribus et versate diu, quid ferre recusent,

13 geminentur *fr. Bob. 7, 542, 25* || **15—16** pannus *Serv. A. 10, 653* || **18** *Pph. c. 4, 4, 38* || **20** exspes *fr. Bob. 7, 542, 25* || **21** amph. —**22** *Hier. ep. 27, 3 cf. ep. 107, 3 Sidon. ep. 9, 16, 4* || **25** brev.—**26** fio *Quint. inst. 9, 3, 65* || **32** Aem. lud. *fr. Bob. 7, 543, 38* || **33** et—cap. *Serv. A. 6, 847* || **35** hunc *fr. Bob. 7, 543, 38*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ′δπRQ

18 rhenum ΞΨ *Pph. hic et ad c. 4, 4, 38* σχΓνc r(h)eni uv | pluvius Ξ(*acc.* QR¹) σχΓν fluvius Ψ *codd. Pph. ad c. 4, 4, 38* || **19** nunc non] non nunc B || **20** ex(s)pes ΞΨ *fr. Bob.* expers Fλ*var.* 1π || **23** sit *om.* B | quidvis Kψ*corr. Btl.* || **28** tutus ΞΨ σχΓVνc cautus *Peerlk.* || **29** r., p. una *Praedicow* || **31** ducit culpae] c. d. uς || **32** imus ΞΨ *Pph.* σχΓVν unus σχc *Ioan. Saresber.* || **35** ego me] egomet F*a. ras.* δM | curem] curae B || **36** pravo] parvo λδπ || **37** que Ψ ve Ξ

quid valeant umeri. cui lecta potenter erit res,
nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
pleraque differat et praesens in tempus omittat.
in verbis etiam tenuis cautusque serendis 46
hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor. 45
dixeris egregie, notum si callida verbum 47
reddiderit iunctura novum. si forte necesse est
indiciis monstrare recentibus abdita rerum et
fingere cinctutis non exaudita Cethegis,
continget dabiturque licentia sumpta pudenter,
et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadent parce detorta. quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
Vergilio Varioque? ego cur, adquirere pauca
si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
sermonem patrium ditaverit et nova rerum
nomina protulerit? licuit semperque licebit
signatum praesente nota producere nomen.
ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,

42 —venus *Pph.c.1,30,7* | ven. *fr.Bob.7,543,39* || **43.44** *Serv. praef. A. p. 5, 3* || **45** *Serv. A. 4, 412. 415 G. 2. 475* || **47**—**48** nov. *Prisc.3,254,17* || **50** σχ *Lucan.2,543* | cinctutis *fr. Bob.7, 543, 39* || **52**—**53** detorta *Serv. A. 6, 34* || **55** ego —**56** inv. *Prisc. 3, 271, 21* || **60**—**62** *Diom. 1, 400, 11 excerpta Lavant. 5, 326, 4*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ'δπRQ

42 aut C*corr.*ψ*corr.*δ*corr.*πRQσχΓVνc aud λ*corr.*l[1](*?*) haud *vel* haut ΞFλ'δ || **43** ut Ξ1RQσχΓVνc *Serv.* aut Fλδπ || **46. 45** *Btl.* **45. 46** ΞΨ σχΓVνc *Serv.* (*?*) || **45** spernat ΞΨ σχVνc *Serv.* *ter* spernet BC || **47** dixeris ΞΨ σχΓVνc *Prisc.* dixerit B || **49** rerum et Ψ𝔅l σχΓVνc *ad v. 50* (*?*) rerum Ξ(*acc.* a[1](*?*)R) *Pph.*(*?*); *edd. fere sic distinguunt:* ... rerum, (et) fingere ... continget || **52** fictaque ΞΨ σχΓVν *Serv.* factaque ς || **53** cadent ΞΨ𝔅l *Pph.* σχΓVν(*?*) cadant Q *Serv.* | parce] arte B, *sed superscr.* ⱡc || **54** ademptum ΞΨ σχΓVνc adeptum BC || **55** vario Ξ(*acc.* QR*πa.ras.*) σχΓVνc varo Ψ || **59** producere nomen ΞΨ𝔅l procudere (*sic* ς) nummum *Luisinus Lamb. Btl.* || **60** silvae foliis ΞΨ folia in silvis *Diom.* silvae flores *Valerius* (*Probus*(*?*)) *in excerpt. Lavant.*(*?*) || **61** ita ΞΨ *exc. Lavant.* ita et *Diom.*

et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
debemur morti nos nostraque: sive receptus
terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
regis opus, sterilisve diu palus aptaque remis
vicinas urbes alit et grave sentit aratrum,
seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis
doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
multa renascentur quae iam cecidere cadentque
quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
res gestae regumque ducumque et tristia bella
quo scribi possent numero, monstravit Homerus;
versibus inpariter iunctis querimonia primum,
post etiam inclusa est voti sententia compos;
quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
grammatici certant et adhuc sub iudice lis est;
Archilochum proprio rabies armavit iambo;
hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
alternis aptum sermonibus et popularis
vincentem strepitus et natum rebus agendis;
Musa dedit fidibus divos puerosque deorum
et pugilem victorem et equum certamine primum
et iuvenum curas et libera vina referre:
descriptas servare vices operumque colores
cur ego si nequeo ignoroque poeta salutor?

63—65 *Prisc. 2, 267, 23* || **63** —nostr. *Serv. A. 9, 95* | rec. —**64** *Quint. inst. 8, 6, 23* || **65** steril.—rem. *Serv. A. 2, 69. 6, 107 Serv. 4, 452, 32 Beda 7, 238, 1* || **68**—melius *Pph. ep. 1, 14, 30* || **72** *ex. Vat. 267 om.* et ius || **73. 74** *Victorin. 6, 50, 17* || **75. 76** *Sacerd. 6, 510, 3* || **75**—iunct. *Charis. 1, 202, 27* || **77. 78** *Sacerd. 6, 510, 8*

Ξ: **BCK** *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | *Ψ*: Fλ′δπRQ

63 debemur *ΞΨ Serv., pars codd. Prisc. cf. Simonid. fr. 139 D.* debemus B *Prisc. codd. pars* || **65** ve *Ψ*(δπRaγ) *om.* M[1] que *ΞΨ*(Fλ′R[1](??)) *Prisc Serv. ter* | diu palus *ΞΨ Serv. ter, Prisc.* palus diu *Gesner* palus prius *Btl.* palus olim *Peerlk. cf. Skutsch Γέρας in hon. Fickii 147, 1; Sommer, Laut- u. Formenl. 363* || **75** primum] prima *Sacerd.* || **76** inclusa est *Ξ*(*acc.* QR[2]) *Sacerd.* iunctis (-us *πa.corr.*R[1]) *Ψ ex v. 75*, a *n.l.* || **86** descriptas *ΞΨ* σχΓVνc *cf. Th. l. l. 5, 1, 664, 7* discriptas *Keller*

cur nescire pudens prave quam discere malo?
versibus exponi tragicis res comica non volt;
indignatur item privatis ac prope socco
dignis carminibus narrari cena Thyestae:
singula quaeque locum teneant sortita decentem.
interdum tamen et vocem comoedia tollit
iratusque Chremes tumido delitigat ore;
et tragicus plerumque dolet sermone pedestri,
Telephus et Peleus cum pauper et exsul uterque
proicit ampullas et sesquipedalia verba,
si curat cor spectantis tetigisse querella.
non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunto
et quocumque volent animum auditoris agunto.
ut ridentibus adrident, ita flentibus adflent
humani voltus. si vis me flere, dolendum est
primum ipsi tibi: tum tua me infortunia laedent,
Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
aut dormitabo aut ridebo. tristia maestum
voltum verba decent, iratum plena minarum,
ludentem lasciva, severum seria dictu.
format enim natura prius nos intus ad omnem
fortunarum habitum: iuvat aut inpellit ad iram
aut ad humum maerore gravi deducit et angit:
post effert animi motus interprete lingua.
si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.

88 *Hier. adv. Ruf. 1, 17 Migne 23, 430 B* || **90. 91** *Sacerd. 6, 519, 12* || **93** *Don. Ter. Ad. 790* || **94** *Hier. epist. 54, 2 ex. Vat. 67* || **97**—amp. σχΓVν *ep. 1, 3, 14* || **100** *Serv. 4, 415, 1* || **111** *Beda in psalm. 9 Migne 93, 541 D*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(=aγM *acc. interd.* R) | *Ψ*: Fλ′δπRQ

92 decentem Ξ(B $K^{(acc.\ R^1?)}$) 𝔅l decenter *Ψ* ducem C^1(?) || **94** delitigat *ΞΨ ex. Vat.* desaeviet *Hier.* || **95** *s. sunt qui post* Peleus *distinguant; Vollmer praeterea sic:* et, tr. pl., . . .; *cf. SB. Leipz. 88 (1936), 3, 22 adn. 1* || **98** curat] curas uvς || **100** volent $Ξ^{(acc.\ a\gamma)}$ σχΓVνc *Serv.* volunt *Ψ* || **101** adflent '*grammaticus anonymus biblioth. Vigorniensis*' *Btl.* adflant ς *teste Mercilio* adsunt *vel sim. ΞΨ cf. SB. Leipz. 88 (1936), 3, 22 adn. 2* || **103** tum Ξ tunc *Ψ* || **104** male] mala π || **111** effert (-ret B) $Ξ^{(acc.\ QR^2)}$δ σχΓVc *Beda* et certi *Ψ*, R^1*n.l.*

interererit multum, Davosne loquatur an heros,
maturusne senex an adhuc florente iuventa
fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
aut famam sequere aut sibi convenientia finge
scriptor. honoratum si forte reponis Achillem,
inpiger, iracundus, inexorabilis, acer
iura neget sibi nata, nihil non adroget armis.
sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
siquid inexpertum scaenae conmittis et audes
personam formare novam, servetur ad imum,
qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
difficile est proprie communia dicere, tuque
rectius Iliacum carmen deducis in actus
quam si proferres ignota indictaque primus:
publica materies privati iuris erit, si
non circa vilem patulumque moraberis orbem
nec verbo verbum curabis reddere fidus
interpres nec desilies imitator in artum,
unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex,
nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
'fortunam Priami cantabo et nobile bellum.'
quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
parturient montes, nascetur ridiculus mus.

120 σχ *Pers. 1, 70* | si—Ach. *Pph. a. p. 190* || **122** —nata *Serv. A. 2, 29* || **133—134** interpr. *Serv. A. 1, 223. 11, 1 Hier. epist. 57, 5* || **139** [*Prob.*] *4, 25, 7 Serv. A. 8, 83 Hieron. adv. Iovin. 1, 1 Migne 23, 221 B* | nasc.—mus *Quint. inst. 8, 3, 20*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ′δπRQ

114 davus (*vel* -vos) K¹R²σς *Serv. interpol.* divus (-vos BCR¹) ΞΨ *cf. Kornhardt, Philol. 93 (1939), 476* || **116** et] an uς || **117** virentis Ξ(*acc.* aR²) vigentis Ψ || **120** honoratum ΞΨ σχ *Pers.* (?) Homereum *vel* Homeriacum *Btl.* || **122** neget ΞΨ *Serv.* negat λ′δR¹M || **129** deducis carmen u | deducis] diducis *Heinze dubitans* || **133** verbo verbum] verbum verbo Cσ *Hier. Serv. bis* || **134** desilies] dis(s)ilies BC || **136** cyclicus] ciclius σς || **137** cantabo et] cantarat B || **139** parturient ΞΨ *Ps.-Prob. Serv.* parturiunt ς *Hier.*

quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
'dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae
qui mores hominum multorum vidit et urbes.'
non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten Scyllamque et cum Cyclope Charybdim;
nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri
nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo:
semper ad eventum festinat et in medias res
non secus ac notas auditorem rapit et quae
desperat tractata nitescere posse relinquit
atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
primo ne medium, medio ne discrepet imum.
tu, quid ego et populus mecum desideret, audi,
si plausoris eges aulaea manentis et usque
sessuri, donec cantor 'vos plaudite' dicat.
aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
mobilibusque decor naturis dandus et annis.
reddere qui voces iam scit puer et pede certo
signat humum, gestit paribus conludere et iram
colligit ac ponit temere et mutatur in horas.
inberbis iuvenis, tandem custode remoto,
gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
utilium tardus provisor, prodigus aeris,
sublimis cupidusque et amata relinquere pernix.
conversis studiis aetas animusque virilis

141. 142 [*Auson.*] *Append. 445 p. 392 P.* || **142** σχΓ(Vv) *ep. 1, 2, 19* || **147** *Hier. epist. 10, 2* || **158–159** hum. σχ*Stat. Th. 4, 257* || **165** am.—pern. σχΓV *ep. 2, 1, 100* || **166** anim.—**167** amic. *Serv. A. 8, 163*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | **Ψ: F**λ'δπ**RQ**

141 c. p. t.] p. c. t. C | tempora] moenia ς *Ps.-Auson.* || **147** nec gemino] et gemino *Hier. ioci causa* || **153** *ss.* σχΓVc *p. 335, 9 ss. et nescio an Pph. (ad 154) 154 s. protasin, 156 ss. apodosin esse putant. eam distinguendi rationem pars editorum amplectitur sensu priore post* audi *finito* || **154** plausoris λ*var.*uσ σχΓVc plusoris Ψ plosoris Ξ(*acc.* QR¹) 𝔅𝔩 σχΓVc || **157** naturis ΞΨ σχΓVc maturis ς || **161** inberbis ΞΨ inberbus C¹γM𝔅𝔩 inberbus et inberbis, sicut inermus et inermis σχΓc; *cf. epi. 2, 1, 85*

quaerit opes et amicitias, inservit honori,
conmisisse cavet quod mox mutare laboret.
multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti,
vel quod res omnis timide gelideque ministrat,
dilator, spe longus, iners avidusque futuri,
difficilis, querulus, laudator temporis acti
se puero, castigator censorque minorum.
multa ferunt anni venientes commoda secum,
multa recedentes adimunt: ne forte seniles
mandentur iuveni partes pueroque viriles:
semper in adiunctis aevoque morabitur aptis.
aut agitur res in scaenis aut acta refertur.
segnius inritant animos demissa per aurem
quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
digna geri promes in scaenam multaque tolles
ex oculis, quae mox narret facundia praesens:
ne pueros coram populo Medea trucidet
aut humana palam coquat exta nefarius Atreus
aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
neve minor neu sit quinto productior actu
fabula quae posci volt et spectanda reponi.
nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
inciderit, nec quarta loqui persona laboret.
actoris partis chorus officiumque virile
defendat, neu quid medios intercinat actus
quod non proposito conducat et haereat apte.
ille bonis faveatque et consilietur amice

170 σχ(Γν)c *s. 1, 1, 42* || **179** *Diom. 1, 490, 26* || **191—192** inc. *Serv. A. 1, 8. 2, 620. 9, 761* || **192** ne—lab. *Diom. 1, 491, 1*

Ξ: **BCK** *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | *Ψ*: Fλ′δπRQ

168 mox mutare Ξ(*acc.* QR) σχΓVc permutare Ψ mutare π *pr.* || **172** avidus ΞΨ σχΓ pavidus *Btl.* || **178** morabitur BΨ morabimur KQuσχΓVc, *de* C *n. l.; cf. SB. Leipz. 88 (1936), 3, 31 adn. 1* | aptis ΞΨ σχΓVc apti B || **190** spectanda (exsp- BK) ΞΨ σχΓVc spectata λ′ δ π[1] γ *var.* || **192** nec] ne φ *Diom.* || **196** amice Ξ(*acc.* Q) σχc amici Fδ[1](?)π amicis λ′ Rσχγν

et regat iratos et amet pacare tumentis,
ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
iustitiam legesque et apertis otia portis,
ille tegat conmissa deosque precetur et oret,
ut redeat miseris, abeat Fortuna superbis.
tibia non ut nunc orichalco vincta tubaeque
aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco
adspirare et adesse choris erat utilis atque
nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
quo sane populus numerabilis, utpote parvos,
et frugi castusque verecundusque coibat.
postquam coepit agros extendere victor et urbis
latior amplecti murus vinoque diurno
placari Genius festis inpune diebus,
accessit numerisque modisque licentia maior.
indoctus quid enim saperet liberque laborum
rusticus urbano confusus, turpis honesto?
sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
tibicen traxitque vagus per pulpita vestem;
sic etiam fidibus voces crevere severis,
et tulit eloquium insolitum facundia praeceps
utiliumque sagax rerum et divina futuri
sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
mox etiam agrestis satyros nudavit et asper
incolumi gravitate iocum temptavit eo quod
inlecebris erat et grata novitate morandus

219 *ex. Vat. 268* || **220—224** spect. *Victorin. 6, 82, 5 Diom. 1, 491, 8* || **220—221** nud. *Diom. 1, 487, 17* || **220** *Serv. B. 3, 20 Isid. orig. 8, 7, 5*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ'δπRQ

197 pacare *cod. Busl. Cruquii* paccare l pecare δς peccare ΞΨ σχΓνc placare ς | tumentes '*Pulmanni liber*': *Btl.* timentis (*vel* -es) ΞΨσχΓνc *cf. SB. Leipz. 88 (1936), 3, 33 adn. 1* || **202** vincta ΞΨ 𝔅l iuncta C(?) Kς || **203** pauco Ξ$^{(acc. Q)}$ π^1 *Pph.* σχΓνc parvo Ψ || **212** *habent* Ξ$^{(acc. QR^2)}$ σχΓVν *om.* Ψ || **214** luxuriem Ψ luxuriam ΞπM || **221** nudavit ΞΨ σχΓVνc *Vict.* novavit *Diom. bis* || **222** iocum ΞΨ σχΓVνc *Vict.* locum B(?) K^{1}δπR^2 *Diom.* || **223** inlecebris *vel* ill- Ξ$^{(acc. Q)}$ λ *var.* π^1 σχΓVνc *Diom. Vict.* incelebris Ψ *sim.* C*pr.* in λ

spectator functusque sacris et potus et exlex.
verum ita risores, ita commendare dicacis
conveniet satyros, ita vertere seria ludo,
ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
regali conspectus in auro nuper et ostro,
migret in obscuras humili sermone tabernas
aut, dum vitat humum, nubis et inania captet.
effutire levis indigna tragoedia versus,
ut festis matrona moveri iussa diebus,
intererit satyris paulum pudibunda protervis.
non ego inornata et dominantia nomina solum
verbaque, Pisones, satyrorum scriptor amabo
nec sic enitar tragico differre colori,
ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
an custos famulusque dei Silenus alumni.
ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
speret idem, sudet multum frustraque laboret
ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
tantum de medio sumptis accedit honoris.
silvis deducti caveant me iudice Fauni,
ne velut innati triviis ac paene forenses
aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam
aut inmunda crepent ignominiosaque dicta.
offenduntur enim, quibus est equus et pater et res,
nec, siquid fricti ciceris probat et nucis emptor,
aequis accipiunt animis donantve corona.
syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
pes citus: unde etiam trimetris adcrescere iussit
nomen iambeis, cum senos redderet ictus,
primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,

224 exl. *fr. Bob. 7, 542, 25* || **240**—sequar σχΓ *ep. 2, 1, 168* || **251**—**252** citus *Sacerd. 6, 518, 15* || **254** non—**256** *Sacerd. 6, 518, 18*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ′δπRQ

226 ita vertere Ψ avertere Ξ || **230** dum KΨ σχΓνc num BC || **235** Pisones] pisonis Fλ′δπM || **237** et Ξ𝔅l an Ψ *ex 114* || **249** fricti Ψ𝔅l stricti C fracti BKδ*pr.*π[1] || **250** ve] que πu *om.*B || **253** nomen ΞΨ *Pph.* σχΓVνc momen *Ribbeck*

tardior ut paulo graviorque veniret ad auris,
spondeos stabilis in iura paterna recepit
commodus et patiens, non ut de sede secunda
cederet aut quarta socialiter. hic et in Acci
nobilibus trimetris adparet rarus et Enni
in scaenam missos cum magno pondere versus
aut operae celeris nimium curaque carentis
aut ignoratae premit artis crimine turpi.
non quivis videt inmodulata poemata iudex
et data Romanis venia est indigna poetis.
idcircone vager scribamque licenter? an omnis
visuros peccata putem mea, tutus et intra
spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
non laudem merui. vos exemplaria Graeca
nocturna versate manu, versate diurna.
at vestri proavi Plautinos et numeros et
laudavere sales, nimium patienter utrumque,
ne dicam stulte, mirati, si modo ego et vos
scimus inurbanum lepido seponere dicto
legitimumque sonum digitis callemus et aure.
ignotum tragicae genus invenisse Camenae
dicitur et plaustris vexisse poemata Thespis,
quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.
post hunc personae pallaeque repertor honestae
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis
et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
successit vetus his comoedia, non sine multa
laude; sed in vitium libertas excidit et vim
dignam lege regi: lex est accepta chorusque

256 *cf. Fortunatian. 6, 286, 19* || **257** non —**258** social. *Sacerd. 6, 519, 1. 6* || **268** vos—**269** manu σχΓVνc *s. 1, 3, 117* || **275—288** *excerpt. de com. (Don. p. 25 W.) cf. Sidon. carm. 9, 235 s.* || **275—277** *Diom. 1, 487, 27* || **281** *ex. Vat. 269*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(=aγM *acc. interd.* R) | *Ψ*: Fλ′δπRQ

265 an] ut u ς || **276** plaustris *Ψ* *Pph.* σχΓVνc *exc.* plausis Ξ | vexisse Ξ*Ψ* *Pph.* σχΓνc *Diom.* vixisse BKR || **277** quae Ξ*Ψ* σχΓνc *exc.* qui *exc. codd.* TF *Btl.* | peruncti Ξ*Ψ* σχΓν *exc.* infecti *Diom.* | ora C *superscr.* K*Ψ* *Diom. exc.* atris BC || **279** aeschylus *vel sim.* Ξ(acc. Q) δ *corr.* λ *corr.* *Pph. exc.* aeschynus *vel sim.* *Ψ* || **283** *om.* B

turpiter obticuit sublato iure nocendi.
nil intemptatum nostri liquere poetae
nec minimum meruere decus vestigia Graeca
ausi deserere et celebrare domestica facta
vel qui praetextas vel qui docuere togatas.
nec virtute foret clarisve potentius armis
quam lingua Latium, si non offenderet unum
quemque poetarum limae labor et mora. vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
multa dies et multa litura coercuit atque
praesectum deciens non castigavit ad unguem.
ingenium misera quia fortunatius arte
credit et excludit sanos Helicone poetas
Democritus, bona pars non unguis ponere curat,
non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
nanciscetur enim pretium nomenque poetae,
si tribus Anticyris caput insanabile numquam
tonsori Licino conmiserit. o ego laevus,
qui purgor bilem sub verni temporis horam.
non alius faceret meliora poemata; verum
nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
reddere quae ferrum valet exsors ipsa secandi;
munus et officium, nil scribens ipse, docebo,
unde parentur opes, quid alat formetque poetam,
quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.
scribendi recte sapere est et principium et fons.
rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae
verbaque provisam rem non invita sequentur.

288 *Diom. 1, 489, 22* || **298** secr.—vitat *Pomp. 5, 162, 31* | baln. vit. *Serv. 4, 431, 31* || **305** exsors *fr. Bob. 7, 542, 26* || **311** *Quint. inst. 1, 5, 2*

Ξ: **BCK** *acc. interd.* **Q**(= **aγM** *acc. interd.* **R**) | **Ψ**: **Fλ'δπRQ**

284 nocendi *ΞΨ*σχΓVνc loquendi *exc. codd.* **ATF** || **289** ve *Ψ* que *Ξ* || **293** *s. om.* K[1] || **294** praesectum *Ξ* (K[1] *non legitur*) 𝔅l perfectum *Ψ* K[2]σχΓν *cf.* σχΓVνc: 'ad unguem' autem ad perfectionem, ad examen, hoc est: ad perfectum iudicium || **298** barbam] barbas B; C *n. l.; cf.* σχc | petit] fugit *Pomp.* || **302** purgor] purger ς *Peerlk.* || **305** exsors ipsa *vel sim.* K*Ψ*σχΓVνc exsortita *vel sim.* *Ξλvar.π*[1](?) R[1](?) Q | ipsa *om.* K || **308** deceat] doceat δR[1]aγ || **311** sequentur *Ψ* *Pph. Quint.* sequuntur (-quo- C) *Ξ*

qui didicit, patriae quid debeat et quid amicis,
quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
partes in bellum missi ducis, ille profecto
reddere personae scit convenientia cuique.
respicere exemplar vitae morumque iubebo
doctum imitatorem et vivas hinc ducere voces.
interdum speciosa locis morataque recte
fabula nullius veneris, sine pondere et arte,
valdius oblectat populum meliusque moratur
quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
Grais ingenium, Grais dedit ore rotundo
Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
discunt in partis centum diducere. 'dicat
filius Albini: si de quincunce remota est
uncia, quid superat? poteras dixisse.' 'triens.' 'eu,
rem poteris servare tuam. redit uncia, quid fit?'
'semis.' an, haec animos aerugo et cura peculi
cum semel imbuerit, speremus carmina fingi
posse linenda cedro et levi servanda cupresso?
aut prodesse volunt aut delectare poetae
aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.
quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
percipiant animi dociles teneantque fideles:
omne supervacuum pleno de pectore manat.
ficta voluptatis causa sint proxima veris:
ne quodcumque volet poscat sibi fabula credi
neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.

315 profecto *fr. Bob. 7, 543, 37* || **334** *Serv. A. 6, 660* || **339** *Serv. A. 12, 83*

Ξ: BCK *acc. interd.* **Q(= aγM** *acc. interd.* **R) | Ψ: Fλ'δπRQ**

319 locis Ξ(*acc.* Q) 𝔅𝔩 *Pph.* σχΓVνc iocis Ψ KM || **327** albini (bini πR¹) Ψ albani Ξ(*acc.* a) alb//nii M || **328** poteras ΞΨ poterat π¹ aγ *om.* K¹ | triens (h)eu Ξ(*acc.* Q) π¹(?) 𝔅𝔩 σχΓVνc trienem R triens est Ψ || **330** an B𝔅𝔩 ad CKΨ at π² || **331** speremus Ψ speramus Ξ(*acc.* Q) *cf. SB. Leipz. 88 (1936), 3, 42 adn. 2* || **334** aut] et *Serv.* || **339** ne KΨ nec BC *Serv.* | volet Ψ velit Ξ(*acc.* QR²) σχΓVνc *cf. SB. Leipz. 88 (1936), 3, 43 adn. 1* || **340** *om.* K¹

centuriae seniorum agitant expertia frugis,
celsi praetereunt austera poemata Ramnes:
omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci
lectorem delectando pariterque monendo.
hic meret aera liber Sosiis, hic et mare transit
et longum noto scriptori prorogat aevum.
sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
nam neque chorda sonum reddit quem volt manus et mens,
poscentique gravem persaepe remittit acutum,
nec semper feriet quodcumque minabitur arcus.
verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
offendar maculis, quas aut incuria fudit
aut humana parum cavit natura. quid ergo est?
ut scriptor si peccat idem librarius usque,
quamvis est monitus, venia caret, et citharoedus
ridetur, chorda qui semper oberrat eadem,
sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
quem bis terve bonum cum risu miror; et idem
indignor, quandoque bonus dormitat Homerus;
verum operi longo fas est obrepere somnum.
ut pictura poesis: erit quae, si propius stes,
te capiat magis, et quaedam, si longius abstes;
haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,
iudicis argutum quae non formidat acumen;
haec placuit semel, haec deciens repetita placebit.
o maior iuvenum, quamvis et voce paterna
fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
recte concedi: consultus iuris et actor
causarum mediocris abest virtute diserti

342 *ex. Vat. 270* || **350** *Serv. A. 7, 498* [*Prob.*] *4, 242, 37* || **359. 360** interdum magnus d. H. verum—somnum *Hier. epist. 84, 8; commemorat Quint. inst. 10, 1, 24*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | **Ψ**: Fλ'δπRQ

345 aera ΞΨ aere CFλ'δ aerea γ | sosiis Ψ σχΓVν *var.* sosis Ξ(*acc.* Q)𝔅l σχΓVν || **353** est *om.* ς || **355** et] ut ς || **356** oberrat ΞΨ oberret Q || **357** mihi qui multum] multum mi qui B || **358** ve BKς que CΨ || **360** operi ΞΨ𝔅l opere δK *Hier. cod. unus* operc in Q *Hier.* || **362** *om.* K[1]

Messallae nec scit quantum Cascellius Aulus,
sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
non homines, non di, non concessere columnae.
ut gratas inter mensas symphonia discors
et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver
offendunt, poterat duci quia cena sine istis:
sic animis natum inventumque poema iuvandis,
si paulum summo decessit, vergit ad imum.
ludere qui nescit, campestribus abstinet armis
indoctusque pilae discive trochive quiescit,
ne spissae risum tollant inpune coronae:
qui nescit versus, tamen audet fingere. quidni?
liber et ingenuus, praesertim census equestrem
summam nummorum vitioque remotus ab omni.
tu nihil invita dices faciesve Minerva:
id tibi iudicium est, ea mens. siquid tamen olim
scripseris, in Maeci descendat iudicis auris
et patris et nostras nonumque prematur in annum
membranis intus positis: delere licebit,
quod non edideris, nescit vox missa reverti.
silvestris homines sacer interpresque deorum
caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones;
dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,
saxa movere sono testudinis et prece blanda
ducere quo vellet. fuit haec sapientia quondam,
publica privatis secernere, sacra profanis,
concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
oppida moliri, leges incidere ligno.
sic honor et nomen divinis vatibus atque

377 [*Prob.*] *4, 223, 10* || **382** —fing. σχΓ *epi. 2, 1, 117* || **388** non.—annum *Quint. inst. epist. ad Tryph. 2 Philarg. interpolat. B. 9, 35* || **390** nescit—rev. *Hier. epist. 49, 2 Aug. epist. 143, 4*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ'δπRQ

371 nec scit Ξ𝔅l nescit CΨ | aulus ΞΨ ausus BC¹(?) || **378** vergit ΞΨ σχΓνc pergit BC, *sed in* C *superscr.* ∔ vergit || **385** ve ΞΨ𝔅l que δ *pr.* Q, a *n. l.* || **393** rabidos Ξ𝔅l rapidos CΨ || **394** urbis ΞΨ𝔅l arcis δ *var.* RaM || **400** honor Ξ(*acc.* Q) honos Ψ

carminibus venit. post hos insignis Homerus
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
versibus exacuit; dictae per carmina sortes
et vitae monstrata via est et gratia regum
Pieriis temptata modis ludusque repertus
et longorum operum finis: ne forte pudori
sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo.
natura fieret laudabile carmen an arte,
quaesitum est: ego nec studium sine divite vena
nec rude quid prosit video ingenium: alterius sic
altera poscit opem res et coniurat amice.
qui studet optatam cursu contingere metam,
multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
abstinuit venere et vino; qui Pythia cantat
tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
nunc satis est dixisse 'ego mira poemata pango;
occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est
et quod non didici sane nescire fateri'.
ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
adsentatores iubet ad lucrum ire poeta
dives agris, dives positis in fenore nummis.
si vero est, unctum qui recte ponere possit
et spondere levi pro paupere et eripere artis
litibus inplicitum, mirabor, si sciet inter-
noscere mendacem verumque beatus amicum.
tu seu donaris seu quid donare voles cui,
nolito ad versus tibi factos ducere plenum
laetitiae; clamabit enim 'pulchre, bene, recte',

401. 402 *cf. Quint. inst. 10, 1, 56* || **410** *in s. us. conv. Heiricus PMA III p. 440, 56* || **414** qui —**415** tibic. *Prisc. interpol. 3, 331, 16*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(= aγM *acc. interd.* R) | *Ψ*: Fλ′δπRQ

402 tyrt(a)eus *Ξ*(*acc.* Q) *Quint.* dyrteus R[1](?) dyrceus R[2] tyrc(a)eus λ′ pyrc(a)eus Fδπ || **410** prosit] possit ς || **416** nunc *ΞΨ* σχΓνc nec u*pr.* non *Heinze* | est] et BC || **417** relinqui est *Ψ* relinqui *Ξ*(C[1] *non legitur*) δ[1](?) || **420** iubet ad lucrum] ad l. i. BC || **421** = *s. 1, 2, 13* | agris] agri BC || **422** si] sin lπ || **423** artis *Paris. 8212* art ris R*a. ras.*(?) at, is, *sed superscr.* r, l atris *ΞΨ* || **425. 424** Bς *et exempl. cod.* K || **424** sciet] sciat B || **426** cui (quoi 𝔅l) *ΞΨ* 𝔅lσχΓνc qui B

pallescet, super his etiam stillabit amicis
ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
ut, qui conducti plorant in funere, dicunt
et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
derisor vero plus laudatore movetur.
reges dicuntur multis urgere culillis
et torquere mero, quem perspexisse laborent
an sit amicitia dignus; si carmina condes,
numquam te fallent animi sub vulpe latentes.
Quintilio siquid recitares, 'corrige sodes
hoc' aiebat 'et hoc'. melius te posse negares
bis terque expertum frustra: delere iubebat
et male tornatos incudi reddere versus.
si defendere delictum quam vertere malles,
nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
quin sine rivali teque et tua solus amares.
vir bonus et prudens versus reprehendet inertis,
culpabit duros, incomptis adlinet atrum
transverso calamo signum, ambitiosa recidet
ornamenta, parum claris lucem dare coget,
arguet ambigue dictum, mutanda notabit:
fiet Aristarchus; non dicet 'cur ego amicum
offendam in nugis?' hae nugae seria ducent
in mala derisum semel exceptumque sinistre.
ut mala quem scabies aut morbus regius urget
aut fanaticus error et iracunda Diana,
vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam

453 morb. reg. *fr. Bob. 7, 544, 18*

Ξ: BCK *acc. interd.* Q(=aγM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ′δπRQ

431 qui conducti ΞΨ *Pph.* σχΓVνc quae conducti M*a.ras.(?)* quae conductae *Kirchmann cf.* σχΓVνc *p. 375, 6 Lucil. 954 s. M.* || 434 culillis π[1] cui·illis B cū illis K cululis Fλ′δπ[2] culullis CRQ σχΓνc, a *n. l.; cf. c. 1, 31, 11* || 435 laborent Ξ(*acc.* Q) ψ (*in* ψ *superscr.* a) laborant Ψ (*in* δ *superscr.* e) || 437 fallent ΞΨ fallant Fδπ*corr.*R[2] *cf.* σχΓVνc || 439 aiebat KΨ agebat BCFR[1](?)a agiebat M || 441—476 *def.* BC *subscr.* B: finit poetica. sermonum lib. I incipit || 441 *denuo incip.* E | tornatos] ternatos M torquatos E || 443 insumebat] sumebat πu*pr.* || 445 reprehendet δπ[2]Qu*var.* repre(he)ndit KFλ′π[1]R || 450 nec Ξ(*acc.* QR) non Ψ || 455 fugiunt ΞΨ fugient Q

qui sapiunt, agitant pueri incautique sequuntur.
hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
si veluti merulis intentus decidit auceps
in puteum foveamve, licet 'succurrite' longum
clamet, 'io cives', non sit qui tollere curet.
si curet quis opem ferre et demittere funem,
'qui scis, an prudens huc se deiecerit atque
servari nolit?' dicam Siculique poetae
narrabo interitum. 'deus inmortalis haberi
dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
insiluit. sit ius liceatque perire poetis:
invitum qui servat, idem facit occidenti.
nec semel hoc fecit nec, si retractus erit, iam
fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
nec satis adparet, cur versus factitet, utrum
minxerit in patrios cineres an triste bidental
moverit incestus: certe furit ac velut ursus,
obiectos caveae valuit si frangere clatros,
indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.'

457 —ructat. *Serv. A. 3, 576* || **459** lic.—**460** clam. *Charis. 1, 204, 6* || **471** bident. σχ*Lucan. 1, 608* || **476** —cruor. *exc. Vat. 66*

Ξ: K *acc. interd.* Q(= aγEM *acc. interd.* R) | Ψ: Fλ'δπRQ

458 si Kδπ²Muσ sic Fλ'π¹RaγE || **461** demittere λ'π²Ru dimittere KFδπ¹Q || **462** deiecerit Ξ(*acc.* QR) proiecerit Ψ || **473** obiectos] obiectas 1*pr.* E

Q. Horatii Flacci de arte poetica explicit. incipit (eiusdem) epodon ΨQ explicit lib. poeticus. incipit lib. sermonum σ *cf. subscr.* B *a. p. 440*: finit poetica. sermonum lib. I incipit

INITIA CARMINVM

INDICES VOLLMERIANI

RERVM METRICARVM PROSODIACARVM GRAMMATICARVM NOMINVM

CONSPECTVS METRORVM

DACTYLI

1. **hexameter heroicus** – ⏖ – ⏖ – ⏖ – ⏖ – ⏑ ⏑ – ⏓
   in lyricis fere caret synaloephis praeter: c. 1, 7, 5 unum opus, 7 praeponere olivam, 27 duce et; c. 1, 28, 19 senum ac; epo. 15, 5 atque hedera procera adstringitur, 9 que agitaret, 17 que es, 19 pecore et; c. 1, 7, 13 Aniō ac
   in epistulis et sermonibus ut quae sermonem affectent pedestrem synaloepha creberrima
   vers. spondiaci: c. 1, 28, 21 Orionis; epo. 13, 9 Cyllenea; epo. 16, 29 Appenninus; epo. 16, 17 Phocaeorum; a. p. 467 occidenti
   monosyllaba in fine versus subiuncta monosyllabis: creberrima in saturis epistulisque, haec in lyricis: c. 1, 28, 31 fors et; c. 4, 7, 11 et mox, 23 non te
   subiuncta bisyllabis vel longioribus: c. 1, 28, 15 manet nox; epo. 13, 23 magis quem; epo. 15, 17 meo nunc; epo. 16, 15 melior pars; s. 1, 1, 48 accipias quam, 56 eo fit, 62 habeas sis, 81 habes qui, 92 habeas plus, 94 facias quod; s. 1, 2, 8 ingluvie rem, 77 paeniteat te et passim in s. et epi.
   tmesis in fine versus: a. p. 424
   hypermetri: s. 1, 4, 96 amico | que; s. 1, 6, 102 peregre | ⟨ve⟩ v. systemata IX. X. epo. III. IV. V. VI.

2. **tetrametrum plenum** (Alcmanicum) – ⏖ – ⏖ – ⁞ ⏖ – ⏑ ⏑
   pars prior versus Archilochii (26).

3. **tetrametrum catalectum** (Archilochium) – ⏖ – ⏖ – ⏑ ⏑ – ⏓
   spondeus in tertio pede: c. 1, 28, 2 Archyta.
   v. systema IX. epo. III.

4. **dimetrum hypercatalectum** (hemiepes) – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⏓
   v. versus 24 et 25 et systema X.
   dactyli puri, ideo epo. 13, 2 silŭae. v. et versum 22 et 23.

5. **dimetrum catalectum** (Adonius versus) – ⏑ ⏑ – ⏓
   v. systema VI.

IAMBI

6. **senarius purus** ⏑ – ⏑ – ⏑ ‖ – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓
cf. Catulli c. 4. 29, praeterea Catalept. 6. 10. 12 Priap. 2.
caesura hepthemimeres epo. 16, 4 (nota nomen proprium!)
v. epo. syst. VI.

7. **trimetrum** ⏓ ⏖ ⏑ ⏖ ⏓ ‖ ⏖ ⏑ ⏖ ⏓ – ⏑ ⏓
epo. 17 *κατὰ στίχον*, ceterum in distichis (epo. syst. I. II)
caesura hepthemimeres: epo. 1, 15; 2, 19. 53; 4, 3; 5, 3. 21. 33. 37. 45. 49; 6, 5; 7, 7; 10, 3. 17; 11, 5; 17, 19. 38. 60
solutae arses:
prima: epo. 2, 33. 67; 5, 15. 85. 91; 10, 19; 11, 27; 17, 6. 12. 78
altera: epo. 1, 27; 2, 35. 57. 61; 3, 17; 5, 15; (9, 1?); 10, 7; 17, 42. 63. 74
tertia: epo. 2, 23. 39; 5, 25. 49; 7, 1; 17, 12. 65
quarta: epo. 17, 12. 74
vocabula sunt trisyllaba in prima acuta praeter: úbi epo. 2, 67; 5, 91; módo 2, 23; Canídia 5, 15; 17, 6; repós(i)tum 9, 1; Iónius 10, 19; alítibus 17, 12; derípere 17, 78; hómicidam 17, 12; ínimicis 17, 74; de lege Porsoniana neglecta v. Leo, Horatius et Archilochus 1900 p. 17
auctae theses (anapaesti):
pedis primi: pavidum epo. 2, 35; pos(i)tos 2, 65
pedis quinti: laqueo epo. 2, 35; inferius 5, 79; mulierculam 11, 23
monosyllabon in fine versus:
et heu epo. 11, 21; neque est 17, 25; in hoc 17, 63

8. **trimetrum catalectum** ⏓ – ⏑ – ⏓ ‖ – ⏑ – ⏑ – ⏓
v. systemata XI et XII.

9. **dimetrum hypercatalectum** (versus Alcaicus enneasyllabus)
– – ⏑ – – – ⏑ – ⏓
prima syllaba brevis: c. 1, 16, 19; 17, 7; 29, 7; 35, 15; 37, 15; 2, 3, 3; 17, 3; 20, 11; 3, 3, 71; 29, 11
v. systema VIII.

10. **dimetrum** (Archilochium) ⏓ ⏖ ⏑ ⏖ ⏓ – ⏑ ⏓
v. versum 24 et 25 et epodos I. V.
diiambus in fine sat creber:
epo. 1, 32 paravero, 2, 30 que comparat, 34 edacibus dolos, 42 uxor Apuli, 46 siccet ubera, 50 rhombus aut scari, 54 Ionicus; 3, 6 viperinus his cruor, 12 Iasonem, 14 fugit alite, 18 aestuosius; 5, 56 sopore languidae, 70 oblivione paelicum; 5, 100 Esquilinae alites; 7, 20 nepotibus cruor;

13, 18 aegrimoniae; 14, 4 fauce traxerim, 10 Anacreonta Teium; 15, 2 minora sidera
arsis soluta:
prima: epo. 3, 8 Canídia, item: 5, 48; 15, 24 égŏ
secunda: epo. 2, 62 própĕrantis.

TROCHAEI

11. **dimetrum catalectum** (Euripidium) – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓
solo in systemate XII. trochaei puri.

12. **tripodia** (ithyphallicus) – ⏑ – ⏑ – –
solo in versu Archilochio (28). ultima syllaba ubique longa.

IONICI

13. **decametrum a minore** ⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – –
⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – –
quinquies non amplius ionici non finiunt vocabula (non numeravi operosae|que; praeterea nota: ex|animari, ex|cipere, Bellerophontes)
v. systema XIII.

MIXTA ET COMPOSITA

14. **Pherecrateus** – – – ⏑ ⏑ – –
v. systema III. nulla synaloepha.

15. **Aristophaneus** – ⏑⏑ – ⏑ – ⏓
v. systema VII.

16. **hendecasyllabi Alcaici** (19) **et versuum Asclepiadeorum** (**22. 23**) **pars posterior** – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓

17. **Glyconeus** – – – ⏑ ⏑ – ⏑ –
v. systemata II. III. IV. basis trochaica c. 1, 15, 36 ignis Iliacas domos (quod nonnulli damnaverunt)

18. **versus Alcaicus decasyllabus** – ⏑⏑ – ⏑⏑ – – – ⏑
v. systema VIII.

19. **versus Alcaicus hendecasyllabus** ⏓ – ⏑ – – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓
cf. **16**. caesura neglecta: (1, 16, 21, v. s. v. 'tmesis') (1, 37, 5) 1, 37, 14 (2, 12, 25) **4**, 14, 17; initia quadrisyllaba sequente monosyllabo: **2**, 17, 6; **3**, 21, 10; **4**, 4, 69
syllaba prima longa praeter: c. 1, 9, 2; 27, 17. 22; 31, 9. 17; 35, 37. 38; 37, 22; **2**, 1, 6; 7, 22; 9, 5; 19, 22; **3**, 1, 2. 26; 3, 34; 4, 78; 5, 22; 6, 10 (inauspicatos; non auspicatos Ψ(*acc.*Q))
v. systema VIII.

20. versus Sapphicus hendecasyllabus (minor)
– ⏑ – – – ‖ ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏓ aut – ⏑ – – – ⏑ ‖ ⏑ – ⏑ – ⏑
sic: c. 1, 10, 1. (6) (18); 12, 1; 25, 11; 30, 1; 2, 6, 11 et fere quadragiens in Carminum libro quarto et carmine saeculari
v. systema VI.

21. versus Sapphicus (maior) – ⏑ – ⏓ – | ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑
v. systema VII.

22. versus Asclepiadeus – – – ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓
basis apud Horatium ubique spondiaca
v. systemata I. II. III. IV.

23. versus Asclepiadeus (maior) – – – ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓
deductus ex 22 interiecto choriambo.
basis ut in 22.
v. systema V.

24. versus elegiambus – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⏓ ‖ ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓
compositus ex 4 et 10.
in caesura syllaba brevis: epo. 11, 6. 10. 26; hiatus: 14. 24
v. systema epo. II.

25. versus (iambelegus) ⏓ – ⏑ – ⏓ – ⏑ ⏓ ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –
compositus ex 10 et 4.
in caesura syllaba brevis: epo. 13, 8. 10
v. systema epo. IV.

26. versus Archilochius – ⏒ – ⏒ – | ⏒ – ⏑ ⏑ ‖ – ⏑ – ⏑ – –
compositus ex 2 et 12, inter quas partes non hiatur
v. systema XI.

SYSTEMATA CARMINVM

I (Asclepiadeum primum)

– – – ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓

versus Asclepiadeus (22) κατὰ στίχον
c. 1, 1; 3, 30; 4, 8.

II (Asclepiadeum alterum)

– – – ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓
– – – ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓
– – – ⏑ ⏑ – ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓
– – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓

tres Asclepiadeos (22) excipit Glyconeus (17)
c. 1, 6. 15. 24. 33; 2, 12; 3, 10. 16; 4, 5. 12.

III (Asclepiadeum tertium)

– – – ∪ ∪ – ‖ – ∪ ∪ – ∪ ⏓
– – – ∪ ∪ – ‖ – ∪ ∪ – ∪ ⏓
– – – ∪ ∪ – –
– – – ∪ ∪ – ∪ ⏓

duos Asclepiadeos (22) secuntur Pherecrateus (14) et Glyconeus (17), inter Pher. et Glyc. hiatus: **1**, 23, **3**. 7
c. **1**, 5. 14. 21. 23; **3**, 7. 13; **4**, 13.

IV (Asclepiadeum quartum)

– – – ∪ ∪ – ∪ ⏓
– – – ∪ ∪ – ‖ – ∪ ∪ – ∪ ⏓
– – – ∪ ∪ – ∪ ⏓
– – – ∪ ∪ – ‖ – ∪ ∪ – ∪ ⏓

Glyconeum (17) bis sequitur Asclepiadeus (22)
c. **1**, 3. 13. 19. 36; **3**, 9. 15. 19. 24. 25. 28; **4**, 1. 3
disticha non iunguntur synhaphia, sed nota synaloephen: **4**, 1, 35 decoro | inter.

V (Asclepiadeum quintum)

– – – ∪ ∪ – ‖ – ∪ ∪ – ‖ – ∪ ∪ – ∪ ⏓

versus Asclepiadeus maior (23) κατὰ στίχον
c. **1**, 11. 18; **4**, 10.

VI (Sapphicum)

– ∪ – – – ‖ ∪ ∪ – ∪ – ⏒
– ∪ – – – ‖ ∪ ∪ – ∪ – ⏒
– ∪ – – – ‖ ∪ ∪ – ∪ – ⏒
– ∪ ∪ – ⏒

tres versus Sapphicos (20) sequitur Adonius (5)

synhaphiam fere affectavit poeta: non hiatur ante Adonium nisi in -m: **1**, 2, 47; 22, 15; in longam syllabam: **1**, 12, 7. 31; inter Sapphicos semper in longam syllabam: **1**, 2, 6. 41; 12, 6. 25; 25, 18; 30, 6; **2**, 2, 6; 4, 6; **3**, 11, 29. 50; nusquam in quarto libro neque in carmine saeculari. synaloepha iunguntur Sapphici: **2**, 2, 18; 16, 34; **3**, 27, 10 imminentium Ξ(acc. λ'); **4**, 2, 22; synaloepha ante Adonium: **4**, 2, 23; c. saec. 47; idem vocabulum pergit in Adonium: **1**, 2, 19 u-xorius; 25, 11 inter-lunia; **2**, 16, 7 ve-nale; **3**, 27, 59; cf. **2**, 16, 33 inter primum et secundum Sapphicum: circum-mugiunt. nota etiam praep. 'in' in fine tertii Sapphici: **3**, 8, 3; **4**, 6, 11

c. **1**, 2. 10. 12. 20. 22. 25. 30. 32. 38; **2**, 2. 4. 6. 8. 10. 16; **3**, 8. 11. 14. 18. 20. 22. 27; **4**, 2. 6. 11; c. saec.

VII (Sapphicum maius)

– ∪ ∪ – ∪ – –
– ∪ – – – | ∪ ∪ – || – ∪ ∪ – ∪ – –
– ∪ ∪ – ∪ – ∪̄
– ∪ – – – | ∪ ∪ – || – ∪ ∪ – ∪ – ∪̄

Aristophanium (15) sequitur Sapphicus maior q. d. (21).
hiatus solum post v. 1, 8, 3
c. 1, 8.

VIII (Alcaicum)

⏓ – ∪ – – || – ∪ ∪ – ∪ ⏓
⏓ – ∪ – – || – ∪ ∪ – ∪ ⏓
⏓ – ∪ – – – ∪ – ∪̄
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ – ∪̄

duos Alcaicos hendecasyllabos (19) sequitur enneasyllabus (9), claudit decasyllabus (18).
nota: 3, 4, 41 consiljum; 3, 6, 6 principjum
caesura deest 1, 37, 14; 4, 14, 17
inter tertium et quartum versum synaloepha: 2, 3, 27; 3, 29, 35; [cf. 3, 26, 7 coni. Bentlei]. neque creber hiatus (1, 9, 7 ante o exclamationem; 1, 9, 14; 17, 6. 13. 25; 31, 5; 35, 9. 38; 37, 11; 2, 9, 3; 13, 7. 11. 21. 26; 14, 3; 19, 31; 3, 2, 17; 5, 10. 11. 46; 4, 15, 10)
c. 1, 9. 16. 17. 26. 27. 29. 31. 34. 35. 37; 2, 1. 3 5. 7. 9. 11. 13. 14. 15. 17. 19. 20; 3, 1–6. 17. 21. 23. 26. 29; 4, 4. 9. 14. 15.

IX (Archilochium primum)

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – || ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ⏓
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪̄
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – || ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ⏓
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪̄

hexameter (1) cum tetrametro dactylico catalecto (3).
hiatus post hexametrum: 1, 7, 25. 29; 28, 17. 23
c. 1, 7. 28; cf. epo. 12.

X (Archilochium alterum)

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – || ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ⏓
– ∪ ∪ – ∪ ∪ ⏓
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – || ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ⏓
– ∪ ∪ – ∪ ∪ ⏓

hexametrum (1) bis sequitur hemiepes (4).
disticha synhaphia iuncta
c. 4, 7.

XI (Archilochium tertium)

– ⏔ – ⏔ – | ⏔ – ⏑ ⏑ || – ⏑ – ⏑ – –
– – ⏑ – ⏑ || – ⏑ – ⏑ – –
– ⏔ – ⏔ – | ⏔ – ⏑ ⏑ || – ⏑ – ⏑ – –
– – ⏑ – ⏑ || – ⏑ – ⏑ – –

Archilochius (26) et trimetrum iambicum catalectum (8).
trimetri syllaba prima longa praeter: 1, 4, 2
in fine versuum nulla syllaba anceps; hiatus in longa: 1, 4, 9
c. 1, 4.

XII (Hipponacteum)

⏒ ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓
⏑ – ⏑ – ⏑ || – ⏑ – ⏑ – ⏑
– ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓
⏑ – ⏑ – ⏓ || – ⏑ – ⏑ – ⏓

dimetrum trochaicum catalectum (11) cum trimetro iambico catalecto (8).
in trimetro soluta arsis secunda: 2, 18, 34 púeris
trimetri prima syllaba brevis praeter: 2, 18, 6 et 34
disticha non iuncta synhaphia; hiatus post dimetrum: 2, 18, 5
c. 2, 18.

XIII ionicum
quattuor decametra (18) synhaphia continua
c. 3, 12.

EPODI

I

⏑ – ⏑ – ⏑ || – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓
⏒ – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓

trimetrum iambicum (7) cum dimetro (10).
synhaphia nulla
epo. 1—10.

II

⏑ – ⏑ – ⏑ || – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏓
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⏓ || ⏒ – ⏑ – ⏒ – ⏑ ⏓

trimetrum iambicum (7) cum elegiambo (24).
synaphia nulla
epo. 11.

III

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – –
– ⏑ ⏑ – ⏔ – ⏑ ⏑ – ⏓

hexameter (1) cum tetrametro dactylico catalecto (3).
disticha synhaphia iuncta
epo. 12.

IV

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑
⏒ – ⏑ – ⏒ – ⏑ ⏓ ‖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –

hexametrum (1) sequitur iambelegus (25).
epo. 13.

V

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑
⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

hexametrum (1) sequitur dimetrum iambicum (10).
epo. 14. 15.

VI

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑
⏑ – ⏑ – ⏑ ‖ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

hexametrum (1) sequitur senarius purus (6).
epo. 16.

VII

⏑ – ⏑ – ⏑ ‖ – ⏑ – ⏒ – ⏑ ⏓

trimetra iambica (7) *κατὰ στίχον*
epo. 17

METRICA ET PROSODIACA

HIATVS

sollemnis post exclamationes: c. 1, 1, 2 ó et; 1, 35, 38 et 4, 5, 37 ó utinam; epo. 12, 25 a. p. 301 ó ego; s. 2, 3, 265 ó ere; epi. 1, 19, 19 ó imitatores; epo. 5, 71 á a; héu heu c. 1, 15, 9; 1, 35, 33; epo. 15, 23 cf. c. 2, 14, 1 cf. Verg. ecl. 2, 58
Graecus in dactylis: epo. 13, 3 Threició Aquilone; c. 1, 28, 24 ossibus et capití inhumato
in caesura elegiambi: epo. 11, 14 meró arcana; 24 mollitiá amor
in correpta longa: in iambis: epo. 5, 100 et Esquilina͝e álites; in dactylis: s. 1. 9, 38 si mĕ amas
in -m: s. 2, 2, 28 coctó nŭm adest
notanda: circŭmăgi s. 1, 9, 17; fīo⁀et epi. 1, 1, 16

SYNHIZESIS (CONTRACTIO)

c. 2, 7, 5 voc.:Ompe͡i; epi. 1, 7, 91 voc.: Volte͡i; s. 1, 2, 90 gen.: Lynce͡i; epi. 1, 6, 63 et 1, 7, 40: Ulixe͡i
at: Ulixĕi: c. 1, 6, 7; epo. 16, 60; 17, 16; Alyattĕi c. 3, 16, 41; Achillĕi c. 1, 15, 34; epo. 17, 14; Penthĕi c. 2, 19, 14
semper e͡u in nom.: Atreus, Enipeus, Idomeneus, Lynceus, Nereus, Nireus, Orpheus, Patareus, Peleus, Prometheus, Proteus, Theseus, Thyoneus, Typhoeus; item voc.: Agyie͡u c. 4, 6, 28; Bassare͡u c. 1, 18, 11; Pele͡u a. p. 104; Penthe͡u epi. 1, 16, 73; Phoce͡u c. 2, 4, 2; adde adv. e͡u a. p. 328
at acc.: Nirĕa epo. 15, 22; Orphĕa c. 1, 12, 8; Pelĕa c. 3, 7, 17; Promethĕa c. 2, 18, 35; Protĕa epi. 1, 1, 90; adde abl.: Orphĕo c. 1, 24, 13
s. 1, 3, 101 de͡in, item: s. 1, 5, 97
at: dĕhinc epo. 16, 65; s. 1, 3, 104; a. p. 144
s. 1, 6, 39 de͡icere
at: ādiciant c. 4, 7, 17; īniciat c. 1, 17, 26; obicere c. 3, 10, 3; prōicere s. 2, 3, 100; prōicit a. p. 97; ămicitur epo. 2, 1, 270
c. 1, 37, 5 ante͡hac; c. 1, 35, 17 ante͡it; epi. 1, 2, 70 ante͡is
s. 2, 1, 68 co͡opérto (?cf. Aetna 408 córitur)
at: cŏactor, cŏemo, cŏeo, cŏerceo, cŏheres, cŏhibeo, cŏhors
s. 1, 8, 43 cere͡a; s. 2, 2, 21 ostre͡a
at: laquĕo epo. 2, 35; alvĕo c. 3, 29, 34; aurĕo c. 2, 19, 29
s. 2, 3, 91 quo͡ad; s. 2, 6, 67 pro͡ut (cum ut F)
nota: harpy͡is s. 2, 2, 40; Agy͡ieu c. 4, 6, 28

i consona: c. 3, 4, 41 consiljum; c. 3, 6, 6 principjum; epo. 12, 7 vjetis; s. 2, 8, 1 Nasidjeni; s. 2, 8, 21 Serviljo; s. 1, 7, 30 vindemjator
u consona: s. 2, 2, 76 pitvita, item: epi 1, 1, 108; s. 1, 5, 64 larva at vocalis: c. 2, 15, 17 fortŭitum; c. 1, 23, 4 silŭae; item: epo. 13, 2; s. 1, 8, 17 sŭetae; legitime: milŭos epo. 16, 32; -us epi. 1, 16, 51; cf. Pacŭvius epi. 2, 1, 56

SYNCOPE

dextr-: c. 2, 17, 29; 3, 3, 52; 4, 4, 21; s. 1, 2, 125; 1, 8, 4; 2, 1, 18; epi. 1, 6, 51; 1, 7, 94; 1, 16, 6; at: dexter-: c. 1, 2, 3; 3, 19, 21; epo. 7, 1. 10; s. 1, 9, 45; 2, 1, 54; epi. 2, 1, 205
vincla: epo. 9, 9; 17, 72; epi. 1, 7, 67; at: vincula: c. 4, 7, 28; s. 1, 8, 50; 2, 3, 71; 2, 7, 84
pericl-: c. 3, 20, 1; s. 1, 2, 40; 2, 7, 73; 2, 8, 57; at: pericul-: c. 2, 12, 7; 3, 25, 18; epo. 1, 3; epi. 1, 18, 83; 2, 1, 136
caldior: s. 1, 3, 53; at: calid-: c. 3, 14, 27; 3, 27, 70; epi. 1, 3, 33; 2, 2, 72
soldum, soldo: s. 2, 5, 65; 1, 2, 113; at: solid-: c. 1, 1, 20; 3, 3, 4 (s. 2, 1, 78; 2. 3, 240 non certi)
valdius: adv.: epi. 1, 9, 6; a. p. 321; at adi.: validus: saepius
lamna: c. 2, 2, 2; epi. 1, 15, 36
puertiae: c. 1, 36, 8
surpuerat: c. 4, 13, 20; surpite: s. 2, 3, 283; at: subripis: s 2, 3, 127; epi. 1, 16, 55
ripis: s. 2, 3, 127; epi. 1, 16, 55
repostum: epo. 9, 1 Ψ Diom. (postosque: epo. 2, 65?)
praeterita verborum: evasti s. 2, 7, 68; percusti s. 2, 3, 273; erepsemus: s. 1, 5, 79; divisse s. 2, 3, 169; surrexe: s. 1, 9, 73; exempla omnia in sermonibus sermonis communis imitamenta
dives: saepe; divitis: bis; ditis: epo. 2, 65; divitem: c. 2, 18, 31; ditem: s. 1, 7, 19; divite: 6[ies], divitum: bis; divitibus: 4[r], divites: epo. 16, 42; ditis: c. 1, 7, 9; ditior: 4[r], nusquam: divitior
mihi: passim; mi: tantum in s. epi.
nihil, nil: passim in omnibus carminibus; nil: omnino praevalet in s. epi., metro non flagitatur nisi: s. 2, 6, 57; epi. 1, 15, 16; 2, 1, 49; 2, 2, 16. 151; a. p. 122; nihilo: traditur 5[ies]; nilo: metro certum: s. 1, 5, 67
nisi, ni: passim; ni: in lyricis bis: c. 4, 6, 21; epo. 1, 8
cf.: fortasse: 5[ies]; fortassis: s. 1, 4, 131; 2, 7, 40

TMESIS

in fine versuum (de systematum synhaphia v. Sapphicum p. 318): unde — octoginta: s. 2, 3, 117; inter — est: s. 1, 2, 62/3; circum — ... vectari s. 1, 6, 58; circum — spectemus epi. 2, 2, 93; inter — noscere a. p. 424

in caesura:
versuum lyricorum: c. 1, 16, 21 ex|ercitus; c. 1, 18, 16 per|lucidior; c. 1, 37, 5 de|promere; c. 2, 12, 25 de|torquet
iamborum: epo. 1, 19 in|plumibus; 11, 15 in|aestuet; 16, 8 ab|ominatus
hexametrorum: a. p. 87 ig|noro; a. p. 263 in|modulata; utrumque exemplum cum consilio positum ut malus pingatur versus; porro: s. 2, 3, 134 oc|cisa; s. 2, 3, 181 in|testabilis
grammatica: s. 1, 1, 86 argento post omnia ponas; s. 1, 6, 58 circum me Satureiano vectari rura caballo; s. 2, 6, 95 quo, bone, circa: c. 1, 6, 3 quam rem cumque; c. 1, 7, 25 quo nos cumque; c. 1, 9, 14 quem fors dierum cumque dabit; c. 1, 27, 14 quae te cumque; s. 1, 9, 33 quando consumet cumque; s. 2, 5, 51 qui testamentum tradet tibi cumque; epi. 1, 1, 15 quo me cumque; cf. c. 1, 32, 15 o laborum dulce lenimen mihi cumque salve rite vocanti (?); cf. uni | cuique s. 1, 9, 51

SYLLABARVM VEL VOCALIVM MENSVRA

nomina propria: Cătĭli: c. 1, 18, 2; Ītalia (et casus semper (quinquies)); Ītalus: in lyricis: c. 2, 13, 18; 3, 30, 13; 4, 4, 42; 4, 15, 13; Ĭtalus: in hexametris: s. 1, 7, 32; 2, 6, 56; epi .1, 18, 57; 2, 1, 2; semel in lyrico: Ĭtalo: c. 2,7, 4; Āpūlia: epo. 3, 16; s. 1, 5, 77; semper: Āpŭlus (octiens); Porsĕnae: epo. 16, 4 (Verg. Aen. 8, 646 Porsenna); Prŏserpinae: c. 2, 13, 21 (anceps epo. 17, 2); at: Prōserpina: c. 1, 28, 20; s. 2, 5, 110; Sidŏnius epo. 16, 59; epi. 1, 10, 26; item plerumque Vergilius; at ter: Sidōnia Dido; Thrăcius: c. 1, 25, 11; 4, 12, 2; Thrēĭcius: c. 1, 24, 13; 1, 36, 14; epo. 13, 3; Vātĭcani: c. 1, 20, 7; at: Vātĭcanus: Mart. Iuvenal.; Ŏrīon: epo. 15, 7; recte: Ōrīon: quinquies
adde: pōlypŭs epo. 12, 5; s. 1, 3, 40
-is finalis:
in coni.: epi. 1, 6, 40 fuerīs
at: s. 1, 4, 41 dixerĭs, item: s. 2, 3, 220 et 2, 6, 39; s. 2, 4, 91 iuverĭs, a. p. 387 scripserĭs; c. 1, 18, 1 severĭs
in fut. II: c. 3, 23, 3 placarīs; c. 4, 7, 20 dederīs; c. 4, 7, 21 occiderīs; s. 2, 2, 74 miscuerīs; s. 2, 5, 101 et s. 2, 8, 33 audierīs
at: c. 4, 10, 6 viderĭs; s. 2, 2, 54 vitaverĭs; s. 2, 2, 55 detorserĭs; s. 2, 3, 67 acceperĭs; s. 2, 3, 126 et epi. 1, 20, 12 coeperĭs; s. 2, 3, 319 ruperĭs; s. 2, 4, 72 duraverĭs; epi. 1, 13, 11 perveneris; a. p. 47 dixerĭs
nota: c. 4, 7, 16 pulvĭs; c. 1, 24, 15 sanguĭs
ad positionem notanda: Etruscus: longa prima syllaba: c. 1, 2, 14; c. 3, 29, 35; c. saec. 38; brevi: epo. 16, 4. 40; s. 1, 6, 1; s. 1, 10, 61; Tĕcmessae: c. 2, 4, 6; cy̆cni: c. 4, 3, 20; c. 1, 32, 11 et Lycum nīgris oculis nĭgroque; s. 1, 2, 98 cinĭflones; s. 2, 5, 28 sinĕ

gnatis; s. 1, 2, 30 fornicĕ stantem; s. 1, 2, 71 quĕ stola; s. 1, 3, 44 fastidirĕ strabonem; s. 1, 5, 35 praemiă scribae; s. 1, 10, 72 saepĕ stilum: s. 2, 2, 36 quiă scilicet; s. 2, 3, 43 mală stultitia; s. 2, 3, 296 mihĭ Stertinius; s. 2, 3, 237 tibĭ triplex

vocalis ante vocalem: c. 1, 21, 1 Dīanam; c. 2, 12, 20 Dīanae; c. 4, 7, 25 Dīana, item: c. saec. 70; at i brevis septies: c. 3, 4, 71; c. saec. 1. 75; epo. 5, 51, epo. 17, 3; a. p. 16. 454; s. 1, 7, 12 Prĭamiden; at semper: Prĭamus; notabile etiam: epo. 10, 19 Īŏnius (at nomen aliud c. 3, 6, 21 Īŏnicos; epo. 2, 54 Īŏnicus); epo. 9, 16 conopĭum; ut Prop. 3, 11, 45 cōnopĭa; at Iuv. 6, 80 conopēo; s. 1, 5, 12 ŏhe; s. 2, 5, 96 ŏhe

correpta vocabula iambica: cavĕ: s. 2, 3, 38. 177; s. 2, 5, 75; epi. 1, 13, 19; at: cavē; c. 1, 14, 16; c. 3, 7, 24; epo. 6, 11 (cavē cavē); epi. 1, 6, 32; iubē: c, 2, 3, 14; docē: epi. 1, 17, 16; monē: s. 2, 5, 93; movē: epo. 13, 6; valē: epi. 1, 6, 67; epi. 1, 13, 19; ferē: epi. 1, 6, 9; 1, 17, 24; here illic: s. 2, 8, 2; nec 'vide' nec 'ama' leguntur apud Horatium

mihĭ 106es, tibĭ 143es, sibĭ 45es; at: mihī 25es, tibī 29es, sibī 6es; nota: c. 2, 16, 31 et mihī forsan, tibĭ; s. 2, 3, 237 sume tibī deciens, tibĭ tantundem, tibĭ triplex; ibĭ: semel; nusquam: ibī; utī: semper (vicies); ubĭ 49es; ubī 9es; ubĭcumque: ter; ubīque: semel; ubĭvis: semel

at: redī c. 4, 5, 4; venī c. 4, 12, 22; domī: epi. 1, 5, 3

Polliŏ: s. 1, 10, 42. 85; c. 2, 1, 14; mentiŏ: s. 1, 4, 93; vetŏ: s. 1, 1, 104; eŏ: s. 1, 6, 119; volŏ: s. 1, 9, 17; dixerŏ: s. 1, 4, 104; cf. etiam: nesciŏ quid: s. 1, 9, 2. 67; nesciŏ quod: epi. 2, 2, 35; quomodŏ: s. 1, 9, 43 et semper adv. modŏ (dummodŏ: s. 1, 4, 34; tantummodŏ: s. 1, 9, 54)

at subst.: modō: duodecies, etiam: quo spectanda modō epi. 1, 6, 8; quocumque modō rem: epi. 1, 1, 66

palŭs (-ūdis): a. p. 65, cf. pŏlypŭs epo. 12, 5; s. 1, 3, 40; sanguĭs: c. 1, 24, 15; amŏr colŏr favŏr honŏr labŏr; at: honōs: epi. 1, 18, 102; a. p. 69; cf. decl. III

cf. tripĕs: s. 1, 3, 13; vidēs: saepius; timēs: epi. 1, 5, 2; ferīs: s. 2, 3, 274; velīs s. 1, 2, 75; s. 1, 3, 112; salīs; c. 2, 18, 26

nota: adv. supernĕ: c. 2, 20, 11 (anceps -e s. 2, 7, 64; a. p. 4 [epo. 1, 29 γR¹(?)π])

brevis syllaba pro longa in caesura vel in arsi:

in lyricis: c. 1, 3, 36 perrupĭt Acheronta; c. 2, 6, 14 ridĕt ubi; c. 2, 13, 16 timĕt aliunde; c. 3, 16, 26 arăt impiger; c. 3, 24, 5 figĭt adamantinos; in hexametris: s. 1, 4, 82 defendĭt alio; s. 1, 5, 90 soleăt umeris; s. 1, 7, 7 tumidŭs (tumidusque Ψ) adeo; s. 2, 1, 82 condiderĭt in; s. 2, 3, 1 scribĭs (-es Q) ut. 187 velĭt Aiacem; s. 2, 2, 47 erăt acipensere; s. 2, 3, 260 agĭt ubi

nota: redducere (ded- m lemma Pph.) s. 2, 3, 191.

NOTABILIA GRAMMATICA

ad declinationem substantivorum:

in genere: opera ... nona: s. 2, 7, 118; fortissima Tyndaridarum: s. 1, 1, 100; honestae ... clientae: c. 2,18,8; hospita: c. 1,15, 2, c. 3, 7, 9; aquae ... augur annosa cornix: c. 3, 17, 12; auspice Musa: epi. 1, 3, 13; comes *fem.:* c. 1, 35, 22, c. 3, 11, 13, c. 4, 5, 24, c. 4, 12, 1; s. 2, 7, 115; custos *fem.:* c. 3, 22, 1; interprete lingua: a. p. 111; opifex *fem.:* c. 3, 27, 30; Romae principis urbium: c. 4, 3, 13; sacerdos *fem.:* c. 1, 16, 6, c. 3, 3, 32; ales *fem.:* epo. 5, 100, epo. 10, 1, epo. 16, 24, *cf.* c. 4, 1, 10, *masc.:* c. 2, 20, 10. 16, *cf.* c. 1, 2, 42, c. 1, 6, 2, c. 3, 12, 4, c. 4, 4, 1, c. 4, 11, 26, *anceps sexies;* anseris albae (𝔅lg, albi *cett.*): s. 2, 8, 88; bos: *masc. quinquies, anceps sexies, fem.:* c. 1, 10, 9, epo. 8, 6, epo. 9, 22; canis: *masc. ter, anceps 13es; fem. 6es*; vetuli notique columbi: epi. 1, 10, 5, columba *quater;* dammae *fem.:* c. 1, 2, 12 (*cf. Verg.*); elephans albus: epi. 2, 1, 196; gruis sparsi: s. 2, 8, 87; haediliae: c. 1, 17, 9; fecundae (*sic* 𝔅l, -di *cett.*) leporis: s. 2, 4, 44; timidos ... lyncas: c. 2, 13, 40; serpens *masc.:* c. 1, 3, 27, *anceps sexies, fem.:* c. 1, 37, 27; simius iste: s. 1, 10, 18; sus *anc.:* epo. 12, 6, *fem.:* epi. 1, 2, 26, epi. 2, 2, 75; tigris *fem.:* c. 1, 23, 9, c. 3, 3, 14 (epo. 16, 31), *anceps quater;* pressa ... balanus: c. 3, 29, 4; calami ... Cnosii: c. 1, 15, 17; nardi parvus onyx: c. 4, 12, 17; nardus *fem.:* c. 2, 11, 16 (*sed v.* B), *neutr.:* epo. 5, 59. 13, 9, *anc. bis;* aptum dicet equis Argos: c. 1, 7, 9; *loc.* Argis: *ter;* Ilios *fem.:* c. 4, 9, 18, epo. 14, 14, Ilion *neutr.:* c. 1, 10, 14, c. 3, 3, 18, c. 3, 19, 4, c. 4, 4, 53, epo. 10, 13, *loci ancipites duo;* leviora ... Pergama: c. 2, 4, 12; Aetna *fem.:* c. 3, 4, 76, epo. 17, 33; candidum Soracte: c. 1, 9, 2; Hadria *Ἀδρίας masc.:* c. 2, 11, 2, c. 2, 14, 14, c. 3, 3, 5, c. 3, 9, 23, *anceps quater;* Metaurum flumen: c, 4, 4, 38; flumen Rhenum: a. p. 18; Rheni luteum caput: s. 1, 10, 37; ad ipsum mane: s. 1, 3, 18; deciens solidum: s. 2, 3, 240; dura ... alvus: s. 2, 4, 27; barbitos *masc.:* c. 1, 32, 4 (c. 1, 1, 34, c. 3, 26, 4); pulcrae clunes: s. 1, 2, 89; grata ... compede: c. 1, 33, 14, c. 4, 11, 24, dura: epo. 4, 4, *anceps* epi. 1, 3, 3; cupido *masc.* (*ut* Cupido): c. 2, 16, 15, c. 3, 16, 39, c. 3, 24, 51, s. 1, 1, 61, epi. 1, 1, 33, *anceps:* epi. 1, 18, 98; dies *fem.:* c. 1, 13, 20, c. 1, 36, 10, c. 3, 6, 45, epi. 1, 1, 20, a. p. 293, *adde etiam:* volucris dies: c. 3, 28, 6, c. 4, 13, 16, *masc. vicies octies, anceps toties;* quae finis: epo. 17, 36, *masc. novies (in his plur. ter), anceps 13es*; penus *neutr.:* epi. 1, 16, 72; corticem adstrictum pice: c. 3, 8, 10; quos ... in specus: c. 3, 25, 2; stirpis ... raptas: c. 3, 29, 37; benigni (*sic* Ξ(*acc.* Qε), -nae Ψ) vepres: epi. 1, 16, 9.

in numero: ambō *nom.:* s. 2, 6, 99, *acc.:* amb(o): s. 2, 3, 180, ambō: s. 2, 7, 62, ambas: s. 1, 1, 20; duŏ *acc. masc.:* s. 1, 7, 15, *neutr.:* s. 1, 6, 117, s. 2, 3, 168, duarum: s. 1, 8, 45, duobus *bis.*

maribus Curiis et...Camillis: epi. 1, 1, 64; priscis...Catonibus atque Cethegis: epi. 2, 2, 117; cinctutis...Cethegis: a. p. 50; Catienis mille ducentis: s. 2, 3, 61; Barros: s. 1, 7, 8; acceptos, regale nomisma, Philippos: epi. 2, 1, 234; socerorum: c. 3, 5, 8; unicis Sabinis c. 2, 18, 14; Vortumnis quotquot sunt: s. 2, 7, 14; nives: *septies;* canis ... pruinis: c. 1, 4, 4; pluviique rores: c. 3, 3, 56; tribus Anticyris: a. p. 300; hederae: c. 1, 1, 29, c. 1, 36, 20; lactucae: s. 2, 8, 8; thyma: c. 1, 17, 6, c. 4, 2, 29; urentis harenas: c. 3, 4, 31, *sing. ter;* merdis...albis: s. 1, 8, 37; novendialis...pulveres: epo. 17, 48, *sing. 15es;* Plautinos...sales: a. p. 271; geminant Corybantes aera: c. 1, 16, 8, pateras grataque ... aera: c. 4, 8, 2, aeraque et artis: epi. 1, 6, 17, aera...vultum simulantia: epi. 2, 1, 240, meret aera liber: a. p. 345, [*falso* aera Ψ(acc. M): s. 1, 6, 75]; incisa notis marmora: c. 4, 8, 13, secanda marmora locas: c. 2, 18, 17; te...tinctae vestiunt lanae: c. 2, 16, 37; tonsae: c. 3, 15, 13; salubres aestates: s. 2, 4, 22; per autumnos: c. 2, 14, 15; tepidas...brumas: c. 2, 6, 18; seu pluris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam: c. 1, 11, 4 *cf.* c. 1, 15, 35, c. 2, 10, 15, c. 3, 1, 32, epi. 1, 10, 15; festas...luces: c. 4, 6, 42, profestis lucibus: c. 4, 15, 25; soles melius nitent: c. 4, 5, 8, praecanum, solibus aptum: epi. 1, 20, 24, perusta solibus...uxor: epo. 2, 41, ventis et solibus: epo. 16, 13; arbitria: c. 4, 7, 22; calores: c. 3, 24, 37, c. 4, 9, 11, *sing.:* epi. 1, 7, 5; contagia: epo. 16, 61, epi. 1, 12, 14, *sing. nusquam;* cultus *plur.:* c. 1, 10, 2 [c. 1, 15, 20 Ψ] c. 4, 4, 34, c. 4, 9, 15, *sing. quater;* desideriis...fidelibus: c. 4, 5, 15, *sing. quater;* exitus *plur.:* epo. 17, 81 (-um Ψ), c. 4, 8, 34, c. 4, 14, 38, *sing. bis;* fastidia: *6es cf.* s. 1, 10, *7, *semel sing.;* fortunae: a. p. 109. 112, *sing. 29es;* fugas servorum: epi. 2, 1, 121, celeres fugae: c. 4, 8, 15, *sing. 11es;* fulgoribus: s. 2, 2, 5, *sing. ter;* mille furores: s. 2, 3, 325, *sing. 7es;* gaudia *7es*, *sing. nusquam;* laetitia: *semper (ter) sing.;* gazae: c. 1, 29, 2, c. 2, 16, 9, *sing. nusquam;* horti: s. 1, 8, 7, s. 1, 9, 18, s. 2, 3, 24, *sing. 5es;* iactibus: c. 1, 25, 2, *sing. nusquam;* irae: *5es*, *sing. 20es;* rapidos...fluminum lapsus: c. 1, 12, 10 *sing. nusquam;* luctusque turpes: c. 2, 20, 22, *sing.:* epo. 16, 39; tristitiam et metus tradam...ventis: c. 1, 26, 1, *sing. 10es;* ignotis perierunt mortibus: s. 1, 3, 108

naturas: s. 2, 8, 93, a. p. 157; lividas obliviones; c. 4, 9, 34, *sing.:* epo. 5, 70, epo. 14, 2; oblivia: s. 2, 6, 62, *sing. nusquam;* opes: *pro* ops, auxilium: c. 3, 3, 28, epi. 1, 10, 36, epi. 2, 2, 136, *sing. saepe;* ad ortus solis: c. 4, 15, 15, *sing. ter;* otia: s. 1, 1, 31, s. 2, 7, 112, epi. 1, 7, 36, a. p. 199, *sing. 9es;* paces...bonae: epi. 2, 1, 102, bella...et paces: epi. 1, 3, 8, *sing. saepe;* reditus *Reguli:* c. 3, 5, 52; solutos...captat risus: s. 1, 4, 83, risusque iocosque: s. 1, 5, 98, dabit risus Nasica: s. 2, 5, 57, risus undique quaerit: epi. 1, 7, 79, *sing. 15es;* saporum: s. 2, 4, 36, *sing.:* c. 3, 1, 19, s. 2, 4, 54; sententiarum: c. 3, 4, 70, *sing. 7es;* somnos: c. 1, 25, 3,

c. 2, 16, 15, epo. 2, 28, epo. 5, 96, epo. 14, 3, s. 1, 5, 15, epi. 1, 10, 18, *sing.* 17^{es}; spes: *plur.* 5^{es}, *sing.* 23^{es}; strepitusque nocturnos: epi. 2, 2, 79, a. p. 82, *sing.* 11^{es}; nocturnos ... tepores: epi. 1, 18, 93, *sing. nusquam;* terrores: epi. 2, 1, 212, epi. 2, 2, 208, *sing.:* c. 3, 4, 49; timores: c. 1, 37, 15, epi. 1, 4, 12, *sing. quater;* humanos in usus: c. 3, 3, 51, *sing.* 16^{es}

arente fauce: epo. 14, 4, faucis urit sitis: s. 1, 2, 114; placido lumine (*i.* oculo): c. 4, 3, 2; māla: c. 2, 19, 24, *plur.:* c. 3, 27, 54, s. 2, 3, 72; naris obesae: epo. 12, 3, emunctae naris: s. 1, 4, 8, *plur.* 5^{es}; diffissa nate ficus: s. 1, 8, 47, *plur.:* epo. 8, 5; aedes *sing.:* c. 1, 30. 4, c. 2, 17, 31, s. 1, 10, 38, epi. 2, 2, 94, *plur.:* s. 2, 7, 11, epi. 1, 7, 89; lupi barbam: s. 1, 8, 42; capillus: *sing.* 5^{es}, *plur.* 13^{es}; compede: c. 1, 33, 14, c. 4, 11, 24, epo. 4, 4, epi. 1, 3, 3, compedibus: epi. 1, 16, 77; *gen.* dapis: c. 4, 4, 12, epo. 5, 33, epo. 17, 66, s. 2, 6, 89, epi. 1, 17, 51, dapem: c. 2, 7, 17, *plur.* 9^{es}; fidem: c. 1, 24, 14, fide: c. 1, 17, 18, epo. 13, 9, fidibus: 10^{es}; exclusus fore: s. 1, 2, 67, *plur.* 5^{es}; frenum: epi. 1, 10, 36. 38, *plur.* 5^{es}; frugis fruge: c. 3, 23, 4, epi. 1, 16, 10, epi. 1, 18, 109, a. p. 341, *plur.* 9^{es}; laeva ... habena: epi. 1, 15, 12, *gen.* habenae: epi. 2, 2, 15, *plur. nusquam;* mappa: s. 2, 8, 63, epi. 1, 5, 22, mappis: s. 2, 4, 81; opera ... nona (*i.* operarius): s. 2, 7, 118; prece: 13^{es}, *plur.* 12^{es}; scriba ex quinqueviro: s. 2, 5, 56; *gen.* Quiritis: epi. 1, 6, 7, Quiritem: c. 2, 7, 3, *plur. ter;* sarcina: epi. 1, 13, 6, *plur. nusquam;* sorde: epi. 1, 2, 53, *plur.* 6^{es}; Tartaro: c. 3, 7, 17, Tartara: c. 1, 28, 10; verbere: c. 3, 27, 24, *plur. ter*

heteroclita: craterae: c. 3, 18, 7 (Ξ (*acc.* R)), s. 2, 4, 80 (Q(*acc.* R²) m σ x v l)

cupressi: c. 1, 9, 11, cupressos: c. 2, 14, 23, epo. 5, 18 (Ξ(*acc.* Q)) cupressus: epo. 5, 18 (Ψ); fastus (-os Ξ(*acc.* λ') σχ A Γ *Serv. et varia lectio Prisc.*): c. 3, 17, 4, -us (-os Ψ *var.*): c. 4, 14, 4 fastos: s. 1, 3, 112, fastis: *abl. plur.:* c. 4, 17, 4; ficu (-co E M z *Prisc.*): s. 2, 2, 122, ficis (*fructibus*): s. 2, 8, 88, *ter nom. sing.;* caprificos: epo. 5, 17; fraxinos (-us Ψ): c. 3, 25, 16; lauro: c. 3, 4, 19, c. 3, 30, 16, lauru: c. 2, 7, 19, *tres formae ancipites;* myrto: c. 1, 4, 9, c. 1, 25, 18, c. 1, 38, 5, c. 2, 7, 25, c. 3, 4, 19, c. 3, 23, 16, myrtus: *nom. plur.:* c. 2, 15, 6, *nom. sing. semel;* pinu: c. 2, 11, 14, *nom. sing. sexies;* platano: c. 2, 11, 13, *nom. sing.:* c. 2, 15, 4; quercus: *acc. plur.:* c. 1, 12, 12, c. 3, 23, 10, c. 4, 13, 10, *nom. sing.:* epi. 1, 16, 9

inberbes: epi. 2, 1, 85, inberbis (-us *Bland.* C¹γM *cf. Lucil.* 1058): a. p. 161; exanimem: s. 1, 1, 76, exanimes: s. 2, 6, 114; violens: c. 3, 30, 10, epi. 1, 10, 37, violenta: s. 2, 1, 39; indecoro: c. 2, 1, 22

ponendae (-da '*codd. Bland.*') ... domo: epi. 1, 10, 13, domos: 13^{es}, domus: *pro acc. plur. nusquam;* in ... angiportu: c. 1, 25, 10, *nulla alia forma*

neutr.: pelagus: c. 1, 35, 8, *dat.:* pelago: c. 1, 3, 11. *cf.* melos: c. 3, 4, 2, epos: s. 1, 10, 43

Assyria (-o B)... nardo: c. 2, 11, 16, *neutr.:* epo. 5, 59, epo. 13, 9, *bis anceps;* frena: c. 4, 15, 10, *non:* frenos; iocos: c. 3, 21, 2, s. 1, 5, 98, epi. 2, 2, 56, *nusquam:* ioca; loca: c. 1, 22, 7, epi. 1, 17, 28, epi. 2, 1, 223, a. p. 298, *nusquam:* loci *aut* locus; ostrea *sing.:* s. 2, 2, 21, ostrea: *plur.:* s. 2, 4, 33

anciliorum: c. 3, 5, 10; *abl.* gausape: s. 2, 8, 11; lacunar: c. 2, 18, 2; palumbes: c. 3, 4, 12, s. 2, 8, 91, *non:* -bi; penus: *neutr.:* epi. 1, 16, 72, *non alia forma;* requiem: epi. 1, 7, 79, *non:* -tem; Vespero: c. 2, 9, 10, c. 3, 19, 26, *non aliter flexum*

Alyattĕi: c. 3, 16, 41; Bellerophontae (-ti *φδπ corr. γ*): *dat.:* c. 3, 7, 15, -tem: c. 4, 11, 28, -te: 3, 12, 8; Geryonen (-nem *aliquot codd.*): c. 2, 14, 8; Herodis: epi. 2, 2, 184; *cf. et decl. III abl.*

iuventa: *5^es^*, iuventas: *4^r^*, iuventus: *8^es^;* senecta: *4^r^*, senectus: 7^es^

de fem. in -ēs v. decl. V

ad casus: decl. I: *metro probantur formae masc. Graecae passim, ut* Aeneās, Aeolidēs, Monaesēs, Scythēs, Tydidēs; *etiam acc. ut:* Anchisēn, Gygēn, Laertiadēn, Merionēn, Mystēn, Panthoidēn, Priamidēn, Thyestēn, Pythagorān (*ergo et:* Lycidan: c. 1, 4, 19, *ubi:* -am: *codd. praeter* aDR). *Latini nominativi constant metro:* Damă Marsyă; *anceps:* Apella; *acc. unus:* Scipiadam ut: s. 2, 1, 17; *gen. dat. abl. latine flectuntur* (*metro non stabiliuntur:* Anchisae: c. s. 50 *nec:* Thyestae: a. p. 91); *vocativi:* Archyta *(?)*: c. 1, 28, 2; Atridē: epi. 1, 7, 43; Laertiadē: s. 2, 5, 59; Tiresiā: s. 2, 5, 1; Xanthiā: c. 2, 4, 2; *nota:* Atridă: s. 2, 3, 187

nec non fem. Graecos servant casus nom. et acc.: Alexandreă, Calliopē, Chloē, Dindymenē, Europē, Euterpē, Ithacē, Lalagē, Leuconoē, Lydē, Melpomenē, Mitylenē, Neobulē, Penelopē, Pholoē, Phrynē, Procnē (*at:* Thracă epi. 1, 3, 3; *trad.:* Thrace c. 2, 16, 5) *ut non enumerem nisi metro probatos; item acc.:* Chloēn, Europēn, Lalagēn, Lydēn, Hippolytēn, Rhodopēn, Thracēn, *voc.* Asteriē, Leuconoē, Lycē, Lydē; *Latinae formae probantur metro:* Thracă epi. 1, 3, 3; Cretam urbibus epo. 9, 29; Ilionam edormit s. 2, 3, 61; *traduntur praeterea:* Anticyram, Cinaram: c. 4, 13, 21 (-an aA) Helenam, Libyam, Penelopam (*at in* c.: Helenen, Penelopen); *recte codd. praeter* gmδvD: s. 2, 3, 150 Electran; *gen. in* -ae (Circae, Penelopae, Semelae) *ante vocalem non leguntur*

decl. II: Hiber: c. 2, 20, 20

gen.: auxili, consili, desideri, Favoni, imperi, ingeni, negoti, oti, patrimoni, peculi, silenti; *item nomina ut:* Acci, Appi, Capri, Enni, Horati, Valeri *alia, etiam Graeca ut:* Dionysi, Panaeti; *at in adi.:* -ii: egregii, Assyrii, Carpathii, Cnosii, Lesbii, Maeonii, Martii; *sed:* s. 1, 6, 38 Syri Damae

voc.: Mercuri *similia; nota:* Pompeī: c. 2, 7, 5; et *Graecum:* Demetri: s. 1, 10, 90, epi. 1, 7, 52; *adi. in* -ius: *voc. non extat; pro voc. nom.:* filius Maiae: c. 1, 2, 43; vos o Pompilius sanguis: a. p. 292

gen.: deum: s. 2, 2, 104, s. 2, 6, 65, deorum: *24*[es], divum: c. 1, 2, 25, c. 4, 6, 22 (-om), s. 1, 3, 117, *nusquam:* divorum; virorum (*etiam:* quindecim . . . virorum: c. s. 70): *5*[es], *nusquam:* virum; bis dena . . . sestertia nummum: epi. 2, 2, 33, nummorum: *quater;* Boeotum: epi. 2, 1, 244; Graiorum: *bis, nusquam:* Graium

metro vindicantur Graecae formae hae (ante vocalem): Cypron: c. 1, 30, 2; Delon: c. 1, 21, 10; Ilion: c. 3, 3, 18; Pelion: c. 3, 4, 52; Rhodon: c.1, 7, 1; Troilon: c. 2, 9, 16; *Latinae:* Antiochum: c. 3, 6, 36; Bacchum: c. 2, 19, 1; Cyprum: c. 3, 26, 9; Menelaum: s. 2, 3, 198; Tantalum: c. 2, 18, 37; Teucrum: s. 2, 3, 204; *ceterum* -os *et* -us, -on *et* -um *passim leguntur in codd. hybrida vox:* (p)tisanārium oryzae: s. 2, 3, 155

decl. III *nom.:* arbōs: *ob metrum:* c. 2, 13, 3, arbor: *quater;* honōs: *metro firmatum* epi. 1, 18, 102, a. p. 69, *praeterea traditum:* s. 1, 6, 83, honŏr: *metro firmatum:* s. 2, 2, 28, a. p. 400, *traditum praeterea:* c. 2, 11, 9, epo. 17, 18, epi. 1, 16, 39, *traditum: et* honos (Ξ) *et* honor (Ψ(acc. Q R)): c. s. 57; labŏr: *metro firmatum:* c. 4, 3, 3, s. 2, 2, 14, a. p. 291, *traditum praeterea* c. 1, 3, 36, labōs: *nusquam ut nec:* colōs (color: *8*[es])

rhetŏr: epi. 2, 2, 87 *(semel anceps);* Castŏr: epo. 17, 42 *(ter anceps);* Hector: *bis anceps; semel:* Nestor

cubital[e]: s. 2, 3, 255; Puteal: s. 2, 6, 35, epi. 1, 19, 8

metro firmatur Lat. nom.: Macedo: c. 3, 16, 14; *metro constat Graecus:* Ixion: a. p. 124; Orion: c. 3, 27, 18; Phaethon: c. 4, 11, 25; *ancipites:* Alcon, Amphion, Anacreon, Colophon, Lacedaemon, Lacon, Laomedon, Orion, Procyon, Polemon, Porphyrion

Hermogenēs: s. 1, 9, 25

Graeca: Sappho: *in sexto pede:* epi. 1, 19, 28; *item:* Ino: a. p. 123; Iō: a. p. 124; herōs: s. 2, 3, 193, *in sexto pede:* a. p. 114. 227

voc.: Chlorī: c. 3, 15, 8; Phyllī: c. 4, 11, 3; Pipleī (-ea *codd.*): c. 1, 26, 9; Pierī: c. 4, 3, 18; Tyndarī: c. 1, 17, 10

formas in: -eu *v. sub synhizesi*

acc. in -ă: *metro firmantur:* ăera: s. 2, 2, 13 (*anceps:* c. 1, 3, 34); herōa: c. 1, 12, 1; *traduntur etiam:* aegida: c. 1, 15, 11, c. 3, 4, 57; aethera: c. 2, 20, 2; *metro certa:* Acheronta: c. 3, 3, 16 (*anceps:* c. 1, 3, 36); Cyclopa: s. 1, 5, 63, epi. 2, 2, 125; Hectora: s. 1, 7, 12; Helicona: epi. 2, 1, 218; Memnona: s. 1, 10, 36; Nestora: c. 1, 15, 22; Platona: s. 2, 3, 11 (*anceps:* s. 2, 4, 3); Plutona: c. 2, 14, 7; Salamina: c. 1, 7, 21. 29; *traduntur praeterea:* Agamemnona: c. 4, 9, 25; Anacreonta: epo. 14, 10; Iapyga: c. 1, 3, 4; *metro non fulciuntur:* Hectorem: epo. 17, 12; Iasonem: epo. 3, 12; *at certum:* chlanidem (-mydem *codd.*): epi. 1, 17, 31; Aiacem: c. 1, 15, 19, c. 2. 4, 5

in -ea: *v. sub synhizesi*

in -ēn: *nusquam metro postulatur; ancipitia nomina:* Achillen, Phraaten, Tiridaten, Ulixen

in -ĭn: *metro certum:* Eupolin: s. 2, 3, 12; *ancipitia:* Charybdin, Damalin, Memphin, Osirin, Sybarin, Tanain, *item:* Ityn; cf. Lycorida: c. 1, 33, 5

acc.: Sapphō: c. 2, 13, 25

abl.: metro probatur -ī: vi: epi. 2, 2, 173; avi: c. 1, 15, 5; igni: c. 1, 34, 6; rivali: a. p. 444; strigili: s. 2, 7, 110; *traditur praeterea:* amni: s. 1, 10, 62; angui (-ue Ξ(*acc.* ς Qπ a.ras.?)): epi. 1, 17, 30; igni: c. 1, 4, 3, s. 1, 5, 72; imbri (-e C): s. 1, 5, 95; securi: c. 4, 4, 20, s. 1, 1, 99; ungui: c. 2, 8, 4, c. 3, 6, 24

metro probatur -ĕ: amne: c. 4, 6, 26; bile: c. 1, 13, 4; classe: c. 1, 37, 24, c. 3, 6, 15, c. 3, 11, 48, s. 1, 2, 47; colle: epi. 2, 2, 68; cute: epi. 1, 2, 29, epi. 1, 4, 15, epi. 1, 18, 7; fine: c. 1, 18, 10, c. 2, 18, 30, s. 2, 7, 107, epi. 2, 1, 12; fuste: s. 1, 3, 134, s. 1, 5, 23, s. 2, 3, 112; imbre: epi. 1, 11, 11; nave: epi. 2, 2, 200; orbe: epi. 1, 1, 83; pelle: s. 1, 6, 22, epi. 1, 16, 45 (*anceps* epo. 17, 22); pene: epo. 12, 8; rŭde: epi. 1, 1, 2; sorde: epi. 1, 2, 53; sorte *6es*; vite: c. 1, 18, 1, c. 1 38, 8

Charybdi: c. 1, 27, 19; Thetide: epo. 13, 12; Aulide: s. 2, 3, 199

gausapĕ: s. 2, 8, 11

Praenestĕ: epi. 1, 2, 2; Tiburĕ: epi. 1, 8, 12, epi. 2, 2, 3; Achillĕ: s. 2, 3, 193; Ganymedĕ: c. 4, 4, 4; *anceps:* Diomede: s. 1, 5, 92

metro fulcitur -ī: acrī: c. 3, 2, 2; celerī: c. 1, 14, 5; duplicī: epi. 1, 17, 25; memorī: s. 2, 4, 90, s. 2, 6, 31; praecipitī: s. 2, 3, 293; *traduntur praeterea:* acri: s. 1, 10, 14; equestri: s. 2, 7, 53; pedestri s. 2, 6, 17, a. p. 95; simplici: c. 4, 14, 13; *metro probatur* -ĕ: caelibĕ: epi. 1, 1, 88; divitĕ: *6es*; duplicĕ: s. 2, 2, 122; locupletĕ: s. 2, 6, 102; pauperĕ: *ter;* sospitĕ: c. 1, 28, 27, c. s. 40; supplicĕ: c. 3, 14, 8; vehementĕ: epi. 1, 13, 5; Caeritĕ cera: epi. 1. 6, 62; Tiburtĕ via: s. 1, 6, 108; *traduntur etiam:* alite: epo. 3, 14; superstite: epo. 1, 5

metro fulcitur -ī *in:* insolentī: c. 2, 3, 3; recentī: c. 2, 19, 5; *non item in:* olenti: s. 1, 2, 30; patenti: c. 2, 16, 1; trementi: epo. 5, 11; virenti (-te Ψ): c. 1, 25, 17; *at* -ĕ *certum est metro non solum in participiis ut:* currente, fallente, fugiente, surgente *aliis multis, sed et in usu adiectivo:* candente: epi. 1, 15, 36; continente: c. 2, 18, 22; florente: a. p. 115; fugiente: c. 3, 2, 24; fulgente: c. s. 61, s. 1, 6, 23; praesente: a. p. 59; rubente: c. 1, 2, 2; sonante: epo. 9, 5, epo. 16, 12

-ī *metro constat in his:* feracī: c. 4, 4, 58; mendacī: epo. 17, 39; minacī: c. 2, 1, 17, c. 3, 4, 54 (*anceps:* c. 1, 10, 10); mordacī: c. 4, 6, 9; tenacī: epo. 2, 24; velocī: s. 2, 5, 55

-e *in comparat. passim;* meliore: *etiam* s. 1, 9, 68 (-ri Ψ(*acc.* Kς))

plur. gen.: nepotum: c. 2, 13, 3, c. 3, 17, 3, epi. 1, 15, 36; sacerdotum: c. 1, 16, 6; vatum: *6es*; clientum: c. 3, 5, 53, *at:* clientium: c. 2, 18, 25, c. 3, 1, 13; parentum: c. 1, 2, 23, c. 2, 20, 6, c. 3, 6, 46, parentium: c. 3, 24, 21; artium: *ter;* bidentium: c. 3, 23, 14; fontium: c. 3, 13, 13, c. 4, 14, 45; frontium: c. 1,

1, 29; imbrium: c. 3, 27, 10; litium: c. 3, 14, 26; montium: *ter;* narium: c. 2, 15, 6; nubium: c. 4, 2, 27; serpentium: epo. 1, 20; Quiritium: c. 4, 14, 1; *crebrae formae in* -ntum: *nota:* fugientum: c. 3, 18, 1; recentum: c. 1, 10, 2; sapientum: s. 2, 3, 296, *at:* sapientium: c. 3, 21, 14; imminentium (-tum Ψ(acc. Q) *Pph.*): c. 3, 27, 10

divitum: c. 3, 11, 6, c. 3, 16, 23; sospitum: c. 3, 14, 10; vigilum: c. 3, 16, 2

formae Graecae: nom.: Corybantēs: c. 1, 16, 8; Serēs: c. 3, 29, 27, c. 4, 15, 23; tempē: c. 1, 21, 9; *in fine versus:* c. 1, 7, 4, c. 3, 1, 24; *acc. metro certa:* lyncăs: c. 4, 6, 34; Cycladăs: c. 3, 28, 14; Serăs: c. 1, 12, 56; Titanăs: c. 3, 4, 43; Troăs: c. 4, 6, 15; *traduntur praeterea:* heroas, lyncas, tripodas, Arabas, Cycladas, Hyadas, Thyiadas; *acc.:* chlamydes: *trad.* epi. 1, 6, 40

ad decl. IV: *traditur:* partubus: epo. 5, 5

de arborum nominibus quale cupressus *v. sub heteroclitis*

ad decl. V: -iēs *vel* iă: *formae decl. in* -a *traduntur solae in his:* avaritia, militia, munditia, pueritia, saevitia, tristitia; *dubitari potest utrum dat.* epi. 1, 2, 7 *sit:* barbariae *an:* barbariē (*ut* fidē); *formae in* -es (*metro non certae sunt nisi nom.*): canities c. 1, 9, 17, -iē c. 2, 11, 8; luxuriem (-am Ξ(acc. M π)): a. p. 214 (*at* -iă: s. 2, 3, 79); materiēs: a. p. 131, -iem (-am Ru): c. 3, 24, 49 (*at:* -iam a. p. 38); mollitiem: s. 2, 2, 87 (*at:* -iă: epo. 11, 24); nequitiēs: s. 2, 2, 131 (*at* -iae *dat. nisi est* -iē), c. 3, 4, 78, c. 3, 15, 2, -iă: s. 2, 3, 244; pauperiēs: *5ᵉˢ*, -iem: *10ᵉˢ*; perniciēs: epi. 1, 15, 31, -iem: *ter;* temperiem: epi. 1, 16, 8

gen.: diēi: s. 1, 9, 35; fidē[i]: c. 3, 7, 4; rĕī: c. 3, 16, 25

dat.: rĕī: c. 3, 24, 64; fidē: s. 1, 3, 95

plebs: *tertium sequitur ordinem*

ad comparationem: dexterius: s. 1, 9, 45; imus: *21ᵉˢ*, infimus: *bis*

mirum quot comparativi, partim rariores, apud Horatium legantur; enumero potiores: constantior: epo. 12, 19; decentius: epi. 2, 2, 216; ferventius: s. 1, 10, 62; iactantior: s. 1, 3, 50; scientioris: epo. 5, 72

auctius: s. 2, 6, 3; corruptius: s. 1, 5, 95; devinctior: s. 1, 5, 42; distentius: s. 1, 1, 110; editior: s. 1, 3, 110; elutius: s. 2, 4, 16; fortunatius: a. p. 295; inpunitior: s. 2, 7, 105; instructior: epi. 1, 18, 25; limatior: s. 1, 10, 65; perditior: s. 1, 2, 15; perfectius: epo. 5, 59; productior: a. p. 189; quietior: epo. 10, 11; subiectior: s. 2, 6, 47; unctius: epi. 1, 15, 44

amicior: c. 2, 1, 25; asperior: c. 3, 24, 53; caecior: s. 1, 2, 91; candidiores: s. 1, 5, 41; divinior: s. 1, 4, 43; imperiosius: c. 1, 14, 8; flebilior: c. 1, 24, 10; insanior: s. 2, 3, 102; maturior: c. 2, 17, 6; mendacior: epi. 2, 1, 112; operosiores: c. 3, 1, 48; pauperiorum: s. 1, 1, 111; perennius: c. 3, 30, 1; perlucidior: c. 1, 18, 16; puerilius: s. 2, 3, 250; putidius: s. 2, 3, 75; rotundioribus: epo. 8, 13; rusticius: s. 1, 3, 31; surdior: c. 3, 7, 21, epo. 17, 54;

taciturnius: epi. 2, 2, 83; **tempestivius**: c. 4, 1, 9; **truculentior**: s. 1, 3, 51; **venerabilior**: s. 2, 5, 14; **violentior**: c. 2, 17, 18; **vivacior**: s. 2, 2, 132

adde: valdius: epi. 1, 9, 6, a. p. 321

incorruptissimus: s. 1, 6, 81

nota etiam: ut neque longa nec magis alba velit . . . videri: s. 1, 2, 124; nec purior . . . nec magis . . . aliena: s. 1, 9, 50; magis . . . beatus: s. 1, 3, 142; magis alba: s. 2, 4, 13; magis apta: epi. 1, 7, 43; truculentior atque plus aequo liber: s. 1, 3, 52; plus aequo pronus: epi. 1, 18, 10; *de* bene *et* male *c. adi. v. indicem Zangemeist.*

numeralia: *permulta, praecipue in sermonibus, leguntur: notabilia haec:*

de ambo duo: *v. supra: declin., numer.:* unus et alter: s. 1, 6, 101, a. p. 15; Viscorum . . . uterque: s. 1, 10, 83; sanus utrisque auribus atque oculis: s. 2, 3, 284; [utrisque Q: s. 2, 3, 50]; tribus lectis videas cenare quaternos: s. 1, 4, 86; cum bis trium (ter *codd.*) ulnarum toga: epo. 4, 8; ternos ter cyathos: c. 3, 19, 14; bis quinque viri: epi. 2, 1, 24; tricesima sabbata: s. 1, 9, 69; quater undenos . . . Decembris: epi. 1, 20, 27; unde- | octoginta annos: s. 2, 3, 117; undenos deciens per annos: c. s. 21; mille ovium: s. 2, 3, 197; milibus . . . aliis: s. 1, 6, 111; bis mille equos: epo. 9, 17; milia quinque . . . chlamydum: epi. 1, 6, 43; mille cadis, nihil est, ter centum milibus: s. 2, 3, 116

ad quartam iaceo: s. 1, 6, 122; ante secundam: s. 2, 6, 34; post nonam venies: epi. 1, 7, 71; quotā: c. 3, 19, 7; hora quota est?: s. 2, 6, 44; quotus . . . annus: epi. 2, 1, 35

de assis partibus locus celeber: a. p. 326 *ss.* (uncia, triens, quincunx, semis); quadrante lavatum . . . ibis: s. 1, 3, 137; minus locuples uno quadrante: s. 2, 3, 93; vilem redigatur ad assem: s. 1, 1, 43; unius assis non unquam pretio pluris licuisse: s. 1, 6, 13; as laquei pretium: s. 2, 2, 99; se demittit ob assem: epi. 1, 16, 64; viatica . . . ad assem perdiderat: epi. 2, 2, 27; assem in partes centum diducere: a. p. 325; octussibus: s. 2, 3, 156; octonos . . . aeris: s. 1, 6, 75; dare milia terna macello: s. 2, 4, 76; septem donat sestertia, mutua septem promittit: epi. 1, 7, 80; erit . . . tuos nummorum milibus octo: epi. 2, 2, 5; accipit et bis dena super sestertia nummum: epi. 2, 2, 33; huic signo ponebam milia centum: s. 2, 3, 23; agrum fortasse trecentis aut etiam supra nummorum milibus emptum: epi. 2, 2, 164; quadringentis sex septem milia desunt: plebs eris: epi. 1, 1, 58; *cf.* census equestrem summam nummorum: a. p. 383; decies centena dedisses huic: s. 1, 3, 15; sume tibi deciens, tibi tantundem, tibi triplex: s. 2, 3, 237; ut decies solidum absorberet: s. 2, 3, 240; quingentis . . . drachmis: s. 2, 7, 43; lucrata . . . talentum: a. p. 238; quinque talenta poscit te mulier: s. 2, 7, 89; accepit patrimoni mille talenta: s. 2, 3, 226; mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et tertia succedant et quae pars quadret acervum: epi. 1, 6, 34

non semel: c. 4, 2, 50, c. 4, 9, 18, *cf.* a. p. 468; bis terque: epo. 5, 33, a. p. 440; bis terve (*sic* B K ς, -que C Ψ *cf. Bentley ad locum*): a. p. 358; felices ter et amplius: c. 1, 13, 17; ter et quater anno: c. 1, 31, 13; ter . . . quaterque: s. 2, 7, 76; ter die . . . totiensque . . . nocte: c. s. 23

tu quotus esse velis, rescribe: epi. 1, 5, 30

ad pronomina: egomet: s. 1, 2, 131, s. 1, 3, 23, s. 1, 8, 23, epi. 2, 1, 220; semet: s. 1, 6, 78

is: *eiusque casus absunt a carminibus (crebri in sermonibus, deest:* ei) *praeter:* eiūs: [c. 3, 11, 18] c. 4, 8, 18; *leguntur in carminibus:* idem: *5es*; eadem: c. 4, 10, 7; idem (*nom. plur.*): c. 3, 4, 67; isdem: 3, 2, 27

hūiūs: s. 1, 4, 44; hūic: *passim in sermonibus, non in* c.; hisce: s. 1, 3, 70; huncine: s. 1, 9, 72; hiscine: s. 1, 2, 109; hae *f.*: epi. 1, 16, 15; haec: *neutr.: passim*

illīus: *9es* (c. 4, 13, 18 illīus illīus), illĭus: s. 1, 10, 57; *addo:* alterīus: *6es*; nullīus: epo. 16, 61, epi. 1, 1, 14, nullĭus: epi. 1, 17, 22, a. p. 320. 324 [ullīus: Ξ Ψ epi. 1, 18, 37]; unīus: s. 1, 6, 13, unĭus: c. 4, 9, 39; utrĭus: epi. 1, 17, 15; *desunt:* alius, ipsius, istius, neutrius, solius, totius

quis *(interrog.): saepe; etiam:* quis . . . pudor: c. 1, 24, 1, quis . . . campus: c. 2, 1, 29, quis . . . status: c. 3, 29, 25, quis . . . finis: s. 2, 8, 59; *traditur:* qui (quis F λ π*corr.*) sudor: epo. 12, 7; qui gurges: c. 2, 1, 33; *abl.:* quīs: s. 2, 8, 18; quibus: epi. 1, 3, 1, c. 3, 25, 3; *dat.:* c. 1, 35, 37, c. 4, 11, 13; cūius: epi. 1, 7, 54

quis: *indef. metro probatur (plerumque post:* ne *vel:* si): *18es*; *traditur multo saepius;* si qui *metro constat:* s. 1, 6, 30; *traditur etiam:* s. 1, 4, 41, s. 1, 6, 79; *fem.:* quae: s. 2, 6, 10 *metro certum;* si quae (si qua Ψ(acc. K M)); *traditur etiam:* s. 1, 4, 93; *neutr. plur.:* num qua . . . vitiorum: s, 1, 3, 35

qui *rel.:* cūius: *6es*; quibus: *dat. vel abl. saepe:* quīs *abl.*: epo. 11, 9, s. 1, 1, 75; *dat.:* s. 1, 3, 96, s. 1, 4, 72. 130, s. 1, 5, 42, s. 1, 9, 27

aliquis, aliquid *(nulla alia forma): 7es in* s. epi., *nusquam in* c.

ecquis: s. 2, 7, 34; ecquid: epi. 1, 18, 82

quidam, quaedam, quiddam, cuidam, quendam, quidam, quaedam, quibusdam: *16es* in s. epi., *nusquam in* c.; quadam (quodam λ′ δ π R A*corr.* γ): epi. 1, 1, 32

quivis, quidvis, cuivis, quemvis, quidvis, quovis: *17es in* s. epi., *nusquam in* c.; quavis: s. 1, 4, 87

cuilibet, quamlibet, quodlibet, quidlibet, quaelibet, quibuslibet: *8es in* s. epi.; quidlibet: c. 1, 37, 10; quaelibet: c. 3, 3, 38

quicumque, quisquis *et casus: passim in* c. *ut in* s. epi.

quisnam, quidnam: *ter in* s.

quisque: *ter in* c.; quisque *et casus: passim in* s. epi.

quisquam *et casus: passim in* c. s. epi.

quispiam: *deest*

nemo *(nullus alius casus): 12es in* s. epi., *nusquam in* c.; *dat.:* nulli: c. 1, 24, 10, c. 1, 36, 6 *et 6es in* s. epi.; nihil, nil: *passim;* nihilum *ter in* s.; nihilo: *5es in* s. epi.; nilo *metro certum* s. 1, 5, 67; nullīus: *neutr. subst.* epi. 1, 17, 22, a. p. 324

ad coniugationes: de generibus: haec ego procurare ... imperor: epi. 1, 5, 21; ego ... invideor: a. p. 56, *cf.* invidendus: c. 2, 10, 7, c. 3, 1, 45; regnata Cyro Bactra: c. 3, 29, 27; regnata ... rura Phalantho: c. 2, 6, 11; triumphatis ... Medis: c. 3, 3, 43; *cognata haec:* qui pluribus adsuerit mentem: s. 2, 2, 109; insuevit pater ... hoc me: s. 1, 4, 105; civica iura respondere: epi. 1, 3, 24; rixa ... debellata: c. 1, 18, 9; omne militabitur bellum: epo. 1, 23; ludum insolentem ludere: c. 3, 29, 50; pugnavit ... dicenda Musis proelia: c. 4, 9, 19; erubescendis ... ignibus: c. 1, 27, 15; Pegasus terrenum equitem gravatus: c. 4, 11, 27; perditur: s. 2, 6, 59

ad deponentia: abominatus (-andus Aλ') Hannibal: epo. 16, 8; inominata ... cubilia: epo. 16, 38; inauspicatos (non auspicatos Ψ(acc.Q) *Prisc.*) ... impetus: c. 3, 6, 10; bella ... matribus detestata: c. 1, 1, 25; interminato ... cibo: epo. 5, 39; lana ... medicata fuco: c. 3, 5, 28; meret aera liber: a. p. 345; laudem mereo: a. p. 268; meruere decus: a. p. 286; merearis: s. 1, 1, 87; mereberis: c. 4, 12, 16; merentis: epi. 1, 7, 24; merentem: c. 3, 3, 13; meritus: *act.:* s. 1, 3, 120; *pass.:* c. 3, 28, 16, c. 4, 2, 35, s. 2, 1, 66; metata ... porticus: c. 2, 15, 15; metato in agello: s. 2, 2, 114; barbite ... Lesbio primum modulate civi: c. 1, 32, 5; obstinatas ... aures: c. 3, 11, 7; palpēre: s. 2, 1, 20; arva ... populata: c. 3, 5, 24; spes ... ratas: epi. 1, 5, 17; sortito: epo. 4, 1

de participiis: adulta virgo: c. 3, 2, 8; adulta vitium propagine: epo. 2, 9; cenatus: s. 1, 10, 61; iuratus: epi. 1, 17, 60; Graecia ... coniurata: c. 1, 15, 7; nupta: *5es;* obsoleti sordibus tecti: c. 2, 10, 6; obsoleta sordibus: epo. 17, 46; sic ... placitum ... Parcis: c. 2, 17, 16; sic dis placitum: s. 2, 6, 22; potus: *act. 7es; pass.:* poti ... cadi: c. 3, 15, 16; pransus: s. 1, 5, 25, s. 1, 6, 127, a. p. 340 (inpransus: *ter*); quietus: *6es;* suetae: s. 1, 8, 17; adsuetum: s. 2, 2, 11; tacitus: *passim*

formae compositae: fuit ... captus: s. 2, 8, 6 [pulsus fuit (KEMz): s. 1, 6, 13]; exclusus fuero: s. 1, 9, 58; iniecta ... fuerit: s. 1, 4, 95; sum futurus: epo. 1, 17; quaerenda foret: s. 1, 6, 100; foret ... delapsus: s. 1, 10, 68

terminationes: 3. *plur. perf. in* -ēre: *81es, in* -ērunt: *14es* (*bis in* c.: dederunt), *in* -ĕrunt: vertĕrunt: epo. 9, 17, adnuĕrunt: s. 1, 10, 45; dedĕrunt: epi. 1, 4, 7

2. sing. pass. in -re: *in* c. *8es, in* s. epi. *17es; in* -ris: *in* c. *7es, in* s. epi. *42es*

inf. praes. pass. in -ī: *passim; in* -ier: *semel in* c.: spargier: c. 4, 11, 8; laudarier s. 1, 2, 35; avellier ... ante quam ... ostendi: s. 1, 2, 104; mercarier: s. 2, 3, 24; torquerier: s. 2, 8,

67; labier: epi. 2, 1, 94; faterier: epi. 2, 2, 148; curarier: epi. 2, 2, 151; *incertum:* sectarier: s. 1, 2, 78

perfecta contracta: in -asti, -astis, -arunt, -arim, -aris, -arit, arint (s. 1, 8, 41; -ent *trad.*), -arat, -aro, -asset, -asse: *41ies; non contractae 17ies*

complesti: epo. 6, 9; impleris: epo. 17, 59; implevisse: epi. 1, 20, 27; adsuerit: s. 2, 2, 109; consueris: s. 1, 7, 34; quiessem: s. 1, 6, 22; crevere: c. 4, 15, 14, a. p. 216

obisset: s. 2, 8, 59; perierunt: s. 1, 3, 108; periere: epi. 1, 7, 86; perisset: s. 2, 3, 93 (periret Rgmσv); periisse: epi. 2, 1, 80; subisti: epi. 1, 7, 33; subiit: s. 1, 9, 21; audivit: s. 1, 2, 18; audisti: s. 2, 6, 53; epi. 1, 7, 38; audivere; c. 4, 13, 1. 2; audieras: epi. 2, 2, 151; audieris: s. 2, 5, 101, s. 2, 8, 33; audierit: s. 2, 3, 60; concupiveris: epo. 3, 19; inpediit (-i(e)t *codd. praeter* u *φ corr.* σχΓVνc): s. 1, 6, 27; insanisse: s. 2, 3, 134; ligurrierit: c. 4, 3, 81; munivit: c. s. 43; munierant: c. 3, 16, 3; nequiere; s. 2, 5, 78; petiit: epi. 1, 1, 98, s. 2, 1, 100; petiverit: epo. 6, 15; quaesivere; s. 1, 4, 46; quaesierat: epi. 1, 15, 32; quaesieris: c. 1, 11, 1; rescieris: epi. 2, 1, 227

admoverit: epi. 1, 20, 19; commorit: s. 2, 1, 45; moverit: a. p. 472; promorat: epo. 11, 14; remorant: s. 2, 1, 71; removisse: c. 3, 5, 43; summosses: s. 1, 9, 48; novisti: epi. 1, 6, 67; novistine: epi. 1, 10, 14; nosti: epo. 17, 77, s. 1, 3, 126, s. 1, 6, 15, s. 2, 3, 18, epi. 1, 2, 23; noram: s. 2, 3, 25; noris: c. 4, 11, 13, s. 1, 9, 7; nosset: s. 1, 9, 62; nosse: s. 2, 8, 19; ignovisse: epi. 1, 7, 69, a. p. 347

alia vide sub syncopa

faxis: s. 2, 3, 38, s. 2, 6, 5; ausim: s. 1, 10, 48

ad temporum modorum formas: lăvis: c. 4, 6, 26; lăvit: c. 2, 3, 18, c. 3, 4, 61, epo. 17, 51; lăvimus: s. 1, 5, 24; lāvit: c. 3, 12, 7; laverit: epo. 16, 28; lavisset: s. 2, 3, 21; lăvĕre: c. 3, 12, 2; *iuxta:* lavemur, lavatum; crepuit: c. 2, 17, 26; discrepui: a. p. 219; increpuit: c. 4, 15, 2; resonarint (-ent *trad.*); s. 1, 8, 41; explicui: *ter;* implicata (illigata Ξ(acc.λ') *Pph.*): epo. 5, 15; implicitum: a. p. 424; intonata: epo. 2, 51; sonaturum: s. 1, 4, 44; necatus: c. 1, 29, 6; enectus: epi. 1, 7, 87

absorbĕret: s. 2, 3, 240; stridĕre: s. 2, 8, 78; tergēre: s. 2, 2, 24; deterget: *praes.:* c. 1, 7, 15; pertersit: s. 2, 8, 11; densentur: *indic.:* c. 1, 28, 19; adoleverit: s. 1, 9, 34; conferbuit: s. 1, 2, 71; inferbuit: s. 2, 4, 67; nocituram: c. 1, 28, 30; doliturus: epo. 15, 11, s. 1, 2, 112, s. 1, 10, 89

accersit: *trad.:* epi. 2, 1, 168; *praeterea:* accers-: *solis in* E (M): epi. 1, 5, 6, epi. 2, 1, 228, s. 2, 3, 261; dissiluit: epi. 1, 18, 42; insiluit: a. p. 366; prosiluit: epi. 1, 19, 8; levi: c. 1, 20, 3; severis: c. 1, 18, 1; inseverit: s. 1, 3, 35; minxerit: a. p. 471; comminxit (-mix-Ξ(acc. aypr. R[1])): s. 1, 3, 90; perminxerunt (-mix-BδEM *codd. Pph.*): s. 1, 2, 44; mictum: s. 1, 8, 38; orĭturum: epi. 2, 1, 17

singula verba: fore: 6[es]; afore: s. 1, 4, 101; profore: epi. 1, 8, 11

(ĕdo): est: s. 2, 2, 57, epi. 1, 2, 39; ēdī: s. 2, 2, 116; ēdisti: epi. 2, 2, 214; ĕdit: epi. 1, 12, 12; *coni.* ĕdit: epo. 3, 3, s. 2, 8, 90; esset: s. 2, 6, 89; ĕdendi: epi. 1, 16, 22

non vis: epi. 1, 1, 48; non volt: s. 2, 3, 267, a. p. 89; non voltis: s. 1, 2, 38; vin tu: s. 1, 9, 69

nequeo, nequit, nequeunt, nequiere, nequeas *leguntur, etiam:* non quis: s. 2, 7, 92; non . . . queant: epo. 11, 25

fi: s. 2, 5, 38

inquimus: s. 1, 3, 66; inquiet: s. 2, 5, 43

effare *imp.*: epo. 17, 37

ad praepositiones: coram: *adv. ter; cum ablativo praeposito:* te coram: s. 1, 4, 95; *postposito:* s. 1, 4, 74, epi. 1, 17, 43, a. p. 185; te palam: epo. 11, 19; post paulo (-um *Ψ*): c. 3, 20, 3, s. 1, 2, 120 (-um *Prisc.*), epi. 1, 6, 43, epi. 1, 18, 83; nono post mense: s. 1, 6, 61; procul negotiis: epo. 2, 1; prava ambitione procul: s. 1, 6, 52; simul his: 1, 10, 86; usque Tarentum: s. 1, 6, 105; usque ad: epo. 1, 13, s. 1, 3, 7, usque . . . ad: s. 1, 5, 82; ad usque: s. 1, 1, 97, s. 1, 5, 96; ad . . . usque: s. 1, 2, 26; praeter plorare: s. 2, 5, 69

postpositae: citra: *v.* 'ultra'; coram: *v. supra;* quos inter: c. 3, 3, 11; haec inter: epo. 2, 38, s. 2, 6, 59. 77; inter *post subst.*: c. 3, 23, 10, epo. 12, 23, s. 1, 1, 47. 116, s. 1, 3, 53. 60, s. 2, 2, 32, s. 2, 3, 40, epi. 1, 4, 4. 12, epi. 2, 1, 43; palam: *v. supra;* quem penes: a. p. 72; astra praeter . . . et undas: c. 3, 27, 31; propter: s. 1, 3, 100; sine: s. 1, 3, 68, s. 1, 5, 99; super: epo. 7, 3, epi. 2, 1, 152; supra: c. 3, 19, 15; faece tenus: c. 3, 15, 16; fines, quos ultra citraque: s. 1, 1, 107

ad coniunctiones: et: *postpositum secundo loco saepe, ut:* c. 1, 2, 9. 18. 39, c. 1, 29, 14, c. 3, 24, 48, epo. 1, 12, epo. 17, 3, s. 1, 3, 54, s. 2, 1, 64; *tertio loco:* epo. 16, 40, s. 1, 3, 63; atque (ac): *secundo loco:* epo. 8, 11, epo. 17, 4, s. 1, 5, 4, s. 1, 6, 111. 131, s. 1, 8, 34; *tertio:* c. 1, 25, 17; aut: *secundo loco:* c. 1, 21, 7; c. 2, 12, 24, epo. 1, 35, epo. 7, 7, epo. 9, 31, epo. 16, 4, s. 2, 7, 50; vel: *secundo loco:* s. 1, 2, 134; ve: *quarto:* c. 4, 2, 21; sed: *secundo loco:* c. 4, 4, 33, epi. 2, 1, 89, epi. 2, 2, 46; at: *secundo loco:* s. 1, 2, 47, s. 1, 8, 37; nec (neque): c. 3, 4, 77, c. 4, 5, 14, epo. 10, 11, epo. 16, 5. 60, epi. 1, 18, 37; nĕ: *interrog.*: s. 1, 5, 65, epi. 2, 2, 65

que *aut* ve *aut* ne: *suspenduntur ad vocabula ἀπὸ κοινοῦ inter bina sententiae cola posita:* que: (c. 1, 28, 5?) c. 1, 30, 6 tecum puer et . . . Gratiae . . . properentque Nymphae; c. 2, 17, 16: sic . . . Iustitiae placitumque Parcis; c. 2, 19, 24. 28: pacis eras mediusque belli; c. 2, 19, 32, c. 3, 1, 12, c. 3, 4, 11: ludo fatigatumque somno; c. 3, 11, 13, c. s. 22, s. 1, 4, 17. 115, s. 1, 6, 43. 44; s. 2, 3, 130. 157. 182, a. p. 86; ve: c. 2, 7, 25, epo. 2, 50, s. 2, 3, 139. 180. 242, s. 2, 7, 64; nĕ: s. 1, 2, 63, s. 1, 8, 2

postpositum: ergo: s. 2, 2, 35, s. 2, 3, 89. 156, epi. 2, 1, 206, a. p. 353; itaque: epi. 1, 1, 10; nam: *secundo loco:* c. 4, 14, 9, epo. 17, 45, s. 2, 3, 20. 41. 302, epi. 2, 1, 186; *tertio:* c. 1, 18, 3, epo. 14, 6, s. 2, 6, 78; namque: *secundo loco:* s. 1, 6, 57; etenim: *secundo loco:* s. 1, 6, 54, s. 1, 7, 10, s. 2, 3, 284, s. 2, 5, 60; *tertio:* c. 4, 5, 17 (*primo solum s.* 2, 7, 37)

ad interiectiones: heu heu (eheu Ψ): c. 1, 15, 9, c. 1, 35, 33 ((h)eheu) Ψ), [c. 2, 14, 1 eheu *codd.*], epo. 15, 23 (eheu F); eheu: c. 3, 2, 9, c. 3, 11, 42, epo. 9, 11, s. 1, 3, 66, s. 2, 3, 156; a a: epo. 5, 71; eia: s. 1, 1, 18, s. 2, 6, 23; eu: a. p. 328; euhoe: c. 2, 19, 5. 7; hercule: s. 2, 7, 72, epi. 1, 15, 39; heus tu: s. 1, 3, 21; ōhē: s. 1, 5, 12; ŏhē: s. 2, 5, 96; pro curia: c. 3, 5, 7; vae: c. 1, 13, 3

INDEX NOMINVM

ISBN 978-3-11-020293-9
ISSN 1864-399X
www.deGruyter.com

Copyrighted material